బుద్ధిరాజు పేరయప్రధానవిరచిత

సాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిరసనము.

బ్రహ్మశ్రీ కల్లూరి - వెంకటరామకవివర్యవిరచిత

వంశముక్తావళీసహితము.

ఇది

మాతృకాప్రత్యనుసారమ్ముగా

బ్రహ్మశ్రీ ములుకుట్ల - విశ్వనాథశాస్త్రులవారిచే

సరిచూడబడి

రాజమహేంద్రపురవాస్తవ్యులును బ్రహ్మశ్రీ

మహారాజశ్రీసంపన్నులునగు

నందివాడ - భైరవమూర్తిగారిచేత

లోకోపకారంబుగ

పిడుగు - సుబ్బరామయ్యఅండుసన్ గార్ల

శారదానిలయముద్రాక్షరశాలయందు

అచ్చుకూర్పించి ప్రకటింపబడెను.

చెన్నపట్టణము.

౧౮౯౭ సం॥ ఏప్రల్ నెల.

శ్రీ రస్తు.

వంశముక్తావళీవిషయసూచిక.

వంశముక్తావళీవిషయసూచిక సమాప్తము.

సాత్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిరసనగ్రంథవిషయసూచిక.

సాత్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాస నిరసనవిషయసూచిక సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

వంశముక్తావళి.

ఇది

రాజమహేంద్రవరమందలి టౌనుస్కూలులో

సంస్కృతోపాధ్యాయుఁడగు

కల్లూరి - వేంకటరామశాస్త్రిచే

రచింపఁబడి

మ-రా-రా-శ్రీ అడివి శ్రీరామపంతులవారిచేతను

చెన్నపురి

పిడుగు-సుబ్బరామయ్య అండ్ సన్స్ గారి

శారదానిలయ ముద్రామందిరమున

భద్రముద్రాక్షరములచేత

ముద్రితమయ్యెను.

శాలివాహనశకాబ్దములు ౧౮౧౦ సర్వధారిసం॥

మాఘమాసము.

మ॥ విషుఁడీ వేంకటరామనామమునన్ జేర్కొందు
మాపెద్దల। ర్చన చేభానుని బండికల్లుతమయూర
న్శిల్పఁగాఁజాలియా । ఘనుకూర్మిన్ గొనుటన్
మహార్యమహితుల్కల్లూరివారైరి మే।లన నేనుం
దుమఁగోటిలింగభువినిష్ఠా పేరిటన్ జేర్వడన్॥

శ్రీరస్తు.

వంశముక్తావళి ప్రారంభః.

పరబ్రహ్మణేనమః.

౧॥శా॥ శ్రీవాణీశిబిరాభఁగుంభములురంజిల్లంగవీనుల్వతా । కావ
స్త్రంబులనెన్నఁగామదపయఃకాసారసంభిత్తిమైఁ । బోవం
జూచుర్వురంబొనాఁగఁగరముంబొల్పొందఁగానద్భుతగ్రావం
బోయనిపించువిఘ్నపతిపేర్రాజోత్తముంబ్రోవుతన్ ॥

౧॥ మూలగ్రంథకర్తచేత నే కష్టస్థలముల వ్యాఖ్యానము సంక్షిప్త
ముగా రచింపఁబడును.

శ్రీవాణీ...రంజిల్లగన్ = లక్ష్మీసరస్వతుల శిబిరములకాం
తివంటికాంతిలో, కుంభస్థలములుప్రకాశింపఁగా, వీనుల్ ... నెన్నఁ
గా=చెవులుధ్వజవస్త్రములను పోలియుండఁగా, మదపయః...పొ
ల్పొందఁగా=మదోదకసరస్సులగూడికచే,పోవుచున్నప్రవాహమో
యనునట్టుతుండముప్రకాశింపగా, అద్భుత...విఘ్నపతి=వింతయ
గుపర్వతమో అనిపించెడు విఘ్నేశ్వరుఁడు లక్ష్మీసరస్వతులను,
విజయమును, పావనత్వమును, ఒసంగి రక్షించుగాక అని స్ఫురిం
చుచున్నది.

౨॥మ॥ పణితవ్యాంతజటోదయంబునుమహాపర్ణా [illegible]బున్ఫణి
ద్గణసేవ్యంబునుస్వచ్ఛశీతకరమున్గాంతోత్తమస్కం[illegible]బునుక్
బ్రణిపాతేష్టవినాయకంబునయియావాలప్రవద్వారిచేఁ।
బ్రణుతంబౌశివచందనద్రుమముపేర్రాజోత్తముంబ్రోవుతన్॥

౨॥ ఈపద్యమునందు శివునకును, చందనవృక్షమునకును పోలిక, కావున విశేషణములు రెండుపక్షములను అన్వయించును- మొదటిది శివపరార్థము, రెండవది, చందనవృక్షార్థము.

పణిత...దయంబును=స్తుతింపఁదగినకొనలుగల జటలవృద్ధిగలవాఁడు, స్తుతింపఁదగినకొనలుగలవేళ్లయుత్పత్తిగలది, మహాపర్ణాఁశ్రితంబున్=పూజ్యురాలగు పార్వతిచేపొందఁబడ్డవాఁడు, గొప్పాకులచే నాశ్రయింపఁబడ్డది, ఫణీద్గణసేవ్యంబును=సర్పశ్రేష్ఠములచేతను, ప్రమథగణములచేతను సేవింపఁదగ్గవాఁడు, సర్పశ్రేష్ఠములసమూహముచే సేవింపఁదగ్గది, స్వచ్ఛశీతకరమున్=నిష్కళంకుఁడగుచంద్రుఁడుగలవాఁడు, అచ్చచలువనుచేయునది, కాంతోత్తమస్కంధమున్=భార్యయొక్కశ్రేష్ఠమగుమూపుగలవాఁడు (అనఁగా అర్థనారీశ్వరుఁడుగాన, ఒకమూపుభార్యదిఅని తాత్పర్యము,)సుందరమగుశ్రేష్ఠమగుప్రకాండము (అడుగుబోదెగలది) ప్రణిపా... వినాయకంబును=ప్రణిమిల్లుటయందునిష్టుఁడగు, విఘ్నేశ్వరుఁడుగలవాఁడు,వాలఁగోరెడుపక్షిశ్రేష్ఠములుగలది, ఆవాల...వారిచేన్=అల్లతలవెంట్రుకలయందుఁ బారుచున్న జలముచే (గంగాధరుఁడు అనితాత్పర్యము) పాదునందుఁబారుచున్నజలముచే) ఈ యర్థమందు "ఆవాలము" పాదువడు.

3॥మ॥ కనఁగావింతయనంగమూర్తినలమంగాఁజాలినయ్యగ్గియా।
రనిచోనీరసమొందుస్థాణువునుస్పర్శంబొందియేపర్వతా।
వనిరాడ్భూలతపల్లవప్రకృతిశోభంగూర్చెనోయాలతా।
గ్రణిచింతామణిధన్యఁజేయుతనుబేర్రాజోత్తమామాత్యునన్॥

3॥ ఈపద్యమునందు పార్వతికిని చింతామణిలతకును,సాంబమూర్తికిని శుష్కించినకఱ్ఱకును ఉపమానోపమేయము- మొదటఁ బార్వతీపరార్థము, రెండవది చింతామణిపక్షార్థము.

వింత ..య్యగ్గి=ఆశ్చర్యమగుమన్మథస్వరూపమును ఆక్రమింపఁ జాలినయాయగ్ని,శివనేత్రాగ్నియనిభావము(పా-ప)ఆశ్చర్యమనున(ట్టికఱ్ఱ)స్వరూపమందు ఆవరింపసమర్థమయిననిప్పు(చిం-ప),ఆరనిచో=వెల్గుచుండఁగా, స్పర్శంబొందిఅనుచోటికినన్వయము, నీరస...స్థాణువును=శృంగారహీనుఁడగుశివుని(పా-ప), శుష్కించిన మొద్దును (చిం-ప) పర్వతా...లత=హిమవతుకుమారియనెడులత (లతలకుస్త్రీలకునుపమానోపమేయముప్రసిద్ధము) హిమవత్పర్వతమందుమొలిచినతీగె (చిం - ప) పల్లవ...శోభన్=విటస్వభావుని శోభను (పా - వ) చిగుర్చుస్వభావముగలదానిశోభను(చిం-ప) అనగా మందుచున్నయగ్గిగల రసహీనస్థాణువునకుఁ బల్లవశోభఁ గూర్చినదిగావున, చింతామణిలతయనిభావము. హిమవత్పర్వతమందు మహిమగల యోషధులున్నవని ప్రసిద్ధమైనవిషయమే.

4॥ఉ॥ దీప్తదివాకరేందులనుదివ్వెలవెల్గెడుచక్రవాళప।
ర్యాప్తవసుంధరావలయరంగముపైబహుతారమౌక్తిక।
వ్యాప్తనభోవితానమునువాసిగఁగూర్చిసమస్తభూతపా।
త్రాప్తి [illegible] ముచ్ఛభ్రమల్॥

౪॥ దీప్త…ఇందులు=ప్రకాశించు సూర్యచంద్రులు, చక్ర…రంగముపై=చుట్టుకొండచే వ్యాప్తమగు భూవలయమనెడిరంగస్థలముపై, బహు…వితానమును=బహునక్షత్రములనెడిముత్యములతోఁ గూర్పఁబడిన యాకాశమనెడి మేలుకట్టును; సమస్త…ఆప్తిని=సర్వజంతువులనెడి పాత్రములు (ఆడెడివారు) లబ్ధిచే ; సూత్రధారుఁడు = జగన్నాటకి సూత్రిధారుఁడని భావము.

౫॥ మ॥ ప్రథితస్వాన్వయగోళులైతమరుసూర్యాచంద్రముల్నాన్దిశా। గ్రథితంబైనగవాళిఁగుండినులకర్థస్ఫారకుల్గాఁగహ్వా। త్పథమందుంతునృసింహదీక్షిత గురుంభాష్యాబ్ధిసర్వంకషున్। బృథుమేథాచుళుకీకృతాఖిలకలున్వీరావధానింగురున్॥

ఈపద్యమందుసగోత్రులగుగురువులప్రార్థన.

౫॥ ప్రథితస్వాన్వయగోళులు=ప్రసిద్ధమగు నావంశమనెడు గోళముగలవారు; (అనఁగాసూర్యచంద్రులుఖగోళమందున్నట్టునావంశగోళమందున్నారనిభావము); సూర్యచంద్రముల్ =ఇచ్చట, దేవతాద్వంద్వేచ, అనుసూత్రముచేఆనజ్జువచ్చినది. దిశాగ్రథితంబు=దిగంతవ్యాప్తమగు ; (కిరణవాక్పక్షమందుసమానార్థము) ; ఆపంచైవహలంతానామ్;అనుటచేదిశాశబ్దముఆకారాంతము; గవాళిన్=వాక్సమూహముచె(గురుపక్షము) (కిరణసమూహముచే); (సూ - చ); కుండినులకు=కాండిన్యసగోత్రులకు;ఇచ్చట॥ఆగస్త్యకౌండిన్యయోరగస్తికుండినచ్" అనుసూత్రముచేకుండినులనిరూపము;అర్థస్ఫారకుల్=(గ్రంథముల) అర్థము తెలియఁజేయువారు; (గురుపక్షము) ; ద్రవ్యము

లుకనబలుచువారు, (సూ - చ); ఇచ్చట ణ్యంతంబగుస్ఫురధా
తుతునకు "చిస్ఫురోణౌ" అనుసూత్రమున నాత్వము; భాష్యా ..
కమున్ = భాష్యసముద్రమః యావత్తుతరచినట్టు; విష్ణ వ్వంశసం
భూతుడని యాధ్వన్యర్థము; ఇచ్చట "సర్వకూలాభ్రికరీషేషుకష" అనుసూత్రమున ఖచ్చు రాఁగాము మాగమ ప్రాప్తి చేసర్వం
కష అని రూపము; పృథు ... కలున్ = గొప్ప మేధ చేపుడిసిలింపఁబ
డినసమస్తవిద్యాసముద్రము గలవాఁడు। ఇచ్చట, అఖిలాని కాని
వారీణి లాతిగృహ్ణాతీతి అఖిలకలః; "ఆతోనుపసర్గేకః" అను
సూత్రమునక ప్రత్యయము; సముద్రఇతిధ్వన్యతే; అనఁగా సము
ద్రమును, అగస్త్యుఁడు త్రావినట్లు విద్యలను అనాయాసముగా గ్రహిం
చెనని తాత్పర్యము.

౬॥ మ॥ ధ్వనితాంత ప్రతిపర్వవర్థితరసోదంజన్మహాభారతా।
బ్ధినిస్వజ్ఞానతరిం దరించుచు స్వయంతీర్ణః పరాన్ తారయే।
త్తనులోకోక్తిస్ఫురింపనాంధ్రవిషయవ్యాప్తాఖిలార్థంబు సే।
సినసాంయాత్రికులందలంచెదవచఃసింధుం దరింపింపఁగాఁ॥

ఈ పద్యమందు భారతమాంధ్రీకరించిన కవులకు సముద్రపు

వర్తకులకునుపమానోపమేయము.

౬॥ ధ్వని ... అబ్ధిని = అలంకారములచే వ్యాప్తమయినట్టియు, ప్రతి
పర్వమందు వృద్ధిపొందిన శృంగారాదిరసములచే ప్రకాశించున
ట్టియు అని భారతార్థము. శబ్దముచేత వ్యాప్తమయినట్టి, ప్రతిప
ర్వదినమందు పొంగిన జలముచేత ప్రకాశించునట్టియు, అని అబ్ధి
పక్షము। స్వ ... తరించుచు = తమ తెలివియనెడు నోడచేదా
టుచు; ఆంధ్ర ... అర్థంబు = ఆంధ్రమందు విస్తరింపింపఁబడిన

యర్థముగలది(భారత) ; ఆంధ్రదేశమందువిస్తరింపఁజేయఁబడ్డ వస్తువులుగలది ; అని (అబ్ధిపక్షము) ; సాంయాత్రికులు=ఓడ వర్తకులు ; వచస్సింధుః=వాక్కుల నెడుసముద్రమును ;

తా॥ భారతము తెనిగించినందున తమరుమాత్రమే తరించుటకాక, అందుమూలమునసులభముగాబోధించి యితరులనుగూడఁగృతకృత్యులనుజేసిరనిభావము.

౭॥ వ॥ అనియిష్టదేవతా స్మరణంబును, సుకవిస్తుతియును, ఒనర్చి ప్రసన్నాంతఃకరణుండనై సన్నిధిఁగూర్చుండు సమయంబున.

౮॥ సీ॥ రాజితభూరిగోత్రసముఁడౌనెవ్వాఁడుభవముచేమూర్తివైభవముచేత । రాజనామాన్వర్థరంజకుండెవ్వాడునయముచేసతతోన్నయముచేత। సర్వజ్ఞసత్క్రియాసాధకుండెవ్వాఁడు యమముచే । దనమహాద్యమముచేత । కల్పితమాధుర్యకంతుడౌనెవ్వాఁడుద్రాక్షచేశుభదరుద్రాక్షచేత॥

౯॥ తే॥ సర్వగోత్రోద్ధరణుఁడన్న సౌమ్యకీర్తి। వాహివైభవిదైవవశాహమహిమఁ। బ్రబలునెవ్వడాయట్టిపేరాజమంత్రి।యధికకౌతుకమునసుండునవసరమున॥

౮॥ భవముచేఁ=జన్మముచేత;మూర్తివైభవముచేతఁ=దేహసౌష్ఠవముచేత;రాజిత...సముఁడు=ప్రకాశించు గొప్పవంశమునకుతగినవాఁడు (అనగావంశమునకు తగినవాఁడు పుట్టినాడనిభావము) ; భూరిగోత్రమనగా బంగారుపర్వతముఁగాన, ప్రకాశించుమేరువుతోసమానుఁడు (దేహౌన్నత్యసువర్ణతాదులచేమేరువునుబోలినవాడనిభావము);(కాంత్యామేరురివస్థితఃఅనికాళిదాసుడుదిలీపమహారాజును వర్ణించెను, నయము చే=నీతి

చేతను, సత్కలోన్నయము చే=యోగ్యమగువిద్యలనెడు చం
ద్రకళలయతిశయము చేతను, రాజా...రంజకుండు=తనపేరు
లోనున్న రాజశబ్దమును బొందినయర్థమును ప్రకాశింపచేయు
వాఁడు రాజశబ్దమును సార్థకపఱచెనని భావము, రాజశబ్దము
నకు,చంద్రుడుకూడనర్థమున్నది. (అనగా రాజనీతిమంతుడును
చంద్రునింబోలె నాహ్లాదకుండును) యమము చేక్=నియమము
చేత,తనమ హాత్మ్యము చే=తనయాపచ్ఛక్తి చేతను,సర్వ
జ్ఞ... సాధకుండు=ఈశ్వరపూజనొనర్చు వాడునుసమస్తపండి
తులసత్కార్యముల నెరవేర్చువాడును,ద్రాక్ష చే=ద్రాక్షామ
ద్యము చేతను,శుభదరుద్రాక్ష చేత,కల్పిత...కంఠు=రచింపఁబ
డినమాధుర్యముగలవాఁడు, ఇచ్చట కంఠశబ్దమునకుకంఠ స్వర
మంచులక్షణ, "ద్రాక్షాద్రాక్ క్షారభావంభజతిసముచితం"
అనిసాహిత్యరత్నాకరమందువాక్కునకు ద్రాక్షామద్యమునకు
నుపమానము చెప్పఁబడెను,ద్రాక్షయంబోలె,కంఠస్వరముమ
ధురమని భావము.మాధుర్యశోభావహమగుననియర్థము, రు
ద్రాక్షధారియనిభావము, సర్వ...ద్ధరణుఁడు=సర్వవంశమును
ద్ధరించువాడు,సమస్తభూమినెత్తినవాడు(ఆదివరాహపక్షము)
దైవ...మహిమన్=దైవమగువరాహమూర్తిలీల, అదృష్టము
చేత శ్రేష్ఠములగు రోజులప్రభావము చేతననియుఁదోచుచున్న
ది, ఈయర్థమందు, వర—అహన్=వరాహఅని "రాజా
హస్సఖిభ్యష్టచ్" అను సూత్రము చేత,అకారాంతమయ్యెను.

౧౦॥సీ॥ మాలిన్యశూన్యమామహనీయకాచపాత్రలు నీటిపైబుద్బు
దములనంగ । కుడ్యమందునమర్చుకస్తూరి,పుత్రికలెల్లజలజం

తుధర్మంబు వెలువరింప। కుట్టిమంబున వెల్గునట్టి యాదీపంబు
నౌర్వాగ్నివిస్ఫూర్తిననుకరింప । పఱచినట్టితివాసిపలురం
గులుంగూడిమణిమరీచులతోడనైతిసలుప ॥ తే ॥ సితసు
ధాపుష్కరంబులఁజేసిమంట। పంబుక్షీరాబ్ధిశయనాభిపద్మ
గర్భవాసకమలాసనుని తేజఃప్రౌఢివలన । విష్ణుపదియఁబ
యస్సులువెలుపడిన।సంకుచితదుగ్ధవారిధిచాయఁదెగడ॥

ఈపద్యమందు కచ్చేరిచావడి, చిన్నయాకారము (size) లోని
కిఁదెచ్చిన పాలసముద్రముగా, ఉత్ప్రేక్షింపఁబడినది.

౧౦॥ కాచపాత్రలు = గులేబులు మొదలగువస్తువులు బుద్బుద
ములు = నీటిబుగ్గలు (అనగా చావడిగులేబులు సముద్రపు
నీటిబుగ్గలన్నట్టున్నవి,) కుడ్యమందు = గోడయందు, కూర్మి
పుత్రికలు = ప్రేమాస్పదమగు బొమ్మలు (సముద్రపక్షము
న) ఆడుతాబేటిముద్దుపిల్లలు (అనియుతోచుచున్నది), జలజం
తుధర్మంబు=నీటిజంతువులగుణమును“ లడయోరభేదాత్ ”
జడజంతుధర్మంబు (అనియుతోచుచున్నది) : ప్రాణములేని
జంతుగుణము, కుట్టిమంబు=చప్టానేల, సిత ... పుష్కరంబు
ల = తెల్లనగుగచ్చనెదుపాలను, ఆకాశమనునీటెని,ఇచ్చటసు
ధాపుష్కరశబ్దార్థములుశ్లిష్టరూపకములు, సంకుచిత...ధారి
త=చిన్నయాకృతిలోనికివచ్చినపాలసముద్రము (అనఁగాసము
ద్రశాయియగు విష్ణునాభిపద్మమందు బ్రహ్మయున్నాడుగావు
న అతనివాహనమగు హంస, నేర్పుచే వెలుపఱచిన నీరువలె
కచ్చేరి చావడి యాకాశమును, పాలవలె చావడిగచ్చునుఉ
న్నవియనిభావము.

౧౧॥ తే॥ అందునొక రేయిబుధులుతన్నాశ్రయింప।

...ప్రవిమలస...త్తితోఁగూరుచుండి।

శేషశయ్యనుడిగ్గిన శేషశాయి।
యనఁగఁ దేనియలాలఁగాననిమెనన్ను॥

౧౧॥ బుధులు = విద్వాంసులు, దేవతలును(శేషశాయిపక్షమున) అనఁగా దిందు శేషునివలెను, ఈయన శేషశాయివలెనుఉండె ననిభావము.

౧౨॥ మ ॥ చతురాస్యుండవు నాభిభూతుఁడవునీ చారిత్ర మెన్నంగ భారతి చేపట్టినవాడవంచునొక కార్యం బందుముదిరించుచుం। డితిశైవంబొక గ్రంథమందు మొదటన్ గీర్తించిమా వంశసం। తతియో వేంకరామపండితవరాధన్యంబుగాఁ జేయవె॥
ఈపద్యమందు కవికి బ్రహ్మసామ్యము ధ్వనించుచున్నది.

౧౨॥ చతురాస్యుండవు= నేర్పుపలుకులుగలవాఁడవు, ఆస్యశబ్దమందు వాక్కర్థమయినప్పుడు లక్షణ, యద్వా, ఆస్యేభవం=ఆస్యం = వాక్కు-శరీరావయవముగానయత్ప్రత్యయము రాఁగా, హలోయమామనుసూత్రమునయలోపము. నాలుగు మోములుగలవాడనియుదోచుచున్నది, నాభి ..ఎన్నంగ=నీచరితగణింపఁగా, అనింద్యుడవు (అనింద్యచరిత్రుఁడవుఅనిభావము) ఇచ్చటని షేధార్థకనశబ్దముతోనై కథా మొదలగురూపములందుఁబోలె, సహసుపా అనుసూత్రమున సమాసము. పొక్కిలియందుపుట్టినవాడవని యుదోచుచున్నది. (బ. ప) భారతి...వాడవు= సరస్వతిన్నీ చేపట్టినదనియర్థము, ఇచ్చట “కర్మాదులకుకర్తృత్వవివక్షయందు” అనుసూత్రము, సరస్వతి చెయిపట్టినవాడవనియు దోచుచున్నది- (పాణిగ్రహణముచేసికొనుట) ఒకకార్యంబందున్= ఒకపనిచెప్పె

దను, నీతోనని శేషపదము, ముద్రించుచుండితి=అచ్చు వేయిం
చుచుంటి, వంశ్యందిగాదిగాన యత్రప్రత్యయము. ధన్య. ధన
గణంలబ్ధా అనుసూత్రము- ఈశబ్దమునకిచ్చట కృతార్థతలా
క్షణికార్థము.

౧౩॥ మఱియునది సాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలసన నిరసనమను నా
మధేయంబునఁ గర్ణరసాయనంబై పరగుచుండు- ఈశ్వరప్ర
భావప్రతిపాదకంబులగు పెక్కుగ్రంథంబుల న్యంబులున్న
ను, పుణ్యక్షేత్రంబులలో వారాణశియుంబోలె నిదినామె
డఁ గరంబభీష్టతమంబు. కావుననీవలన నాగ్రంథామృతంబు
శ్రోత్రపేయంబు గావించుకొనవలతుననిన, సకలబ్రహ్మాండ
వ్యాపకుండైనను పరమేశ్వరునకుఁ గైలాసనివాసంబ నవర
తం బాశాస్యంబుగావున నదియట్టిదేకాని బ్రహ్మాదులకైన
ను వచింపనశక్యంబగు నాపురారాతి ప్రభావంబతిశయంబు
గావాక్రువ్వ నేనెంతవాఁడ. అయిననుజహ్నుకుమారికి నా
త్మీయ వారిపూరంబున నే యర్ఘ్యపాద్యంబు లొసంగునట్టు
లాభవానీపతికటాక్షవీక్షణ లబ్ధంబగువచః పుంజంబాతని పు
ణ్యచరిత్రనే వివరింపంజూచి వినియోగించుకొనియెద, మఱి
యు మదభీష్టంబొండుగలదు. తమయుల్లంబున వెల్లి విరియు
కరుణారసోల్లాసకల్లోలిని యస్మదృథాముఖీనమైసదావర్తి
ల్లం బ్రార్థించెదనని మహాప్రసాదంబంగీకరించి తదీయవంశ
కథోపోద్ఘాతంబునకుఁ గూటస్థునన్వేషింపనించుక కాలంబు
స్తిమితమీనంబగు హ్రదంబునుంబోలె నిమీలితనయనంబుల
నిశ్చలహృదయుండై ధ్యానించి సర్వలోకవిఖ్యాతయగు నా

సరస్వతీ వల్లభుని నభివర్ణింపఁ గల్గెనుగదా యని మనమున నువ్వి
ళ్లూరుచు నిట్లనఁ దొడంగితి.

౧౩॥ యథాముఖీన = ముఖప్రతిబింబదర్పణము- నాకభిముఖమై
యనియర్థము, యథాముఖసమ్ముఖస్య దర్శనః ఖః అని సూత్ర
ము, యథాముఖీనస్సీతాయాః పుప్లవే బహులోభయర్ణా అ
ని మారీచవర్ణనమందు భట్టి, హ్రదము = మడుగు.

౧౪॥ సీ॥ ఎనలేక తండ్రికి ద్వనుదొల్చికొని నచ్చఁ బొడిచెనెంతయు
మొట్టమొదట నెవఁడు। భూజనుల్ దాతనాఁ బొక్కిలిఁ బం
గారుపెట్టుక పుట్టెనే వేల్పు పెద్ద। నలుగడఁదలవాకిళుల శుద్ధి
సేయనై మవరాలు సెల్లునే దొరకు నెపుడు। తానాసఁ జేకొం
చుఁ దగు హంసవిడనాడ కాలోకగమనుఁడై యలరు నెవఁడు॥

౧౫॥ తే॥ అతని ముఖవర్ణమునఁ దత్తదంశలంది।
నందివాడాఖ్యవంశంబునందుఁ బుణ్య।
నరులు ముక్తాఫలంబులనంగఁ జాలి।
జననమొందిరి పెక్కండ్రు జనులు వొగడ॥

ఈపద్యమునందు బ్రహ్మను కూటస్థునిగా నెంచి యాతనిగుణ
ములు శ్లేషార్థములవల్ల ఈవంశస్థులకు సాధింపబడును.

౧౪॥ ఎన... మొట్టమొదట, విష్ణునాభిపద్మమందు పుట్టినవాడనుట
(తండ్రికినతి ప్రేమాస్పదుఁడని యానుదోచుచున్నది) ఇచ్చట
తండ్రిశబ్దము తల్లికికూడనుపలక్షణము, తాతయని దాతయని
రెండువిధములపదవిభాగము, తాత=బ్రహ్మ, దాత=త్యాగి
(రెండవయర్థము) పొక్కిలి...పుట్టెను, (హిరణ్యగర్భుఁడ
నుట) ఆగర్భశ్రీమంతుడని యాఁదోచుచున్నది) నలుగడతల

వాకిళులనే=నాల్గువైపులముఖములను, శుద్ధిసేయనే= పవిత్రముసేయుటకు, అయిదువరాలు = ముత్తైదువ(సరస్వతి) (తలవాకిళ్లుశుద్ధిసేసినప్పుడెల్ల నయిదువరాలగుననియు తోచుచున్నది) ఆసఁజేకొంచు=అభిలాషతో, తగు...గమనుఁడు=హంసవాహనమునువదలక, అల్లభువనసంచారి, తా, నాసఁజేకొంచు=ముక్కు-పట్టుకొని. హంస...ఆడక=శ్వాసవదలక, ఆలోకగమనుఁడు= పరబ్రహ్మను పొందినమనస్సు గలవాఁడు- "ఆలోకగ" అనుచోట "అన్యత్రాపిదృశ్యతే" అనడప్రత్యయము(సమాధిచే బ్రహ్మధ్యానము చేయువాఁడని యుఁదోఁచుచున్నది) అతనిముఖవర్ణమున = బ్రాహ్మణవర్ణమున "బ్రాహ్మణోస్యముఖమాసీత్" ॥ శ్రుతి,తత్తదంశలు= పూర్వోక్తములగు నయ్యాయాంశములను (తలిదండ్రుల కతి ప్రేమాస్పదత్వము, ఆగర్భశ్రీమత్త్వము, మహాభోగానుభవమును, బ్రహ్మధ్యానమును అనిభావము) వంశమునందు= కులమునందు, వెదురనియుధ్వనించుచున్నది, ముక్తాఫలంబులు=ముత్యములు, అనఁగావంశమునందు ముత్యములుపుట్టుటసహజమనితాత్పర్యము.

౧౬॥ తే॥ అట్టివంశంబుధర్మాత్మమమలగుణము।
చెన్నుమీఱంగదానసుశ్రీకపచుఁడు।
శరమువీరార్యుఁడుదయంబుగాంచిప్రబలె।
హతపరాక్రముఁడైలోకులఁబ్రమొంద॥

ఈపద్యమునశూరునకి, వీరన్నగారికిని, ఉపమానోపమేయత్వగావునరెండర్థములు.

౧౮॥ అమలగుణము = నిష్కళంకగుణములుగలది,(వంశపక్షము), మంచినారిగలది (ధనుఃపక్షము), ధర్మాత్మము=పుణ్యస్వరూపము, ధనూరూపము, వంశంబు = కులము, వెదురు, దాననే=ఆవంశమందు, అట్టిధనూరూపమగు వెదురుచేతను, సుశ్రీకవచుఁడు = సొంపగుపలుకులుగలవాఁడు, శేషాద్విభాషేతి కప్, నకపి,అనిహ్రస్వమురాదు, శోభావహమగుకవచముగలవాఁడు (శూ - ప), ఇచ్చటగంధసింధురమన్నట్టుశ్రీశబ్దమునకన్వయము, యద్వాపుల్లింగకవచశబ్దముతోబహువ్రీహియగుసు శ్రీశబ్దమున వీరార్యుఁడు=వీరన్నగారు, ఇచ్చట (వీరకన్వయము,అర్యుఁడు), శూరుఁడగుప్రభువు “ అర్యస్స్వామి వైశ్యయోః” అనిసూత్రము, ఉదయంబు=జన్మమును, వృద్ధిని(శూ - ప) హతపరాక్రముఁడు = కొట్టఁబడ్డవిక్రమముగలవాఁడు, హతశౌర్యుడుప్రబలుటయాశ్చర్యమనివిరోధము,కొట్టివేసిన పరులయక్రమములు గలవాఁడని యాభాసము.

౧౭॥ సీ॥ రాజమహేంద్రపురంబు భాగంబుననేఫస్టుకలెక్టరైప్రణుతిఁగాంచి। ప్రముఖుఁడౌ బెంజమీన్ బ్రాన్‌ఫిలుదొరగారుస్థితియుతుండైయాటితేటియున్న। గోపవర్ణముకన్నఁగొంచెపువర్ణంబులోజనించుటయాత్మలోనఁదలచి। యవతారవశవర్తివై తెల్ల। చాటినవిష్ణుదేవతనాఁగ వెలికిఁదోప॥

౧౮॥ తే॥ తాఁబ్రపంచముఖంబునఁదనరిభూతి।
సర్వమంగళాస్పదతలుచాలమెఱయ।
నమలసుప్రతీకాకృతినధివసించి।
ధరణిఁదేజరిల్లెశిరస్థచారుఁడనఁగ॥

౧౭॥ స్థితియుతుండు=ఉనికిచేస్థిరుఁడు (విష్ణుపక్షమునపరిపాలనచే నిర్ణీతుఁడనియు స్ఫురించుచున్నది), ప్రపంచముఖంబున=లోకముఖమందు (అనగాలోకమందు) ప్రకృష్టములయినయాయి దుముఖములచేతననియు ధ్వనించుచున్నది, భూతి ... స్పద తలు = ఐశ్వర్యమునకును, సమస్తకల్యాణములకును స్థానమగుట, అణిమాద్యష్టైశ్వర్యములకును, పార్వతికిని, స్థానమగుట (శివునిపక్షము), అమలసుప్రతీకాకృతి=సుందరావయవములుగలదేహమును, స్వచ్ఛమగుసుప్రతీకమను నేనుఁగుయొక్క దేహమును,(శి-ప), అధివసించి=ఎక్కి,(శి-ప) శిరస్థదారుఁడు=శిరసునందున్నభార్యగలవాఁడు, ఈశ్వరుడనిభావము.

తా॥ నామమాత్రమునకే కలెక్టరుగాని యీయన యేపరిపాలన చేసెనని భావము.

౧౮॥ తే॥ భోగిశేఖరుఁడైనతాముస్నకీనకుఁ।
బుడమిబ్రహ్మోత్తమునియర్చలెడపినట్టి।
రట్టుమాన్చుకయార్జించెఁబ్రబలయశము।
నవనిబ్రహ్మోత్తమార్చలనాచరించి॥

౧౮॥ భోగిశేఖరుఁడు=భోగవంతులలోశ్రేష్ఠుఁడు, సర్పములుశిరోభూషణముగాగల, ఈశ్వరుఁడనిస్ఫురించుచున్నది, బ్రహ్మోత్తమునియర్చలు, ఇచ్చట, ఉత్, తమః=ఉత్తమాఃఅనిసాంతమమీద తత్సమము, అజ్ఞానవంతుఁడైన బ్రహ్మపూజలు, ఈశ్వరస్వరూపముసూచి రాఁజాలుదుమనివిష్ణువును, బ్రహ్మయుశపథముసేసి మూలమును, విష్ణువును, శిరస్సును బ్రహ్మయు పరిశీలింపఁజెర కాల్లముగ మనము సేసితాను సమర్థులు

కారైరి, విష్ణువుయథార్థముగా నామహేశ్వరుని యెదుట, తనయసమర్థతను, మనవిసేసెను, బ్రహ్మజూచితి ననియస త్యమాడఁగా, భూమియందు బ్రహ్మకుఁ బూజార్హతలేకపో గాక యనిశపించెనన్న పురాణగాథయిచ్చట స్మరింపఁద గ్గది, అసత్యముపలికినాడుగాన, అజ్ఞానవంతుఁడనికవితాత్ప ర్యము, బ్రహ్మోత్తమార్చలు = బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులపూజలు, మిక్కిలిబ్రాహ్మణపూజయొనర్చెనని భావము.

౧౯॥ క॥ వెరవరితనమ్మునఁగలె।
క్కరుగాఁదగిమొగలితొట్టుఖండమ్మునఁదా।
స్థిరుఁడై సామ్యూల్సికిన్న।
ద్దొరగారాపైనఁగొన్నిరోజులపిదపన్॥

౨౦॥ క॥ గురుతమహిమవంతుఁడునా।
సరసులచేశ్లాఘ్యుఁడౌచుస్వయముగనాస।
ద్వరుఁదనదుహితమనంచా।
దరమునవరియింపఁబిల్చెఁదనతావునకున్॥

ఈపద్యమందు దొరగారుతనయొద్దకువీరన్నగారి నిశిరస్థదా రుగా పిలిపించుకొనుటయు, హిమవంతుడు కన్యాదానార్థ ము ఈశ్వరుని పిలుచుటయు రెండర్థములు స్ఫురించును.

౨౦॥ గురుతన్ = గౌరవముతో, మహిమవంతుఁడునాన్ = ప్రభావ ముగలవాఁడనునట్టు, రెండవయర్థమందు, గురుతమహిమవం తుఁడు అని ఏకపదము = గొప్పవాడగుహిమవంతుఁడనునట్టు, సరసులచేఁ = రసికులచేత, చెలువులచేతను (రెం) ఆసద్వ రున్ = అల్లసత్పురుషశ్రేష్ఠుఁడగువీరన్నగారిని, ఆయోగ్యుఁడగు

పెండ్లికుమారుని, తనదుహితమనంబు = తనుయిష్టపడిన మనస్సు, తనకొమా ర్తెమనస్సు(రెం - అ).

౨౧॥ చ॥ మనుగుడుపాది గాఁగలుగు మాన్యపుఁగార్యములొప్పుచున్నచో। దినములుగొన్ని వేడ్కఁగడ తేర్చుచుఁ బూర్వపుఁజెల్మి రాజరా।జనగరిమండలాధికృతిశాలమునందుశిరస్థదారుఁడై। ఘనతవహించిమించెనలకాపురమెన్నడువీడకుండుచున్॥

ఈపద్యమందునుబూర్వసందర్భముగా రెండర్థములుస్ఫురించును.

౨౧॥ మనుగుడుపు=భూమియొక్క-అనుభవము. ఈయనచ్చటశిరస్థదారుగానున్నప్పుడు సుభిక్షముగానున్నదనుట, క్రొత్తల్లుఁడత్తవారియింటఁ జేయుభోగము అనియు తోచుచున్నది, మాన్యపుఁగార్యములు=పాలములపనులు, పూజ్యమగుపనులు (రెం - వ) పూర్వపుఁజెల్మిక=వెనుక రాజనరేంద్రపురమునపనిచేసినమక్కువతో, బాల్యస్నేహమున, అర్థాంతరము, (కుబేరునకు నీశ్వరునకు స్నేహము ప్రసిద్ధము), రాజరాజనగరిగా = రాజరాజ నరేంద్రపట్టణమందు, నామైకదేశేనామగ్రహణమ్మను సూత్రమున నిచ్చటనీయర్థము, కుబేరునిపట్టణమందనియు నర్థాంతరము, మండలాధికృతిశాలమునందు=జిల్లాకోర్టునందు, “ ఆజ్ఞప్తోస్మి అధికరణభోజకైః, ” అనిమృచ్ఛకటికయందు వ్యవహారమంటపమును అధికరణమనిచెప్పెను, అధికరణం=విచారాలయః అనివ్యాఖ్య, అధికృతి శాలమన్నచోఁగూడఁ బదద్వయ సమభివ్యాహారమందు, ఆయర్థము వాచ్యమగును, “ విభాషాసేనాసురా[illegible] శాలాశ

బ్దమునపుంసకము, భూమండలమందునధికవుణ్యాత్ముని యిం
టను, ప్రకరణముంబట్టి (కుబేరునియింటననితోఁచుచున్నది);
శిరస్థదారుఁడు=ఆయధికారముగలవాఁడు, శిరసునగంగను
ధరించినయీశ్వరుఁడు. అలకాపురము=అల్లరాజనరేంద్రపు
రమందు కాపురము, అలకాపట్టణమును,

౨౨॥ క॥ సకలోత్తమాంగుఁడాతం।
డకుటిలచిత్తుండుభద్రమాంబికవల్లన్।
బ్రకటితవైభవుగురురా।
జకుమారున్శక్తిధరునిసౌమ్యునిగాంచెన్॥

౨౨॥ సకలోత్తమాంగుఁడు=సమస్తమగు మేలయిన యవయవము
లుగలవాఁడు, (శివునిపక్షమునందు) చంద్రకళతోఁగూడినశిర
సుగలవాఁడు, భద్రమాంబికవల్లన్=భద్రమ్మవల్లను, (భద్ర
మ్మయనుపార్వతియందని యాస్ఫురించుచున్నది) గురురాజ
కుమారున్=గురురాజనుపుత్రుని, గురురాజనుకుమారస్వామి
ననియాస్ఫురించుచున్నది, శక్తిధరుని=సమర్థుని, శక్తియను
నాయుధమునుధరించినవానిని, (కుమారస్వామిపక్షమున,)
సౌమ్యుని=శాంతుని, సోమపుత్రుడనఁబోవువానిని(కు,ప,)
ఇచ్చట "వటుముపనయేత్" అనునట్లుసంధర్భించు కొన
వలెను.

౨౩॥ క॥ ఆతఁడాత్మోపయనునా।
శ్రుతిపండితకోటికెల్లఘురియింపంగా।
పితృకాలంబుననేసం।
తతమునసింహాసనస్థదారుండనుచున్॥

౨౪॥ చ॥ కరకరిఁ దానుదాతయొకకంటనెయర్థిలిఁ జూచునాకలె। క్కరులభుజద్వయంబయనఁగా । దగికాలమఁకొంతయే గసం । భరమునమండలాధికృతి మంటపమందు శిరస్థ దారుఁడై । నరులశుభంబులారయదినంబులుగొన్నియు నేఁగఁబిమ్మటన్॥

౨౪॥ ఒకకంటనె=సమానదృష్టినే.

౨౫॥ మ॥ కరమెలూరనుమండలంపుమున సద్ధానిశ్చితుండైనయో। ద్ధరణంబేర్పడఁగొన్నియేళ్లమరఁజేయఁజూచితర్వాతశం। కరపాదాంబుజచింతనైకపరుఁడై కాలంబునెల్లంజరా। మరణాతీతయశశ్శరీరమును సంపాదించెసర్వంసహా॥

౨౬॥ సీ॥ బలిమిహేలాపురీ ప్రముఖశైవక్షేత్రముల నాత్మభక్తి విస్ఫూర్తినెగడ । మహనీయరుద్రాక్షమంటపంబులు పేర్మిస్థాపించెఁగీర్తిపుంజంబుతోడ । లలితరుద్రాక్షకల్యాణమంటపయోగ్య మలరీతినందివాహనముతోడ । స్వామికింబెదపాటి సోమేశ్వరునకెంతో యతిభక్తితోను పహారమిచ్చె॥

౨౭॥ తే॥ మఱియుఁబుణ్యహేలాపురీమణినివాసు। డైనజ్వాలాపహారీశునంఘ్రియొద్ద। నందివాహనమర్పించినప్రముఁడైన। యతనిజన్మంబుగొనియాడనలవియగునె॥

౨౭॥ హేలాపురి=ఏలూరు, అలరీతినందవాహనము=ప్రసిద్ధమైన యుత్తడినందివాహనము, ఉపహారము—కానుక.

౨౮॥వ॥సత్త్వప్రకృతులైలక్ష్మీభవానీయువరాజ్ఞులనందగిభాసిల్లురా ణ్యలక్ష్మమ్మల్లమాంబానామధేయాత్మీయవధూటులందు.

౨౮॥సత్వప్రకృతులు=సత్వగుణస్వభావముగలవారు,శుద్ధసత్వప్ర ధానయను ప్రకృతివంటివారనియానర్థాంతరము, ఇందునవా రికినెక్కుడుజ్ఞానవతీత్వమును, భర్తకునీశ్వరోపమానమును ధ్వనించుచున్నది, యువరాజ్ఞులన్నచో రాజ్ఞీశబ్దముతోయు వతీశబ్దమునకుసమాసముగానటచ్ ప్రత్యయమురాదు,శ్రీమా తాశ్రీమహారాజ్ఞీయన్నచోటువలెనూహించుకోఁదగ్గది - వ ధూటి=యౌవనవిశిష్టురాలు.

౨౯॥ తే॥ అష్టలోకపాలాంశలనైనవాఁడు।
గాననతనికిబుద్ధులకల్మిదిశల।
నేలఁజాలినవెరవులనెఱిఁగినట్టి।
యష్టపుత్రులుపుత్రీద్వయమ్ము వ్రేడమ॥

అష్టాభిర్లోకపాలానాం। మాత్రాభిర్నిర్మితోనృపః అను శాస్త్రము॥

సుబ్రాజుగారు దిక్పాలకాంశనుబుట్టినందువనే, దిక్కుల నేల జాలినకుమారులనుగనెననిభావము.

౩౦॥ ఆ॥ రాజ్యలక్ష్మినాఁగరంజిల్లునలభార్య।
కడుపునంజనించుకొడుకులెల్ల।
పూర్ణమూర్తిపుణ్యపుంజంబులోనాఁగ।
శ్రౌత్రలౌకికత్వశాలియశులు॥

౩౦॥ శ్రౌత్ర...యశులు=శ్రోత్రియత,లౌకికత్వములచే బ్రకాశిం చుకీర్తిగలవారు, శ్రోత్రియశబ్దమునకు, “హాయనాంతయు వాదిభ్యోఞ్జే, అనుసూత్రమున, అణ్ప్రత్యయమురాఁగా,

శ్లో॥ శ్రోత్రియస్యయపలోపశ్చ అసియలోపము, లోకఃప్రయోజనమస్యలౌకికః, ప్రయోజనమితిఠక్॥

వ॥ కులమహీధరాయమానులగు సకుమారులందఱిలో,

౩౧॥ సీ॥ ఆనందవనముఖ్యయాత్రాసుకృతి సత్యమూర్తియౌ భైరవమూర్తిమంత్రి । నిర్మలజ్ఞానధునీగాహిచిత్తుండు మల్లిఖార్జుననామమంత్రివరుఁడు । ఆత్మస్వరూపుఁడౌ నాత్మీయజనకుసత్యజ్ఞానములునాఁగ నలరుచుండ । అచ్ఛిన్నమాతదీయానందరాజీసముద్రమౌమఱివీరభద్రమంత్రి॥

౩౨॥ తే॥ మహిమవాటిల్లసంపదమహినటించి।
సమ్మదంబునఁబుత్రరత్నమ్ముఁబడసి।
బ్రహ్మమందుస్వరూపసంబంధముననుІ
లీనుఁడయ్యెనుదానసమానవృత్తి॥

౩౧॥ టీ॥ సత్యము, బ్రహ్మజ్ఞానము, ఆనందము, క్రమముగాసహజధర్మములుగాఁగల, భైరవమూర్తి, మల్లిఖార్జున, వీరభద్రమంత్రులను, పరమాత్మస్వరూపుఁడౌ తమతండ్రియొక్క సత్యజ్ఞానానందములనుగాను ఉత్ప్రేక్షించుచున్నాఁడు - ఆనందవనముఖ్య= కాశి రామేశ్వరముమొదలగు, అలరుచుండ=ప్రకాశించుచుండ, జీవించుచుండఁగాననిభావము బ్రహ్మమందు...వృత్తి=పరమాత్మలోనైక్యమయ్యెననిభావము, ఇతనినిబ్రహ్మానందమునకు,పోల్చుటచేదోషరహితుడనిస్పష్టముగుచున్నది.

౩౩॥ మ॥ ప్రథితుండాతనిపుత్రసత్తముఁడుసుబ్రహ్మణ్యాసన్మంత్రిసత్తమపుణ్యాత్మపురాణమాధవమహాత్మద్వంద్వసంద

శ్రీయన్ । వ్యథమానాత్ములతోడు నీడజనకుండానం
దరూపాత్ము యు । నల్పార్థకల్పస్మిత శీలశాలితమహాం
కంబౌచువగ్గిల్లెడున్॥

33॥ సుబ్రహ్మణ్య మంత్రికి నైసర్గికమైన చెలునవ్వును, "ఆత్మా
వైపుత్రనామాసి" అనుశ్రుతిచిత్తమున స్మరించి, ఆత్మానం
దస్వరూపుండైన తండ్రియానందాంశ సంబంధమైనట్టు తేప్రి
క్షించుచున్నాడు, సత్పథసంచారి = సన్మార్గవర్తి। రామలిం
గ...సందర్శి = రామేశ్వరయాత్రచేసెననియర్థము, వ్యథ
మాన...నీడ=భీతాత్ములకుసహాయుఁడు, అల్ప...శాలిత=
కొద్దిగానవ్వుటకుహేతువైనస్వభావముతో ప్రకాశించుటచే.
మహాంకంబు=గొప్పగుఱుత్తు.

34॥ సీ॥ పూర్వోక్త భైరవమూర్తిసన్మంత్రిగర్భాబ్ధ్య మణీసుంద
రాంబపుత్రి । చెలుకువాడాన్వయసింధురాకాకైర వాప్తుం
డురాజత్కళాస్వాంతుడు। దేవభూదేవభక్తిపరుండునైనసీతా
రామమంత్రికిందరుణియగుచు । రామేశ్వరాదియాత్రలుదా
నుభర్తయున్ సల్పిరోహిణినానెసంగుచుండి॥

35॥ తే॥ యార్యమోగాధికశ్రీమహార్యమహితు।
మంగళాప్తనిగవిబుధమహిమదాయు।
నాకలితసమబుద్ధిసుధాకరోక్తి।
భర్తసేవించుచుండునప్పరమసాధ్వి॥

36॥ టీ॥ ఈకారాంతమణీ శబ్దంబునుగలదు, సురరాజమణీశ్యా
మస్థిరావరసుతావతిః అని సాహిత్యరత్నాకరము, కళా=
విద్య, చంద్రకళ, ఆర్య=పెద్దలు, బృహస్పతియును, పెద్దల

సహవాసముగలవాడని తాత్పర్యము, గురుసంబంధము చంద్రునికిశుభమనిజ్యోతిశ్శాస్త్రము, మహార్యమహితున్ = గొప్పరాజులచేపూజితుడు, అర్యమ, హితున్ = సూర్యునికిమిత్రుని, మంగళాప్తున్=శుభప్రదమిత్రులుగలవాని, కుజునకు మిత్రుని, కవిబుధమహిమదాయున్=కవీశ్వరులకు పండితులకు పూజనిచ్చువానిని అనిభావము, శుక్రబుధులకు ప్రభావమునిచ్చువానిని,"చంద్రగ్రహేణసహితౌ,బుధశుక్రౌగురూపవమౌ"అని జ్యోతిశ్శాస్త్రము, ఆకలితసమబుద్ధిన్=ఒప్పునట్టిసమబుద్ధిగలవానిని, చంద్రునకు శత్రుగ్రహములు లేరనిజ్యోతిశ్శాస్త్రము, సుధాకరోక్తిన్=అమృతమునకు స్థానమగుపలుకులుగలవానిని, సుధాకరుడని శబ్దముకలవానిననియు దోచుచున్నది.

౩౬॥ వ॥ మఱియు భ్రమరాంబానామధేయయగు మల్లిఖార్జునమంత్రికుమారీ రత్నంబు.

౩౭॥ తే॥ కాశికాముఖతీర్థముల్ గనియావీర।
లక్ష్మీదేవ్యంబమఱిధవళగిరినిల్పి।
నట్టిసత్రముజరుపుచునమలకీర్తి।
వడయునామెకుఁగోడలైవఱలుచుండి॥

౩౮॥ ఈదృశపుత్రులుపౌత్రులు।
శ్రీదౌహిత్రులుసమృద్ధిఁజెన్నారమనో।
మోదతరంగితమైగం।
గోదంచితరాజ్యలక్ష్మియున్విలసిల్లున్॥

౩౯॥ ఆ॥ రత్నగర్భనాఁగఁబ్రథనెమ్మిఁగాంచిన।
యల్లపెద్దభార్యమల్లమాంబ।
ప్రీతిమీఱఁగఁగన్నపీరలక్ష్మీదేవి।
సుబ్బరాయమంత్రిసుగుణతంత్రి॥

౩౯॥ టీ ॥ నెమ్మిన్=శాంతముచె, రత్నగర్భనాఁగన్ = భూమిదేవియనునట్టు రత్నములవంటి సంతతిగనియెనుగాన సుఖముగా రత్నగర్భయని కీర్తిసంపాదించెననియు దోఁచుచున్నది. సుగుణతంత్రి=సుగుణపరివారముగలవాఁడు.

౪౦ ॥ వ॥ వారిరువును లక్ష్మీకువలయాప్తుల లీలదినదిన ప్రవర్థమానులగుచుండనంతఁ గొంతకాలంబునకునక్కమారికృత్తివెంట్యన్వయాలంకారియు, నచ్యుతగుణుండునగు సుబ్బరాయామాత్యునకీఁబడినదై.

౪౦॥ అచ్యుతగుణుండు=నిర్దోషగుణములుగలవాఁడు, విష్ణుమూర్తియొక్క వర్తనవంటి వర్తనగలవాఁడనియు దోఁచుచున్నది.

౪౧॥ ఆ॥ దేహళీప్రదత్తదీపంబుభాతిని।
బుట్టినిల్లుమఱియుమెట్టినిల్లు।
లలితసౌవసుకరలక్షణంబులనామె।
మేరమీఱునట్టుమెఱయజేసె॥

౪౧॥ దేహళీ—దీపంబు = గడపనందుంచబడనదివ్వె, లలిత...లక్షణంబులన్=సుందరమయినట్టియు, తనయొక్కఅనాయాసలభ్యమగుగుణములచే, స్వశబ్దముమీద శైషికాణ్ణురాగా “ద్వారాదీనాంచ” అనుసూత్రమున, ఐజాగమప్రాప్తిచె, సౌవ, అనురూపము,యద్వా,సువసుకరలక్షణములె సౌవసుకరలక్షణ

ములు=యోగ్యమయినట్టియు, భాగ్యకరములగు లక్షణముల చేత, యోగ్యమగు కాంతిగల కిరణములను చిహ్నములచేత, (దీ - ప).

తా॥ గడపమీదనుంచిన దీపములోపల వెలుపల వెలుఁగిచ్చినట్టు, జన్మించినకులము, అత్తవారికులము ప్రకాశింపఁ జేసెనని భావము.

౪౨॥ వ॥ మఱియు.

౪౩॥ శా॥ వేదోక్తవ్రతశీలఖ్యాతవిలసద్విజ్ఞానయావీరల।
త్రీమ్మ దేవ్యంబప్రయాగముఖ్యసుకృతక్షేత్రాటనాఖండపు।
ణ్యాదానంబెసఁగంగశ్రీధవళిగిర్యాఖ్యంబురిన్ సత్రమా।
మోదింపన్ జనులెల్లనిల్పిజగముంబూరించుకీర్తింగనెన్॥

టీ॥ పుణ్యాదానంబు=పుణ్యప్రాప్తి,

౪౪॥ తే॥ భూమిలోన శేషశ్రీలుపొదలుచుండఁ।
బ్రబలిపొగడొందునాసుబ్బరాయమంత్రి।
అబ్ధిమేఖలదేవిఁగైసేసెఁదనదు।
కీర్తికఁచుకమాకల్పపూర్తిసేయ॥

ఈపద్యమందు "సుబ్బరాయుడుగారు" అను నామధేయము నుబట్టి, శేషునిపరముగా రెండవయర్థము స్ఫురించును.

౪౪॥ అశేషశ్రీలు=సమస్తసంపదలు, రెండవయర్థమందు, భూమిలోనన్, శేషశ్రీలు అని పదవిభాగము, శేషునిశోభలు, కీర్తికంచుకము=యశస్సనురవిక, ఇదికట్టువస్త్రమునకుఁగూడనుపలక్షణము, ఆకల్ప=వేష

౪౫॥ క॥ కలినిఁక్ వలపించినుణం।
బులరాజన రేంద్రనామపురమందుసుమం।
గలమండలధర్మసభా।
స్థలిహెడ్డసిస్టెంట్సెరస్థదారుండగుచున్॥

౪౬॥ శా॥ నిద్దంబౌసభయందునీనగరి నేనేటిబ్ రిజెస్ట్రారుగా।
సుద్దండంబగుశక్తిఁజూపిసమహోద్యోగంబుభాసిల్లనా।
పెద్దాపూరమలాపురప్రభృతిసీవృన్మండలక్షోణులన్।
ఖద్దిందోషములెల్లచోట్లమునసబ్గానుండిఖండించుచున్॥

౪౭॥ మ॥ తనచంద్రోపమకీర్తితోడవెలయిందన్మండలంబెల్లహా।
యనముల్కొన్నిగతింపఁగా సదరమీనాభిఖ్యుఁడై యొప్పుచో।
జనులెల్లంబొగడంగఁజేల్చెశ్రుతులన్ సంతోషనీరాకరం।
బునఁదాఁబుణ్యజనాత్మహారియగుచున్మూర్తిప్రభావంబునన్॥

౪౭॥ టీక॥ సదరమీనాభిఖ్యుఁడై = సదరమీననెడిపేరుగలవాఁడై, బిరుదుకలవాఁడై,యఃఫలితార్థము, దరశబ్దమునకుశంఖముఅర్థము, ఇదిచక్రమునకుఁగూడనుపలక్షణము, అభిఖ్య=శోభ,శంఖచక్రములతోగూడిన మత్స్యావతారవిష్ణువుశోభవంటిశోభగలవాఁడై యనియు నర్థాంతరము, శ్రుతుల్ = కర్ణములను, వేదములను అర్థాంతరము, పుణ్యజనాత్మహారి= రాక్షసదేహమునశింపఁజేసినవాఁడు(సోమకాసురుని) పుణ్యాత్ములకు మనోహరుఁడు.

౪౮॥ మ॥ ప్రణతస్వాంతులకాత్మరూపధరుఁ డారామేశ్వరస్వామిపావనపాదాంబుజముల్ గనంగలిగి సుబ్రహ్మణ్యదే

వ్రప్రతి । ష్ఠనుశ్రీరాజనరేంద్రపట్టణమునఁ సంధించిపు
జ్ఞైష్యకమూ। ర్తినినాగ్గించినయాతఁడీజగతి వర్ణింపంగ
సామాన్యుఁడే॥

౪౮ ॥ టీక ॥ "దద" అనునది, దదాతిదధాత్యోర్విభాషా అను
సూత్రమునశప్రత్యయాంతరూపము.

౪౯ ॥ ఉ ॥ అంబుజపత్రసన్నిభదృగంచితపేరమదేపిపూర్ణమో।దం
బమరందదీయసహధర్మిణియై శ్రుతిపేయసచ్చరి । త్రం
బునుసంగ్రహించివసుధన్మనుచుండనతండుపద్మనా।భాం
బను జేకొనెఁ కడుసుతార్థితరూపవతింద్వితీయఁగాన్ ॥

౪౯ ॥ టీక ॥ కడుసుతార్థితన్=అధికమగుపుత్రవాంఛతో, అనఁగా
జ్యేష్ఠభార్యయగుపేరమ్మగారికి సంతతి లేదనుట,రూప
వతిన్, ఇదియత్రాకృతి స్తత్రగుణాయనుటంజేసి సుగు
ణవతీత్వమునకుఁగూడనుపలక్షణము.

౫౦॥ తే॥ గురుశుచితగంగమించునత్తరుణియందు।
నతఁడుగుణరత్ననిధిసముద్రాధికారి।
కూర్మిమీఱఁగఁగాంచెనుకువలయాప్తు।
మధురలక్షణుఁ బేర్రాజమంత్రిచంద్రు॥

౫౦॥ టీ॥ గురుశుచి=గొప్పపవిత్రత, తగంగఁ=ఒప్పఁగా, గురు
శుచితన్=గొప్పపవిత్రతచే, గంగ = భాగీరథిని అని
యుఁదోఁచుచున్నది,సముద్రాధికారి= ముద్రతోఁగూడిన
యధికారముగలవాఁడు, నకర్మధారయాన్మత్వర్థీయ
యనునిషేధము... "కృష్ణసర్పవాన్ వల్మీకః" అనుభా

ష్యప్రయోగముం జేసి, కవులును, శాస్త్రవ్యాఖ్యాతలు
ను బాహుళ్యముగాఁ బ్రయోగించుచున్నారు, "కోకప్రీతి
చకోరపారణపటుజ్యోతిష్మతీలోచనే" అనిమురారి, లా
దేశేషు వాసరూపవిధిర్నాస్తి అను పరిభాషావ్యాఖ్య
లో "ఆదేశకృతవైరూప్యవత్సులాదేశేషు సనాస్తీత్యర్థః"
అని నాగేశభట్టారకుడు "ఏకదేశినైధి, కరణె" అని పా
ణినియును, సముద్రాధికారి=సముద్రునకు మనోవ్యథను
చేయువాఁడు అనియు నర్థాంతరము, కృఞో హేత్వితిటప్ర
త్యయమును, వాసరూపన్యాయమునఁ తాచ్ఛీల్యణినిప్ర
త్యయము బాధించెను, సముద్రుని మించినవాఁడని భావము,
యద్వా, సముద్ర ఇవ అధికురుతే సముద్రాధికారీ, సము
ద్రుఁడువలె సర్వోత్కృష్టుఁడైనవాఁడు, "కర్తర్యుపమా
నే" అను సూత్రమువఁణిని ప్రత్యయము, కూర్మి=ప్రేమ,
భూమియందలితరంగము (అర్థాంతరము) కువలయా
ప్తుక్=భూమండలమునకు నాప్తుని, కలువలకు మిత్రుని, (చం
ద్రపరార్థము) మధురలక్షణుక్=సుగుణవంతుని, చూడఁ,
దగినకళంకముగలవానిని, (చంద్రపరార్థము) "మలినమ
పిహిమాంశోర్లక్ష్మలక్ష్మీం తనోతి" అని శాకుంతలమం
దుఁ గాళిదాసు కళంకమును, చంద్రునికి శోభాకరముగాఁ
జెప్పెను.

౫౧॥ సీ॥ అతనికి శౌర్య హైన్యమెమందుఁ డాఁడు చోనుదుపుఁ డచ్చట
గూడనుడువు లేల। సురుకవుల్ క్రమముగాఁ గోణమందుం
డు చోనాత్మభాగ్యసమృద్ధి యడుగ నేల। విగ్రహంబునఁ

జాలవెన్కఁజలోనుండి కుజగతితప్పుచోఁగొఱత లేల।
సహబుధుండినుఁడెంతో స్వగృహంబు సూచుచోఁబ్రజ్ఞా
ర్థవైభవాభావమేల॥

౨౭॥ తే॥ ఇందుమందిరముదయంబునొందజనన।
మందియాకారగుణములన్యోన్యమమర।
ఘనతసర్వజనాహ్లాదకంబునను చు।
ధరణిఁబేర్రాజమంత్రిరత్నంబుతనరు॥

ఈపద్యమందు పేర్రాజమంత్రిశౌర్యాదిసమృద్ధివర్ణించుచోఁజాతకయోగపరముగా నర్థాంతరముదోఁచును.

౨౮॥ శౌర్యహైన్యము=శౌర్యగుణమునకులోపము, శౌర్యస్థానమగు దశమభావమునకు లోపము, "వీర్యస్థానంచసత్కర్మభావోయందశమస్మృతః" అని జ్యోతిశ్శాస్త్రము, మందుఁడు=మూర్ఖుఁడు, శనియును, ఆడుచోన్=పలుకఁగా, సంచరింపఁగా; ఉడుపుఁడు=చాలింపుఁడీ; జనులనుగూర్చి చెప్పుచున్నాఁడు; సందర్భానుసారముగా నుడువులుకర్మ; చంద్రుఁడును అర్థాంతరము; అచ్చటఁగూడన్—ఆశౌర్యవిషయమైకూడ, నిస్సందేహవిషయమని భావము; ఆశౌర్యస్థానమైన దశమమందు; కూడన్=కలిసియుండగా; మందుఁడాడుచోనతనికి శౌర్యహైన్యమె; అచ్చటఁగూడ నుడువులేల; ఉడుపుఁడు; అని మొదటియర్థమందన్వయక్రమము; సందేహములేనివిషయములో; ఎవఁడైన మూర్ఖుఁడు, అతఁడు శౌర్యవంతుఁడు గాడనిపలికి నంతమాత్రమున; నతనిశౌర్యగుణమునకు లోపములేదని భావము, శని సంచరించుచున్నపుడు అచ్చటనే యాశని

తో చంద్రుఁడుఁ కలిసి యుండఁగా, నాశౌర్యభావమునకు లోపము లేదని భావము; దశమమందు శనిచంద్రసమాగమము శౌర్యార్జిత మహాభాగ్యాదులకుఁ గారణమని జ్యోతిశ్శాస్త్రిము, ప్రమాణములు గ్రంథవిస్తర భయమువలన వ్రాయఁబడవు, గురుకవులు=బృహస్పతిశుక్రులు, గొప్పకవులును (అర్థాంతరము); క్రమము...దుండుచో = పంచమనవమముల యందుండఁగా ననియర్థము, పార్శ్వమందుండఁగానని (యర్థాంతరము), ఆత్మభాగ్య...పల=ఎంతోభాగ్యసమృద్ధియుండకపోయినయెడల, కవులు పార్శ్వములందుండరని భావము, ఆత్మభాగ్యసంజ్ఞలుగల పంచమనవమములు శుభారూఢములైనందున, ఆభావములసమృద్ధికి సందేహము లేదని భావము; విగ్రహంబునన్ = విరోధమందు, శరీరస్థానమందును, చాలవెనుకంజలోనుండి; చాల=సందేహించి, వక్రించియనియును, వక్రగ్రహము బలీయమని జ్యోతిశ్శాస్త్రిము, కుజగతి=దుష్టలోకము, దుర్మార్గులనుట, కుజగ్రహ సంచారమును, తగ్గుచోన్ = మరలుచుండఁగా, భూమిదరికి రాఁగా, నీచనుబొందగానని భావము, యద్వా, బహురుహనోత్పతి తాతు వక్రాయనుటచే, వక్రగ్రహముయొక్క లిప్తాదిగతితక్కువగానుండుననియాఁజెప్పవచ్చును, కర్కాటకలగ్నమై యక్కడఁ గుజుఁడుండి, దశమమందుశనిచంద్రులుండుటవల్లనీచభంగరాజయోగముగ లైనని భావము, సహబుధుండు = పండితులతోఁగూడునట్టి, ఇది ప్రభువునకు సహజధర్మవర్ణన, బుధగ్రహంబుతోఁ గూడినట్టియు, ఇనుఁడు=ప్రభువు సూర్యుఁడును,

స్వగృహంబుసూచుచో = తనయింటికివచ్చిచూచుచుండఁ
గా, అనఁగా రాజులుదర్శనము తనయింటికేవచ్చి యిచ్చు
చుండఁగా, అతని ప్రజ్ఞాధనసంపదలకుఁగ నక్కఱలేదని భా
వము, తనయిల్లగు సింహము చూచుచుండఁగానని యర్థాంత
రము; కుంభమందు రవిబుధు లున్నారనుట, ద్వితీయాధిప
తియైన సూర్యుఁడు; ప్రజ్ఞాధనకారకుఁడైన బుధునితో గలిసి
తనభావమును జూచుటవల్ల, ఆభావమునకుఁ బ్రాబల్యమని
తాత్పర్యము, ఇందు, మందిరము=ఇహలోకమందు, గృహ
ము, అర్థాంతరమందు ఇందుమందిరమని యేకపదము, కర్క
టకక్షేత్రము, ఉదయంబు = వృద్ధిని, లగ్నమును, అనఁగాక
ర్కటకలగ్నము కాఁగానని భావము, సప్తగ్రహమతంబున
రాహుకేతువులు చెప్పబడలేదు, ఆకార...అమరఁగా, "య
త్రాకృతిస్తత్రగుణాః" అనుశాస్త్రముచొప్పున పరస్పరము
శోభింపగా.

౨౩॥ తే॥ పుడమియడుగంటునాకులభూధరములు।
స్థైర్యగుణముననతనికి సాటురావు।
స్వీయపక్షవిరోధియై చెలగునట్టి।
వజ్రమతనికిభూషగాఁబరిణమించు॥

౨౩॥ టీ॥ పుడమి...భూధరములు=భూమియడుగుననున్న యల్లకు
లపర్వతములు, కృంగినట్టియు, వ్యాకులమగు పర్వతము
లనియుఁ దోఁచుచున్నది, స్వీయపక్షవిరోధి = తమపక్ష
ములను [illegible] శత్రువైనట్టియును,

వజ్రము=రవ, వజ్రాయుధమును, భూషగాన్=అలంకారముగా, ధైర్యశాలియు, వజ్రఘటితాలంకారములుధరించుననియు భావము.

౫౪॥ సీ॥ రాజమహేంద్రపురంబునన్ డిస్ట్రిక్టుమునసబుకోర్టులో ముందుగాను ప్లీడరైమిక్కిలి పేరొందినికాకినాడసబార్డినేటుకోర్టునసమకట్టి। యచటనీయుద్యోగమందునే ప్రబలింపకలకటర్ జేహెూవుగారుపిలిచి । కోరికహెడ్మెజస్టీరియల్ మున్షిగాఁదనయొద్దనుంచంగఁదనరుచుండె॥

౫౫॥ తే॥ తనరిపీఠికాపురముపెద్దాపురంబు।
తునితణుకుయర్నగూడెమ్ముఁదొట్టిపెక్క।
గ్రామములఁదహశీల్ దారుగావసించి।
వర్ధమానేందుభాతిఁదాఁబ్రబలియిపుడు॥

౫౬॥ మ॥ తనపెద్దల్మునుసర్వభూతియశముల్ స్థాపించినచ్చోటరా । జనరేంద్రోత్తమునన్నపాదికవులున్ శ్లాఘించినచ్చోటము। క్తినిదానంబగుకోటిలింగమహియుక్తింజెందినచ్చోటఁజ। ల్లనిపేరాజిసుధాకరుండుతహశీల్దారౌచువర్ధిల్లెడున్॥

తా॥ ఆపద్యమందలి వర్ణన వల్లయీగ్రంథ నేతృనకుఁగూడకీర్తియు, కవి, శ్లాఘయు, పుణ్యార్జనయు సిద్ధించుచుండుటకు శంకలేదని భావము.

౫౭॥ స్రగ్ధర ॥ వృత్తం ॥ ధరఁబేరాజాభిధామాత్యవరుఁడు తహశీల్దారుగానుండదుర్గా । గ్రతస్వాంతపరిచర్యల్ ఖలజనవితతుల్ గర్వ[illegible] । [illegible]చార్యంబుల్ దొలంగన్

గుహకమహాములుంగూట సాక్ష్యంబుమాయున్ । చరితానిం
ద్యంబులౌ తజ్జనపదజనముల్ సాంద్రమానంద మొందుర్॥

౫౭॥ టీ॥ కుహకమహాములు=కపటులయుత్సవములు, చరితానిం
ద్యంబులు=అనింద్యచరిత్రిగలిగినట్టియనియర్థము,

౫౮॥ శా॥ పారంపర్యమఖండమై యెసఁగసుబ్బారాయ విశ్వేశ్వ
ర॥శ్రీ రామేశ్వర నారసింహసుతులన్ శ్రీపద్మనాభాంబఁబు।
శ్రీరత్నమ్మతఁడేపుర్ శిశులఁ శ్రీలింగాంచె శ్రీ చెల్లమాం।
బా రామామణియందుమూర్తసుకృతభ్రాంతిప్రదాకారులన్॥

౫౮॥ టీ॥ పారంపర్యము, వంశావళి, మూర్త ... ఆకారులన్=
మూర్తిమత్తగు పుణ్యముల 'భ్రమనిచ్చుచున్న యాకా
రములుగలవాడు,

౫౯॥ తే॥ అట్టిపుత్రులు రాజవిద్యాదులందు।
బహుళనైపుణమేర్పడఁబరిఢవిల్లి।
సంతతిపరంపరాగతైశ్వర్యములను।
బెంపునొందుచుదన్నుసేవింత్రుగాక॥

౬౦॥ వ॥ మఱియానతండీవిధమునఁబాలకుఁడలిముద్దుపట్టియగునా
కలుములజవరాలు తనరూపరేఖాదులకుపలచిచుట్టుచు
ట్టునఁదిరుగుచుండి బహువిశ్వాసముతోనున్నను, సర్వ
లోకపాలకుండును, చతుర్ముఖజనకుండును, అశేషసం
పదగలవాఁడునగువిష్ణువంతవానినోటను పాలముంచిన
నీవేనీటముంచిన నీవేయని యాశపించి తానొనర్చినట్టెల్ల
నతనిసమ్మతించి ప్రీతిపత్తిరవనొప్పించుకొన్న భాని

క్షీరాకరంబను నామమాత్రినమధురంబగు తనపుట్టినింట
శేషసంపదను వలపించికన్నుగప్పుచో నావ్యామోహంబుఁ
దప్పించుకొనఁగా నల్లశంబరారాతి జనకునకుఁగూడనిజ
ముగానవతారమంతయుఘటమగుచున్నదని లేనిపోనివి
యామెయందునెంచిరియో, లేకసచ్చిదానందమూర్తియు,
నసంగుఁడు నగు నాపరమేశ్వరుండు, అర్ధనారీశ్వరత
యు, అష్టైశ్వర్యసంపన్నతయు. స్మరహరతయు, మ
హాతపస్వితయు, మొదలగుపరస్పరవ్యధికరణధర్మంబు
లఁ దనయందు సామానాధికరణ్యంబుఁ జేసికొనియుం
డుటకుఁ గతంబేమియని పరిశీలించి యాకిశోర చంద్ర
శేఖరుండు భక్తోద్ధరణ పరాయణుండు గావున తనసే
వకుల విద్యావశగులు గాకుండఁదాను నిదర్శనంబుగాఁ
దలఁచిజనకుడు పుత్రులకుంబల్రెగ్రంథిభిదాకుశలత నభ్య
సింపజేయనిట్లుండెనని మూలముట్టుగాఁదనమనస్సునకు
సమన్వయించుకొనియో. భోగాదులననుభవించుచుండి
యు, బాహ్యాభ్యంతరంబులగురాగవిరాగంబులనంటియు
నంటనియట్లుండుచుండి దేవదేవుండగు నామహాదేవుని
యందే తనహృదయగ్రంథి సడాలగింపజేయుచుండుట
యేకాక యనేకవారంబులు కాశీగయాది పుణ్యతీర్థా
టనంబులొనర్చె నందుగొన్నిటినభివర్ణించెద.

౭౦॥ టీ॥ పాలముంచిన... భాతి=క్షీరశాయిత్వమునుబట్టియిట్లా
రోపింపఁబడియె, నామమాత్రన=నామముచేత నెమధుర
మగునపుడు, అనుభవించుటకుఁ జప్పవలసిన దేమని పేరు

నకేకాని, అనుభవములోవట్టిదనియుఁదోచుచున్నది, శేషసంపదకు=శేషశయ్యాసంపత్తికి, పుట్టినింటివారు, అనుభవింపగా మిగిలినభాగ్యమునకుననియు దోచుచున్నది, కనుగవ్పుచో=నిద్రలేఁగా మోసపుచ్చుచోననియు ధ్వని, శంబరారాతిజనకునకుఁగూడ = మాయకునాదికారణమగుశంబరాసురునిశత్రువు (మన్మథుఁడు) తండ్రియగువిష్ణువునకును, మాయాజయమందు నెక్కువ ప్రజ్ఞగలవాఁడనిభావము, అవతారము=దుర్లభమనియు దోచుచున్నది, లేనిపోనివి=నేరములు, తనయందు నేవిధముగు వ్యామోహము కల్పింపనియప్పుడే యనుట, విష్ణువుయొక్క క్షీరశయనావతారాదులకు లక్ష్మీవ్యామోహము కారణము గాదుగాన నిజముగా లేనిపోనివియని భావము, గ్రంథిభిదా=భోగాదుల ననుభవించుచుండియు వ్యామోహములేకుండి పరమార్థమందు బుద్ధినిలుపుట, "నద్వేష్టిసంప్రవృత్తాని। ననివృత్తానికాంక్షతి। ఉదాసీనవదాసీనఇతిగ్రంథిభిదోచ్యతే ॥ అని వేదాంతపంచదశి, హృదయగ్రంథి=మనోముద్ర, నియతమగుమనస్సు, లక్ష్మీకటాక్షము సంపూర్ణముగాని తనకినున్నను, ఐశ్వర్యవ్యామోహమునంజేసి పరమార్థకాలక్షేపమునుమానకయాంతర్యంబున నీశ్వరప్రార్థన సేయుచు, పుణ్యతీర్థాంటనము మాటిమాటికిఁజేయుచుండుననిభావము, లోకములో నానాన్యులకు లక్ష్మీవ్యామోహము, అనుభవసిద్ధమే,

౬౧॥ సీ॥ ఇరుమాఱుకాశికాపురయాత్రసేవించివిశ్వనాథునివానో
వీథిఁగొలిచి । వారద్వయమ్ము యోధ్యాధామదర్శింప
నామహాక్షేత్రమందడుగుపెట్టి। దరిసేరిశివరాత్రిదక్షిణ
తారకుఁ రామలింగస్వామిఁబ్రణుతిసేసి। జనకప్రతిష్ఠి
తాభినుత సుబ్రహ్మణ్యదీపోత్సవంబు వర్ధిల్లుచుండ॥

౬౨॥ తే॥ వలయుకేదారమును సర్వవాహనమ్ము । నిచ్చినుతి
యునుభద్రాచలేశురాము । నాత్మఁగొలిచిసాలగ్రా
మహారమిచ్చి । ధన్యుఁడైనట్టియతఁడుసామాన్యుఁడెట్టు॥

౬౧॥ టీ॥ దక్షిణతారకుఁ= భారతవర్షముయొక్క దక్షిణతీరము
గలవానిని, దక్షచ్ఛబ్దేభ్యస్త్రీశబ్దస్యతారభావోవా అనితీర
శబ్దమునకుతారాదేశము, ఉపకరించునట్టి, తారకమం
త్రముగలవానిననియు, దక్షిణంయథాతథాసంసారసము
ద్రంతారయతీతి దక్షిణతారకః, సంసారసముద్రమును
నేర్పుగాదాటించువానిననియుఁ జెప్పవచ్చును, కేదా
రము=పొలము.

షష్ఠ్యంతములు.

౬౩॥ క॥ ఏవంవిధగుణఖనికిన్ । జైవాతృకశేఖరోపచారార్జితల।
క్ష్మీవీక్షాజనికిన్ సం । భావితశర్వోత్తమాంగమండనధు
నికిన్ ॥

౬౩॥ టీ॥ జైవాతృక...జనికిన్=ఈశ్వరపూజచేత సంపాదింపఁ
బడ్డలక్ష్మీకటాక్షోత్పత్తిగలవానికిని, సంభావిత...ధుని
కిన్=[illegible]గలవానికి.

౬౮॥ క॥ భీగత్యభిశుక్రునకున్ । భోగానుభవప్రభావభూశకునిన కున్ । ధీగతసర్వాతీతా। నాగతసీవృన్మహాక్రియాచక్రునకున్.

౬౮॥ టీ ॥ భీగత్యభిశుక్రునకున్ = భయసంచారమునకు ఎదురుచుక్కైనవానికి, భయము,ఇతనివైపునకు రాలేదనుట, ధీగత...చక్రునకున్ = బుద్ధినిపొందినభూత, భవిష్యత్తులను,తాలుకాగ్రామముల గొప్పకార్యములసమూహముగలవానికి, తాలూకాలోభూత, భవిష్యత్కార్యములుకన్నులకు గట్టినట్టుఉండుననిభావము.

౬౯॥ క॥ కుహనాపటుదుర్మానస । గహనాంతర్మర్మభేదిఘనహుంకృతికిన్ । మహదైశ్వర్యప్రదపుణ్యహరార్చాబద్ధమానసాహంకృతికిన్.

౬౯॥ టీ। కుహనా... హుంకృతికిన్ = కపటమందుసమర్థులైనవారియొక్క, యడవివంటిచెడుమనస్సులోని మర్మము భేదించుగొప్పహుంకారముగలవానికి, హుంకారమాత్రమున వారిచెడుపన్నుగడలు భేదిల్లుననిభావము,మహద... హంకృతికిన్=మహద= ఐశ్వర్యఅనిపదవిభాగము, ఉత్సవముచేయునైశ్వర్యమునిచ్చునట్టియు పుణ్యప్రదముగుశివపూజనువీడని మనస్సుయొక్క యభిమానముగలవానికి,(శివపూజను రెండుమార్లువర్ణించుట శివపూజయందు సెకుడవ యభిమానముగలవాడని తోచుటకు;జానడ త్రాదమునకు ... త్యముచేయు, ఆశకగలవారు జ

న్మాంతరభేదమునుగీకరించి సార్థకముసేయవచ్చును పూర్వజన్మశివపూజచేసినప్పుడు ఐశ్వర్యముకలిగెననియొకదానిభావము, ఇప్పుడుగూడశివపూజాధురంధరుఁడని రెండవదానిభావము.)

౬౬॥ క॥ సురధరణీధరశోభా। గరిమప్రతివాదిభూతకాయోన్నతికిన్।పరివృతభీవినయపుర । స్సరసంవాదానుజీవిసంహతినతికిన్.

౬౬॥ టీ ॥ సుర . . . ఉన్నతికిన్=సువర్ణకాంతిచేమేరుపర్వతమునుమించినదేహముగలవాఁడనియు ఆజానుబాహువనియుభావము, పరివృత . . . నతికిన్ =చుట్టునుఁడి, భయభక్తిపూర్వకముగా పలుకునట్టి నౌకరులసమూహముయొక్క జోహారులుగలవాఁడు, నౌకరులుభయభక్తులతో నమస్కరింతురనిభావము.

౬౭॥ క॥ ప్రణయోపాస్యప్రతిభా।గణబాలవ్యోమమణికిఁగవికులచింతా । మణికింబేరాజగ్రా। మణికింబూజితసుధాంశుమౌళిరమణికిన్.

౬౭॥ టీ ॥ ప్రణయ . . . మణికిన్=స్నేహముతో నారాధింపఁదగిన ప్రభాసమూహముచేబాలసూర్యునివంటివానికి, బాలసూర్యునివలె స్నేహముచే, సేవింపఁదగినవాడనుట, పూజిత . . . రమణికిన్= పూజింపఁబడుచున్న పార్వతిగలవానికి, "పూజిత" అనుచో, "మతిబుద్ధిపూజార్థేభ్యశ్చ" అనుసూత్రమున వర్తమానార్థమం దుక్తప్రత్యయము,

ఇది శ్రీమేఘసందేశాంధ్రీకరణ చాతురీధౌరేయ సరస్వతీ స్తనంధయవిధేయ శ్రీకల్లూర్యన్వయ మండలగంగాసాగరాయమానకామసోమదేవీ, వేంకటశాస్త్రిగర్భ చంద్రాయిత వేంకటరామనామధేయప్రణీతంబగు టీకాసహిత వంశముక్తావళి,

౬౮॥ వ॥ అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాశీర్వచించి నేవిశిపింపంబూనిన సాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలసన నీరసనంబను మాహేశ్వర గ్రంథశిరోమణికిం బ్రారంభంబెట్టిదనిన.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

సాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిరసనము.

✻ పరమేశ్వరాదిదేవతాస్తుతి. ✻

శ్రీకంఠో గ్రముమాసహాయము త్రినేత్ర స్ఫారమత్యంతశాం। తాకారంబుసమస్తసాక్షిజగదంతర్యామిలింగోద్భవా । ఖ్యాకబ్రి హ్మముబ్రహ్మమాధవపరీక్షాతీతమూర్ధాంఘ్రియ । స్మాకీనో రుమనోరథప్రతతినిచ్చుంగూచుఁగాకెప్పుడున్॥ ✻ ✻

స్రగ్ధర॥ షట్త్రియ్యాంగాదివిద్యాచయదురధిగత స్వప్రభా వాబ్ధిఫేన । త్షట్త్రింశత్తత్త్వపాళీజనురవన తిరస్కారదక్షున్ బుధు క్షా । తృట్త్రీనాసాజరాంతాదివికృతరహితున్ దేవినస్మత్ప్రబంధ। ద్విట్తారిసారిష్టదాత్రిన్ త్రిణయనరమణి న్వేడ్కభావింతునాత్మన్॥

స్రగ్ధర॥ ప్రణుతింతున్మత్ప్రబంధప్రకటమృదుతరగ్రంథసందర్భ సంధు । క్షుణసిధ్యర్థంబుపిష్నక్షుపణచణ చమత్కార కార్యాగ్ర గణ్యున్ । గణనాథున్ భక్తగేహాంగణగణిత లసత్కల్పకల్పాభిర మ్యున్ । క్షణదానాథార్ధభాగోత్కటమకుటధరుం జారుసావ ర్ణవర్ణున్॥ ✻ ✻ ✻ ✻

సీ॥ పరుషవాదివిరించిపంచమవదనంబు చిదిమెనెవ్వఁడునఖ శిఖరమునను।వడిన దైవం శేనవాత్పరము మొత్తవ్యస్తం బెవ్వఁ

డడ్డకట్టె। మదపంచజనపంచవదనాభిగర్వనిర్వాపణక్రియ నెవ్వఁడే
పుచూపె। దక్షాధ్వరధ్వంసనక్షాంతి నెవ్వాఁడు త్రుంచివైచెనుశివ
ద్రోహిసురల। నట్టిపరమేశ్వరాజ్ఞాపహారకాను। శాసనోగ్రభై
రవనందిశరభవీర। భద్రులనుభద్రమూర్తులఁబ్రణుతిసేతు। మతకృ
తగ్రంథపరిపంథిమథనకృతికిㅤ॥ ౧॥ ❊ ❊ ❊

సీ॥ ధరఁజతుర్వేదతాత్పర్యసంగ్రహకర్త హరదత్తనాచార్యవ
రుదలంచి।పరమశివాద్వైతపరనీలకంఠాఖ్య ఘనభాష్యకారుశ్రీకం
ఠుఁబొగడి। కాళహస్తివిలాసఘనతరగ్రంథాఢ్య శ్రీకాళహస్తిదీ
క్షితునిమెచ్చి। శ్రౌతలింగవివేకరాద్ధాంతసంధాతనాగదేవునిసూ
క్తినయములెంచి। మేదినిశివార్క-మణిదీపికాదిబహుళశైవశాస్త్ర
నిర్మాణకర్మావధాన। దక్షుసాక్షాచ్ఛివాష్టమతనువనంగ। వెల
యునప్పయదీక్షితవిభునుతింతుㅤ॥ ౨॥ ❊ ❊ ❊

సీ॥ పరవాదిజీమూతపవనోగ్రమూర్తులఁబండితారాధ్యులఁబ్రస్తు
తించి। బసవరాజీయాఖ్యభాష్యకారునిఁబాలకురికిసోమారాధ్యగు
రునిఁగొలిచి। శైవరత్నాకరశాస్త్రసంయోజనదక్షుజ్యోతిర్నాథుఁ
దలచిమ్రొక్కి। వీరమాహేశ్వరాచారసంగ్రహకర్తఘనునీలకంఠ
నాగన్నఁబొగడి। మరియువీరమాహేశ్వరమతసముద్ధ। రణరణాం
గణోదగ్రశాత్రవమతోక్తి। ఖండనోదరక్రియాశక్తియుక్తశాస్త్రశ
స్త్రి। శైవవిద్వద్భటశ్రేణిసన్నుతించి॥ క॥ పినపాటిలింగగురునో,
పినపాటినుతింతువిమతభీకరమతినీ। యనపాటిశైవులేరీ। యనపా
టితశిష్యదురితుఁడైనమహాత్మున్ ॥ సీ॥ బొందితోకైలాసమునకునే

గ్రంథముపుట్టినగ్రామము.

గినయట్టి పాలంకవిశ్వేశవంశజుండు। సకలమహామంత్రషట్కర్మ
దక్షుఁడాసోమనాథునిపుత్రిసూనుసుతుఁడు। నెమహాగ్రిష్టోమయా

గాదిక ర్తయగు నాగనాథాత్మజనందనుండు । సాక్షాదఘోరేశసా
హ్యావతారమగు పర్వతారాధ్యరాట్ప్రథమసుతుండు। మరియుఁగా
ప్పనాగన్నమల్లనలకు। భాగినేయ భాష్యయాయ్యగుర్వనలజనకుఁ।
కటమాపతి యివ్వటూర్యన్వయుండు । గుర్వమాంబాత్మజుండు
రగురువరుండు ॥ శా ॥ లోకారాధ్యనిరూఢనామభిరుదశ్లోకప్ర
గారావనాస్తోకప్రాభవు నివ్వటూరికులపాథోధీశ భేశున్నృపానీక
పాత్తహయేభ గోకనకమాణిక్యాగ్రహారాదిరమ్యైశ్వర్యదలం
సమద్గురునివీరారాధ్యచూడామణిన్॥ సీ॥ లింగోద్భవాజస్రరంగ
త్సవకర్తసంగీతసాహిత్యచణమనీషు । పరదారసోదరప్రథితో
భిరుదాంకుశరణాగతత్రాణకరణధుర్యు । నిరతాన్నదానసంతృ
ప్తాఖిలాతిథి బంధురక్షణకళా బంధురాత్ము। సత్యవాదాదిమసా
త్యభామసమానుసత్యధీశార్చనాసక్తియుక్తు। చందవోలీపురీస్వా
మ్యసంపదాఢ్యు । మాచిరాజాన్వయోద్వహ మాచిరాజనందను
పెద్దనామాత్యనాథుసంభృ । తాస్మదీయమోక్షక్షేమునభినుతిం
తున్ ॥ మ ॥ వమితోచ్ఛిష్టపదానుభూత్యప హృతస్వాన్యాంతర
జ్ఞానతత్త్వమతాలకక్షతకర్కశతరక్షుద్రప్రలాపంబులా।గ
మతన్మాత్రతదర్థబోధకసుధీకంఠీరవంబుల్మదిన్ । సముపేక్షింతు
రుగాస్వతంత్రపరతంత్రస్ఫారపారీణతన్ ॥ క ॥ ఇష్టసురనతియు
నిగతి । శిష్టకవిప్రార్థనంబు శ్రీగురునుతియున్ । దుష్టనిరాకృతి
యునువి । స్పష్టముగా జేసిసత్ప్రబంధచికీర్షన్॥ సీ॥ కలహించి
బ్రహ్మచ్యుతులుశంభులింగంబురూపంబుగానలేరేపురమున । సిద్ధ
లైరిజగత్ప్రసిద్ధిగా సనకసనందనప్రముఖులేనగరమునను। తపము
చేమెప్పించిత్రిపురారిసఖుఁడయ్యెశ్రీదుండునేపుటభేదనమున । జై
లగిబౌద్ధులజయించి ... నవండితారాధ్యులేపట్టణమున।

యద్బ్రహ్మణోరూపంస్సున్మాయాసంప్రవర్తితా। అన్యాచ
త్వాత్వా సంస్థాపయతి మేజగత్ । భూత్వా నారాయణోనంగో
న్నాథోజగన్మయః । తృతీయానుహతీశక్తిర్నిహంతీసకలంరా
తామాసీమేసమాఖ్యాతా కోపాద్రుద్రాఖ్యరూపిణీ । అన్నపు
గ్యపంచమాధ్యాయము. తమసా కాలరుద్రాఖ్యం రజసాకృ
డజం । సత్వేనసర్వగంవిష్ణుం । నిర్గుణత్వేమహేశ్వరం
త్యపురాణము, ‘‘సతస్మాదధికంకించిత్తత్వంతద్విద్ధిశాంకరం
వమూర్తయస్తిస్రో బ్రహ్మవిష్ణుహరాభిదాః’’। అనుశాసన
‘‘సఏషభగవాన్రుద్రఃసర్వతత్వాదిరవ్యయః।సోసృజద్దక్షిణాద
ద్బ్రహ్మాణంలోకసంభవం। వామపార్శ్వాత్తథావిష్ణుం లో
ర్థమీశ్వరః । హృదయాత్కాలరుద్రాఖ్యం సర్వసంహారక
కం’’ । అని, శ్రీవిష్ణుపురాణము. తతఃకాలాగ్నిరుద్రో సాభూ
సర్వహరోహరిః। శేషాహిశ్వాససంభూతః పాతాళాసిదప
థ। అని, బ్రహ్మోత్తరఖండము. యస్యాంశాత్త్వామసోజ
రుద్రః కాలాగ్నిసంజ్ఞికః । అని, అష్టమస్కంధ సప్తమాధ
మందు, ‘‘విషసంహారావసరేప్రజాపతయః। ‘‘త్వమేవసర్వ
ఈశ్వరోబంధమోక్షయోః । తంత్వామర్చంతిసకలాః
తిహారంగురుం। గుణమయ్యాస్వశక్త్యాచసర్గస్థిత్యంతయో
ధత్సేయయాసదృగ్భవః । బ్రహ్మవిష్ణుశివాభిధాం। అ
న్నిస్పష్టముగా ఆదిత్యపురాణషట్పంచాశదధ్యాయము
హారుద్రంప్రతినందికేశ్వరవచనము. ‘‘నరకాణామధోభాగే
యత్తత్ప్రతిష్ఠితం। దశకోటిప్రవిస్తీర్ణం కామదంశుభం
యస్యోర్ధ్వంలంబం కోటియోజనమానతః । జ్వా

బాకులందివ్యంసర్వలోకభయంకరం। ప్రాకారాట్టాలకైర్యుక్తం
గోపురైస్తోరణైర్యుతం । రక్తనీలసమాభాభై ర్భీమఘోరైర్దుర
రాసదైః।ద్రుతంరుద్రసహస్రైస్తు సింహరూపైర్మహాబలైః।తస్మిన్
పురేస్థితోయాసౌ రుద్రఃకాలాగ్నిసంజ్ఞికః। నియమ్యశస్యకం తెజః
ప్రీత్యర్థం తేధునాగతః। ధౌతచామీకరాభాస శ్చందనాగరుగం
ధయుక్ । నీలకంఠస్త్రినేత్రశ్చ వృషకేతుర్మహాబలః। ద్వీపిచర్మ
పరీధానః పంచవక్త్రేందుభూషణః । అనంతమేఖలాధారీ కుండ
లీకృతతక్షకః। దశబాహుర్మహాతేజాః పీనవక్షామహాహనుః। ప్రి
యాదధినిర్ఘోషో రక్తనీలమహాతనుః। ఆగతఃసౌమ్యరూపేణ
వదేవసమీపతః। పశ్యైతంమృదుభావేన దేవదేవజగత్పతే।అని
నుక విష్ణుపురాణమందున్న తామసరుద్రుడు సాత్వికరుద్రుడు
అని రెండుప్రకారములుగలరని తెలిపెను. ప్రథమాంశాష్టమా
ధ్యాయము. “కథితస్తామసస్సర్గో బ్రహ్మణస్తేమహామునే।రుద్ర
సర్గంచవక్ష్యామి తంమేనిగదితంశృణు” అని పూర్వాధ్యాయ
మందు,తస్యక్రోధసముద్భూతఇత్యాది, “సముత్పన్నస్తథారుద్రో
మధ్యాహ్నార్కసమప్రభః” అని తామసరుద్రసర్గము చెప్పినాడు
గనుక, కథితస్తామసస్సర్గఃఅనెను. తంరుద్రసర్గంవక్ష్యామి।
అనగా అందుకంటే విలక్షణమైన సాత్వికరుద్రసర్గము చెప్పెన
నుట. ఆలాగే శ్రీధరాచార్యులటీక. పూర్వత్తామసాద్రుద్రస
ర్గాదన్యోయంకుమారసర్గాంతర్భూతఃసాత్వికోరుద్రసర్గఃత
మిమంశృణ్వితిసంబంధః । ఆలాగే తృతీయస్కంధైకాదశాధ్యా
యము. “ఇత్యాదిష్టస్సగురుణాభగవాన్నీలలోహితః। సత్వాకృతి
స్వభావేన ససర్జాత్మసమాఃప్రజాః।రుద్రాణాంరుద్రసృష్టానాం

సమంతాద్గ్రసతాంజగత్ ।నిశమ్యసంఘశో యాధం ప్రజాపతి
త।అలంప్రజాభిఃసృష్టాభి రీదృశీభిస్సురో త్తమ। మయాసహద
భిర్దిశశ్చక్షుభిరుల్బణైః'' ।అని నీలలోహిత రుద్రునికి సత్వగు
జెప్పెను. అదిగనుక యిక్కడ నవతరించినక్రోధజనితుడైన
రుద్రుడు తామసుడు. బ్రహ్మప్రార్థనచేతనవతరించి అష్టమూ
దాక్షాయణిని వివాహమైన నీలలోహితరుద్రుడు సాత్వికు
పరమశివుడైన మహారుద్రుడు త్రిగుణాతీతుడు. ఆలాగే,శ్రు
"అఘోరేభ్యోథఘోరేభ్యో ఘోరఘోరతరేభ్యః'' ।అని అఘో
రేభ్యః అనగా శాంతములైన స్వాతిక రూపములనుట, ఘో
భ్యః అనగా భయంకరములైన రాజ సరూపములనుట, ఘోరే
ఘోరతరేభ్యః, అనగా మిక్కిలి ఉగ్రములైన తామస ర్వ
ములనుట,ఈలాగె ద్వాదశస్కంధము మార్కండేయః, "స్వాం
శివాయసత్వాయశర్వాయప్రాకృతాయచ । రజోజుషేధ తా
రాయ నమస్తుభ్యం తమోజుషే । అని, గనుక నమ్యేవే యి
ణాభిమానులైన బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు ముగురున్నగాక న
గోవాడు శివుడని మాండూక్యోపనిషత్తు చెప్పెను."ఏకాత్మ
త్యయసారం శివంశాంతమద్వైతం చతుర్థం మన్యంతే''
మూర్తిత్రయమునకు కారణమైనశివుడు గుణత్రయాతీతుడ
కతామసుడుకాడు, తదుక్త తత్ప్రతిపాదకాగమ పురాణా
న్నుతామసములు గావు,ఇవెకావు సకలశ్రుతి స్మృత్యాదు
ప్రమాణములె, యమస్మృతి, "వేదాః ప్రమాణం స్మృతయః
మాణం ధర్మార్థయుక్తం వచనం ప్రమాణం । యస్యప్రమాణం
నభవేత్ప్రమాణం కస్తస్యకుర్యాద్వచనం ప్రమాణం'' ఋషి
న్నుమోహశాస్త్రకారులుగారు, విష్ణుపురాణము, సప్తర్షి
ధమనవః ప్రజానాం పతయస్తథా । సదాచారస్య వక్తారః
రశ్చమహత్తమాః । అనిగనుకనే విజ్ఞానేశ్వర మిశ్రు

శ్రౌతస్మార్త వ్యాఖ్యానకారులు యీతామససాదివ్యపదేశమంగీ
కరించి పురాణాదులందు గ్రాహ్యాగ్రాహ్య చింత చేసినవారు
గారు, సకల పురాణాదివచనములున్ను సాధారణముగానే అం
గీకరించినారు, అదిగనుక పురాణాదులకు సాత్త్వికత్వాదివ్యప
దేశమభిమాన మాత్రముగా తెలిసికొనదగినది, అయితే శ్రుత్యా
దివచనములకు పరస్పరవిరోధము ఘటించినప్పుడు ప్రామాణ్యా
ప్రామాణ్యనిర్ణయ మేలాగున నిర్వహింపవలెనంటే, స్మృతిక
ర్తలే తెలిపినారు, లోకాక్షిస్మృతి, "శ్రుతిస్మృతివిరోధేతుశ్రు
తిరేవగరీయసీ। అవిరోధేసదాకార్యం స్మార్తం వైదికవత్తథా।
స్మృతేర్వేదవిరోధేన పరిత్యాగోవిధీయతే। తథైవలౌకికంవా
క్యంస్మృతిబాధాంపరిత్యజేత్" బృహస్పతిస్మరణ, "వేదాదుపనిష
ద్ధత్వాత్ప్రామాణ్యం నమనోస్మృతం। మన్వర్థవిపరీతాతుయా
స్మృతిస్సానశస్యతే। యీలాగే పూర్వమీమాంస యందున్ను,
విరోధేత్వనపేక్ష్యం స్యాదసతిహ్యనుమానకం। అనంగా శ్రుతి
స్మృతి విరోధము గలుగుచుండగా వక్తృప్రామాణ్యము నపే
క్షించనటువంటి వేదవాక్యము ప్రమాణము, వేదవిరోధము లేకు
న్నట్టాయెనా మూలశ్రుత్యనురూపకమైన స్మృతివాక్యము ప్ర
మాణమనుట. అదిగాక తామసత్వాది హేతువులు గల్పించి
పురాణములు దూషింపరాదనే చెప్పివున్నది. విష్ణుస్మృతి, పురా
ణంమానవోధర్మస్సాంగో వేదశ్చికిత్సితం। ఆజ్ఞాసిద్ధానిచత్వారిన
హంతవ్యానిహేతుభిః। ఇంతమాత్రమేకాదు, హేతువులుగల్పిం
చిదూషించినందుకు ప్రత్యవాయమున్ను చెప్పివున్నది. మనుస్మృ
తి, యోవమన్యేత తేమూభే హేతు శాస్త్రాశ్రయోద్విజః। ససా

ధుభిర్బహిష్కార్యోనాస్తికో వెదనిందకః । యమః, పత్తై ప్రణీతాని ధర్మశాస్త్రాణివైపురా । తాన్యేతాని ప్రమా... నహంతవ్యాని హేతుభిః । యస్తాని హేతుభిర్హన్యాత్... తమసిమజ్జతి ॥ ... ...

ఇతి, శ్రీమత్సనాతనసాధునాతన వీరశైవపాశుపతగణసంస్మ సౌరభసంవాసితచేతస్సమాహిత శ్రీమదివటూరివీరభద్ర గురుభద్రపాదారవిందవందనానందమకరందబిందుకం దళిత శ్రీమద్గురులింగోద్భవభజనధురీణతాపరిణతా ప్రతిమప్రతిభావైభవధౌరేయబుద్ధిరాజయ్యనప్ర ధానతనూభవపేరయనామధేయసూరిప్రణీ తంబైన, స్వాత్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిర సనసమాఖ్యగ్రంథంబునందు తామస త్వనిరసనంబను ప్రథమప్రకరణము

స మా ప్త ము.

శ్రీశివాయనమః.

—(*)—

బ్రహ్మత్వసంగ్రహనిరసనము.

శ్రీమంతునాద్యనక్షరు । సోముబరబ్రహ్మనంత శూన్యుని
సృష్టిస్థేమాత్యయవర్తనకే । లీమహితాత్ముందలంతు లింగోద్భ
వుని॥ ... ... (*)

తర్వాత బ్రహ్మత్వప్రతిపాదనము చేసికొన్నారేమనిన ఈలా
ని గుణత్రయవిభేదమాత్రమేనా బ్రహ్మత్వలక్షణమునకు విశేష
ర్మములుకలవాఅంటే, కలవు. బ్రహ్మప్రతిపాదక సాత్త్వికశా
స్త్రములకు గుణముకలదేకదా తత్ప్రతిపాదితవస్తువేకదా సగుణ
గుణబ్రహ్మము సగుణప్రతిపాదకమైనప్పుడు సత్వమున్ను నిర్గు
ణప్రతిపాదకమైనప్పుడు హేయగుణరహితశుద్ధసత్వమున్నుగదా
ప్రతిపాద్యము. త్రైగుణ్యవిషయా వేదాః । అన్నారుగనుక అనిన్ని
ఇదిగాక వైదికకర్మాద్యంతములందున్ను వేదాంద్యంతములందున్నే
దేవతప్రతిపాదింపబడుచున్నదో, బ్రహ్మరుద్రాదిచేతనాత్మక జగ
త్సృష్టిస్థితిలయములకు కర్తయెవ్వడో అడడేబ్రహ్మగావలయును.
అందుకు వైదికకర్మానకు మొదలు సంకల్పము దానికి మొదలు,
శ్రీగోవిందగోవింద శ్రీమహావిష్ణోరాజ్ఞయా అని చెప్పవలయునుగనుక
ను, వేదము, "అంభస్యపారేభువనస్యమధ్యే" అనిన్ని, "శ్రీభ
గవతోమహాపురుషస్య శ్రీమదాదినారాయణస్య అచింత్యామితశ
క్త్యాభ్రామ్యమాణస్యమహాజలౌఘమధ్యేషు" అనిన్ని, ఆతర్వాత

సంధ్య, సంధ్యకు మొదలు, కేశవాయనమః । అని, మృజ్జలంగ
నొకట నూర్ధ్వపుండ్రముధరించి కేశవాదినామములచేత వా
తుదను "కేశవంప్రతిగచ్ఛతి" అని చెప్పవలయుగనుకను, ఆ
నామనిర్వచనము హరివంశమందు, రుద్రవాక్యము ॥ శ్లో ॥
త్రిబ్రహ్మణోనామ ఈశోహంసర్వదేహినాం । ఆవాంతవా
సంభూతా తస్మాత్కేశవనామవాన్ । అని, దేవతాధిక్యప
గనుకను ద్రవ్యశుద్ధిచేసేటప్పుడు, అపవిత్రఃపవిత్రోవా । చ
పుండరీకాక్షు స్మరణసేయువలెగనుకను, దేహాత్మశుద్ధులు, చే
ప్పుడు "మృజ్జలాభ్యాంకృతంబాహ్యమాంతరంవిష్ణుచింతనాత్" ప
అన్నారుకనుకను నిత్యకర్మమైన సంధ్య పరబ్రహ్మ వాచక
పరమాటగంటిమే, ఈసంధ్యామధ్యమందున్న గాయత్రిభర్గ
నబట్టి కొందరు రుద్రపరమందురు, అదిగాదువిష్ణుపరమేగను
ఔపాసనాద్యశ్వమేధపర్యంతమైన హవ్యకవ్యాదులందుల క
త్వభోక్తృత్వాదులు విష్ణుశేషమేకనుకను, దేవపూజా ప్రసు
మందున విష్ణుమూర్తి అయిన సాలగ్రామమే ముఖ్యము గను
అతిథిపూజాసమయమందు "అభ్యాగతస్స్వయంవిష్ణుః" అన
గనుకను, అని, ఇత్యాదిలౌకికసాంకేతికార్వాచీన ప్రస
లందుల విష్ణుప్రశంసాప్రసంగము బ్రహ్మత్వలక్షణముగా
షించికొని, ఇత్యాది సకలవైదిక కర్మానుష్ఠానము విష్ణుప
నుక, విష్ణువే పరబ్రహ్మమని నిర్ణయించి కొన్నారు, ఇ
వరసనె ఉత్తరములు చెప్పుచున్నారము. సత్యజ్ఞానానంద
పమై అనిర్వాచ్యపదమై అపరోక్షజ్ఞానలభ్యమైన పరబ్రహ్మ
లక్షణమునకు, అనిత్యములై వ్యావహారికధర్మములైన త
ర్మాధిపత్యాదులు లక్షణములుగావు. సర్వదేవతాసాధారణ
గనుక, అసాధారణధర్మమైయుండవలెను- లక్షణమనంగాను శ్లో ॥
దిధర్మములు, విష్ణ్వేతరదేవతలందున్నుగలవుగనుక అతివ్యా

లింగములు బ్రహ్మమందు లేవుకనుకను అసంభవప్రసంగమున్ను
వచ్చును. అయితే బ్రహ్మత్వసాధకములుగాకుంటేమానుగాని, వై
కదేవతాపరిథానత్వసాధకములనుగదా అంటే అవును, అయినా
నియీచెప్పినకర్మములందు విష్ణునామస్మరణపూజాదులయ్యేవె
ఖ్యములుగావు, అదెటువలెనంటె, సంకల్పాదినిగోవిందశబ్దో
చ్చరణమునకున్ను, విష్ణోరాజ్ఞయా, అన్నందుకున్ను శ్రౌతస్మార్తవి
నములేదు, గనుకనదిఅశాస్త్రీయము. స్నానకాలమందు, అంభ
స్త్వపారె" అన్నశ్రుతిన్ని శ్రీభగవతో మహాపురుషస్యఅనిన్ని, జలౌ
క మధ్యేషు। అనిన్ని చెప్పవలయునని వ్రాసికొన్నారు, ఇదివిజ్ఞా
నేశ్వర చంద్రికాకారాదులు సంగ్రహించి అంతర్జలమాత్రని
నమువ్యాఖ్యానము చేసుటలేదు, స్నానకాలమందు జలమధ్య
క దేవతాస్తోత్రము ప్రకారాంతరముగా సంగ్రహించి వ్యాఖ్యా
నము చేసినారు, స్వకీయగ్రంథములయందు నాస్మార్తులు వ్రాసిన
కాలవచనములు, శంఖః॥శ్లో॥ప్రపద్యేవారుణం దైవమంభసాంప
మూర్జితం। అని, "సాన్నిధ్యమస్మిన్ సేతౌయస్థియ్యంతాంమద
గ్రహాత్। రుద్రాన్ ప్రపద్యేవరుణాన్ సర్వానప్సుషదస్త్వ
హం" అని, యిటువలెనే శ్రుతిన్నిగలదు, "యోరుద్రో అగ్నౌ
యోఅప్సుయ ఓషధీషు" అని, ఇకసంధ్యకు, కేశవాయనమః,
నిమృజ్జలాదుల నొకటనూర్ధ్వ పుండ్రము ధరించవలెనన్నదిన్ని
పాంత్రికులకుగాని వైదికులకుగాదు, అటువలెనే, పరాశరపురా
ణము, ॥శ్లో॥ శ్రౌతలింగంతువిజ్ఞేయం త్రిపుండ్రోద్ధూళనాదికం। అ
శ్రౌతంతూర్ధ్వ పుండ్రాదినైవతిర్యక్త్రి పుండ్రకం।అని, మరిన్ని,
॥శ్లో॥భస్మనా వేదమంత్రేణ త్రిపుండ్రస్య తుధారణం।వినావేదో

దితాచార స్మార్తస్యా నర్థకారిణః। అదిగనుక అశ్రౌ
ఊర్ధ్వపుండ్రము శ్రౌతకర్మమునకు గూడను, విభూతి
శ్రౌతముగనుక వైదికులకు వైదికకర్మాదిని ధరింపవలెను,
కువిధానశ్రుత్రులు,అధర్వశిఖ,అగ్నిరిత్యాదిభి గృహీత్వా
జ్యాంగాని సస్పృశేత్ । అని, జాబాలోపనిషత్తు। సఏష
జ్యోతిః। శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు। మానస్తోకేతిమంత్రేణమం
భస్మధారయేత్। తైత్తిరియ్యకం। భూత్యైనప్రమదితవ్యం।
క్కడ సంక్షేపముగా నూర్ధ్వపుండ్రనిషేధమున్ను భస్మధా
విధానమున్ను అపేక్షింపబడెను. పరమవైదికాదినిరసనప్ర
మందు సప్రపంచముగా విస్తరింపగలదుగనుక, ఇత్యాదిశ్రు
ద్ధముగనుక నూర్ధ్వపుండ్రము వైదికానుష్ఠానాదికి చేరదు.
దినామములచేత నాచమనముచేయవలెనన్న హేతువున్ను
మేగనుక అప్రయోజకము. యెటువలెనంటే, శ్రౌతభాగ
గానీ స్మార్తభాగమందుగాని విధించుటలేదుగనుక వైదిక
దాయెను. మరేమంటే, పురాణోక్తము- అందున గౌణ
ధించినారు. ఆలాగే విష్ణుధర్మోత్తరమందు, స్మార్తాచ
ణముచెప్పినతర్వాత అథవా కేశవాదిభిఃఅనెగనుక, అయి
వు. ఐనా ఆచరింపదగినదంటిరా శ్రుతిస్మృతివిరోధములే
యెనా పురాణోక్తము ప్రమాణమగును. ఇందుకు, శ్రౌ
ములందు, త్రిఃపిబేత్ ద్విఃపరిమృజేత్ । అని, విధానా
రోధించివున్నదిగనుక పురాణవచనముచేత శ్రుతిస్మృ
కోచత్వముగూడదు. శ్రుతిస్మృత్యనవకాశదోషము ప్రా
అయితే పురాణోక్తమునకు గౌణమన్నను, శ్రౌ

ల, యజ్వాదివైదికులకున్ను స్మార్తులకున్ను పురాణాచమనము-
ముభయవ్యతిరిక్తులైన తాంత్రికులకున్నని విభాగము దెలిసికొనేది-
యితే వేదోపబృంహకములైన పురాణములు అవైదికతంత్రి
శాస్త్రాగమము ననుసరించి చెప్పవలెనంటే నొకానొకచోట చెప్ప
అందుకు ప్రమాణము. పరాశరపురాణే॥ శ్లో॥ పురాణే
స్మశాస్త్రేవా యోర్థఃశ్రుత్యావిరుధ్యతే । సతంత్రార్థస్తువిజ్ఞేయః
మాసేనమునిభిః। ఈలాగుననే తామున్ను శంకించికొని,॥శ్లో॥
డేవిద్యా తపశ్చోడే దయాకాశ్మీరమండలే । ఆర్యాదేశేసదా
రో మంత్రసిద్ధిస్తుకేరళే । అన్నారుగనుక ఆర్యదేశస్థులఆ
ర మేముఖ్యము.వారాచరించే ఆచమనము కేశవాది నామో
రణముచేతగనుక అన్నిదేశములకున్నదేప్రమాణమని పరిహ
చికొన్నారు.కానిఇది సమ్యక్పరిహారముకాదు. యెటువలెనై
నేమి మధ్యదేశమైన ఆర్యదేశస్థుల ఆచారమెముఖ్యము అవును,
యినాగాని ఆర్యదేశస్థులాచరించినదైనా శ్రుతిస్మృతి విరుద్ధా
రముత్యజింపవలెగాని ప్రమాణముగాదు. అటువలెనే పరా
పురాణము ॥ శ్లో ॥ మధ్యదేశాదిసంసిద్ధం సదాచారంసమా
రేత్ । శ్రుతిమంత్రవిరుద్ధంతు తత్రాపినసమాచరేత్ । సర్వదే
ము యస్మృత్యాశ్రుత్యావా విహితంతథా । ఆచారోప్రతిషిద్ధ
నప్రమాణం నసంశయః । అనియున్నది గనుక యిందుచేత
యో కేశవాది నామములు వేదోక్తములుగాకున్నా యజ్ఞోపవీత
మువలెనే ఆచరణీయ్యములు, అటువలెనే కల్పితశ్రుతి గలిగెను
అనివ్రాసికొన్న దృష్టాంతసమర్థితయుక్తిన్ని నిరసింపబడెను. అదే
లాగంటే యజ్ఞోపవీతవిధానము గృహ్యాపరిశేషమందు "యజ్ఞోప
వీతంపరమంపవిత్రం । అనివున్నదిగనుకను, స్మృతులందుతరుచు
గావిధించినారుగనుకను, శ్రుతివిరుద్ధముగాదు గనుకను, ఆచరణీ
య్యమాయెను. కేశవాదినామములకైతే నీలాగునలేదు. పూర్వో

క్తశ్రుత్యాదివిరుద్ధము గలిగివున్నదిగనుక వైదికులకనాచర
ము, అదిగనుకయ్యే వేసాయం ప్రాత స్సంధ్యాచమనవిని యో
అగ్నిశ్చ సూర్యశ్చేతి మంత్రములందు శివైకరూఢమై, ఇదమ
మామమృతయోనౌ । అని అమృతశబ్దస్మరణ కలిగివున్నది
వైదికాచమనమల్లా, శివనామోచ్చారణ కృత్యమాయెగను
ధ్యోపాస్త్యుపక్రమ వాక్యమందు నుత్పత్తిశిష్టమై శివ నా
డెను, సంధ్యోప సంహారమందు దేవలోపస్థాన కాలమందు
దేవ నమస్కారః కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి । అని స్మరింపవలెన
అని వ్రాసినయుక్తిన్ని పసలేదు. ఆచమనము వేదవాక్యవిరు
గనుక ప్రమాణముకాదు. విరోధమేలాగంటే శ్రుతియందు
లదేవతలకు చేసిన నమస్కారములు స్తోత్రములున్ను రుద్రు
పింపుమని చెప్పివున్నది. స్తోమంవో అధ్యరుద్రాయ సెక్వసె
ద్వీరాయనమసావిదిష్టన" అని యీలాగు శ్రుతివాక్యమొక్క
తకున్ను స్మృతియందు నొకదేవతకున్ను విధించియుండె
సర్వవేష్టన స్మృతివలెనే ప్రత్యక్షశ్రుతివిరుద్ధమైన కేశవం
చ్ఛతి అనె స్మృతిపూర్వపక్షమాయెగనుక ప్రక్షిప్తముగా
కొనేది. ద్రవ్యశుద్ధిచేసేటప్పుడు పుండరీకాక్ష స్మరణ సేయ
న్నదిన్ని ఆవశ్యకముగా చెటువలెనంటే సామవేదమందలి
మంత్రమందు సకలకర్మారంభమందు నానిరూపాక్ష
ప్రశంసించివున్నది. తేపశ్చతే అనియుపక్రమించి "
పతయేనమః" అనినదితుదగా ప్రశంసించి విరూపా
అని, ఆలాగే శైవపురాణమందు "అపవిత్రః పవిత్రోవా
వస్థాంగతోపివా । యస్మరెద్వై విరూపాక్షం సబాహ్య
తరశ్శుచిః" అని వున్నదిగనుక శ్రుతిమూలమైన విరూ
స్మరణవిధాయక శైవపురాణవచనము మన్వాదిస్మృతివలె
లమున్ను ... మైన పుండరీకాక్ష స్మరణ విధాయ

ము సాంఖ్యస్మృతివలెనే దుర్బలమున్నాయెను. ఇంకచేతన
స్యే ఆత్మదేహశుద్ధి విధానమంచు "మృజ్జలాభ్యాంకృతంబాహ్య
మాంతరం విష్ణు చింతనాత్" అన్నదిన్ని ఉపేక్షింప బడెను.
మానవీయ సంహితైకోనవింశ దధ్యాయము, "ఆగ్నేయం భస్మ
నాస్నానం వాయవ్యం రజసాగవాం । ఆర్ద్రేణ వాససాచాం
దంమానసం శివచింతనం । స్నానానామపి సర్వేషాం మాన
సస్నానముత్తమం" అనిన్ని యస్మరేద్వై విరూపాక్షుం సబాం
హ్యాభ్యంతరశ్శుచిః అని బాహ్యాభ్యంతర శుచిత్వవిధానమునుబట్టి
న్ని, విష్ణుచింతన విధాన వచనములు శ్రుతి విరుద్ధము లగుట
తాంత్రికవిషయముగాని వైదికవిషయముగాదు. అదిగనుక, నిత్య
ర్మమైన సంధ్య పరబ్రహ్మవాచకుడైన విష్ణుసంబంధమనుట గం
నే అనే తాత్పర్యము నిరసింపబడెను. గాయత్రీమంత్రము విష్ణు
రమన్నందుకు ప్రమాణములు వ్రాసినారు, స్మృతి, "యోదేవస్స
తాస్మాకంధియోధర్మాదిగోచరాః । ప్రేరయేత్తస్యయద్భర్గః
స్తద్వరేణ్యము పాస్మహే" అని భర్గశబ్దము సాంతముగనుక
తేజః పరముగాని రుద్రపరముగాదు. అనిన్ని, "యఏషోంతరా
దిత్యే హిరణ్మయః పురుషః" అనేశ్రుతి వున్నదనిన్ని ఏతదుపబృం
హకములైన అనేక పురాణవాక్యములున్నవి గనుక సూర్యమండ
లమధ్యవర్తియైన తేజస్సు నారాయణ పరమని నిశ్చయించికొ
న్నారు ఇందుకు వారి అభిప్రాయము సూర్యాంతర్యామి నారా
యణుడు, అయితే గాయత్రియందు చెప్పిన సవితుర్వరేణియం
అనే వాక్యార్థ బలముచేత గాయత్రీమంత్రము విష్ణుపరమగునను
ట. ఇది కేవలమున్ను సంగతముగానినిర్ణయమదేలాగంటే, మొద

టికిసూర్యమండల మధ్యవర్తి పురుషుడు నారాయణుడై తే, ...
యిదంతయు నుపయోగించేది,మరేమంటే, సూర్యాం తరా...
రుద్రుడుగాని నారాయణుడుగాడు. అందుకు వారుదాహరిం...
శ్రుతి స్మృత్యాదివాక్యముల చేతనే సమర్థించెదము,యెట్...
నంటే,"యఏషోంత రాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః" అని శ్రు...
కొన్న శ్రుతివాక్యము ఆదిత్యాంతరాత్మ హిరణ్మయ పురుష...
చెప్పెగాని విష్ణుస్వరూపద్యోతకముగాన సాధారణ లింగము...
చెప్పదాయెను. శివునికైతేన గ్రిమవాక్యమందు, ఏషభూతానా...
ధిపతిః । అని, భూతేశఃఖండపరశుః । అనినిఘంటు ప్రసిద్ధ...
శివపర్యాయరూఢి నామముచేతన నన్యసాధారణముగా బలి...
దిన్నిగాక యీ ఉపక్రమవాక్యమందలి హిరణ్మయత్వలింగము...
శివునికేవిశేషాకారాన జెల్లును. యేలాగంటే,"సందేహేవా...
శేషాత్" అనే న్యాయముచేత యీ శ్రుతివాక్యమందు హి...
యపురుషుడు చతుర్ముఖుడా విష్ణుడా రుద్రుడా మరొక దేవ...
అని సందేహము వచ్చెగనుక మరొక శ్రుతివాక్యముచేత హి...
యత్వమే దేవతకు గలదని దెలుపుచున్నదో ఆదేవత సూర్యా...
ర్యామి అయ్యెని, రుద్రుడైనందుకు, ఏష భూతానామధి...
అని, తర్వాతవాక్యమందె తెలియబడెను. అదెక్కడిమాట...
యెనా, మరొక శ్రుత్యంతరములచేతనే హిరణ్మయత్వము...
ముచేసెదము"నమో హిరణ్యబాహవే హిరణ్య వర్ణాయ...
ణ్యరూపాయ హిరణ్యపత యెంబికాపతయే ఉమా పతయే...
పతయే నమోనమః" అని నిస్సందేహముగా వివరించెను. తా...
న్ని, యజుస్సంహితయందు,"ఆనోరాజానమధ్వరస్య రుద్రం...
తారగ్ సత్యయజగ్ రోదస్యోః।అగ్నింపురాతనయిత్నో రచిత్ర...
ణ్యరూపమవసేకృణుధ్వం" అని, కైవల్యోపనిషత్తు"హిరణ్...
హుంశివ...

దారణ్యకే ‹‹యఆదిత్యేతిష్ఠన్నాదిత్యమంతరామయతి యమా
దిత్యోనవేదయస్యాదిత్యః శరీరం''ఇత్యాదిఎషతఆత్మాంతర్యామ్య
మృతః । అని యింతపర్యంతము అనుసంధించికొనేది. ఈ శ్రుతుల
కు ఉపబృంహణవచనములు. హిరణ్మయత్వమునకు శ్రీమద్భాగవత
తృతీయస్కంధమందు॥శ్లో॥ భస్మావకుంఠామలరుక్మదేహో దేవ
స్త్రిభిఃపశ్యతిదేవరస్తే।అనిరుద్రన్యాసమందుబోధాయనవాక్యము॥
మండలాంతరగతంహిరణ్మయం । భ్రాజమానవపుషంశుచిస్మితం ।
తాని, యస్యాదిత్యశరీరంఅన్నందుకు, అష్టమూర్తి అయిన శివునికి
సూర్యుడు ముఖ్యశరీరము అని స్కందపురాణము ॥ సూర్యోము
శరీరం యస్మాచ్ఛివస్యపరాత్మనః। అని యీలాగే విష్ణుపురా
ణాది సకలపురాణముల జెప్పివున్నది. అమృతశబ్దమున్ను మరణ
రహితుడైనశివునికేవాచకమటువలెనె రుద్రనామప్రశంసాప్రకరణ
మందు,జాబాలోపనిషత్తున‹‹ఎతాన్యమృతస్యనామధేయాని›› । అని
శ్రుత్యంతరరూఢివున్నది. యీలాగున బహుతరప్రమాణసిద్ధము
గనుక సూర్యాంతర్యామి హిరణ్మయపురుషుడు రుద్రుడుగాని మ
రొకరుగారు. శ్రుత్యంతరము. ‹‹అథఎషోంతరాదిత్యేహిరణ్మయః
పురుషోదృశ్యతే । హిరణ్యశ్మశ్రుర్హిరణ్యకేశఆప్రణఖాత్సర్వఏ
వసువర్ణః'' । అని, ‹‹గతిసామాన్యాత్''అనేన్యాయముచేతసా
మాన్యవిశేషవాక్యములకైకకంఠ్యమునుగానన్వయించికోతగినది. అది
గనుకనయ్యేవేఆదిత్యహృదయమున్నురుద్రపరముగానేఉపదేశించి
నారు. కూర్మపురాణము ॥ ఓంజయాయార్కాయశాంతాయకారణ
త్రయహేతవే । అని, ఉపక్రమించి, నమఃసూర్యాయభద్రాయ
త్వామహంశరణంగతః । హిరణ్యబాహవేతుభ్యం హిరణ్యపతయే
నమః । అంబికాపతయేతుభ్యం ఉమాయాఃపతయేనమః।అని సూ
ర్యతదంతరాత్మలకభేదముగా స్తోత్రము చేసివున్నది - గనుక సూ
ర్యాంతరాత్మహిరణ్మయపురుషుడు హిరణ్యరూపుడునైన శివుడు

ము చేత అభీష్టసురపూజనం| అని, సామాన్యముగా బలికిన విష్ణుపు
రాణవాక్యమునకున్ను శివలింగపూజవిధించుటయ్యే వే తాత్పర్యము
యేలాగైనా నేమి పురాణాంతరమందు విష్ణుపూజయును విశేషాకా
రాన ప్రసంగింపబడేని, అయినాగాని ఆ పురాణాంతర కథనము విష్ణు
పురాణవాక్యముతో నైకకంఠ్యముగా నేరదు. అసమానకర్తృక
ముగనుక విష్ణుపురాణ పరాశరపురాణములు రెండున్ను పరాశర
కథితములేగనుక నేకతాత్పర్యముకూడును గనుక వైదికులకు
విష్ణుపూజ. ఆవశ్యకముగాదు. ముఖ్యముగా ప్రాధాన్యమునజే
యదగినదిగాదు. మరేమంటే, శివపూజానంతరమందు శివసంబం
ధిత్వముచేత బూజింపదగినదని ఆలాగే పరాశరపురాణము॥ లిం
గేదినేదినేదేవం పూజయేచ్ఛివసంజ్ఞికం । తచ్ఛేషత్వేనవిష్ణుం
బ్రహ్మాణం దేవతాంతరం| అర్చయేచ్ఛక్తిముక్త్యర్థం సర్వత్రంత్రే
యాద్విజః| అని, కూర్మపురాణము- వ్యాసగీతలందు- కింతుదేవం
మహాదేవం| సర్వశక్తింసనాతనం । ఆరాధయేద్విరూపాక్షం సగు
ణంవాథనిర్గుణం| అత్రాప్యశక్తోథహరంవిష్ణుం బ్రహ్మాణమర్చయే
త్ ।తతోవాయ్వాదిశక్రాదీన్ పూజయేచ్ఛక్తిసంయుతః।అని, ఇది
గాక, అభీష్టదేవత అనంగా- సంకరప్రభవానాంతు దేవతాక్షు
ద్రదేవతాః । శూద్రాణాందేవతాచంద్రో వైశ్యానాంభగవా
జః । క్షత్రియాణాంహరి స్స్యాత్తాద్బ్రాహ్మణానాంమహేశ్వరః।
అని, మానవపురాణోక్తిచేత బ్రాహ్మణులకు శివుడే అభీష్టదే
వత అని తెలిసికోనేది. అదిగనుక పంచపూజ జేసినాగాని శివలిం
గమును మధ్యభాగమందు ముఖ్యముగా నిలుపుకొని విష్ణ్వాదిదేవ
తలపరివారత్వముచేత కోణములనిలిపికొని పూజించిరా కొంత
మేలు. ఉదాహృతపరాశరకూర్మపురాణములకు రుద్రపూజాప్ర
ధానముగా నితరదేవతాపూజ అప్రధానముగానిరూపించినారు
గనుక అదెక్కడిమాటంటే, వైదికుల కితరదేవతాపరిత్యాగము

చేత శివపూజావశ్యకత్వవిధాయక శ్రుత్యాదివిరోధము పరిహ
రింపశక్యముగాదు. అటువలెనే సామవేదమందలి ప్రథమమం
త్రం॥త్వం దేవేషు బ్రాహ్మణోస్యహం మనుష్యేషు బ్రాహ్మణో వై
బ్రాహ్మణముపధావత్యుపధావాని' అని, పరాశరపురాణము॥శ్లో॥
సంకరాస్సర్వ దేవాశ్చ వృషలస్తు పురందరః।పితామహస్తు వైశ్యస్స్యా
త్క్షత్రియః పరయాహరిః । బ్రాహ్మణో భగవాన్రుద్రః। అని, పద్మ
పురాణము॥శివః బ్రాహ్మణ ఇత్యుక్తః క్షత్రియో విష్ణురుచ్యతే॥ మాన
వపురాణే॥ రుద్ర ఏవ సదా సాక్షాద్బ్రాహ్మణో బ్రహ్మభావితః।అని
పరాశరపురాణే మహాబ్రాహ్మణమీశానముపధావేన్నచేతరం।అని
అథర్వణశ్రుతి. శివ ఏకో ధ్యేయశ్శివంకరః।సర్వమన్యత్పరిత్యజ్య।అని,
అందుకు పరాశరపురాణము॥సర్వమన్యత్పరిత్యజ్య శివ ఏవ శివంకరః।
ధ్యేయ ఇత్యాహ పరమా శ్రుతిరాథర్వణే ఖలు ॥ మానవపురాణము॥
అతో ముముక్షుభిస్సర్వైస్సాంబస్సర్వేశ్వరాహ్వయః।పరతత్త్వం వి
శేషేణ ధ్యేయ ఏవ సదా హృది॥ కూర్మపురాణం॥ వ్యాసగీతలందునిరు
వైతొమ్మిదో అధ్యాయము॥ ఏవం విధే కలియుగే దోషాణామేకమో
చనం। మహాదేవనమస్కారో ధ్యానం దానమితి శ్రుతిః।తస్మాదనీశ్వ
రానన్యాం స్త్యజేదేకం మహేశ్వరం।సమాశ్రయేద్విరూపాక్షమీ
శానం కృత్తివాససం।అని, ప్రదేశాంతరే॥ తస్మాత్సర్వాన్ పరిత్య
జ్య దేవాన్ బ్రహ్మపురోగమాన్ । ఆరాధయేద్విరూపాక్షం స్వ
ధర్మనిరతశ్శుచిః।అని, ఋగ్వేదము॥ తము ష్టుహి యస్స్విషుస్సుధన్వా
యో విశ్వస్య క్షయతి భేషజస్య । యక్ష్వామహే సౌమనసాయ రుద్రం
నమోభిర్దేవమసురం దువస్య। అని; మనోవాక్కాయపూజలున్ను
రుద్రునికూర్చే చేయుమనెను. యజుర్వేదం ॥ అవో రాజానమధ్వ
రస్య రుద్రగ్ం హోతారగ్ం సత్యయజగ్ం రోదస్యోః।అగ్నింపురాతన
యిత్నోరచిత్తాద్ధిరణ్యరూప మవసే కృణుధ్వం। యీలాగే శివధ

ర్మసూక్తి॥ యావన్నాయాతిమరణం యావన్నాక్రమతేజరా। యా
వన్నేంద్రియవైకల్యం తావత్పూజయశంకరం। అని, శ్వేతాశ్వత
రోపనిషత్తు॥ అజాతఇత్యేవంకశ్చిద్భీరుఃప్రపద్యతే।రుద్రయత్తే
క్షిణంముఖంతేనమాంపాహినిత్యం,అని, శివైకశరణమే సకలబ
ధనివర్తకమని చెప్పెను. యీప్రకరణమందు నుదాహరించినఉప
బృంహకకర్తలైన మను పారాశర్యపరాశరులు ప్రామాణికులు
యెటువలెనంటే, శ్రుతి॥ యద్వైకించమనురవదత్తద్భేషజం।అని
మనువాక్యప్రామాణ్యము॥సహోవాచః పారాశర్యః।అని,వ్యా
వాక్యప్రామాణ్యము - విష్ణుపురాణము॥ పులస్త్యధీవరప్రధానము
పురాణసంహితాకర్తా భవాన్ పుత్రభవిష్యసి । దేవతాపా
మాధ్యంచ యథావద్వేత్స్యతేభవాన్ । అని, పరాశరవచ
ప్రామాణ్యము - ఇత్యాది ప్రామాణికమన్వాదివచనోపబృంహిత
ధర్వణాదిశ్రుతివిధానముచేత వైదికులకు కేవలము శివపూజయే
సేయదగినది, అయితే- ఆదిత్యమంబికాంవిష్ణుంగణనాథం మహే
శ్వరం।అని పంచపూజావిధాయకస్మృతికి గతియేమంటే- శ్రౌ
కర్మానుష్ఠానాధికారులుగాని కేవల స్మార్తవిషయముగా చే
సికొనేది. పంచపూజావిధాయకశ్రుతిసంభవింపదుకనుక, అ
కక్కడిమాటనకూడదు. వేదవిహితధర్మమువిడిచి స్మృతివిహితక
ర్మమునడచికొనేవారికి ప్రత్యవాయముచెప్పివున్నది. యావైదిక
మనాదృత్యకర్మస్మార్తేతిహాసికం । మోహాదాచారతేకిందిన్నస
పుణ్యైనలిప్యతే।అని- ఇదిగాక శివునివిడిచి యితరదేవతలగొలిచి
నవారికి పురుషార్థసిద్ధిగాదని చెప్పివున్నది ॥ శ్వేతాశ్వతరోప
నిషత్తు॥ యదాచర్మవదాకాశం వేష్టయిష్యంతిమానవాః।తదాశివ
మవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాంతోభవిష్యతి। అని, పద్మపురాణము।

శ్లో॥ తంత్యక్త్వాతాదృశం దేవంయస్సేవేతాన్యదేవతాం। సహిభాగీ థీంత్యక్త్వా కాంక్ష తెమృగతృష్ణికాం॥ మానవపురాణం॥ విహాయ సాంబమీశానం యజంతే దేవతాంతరం । తెమహాఘోరసంసారే పతంతిసవిమోహితాః ॥ కూర్మపురాణం ॥ నార్చయంతీహా మెరుద్రం శివంత్రిదశవందితం । తేషాందానతపోయజ్ఞా వృథాజీవితమేవచ।అని, గనుక బ్రాహ్మణులు,శివపూజసేయవలెను- లేక పంచపూజసేయనిష్టమూ మెనా శివలింగమును ప్రధానముగానిలిపికొని కడమదేవతలపరివారరూపముగా నిలిపికొనిపూజింపవలెను. ఈ యుభయపక్షములున్నగాక శివుని అన్యదేవతలకన్న తక్కువగా జేసిపూజింపరాదు-ఏకదాసమానముగా జేసిన్నిపూజానమస్కారస్తోత్రములు సేయగూడదు. భ్రిమప్రమాదములనైనా జేసెనట్టామెనా ఆపూజ వారికి విపరీతఫలముకొరకవును. ఆలాగే, ఋక్సంహితయందు॥ మాత్వారుద్రచిక్రుధామానమోభిర్మాదుష్టుతివృషభ మాసహూతి।అని, ఇందుకర్థము. హేరుద్ర-నమోభిః- నమస్కారముల చేతను, దుష్టుతీ-సమానస్తోత్రముల చేతను,సహూతి-సమానాహ్వానముల చేతను, హేవృషభ-దేవతాశ్రేష్ఠ, త్వాం-నిన్ను, మాచిక్రుధామ-కోపింపజేయము, అనంగా నితరదేవతలతోగూడ సమానముజేసి నమస్కారస్తోత్రాహ్వానములుచేసెనట్టామెనా హీనదైవతములతో సమానముచేసిరని కోపమువచ్చును-అదిగనుక యీయభిప్రాయముచేత కోపింపజేయమనిప్రార్థనజేసుట- ఆలాగే, పురాణవచనము॥ శ్లో॥ మోమహాదేవమన్యేన హీనదైవేనదుర్మతిః। సకృత్సాధారణంబ్రూయాత్సోంత్యజోనాంత్యజోంత్యజః, అని గనుకయ్యేవే శ్రుతులందు నెక్కడా నితరదేవతలతోగూడా రుద్రునికి నమస్కారస్తోత్రాహ్వానముఖ్యోపచారములు విధించుట లేదు- అయితే నిక్కడ నొకశంకగలదు-శ్రుతియందే, "సోమారౌద్రించరుంనిర్వపేత్ప్రజాకామః। " అని, పుత్రకామచరువిధా

యకవాక్యమందు సోమునితోగూడా రుద్రునికివిధించుటబట్టి ఆ
ర్మమందు వినియుక్తములైన యాజ్యాపురోనువాక్యమంత్రము
దు, సోమునితోగూడా నాహ్వానము రుద్రునికంగీకరింపతగిన
కదాఅంటే, అక్కడి రుద్రశబ్దము శివవాచకముగాదేలాగంటే
సోమారుద్రదేవతాకచరువిధానానంతరమందు, "సోమోవైరేతో
దధాఅగ్నిః ప్రజానాంప్రజనయితా సోమఏవాస్మైరేతోదధా
గ్నిః ప్రజాంప్రజనయతి" అని, విధివిశేషరూపార్థవాదవాక్య
దు, విధివాక్యగతరుద్రపదస్థానమందు నగ్నిప్రశంసగలిగియున్న
విహితముగాని దేవతాప్రశంసకు ప్రయోజనములేదుగనుక "
దిగ్ధేవాక్యశేషాత్" అనే న్యాయముచేత సంశయాస్పదభూ
మైనవిధివాక్యగతరుద్రశబ్దవాచ్యుడు అగ్నిగాని శివుడుగానేర
అగ్నియందు రుద్రశబ్దప్రవృత్తినిమిత్తమేమంటే, దేవాసురాస్సం
త్తా। అనే యజుస్సంహితావాక్యమందు, తద్రుద్రస్యరుద్రత్వ
అగ్నికి రుద్రశబ్దప్రాప్తిచెప్పియున్నది. మరిన్ని, ప్రాతరగ్నింప్రా
రింద్రగ్ంహవామహే। ప్రాతర్మిత్రావరుణౌప్రాతరశ్వినా। ప్రాతర్భ
గంపూషణంబ్రహ్మణస్పతిం। ప్రాతస్సోమముతరుద్రగ్ంహువేమ
నేమంత్రమందున్న దేవతాంతరముతోకూడా శివునికాహ్వాన
కగూడదనితలచికొనయ్యే వేబ్రహ్మణస్పతిం।అనేవాక్యపర్యంతము
ఇతరదేవతలకు, హవామహే।అనే క్రియాపదముచేత ఆహ్వాన
చెప్పి యిందుకు వైలక్షణ్యముగనిపించేనిమిత్తమై అతశ్శబ్దము
దేవతాంతరాహ్వానసాదృశ్యనిరసనను నిరాకరించి రుద్రగ్ంహు
వేమ। అని, మరొకక్రియాపదముచేత రుద్రునికి ఆహ్వానము విధిం
చియున్నది-అదిగనుకయ్యేవె. సర్వదేవతాసాధారణమైన జయా
ది హోమమందు రుద్రాధి... [illegible] ...మందు అవస్థ

స్యఅని ఉదకస్పర్శ సేతురు. యిందుకు కొందరుమందులు శ్రౌత మార్గమెరుగని శుంఠలు, నైఋతరాక్షసరౌద్రపైతృకచ్ఛేదన భేదననిరసనాత్మాభిమర్శనానిచకృత్వా।అపఉపస్పృశేత్। అని, ఆపస్తంబసూత్రమున్నదిగనుక, నిఋతిరాక్షసాద్యాపహాత్యనం తరమందున్నీలాగే ఉదకస్పర్శసేతురుగనుక తత్సాహచర్యాన బట్టి అమంగళదేవతాస్పృష్టినిరసనార్థమై ఉదకస్పర్శ సేయుట అనుకొందురటువలెగాదు.అందుకుప్రమాణములేదుగనుక స్వకల్పి తయుక్తి దుర్బోధము.మరేమంటే శివుడు దేవతలకందరికిన్ని స్వా మిగనుకనతనిభృత్యులైన బ్రహ్మవిష్ణ్వాదులతోగూడానాహుతి వేల్వ గూడదుగనుక వారికన్న వైలక్షణ్యముగనిపింపవలెననిన్ని రుద్రుడం తర్ధానమైతేగాని కడమదేవతలబూజింప నవకాశములేదుగనుక రుద్రాంతర్ధానార్థముదక పరిషేచనం సేతురు. అందుకు ప్ర మాణమేమంటే, శ్రుతి॥ అపఃపరిషించ తిరుద్రస్యాంతర్హిత్యై। అని, లోకమందు నొకానొక పృథగ్జనుడుత్సవకాలమందు రాజు నకు విందుచేసితే రాజభృత్యామాత్యులు ఇత్యాదులంతావత్తు రు. వచ్చితే నెవ్వరెవర్వికి తగినట్టు లుపచారము సేతు రందులో రాజును తిరగానంపిగాని అతని సముఖాన తక్కినవారి కుపచార ము సేయరాదు యిదిన్ని ఆలాగుననే తెలిసికొనేది- శివుడు సమా నాధికరహితుడైనందుకు మంత్రోపనిషత్తున నారో అధ్యాయమున ఎనిమిదోమంత్రము ॥ నతస్యకార్యంకరణంచ విద్యతేనతత్సమశ్చా ప్యధికశ్చదృశ్యతే। పరాస్యశక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతేస్వాభావికీజ్ఞా నబలక్రియాచ। అని, యిందుకుప బృంహణము భాగవతతృతీయ్య స్కంధము, నిరస్తసామ్యాతిశయోహియస్స్వయంపిశాచచర్యా మచరద్గతిస్సతాం॥ బ్రహ్మాదులు భృత్యులైనందుకు మంత్రోపనిషత్తు "యోబ్రహ్మాణంవిదధాతిపూర్వం" అని,ఆలాగేతృతీయ్యస్కంధం॥

శ్లో॥ బ్రహ్మేదయోయత్కృతసేతుపాలా యత్కారణంవిశ్వమి... మాయా- అని, శివుడు రాజైనందుకు పరాశరపురాణము॥ ...ధిరాజసర్వేషాంత్ర్యంబకస్త్రిపురాంతకః। తస్యైవానుచరాః బ్రహ్మవిష్ణ్వాదయస్సురాః। అని, అదెక్కడిమాట నైఋతిరా... దిసాహచర్యముచేత విధించినాడు గనుక నైచ్యమేఅంటెనా నేరదు ఆయాపస్తంబసూత్రమందె అగ్నేర్గవాం బ్రాహ్మణస్య యాశ్చాలంభే మహాపథంచ గత్వామేధ్యంచోపస్పృశ్యా... తంచ మనుష్యంనివీంచపరిధాయాప ఉపస్పృశేదార్ద్రంవా దొషధిభూమింవా। అనే సాహచర్యముచేత అగ్నిగోబ్రా... ణాదిస్పర్శకున్ను పతితామెధ్యస్పర్శకుపలెనే అను చిత... హేతువును అదిగనుక దేవపూజయందువిష్ణువే ముఖ్యుడు... నన్నహేతువప్రయోజకమాయెను. * పాదోదకప్రసాదనిర... విష్ణు పాదోదక. ప్రసాదములే పుచ్చుకోదగినవి శివ పాదో... సాదములు పుచ్చుకోరాదని నిర్ణయించికొని అందుకు ప్ర... ణమువ్రాసినారు ॥ విష్ణోర్నివేదితంశుద్ధం మునిభిర్భోజ్య... తే।నిర్మాల్యమితరేషాంతు భుక్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్। యిక్కడ వైదికకర్మము నిర్వహించేప్రసంగమందు, వేదా... ములచేత విధినిషేధములు చూడవలెగాని తంత్రానుసారి... ణాదివచనములచేత నిర్వహింపబోతే యుక్తమై యుండదే అయితే వారికిసంభవించిన సామగ్రివారు సవరించి కొన్న యిందుకేముశ్రుతి పురస్సరముగా దెలిపేము. మొదలికి విష్ణు... లప్రసాదమేపుచ్చుకోరాదనిన్ని శివప్రసాదమే పుచ్చుకోదగి... న్నిపకవాక్యమందే తెలిపేము ఉపనిషత్తు॥ ఈశావాస్యమిదంస... యత్కించిజ్జగత్యాం జగత్ తేనత్యక్తేనభుంజీథామాగృధఃకస్య... ధ్ధనం" అర్థం;యిక్కడనీశబ్దము,శంభురీశఃపశుపతిః। అని, శివు... రూఢమైనది ఈశాఅన్నచోట... బ్రదంకనే...

అన్నట్టులెనే ఛాందసముగనుకయినా దేశములేకపోయినది- భుం జీ ధాః।అనంగా- భుజపాలనాభ్యవహారయోః అనేధాతువుమీద భుజోవనెలఅనేపాణిని సూత్రప్రాప్తిని ఆ అనేపదవిధానము భో జనార్థమునే పోషిస్తున్నది గనుక నందుచేత విహితమైనభో జనసాధనత్వముచేత తేనత్యక్తైనఅని వ్యధికరణతృతియ్యాద్వయ ముచేత పరమేశ్వరభుక్తిపరిత్యక్తద్రివ్యముచేత భోజనము సం పాదింపుమని విధ్యర్థమందు పరివసించెగనుకను మాగృధఃకస్య స్విద్ధనంఅని;ఇతరదేవతాప్రసాద నిందార్థవాదయోగముచేత, "నకర్మణానప్రజయాధనెనత్యాగేనైకే అమృతత్వమానశుః।" అ న్నవాక్యమునకుంవలెనే విధిత్వనిర్ణయమగుటబట్టి,"జ్యామితార్థ వాదయోగానను పాగ్ శుయాజమంతరాయజతి।" అనేవాక్యమున కుంవలెనున్ను, ఈశావాస్యఅనేవాక్యమునకున్ను శివప్రిసాదవి ధీవాదిత్వముగలిగెను అనంగా శివప్రసాదమే పుచ్చుకోదగినది- విష్ణ్వాదితరదేవతా ప్రిసాదమః పుచ్చుకోవలదనుటకున్నీయుపనిష ద్వాక్యమేప్రమాణమాయెను. ఆలాగే విష్ణుప్రిసాదముపుచ్చుకో రాదన్నందుకు భాగవత్తైకాదశస్కంధైకాదశాధ్యాయము।' అను దీపావలోకంమెనోపయుంజ్యాన్నివేదితం।అని, శైవపురాణము॥ శంభోర్నిర్మాల్యకంశుద్ధంభుంజియ్యాత్సర్వథాద్విజాః । అన్యదే వస్యనైవేద్యం భుక్త్వాచాంద్రాయిణంచరేత్॥ స్కాందము॥ప్రసా దమన్యదేవస్యభుక్తంతత్కిల్బిషంభవెత్।అని, అయితే భాగవత చతుర్థస్కంధమందు, త్వయోపభుక్తస్రగ్గంధ వాసోలంకారచ ర్చితాః। ఉచ్ఛిష్టభోజినోదాసాస్తవమాయాంజయామహె।అని ఇత్యాదివాక్యములచేత విష్ణుప్రిసాద స్వీకారవిధిగలిగియున్నదిగ దాఅంటేఅవును. అయితే, యీవచనమందే, ఉచ్ఛిష్టభోజినో దాసాఃఅని విశేషణమున్నదిగనుక, దాసాః।అనంగా తప్తచక్రాం కితభిర్దోర్ధ్వపుండ్రాదిధారులైన తాంత్రికులనుట- అదిగనుక

తాంత్రికులకుగాని వైదికులకు భోజ్యముగాదనుట- అదెక్క
డిమాటన్నట్లా మెనా, పూర్వోపబృంహితనోపయుంజ్యాన్ని
తంఅని; ఏకాదశస్కంధవచనోపబృంహితఈశావాస్యోపని
షేధపరిహారముసంభవింపకపోవును- శివప్రసాదమైతే శ్రుతి
తముగనుక వైదికులకయ్యేవేఅవశ్యం భోజ్యం-ఆలాగే ఋక్స
తయందు, అంతరిచ్ఛంతితంజనెరుద్రం పరోమనీషయాగృభ
జిహ్వాయాగృహ్ణంతిసనం। అని, ఇందుకుపబృంహణము పర
పురాణమందు వ్యతిరేకమునబలికినది. అంతర్ణేచ్ఛంతియేరు
భవానీసహితంశివం।పురీషమేవగృహ్ణంతిజిహ్వయా తెనసంశ
అని, పద్మపురాణం॥ అకృత్వాపూజనంశంభోర్యోభుంక్తే
కృద్విజః।కుణుపంచమలంచైవసమశ్నాతిదినేదినే, అసమర్ప్యా
శంభోర్భక్ష్యంక్తైఖాదతిపాతిచ । శ్వమాంసమస్థిమూత్రంచ
క్తైఖాదతిపాతిచ।అని, చతుర్థస్కంధము॥తత్కింశివాఖ్యా
నవిదుస్త్వదన్యేబ్రహ్మాదయస్త్వహారహాయర్జతిశ్మశానే। తన్న
భస్మనృకపాల్యవసత్పిశాచైర్యే మూర్ధభిర్ధతితచ్చరణావసృ
అని, మానవియ్యసంహితయందు, సప్తమాధ్యాయమందు,
పాదరజోశేశా ద్బ్రహ్మత్వంప్రాప్తవానహం।శార్ఙ్గిణోపి
మూధ్నాధార్య తెకశ్శివాత్పరం। అని, రామాయణబాలకా
ము॥ తెత్రఋషిగంధర్వావసుధాతలవాసినః । భవాంగప
తోయంపవిత్రమితిపస్పృశుః॥ విష్ణుపురాణము॥ శంభోర్జటా
లాపాత్సావినిష్క్రాంతాస్తిశర్కరాః । ప్లావయిత్వాదివ
న్యేయాపాపాఃసగరాత్మజాః । అని, జాబాలశాఖ॥ రుద్ర
క్తంభుంజీత । రుద్రపీతంపిబేత్ । రుద్రాఘ్రాతంజిఘ్రేత్ ।
యీలాగే శంకరసంహితయందు॥ రుద్రేణభుక్తంభుంజీయ్యా
ద్రపీతంపిబెద్విజః । రుద్రాఘ్రాతంసదాజిఘ్రే దితిజాబాల
తిః । అని, ఇత్యాది బహుతర శ్రుత్యాది ప్రమాణమున్న దిగ

వైదికులతో శివప్రసాదమెయ్యేవేలనుభవింపవలెను. అయితే అన
ర్హంమమనవైద్యం పాదాంబుకుసుమందళం। ఇత్యాది శివనిర్మా
ల్యనిషేధవచనములకు గతియేమంటే-అనధికారపురుషవిషయము.
అల్లాగే నిర్మాల్యంనిర్మలంశుద్ధం నిర్మలత్వాదనందితం। తస్మాద
భోజ్యంనిర్మాల్యం ప్రాకృతైరశివాత్మభిః। జిహ్వాచాపల్యసంయుక్త
శ్శివసంస్కారవర్జితః।శివనిర్మాల్యభోజీచ రౌరవంనరకంవ్రజేత్.
భవిష్యత్పురాణము॥ యేవీరభద్రశప్తాయేశివభక్తిపరాఙ్ముఖాః।
శంభోరన్యత్రదేవేషుయేభక్తాయేనదీక్షితాః। యేశుద్ధకర్మణఃశంభో
రన్యత్రసమబుద్ధయః తేషామనర్హమీశస్యతత్ప్రసాద చతుష్టయం।
మరిన్ని ఆదిత్యపురాణం॥ శ్లో॥బ్రహ్మహావాసురాపీవాస్తేయీవాగు
రుతల్పగః। మోంత్యకాలేశివంస్మృత్వాశివసాయుజ్యమాప్నుయా
త్।నిర్మాల్యంధారయేద్భక్త్యాశిరసాపార్వతీపతేః। రాజసూయస్య
యజ్ఞస్యఫలంప్రాప్నోత్యనంతరం। శిరసాశివనిర్మాల్యంభక్త్యాయో
ధారయిష్యతి।అశుచిర్భిన్నమర్యాదఃసర్వావస్థాంగతోపివా।స్వై
రీచైవాభియుక్తాత్మానియమైశ్చబహిష్కృతః। తస్యపాపానిసర్వా
ణినాశయత్యేవశంకరః। లోభాన్నధారయేచ్ఛంభోర్నిర్మాల్యంన
చభక్షయేత్। నస్పృశేదపిపాదేన లంఘయేదపినారద। నిర్మా
ల్యలంఘనాచ్ఛంభోః సిద్ధిభ్రంశోపిజాయతే। నిర్మాల్యదాతానర
కేపచ్యతేకాలమక్షయం। పృథూదకంమహత్తీర్థం గంగాచయ
మునానదీ। నర్మదారేవకావేరీ తథాగోదావరీనదీ। సదావిని్హి
తాస్త్వేతాశ్శంభోఃపాదోదకేమునే। శంభోఃపాదోదకంసేవ్యం।
సర్వతీర్థమయంహితత్। ధారణాత్పాపసంఘాతైస్తత్క్షణాదేవ
ముచ్యతే। ఉమాసంహితయందు, త్రిశంకుప్రాయశ్చిత్తప్రసంగ
ము॥ త్రిషడ్ద్వారంషడబ్దాఖ్యం కచ్ఛింక్ష్త్వా విధానతః।తతస్నా

నంకారయిత్వా శివనిర్ణేజలేజలే। శివక్షేత్రే శివంపూజ్యైః
చైవనిమజ్జచ।శుద్ధదేహంమహీపాల భుజయశ్చ్రిత్సుసత్త్రష్టే
లింగేస్వాయంభువె బాణే రత్నేచరసనిర్మితే। సిద్ధప్రతిష్ఠితే
నచండాధికృతాభవేత్। అదిగనుక విష్ణుప్రసాదపాదోదకములు
గ్రాహ్యములున్ను శివనిర్మాల్యమనర్హమున్న నేనిర్ణయము
సింపబడెను ? ఇవిగాక కొన్ని అత్యంతనికృష్టదేవతా సా
ణలక్షణములు సంగ్రహించికొన్నారేమనిన, అతిథిపూజాస
మందు, శ్రీమహావిష్ణురూపస్యబ్రాహ్మణస్యయిదమాసనం।
అభ్యాగతఃస్వయంవిష్ణుఃఅని, పైతృకకాలమందు గదాధరో
క్తా। అని, విష్ణుపాదెదత్తంఅని, పితృరూపీజనార్దనః।అని
రాన్నంచవైష్ణవం।అని, న్యూనాతిరిక్తమందు సద్యోవందె
తం।అని, కృష్ణానుస్మరణంపరం।అని, కన్యాదానము॥ దాన
విష్ణవెతుభ్యం।అని, ప్రతిగ్రహకాలము, కృష్ణార్పణం।అని,
ములనవలెగనుక విష్ణువే పరబ్రహ్మమనినిర్ణయించినందుకు
రత్తముచెప్పనిమిత్తమేలేమ. అసాధారణధర్మములుగావు
అయినా అందుకుతగిన యుక్తులుచెప్పేము అతిథిపూజాశే
మహావిష్ణుస్వరూపస్య అనవలెనన్ననియమము లేదు మెవ్వరే
కభీష్టమైన దేవస్వరూపముగా సంకల్పించికొందురు - ఓ
తఅని పరిమాణములేదు- అభ్యాగతఃస్వయంవిష్ణుః। అన్న
నియమములేదు. శ్రీవిష్ణుపురాణము॥ అంశెతృతీయ్యాంశైకా
ధ్యాయమందు, స్వాధ్యాయగోత్రచరణమపృష్ట్వాచతథాకుల
రణ్యగర్భబుద్ధ్యాతంమన్యేతాభ్యాగతంగృహే॥ అని, శంకరస
తయుండు॥ తతోగృహ[illegible]పత్యమత్ర్యః కారయేత్తగో

నమాత్రమునంగ। సమాగతంపుణ్యఫలా త్తథాతిథిఁసమర్చయేదీశ్వరచే తసానరః॥ అనియున్నది, పైతృకమందు "గదాధరోభోక్తా" అనువచనము శ్రాద్ధరక్షణాదికృత్యముగనుకఅనుట, అదిగాక "అన్నంబ్రహ్మేరసోవిష్ణుర్భోక్తాదేవోమహేశ్వరః" అందురు. విష్ణుపాదెదత్తమనేదిగయాసురవధచేసినాడుగనుక నాక్షేత్రమునకు కావలికాడుగనుక ఉపచరించుట, అదిన్ని ముఖ్యము గాదు, శ్రీరుద్రపాదాది సమస్తపాదెముదత్తంఅని ప్రాచుర్యమునబఠింతురు. అందుకు ప్రమాణము॥ శ్లో॥ ఈశానవిష్ణుకమలాసన కార్తికేయవహ్న్యత్రయార్కరజనీశ గణేశ్వరాణాం। క్రౌంచామరేంద్రకలశోద్భవకశ్యపానాంపాదాన్నమామితసతతంపితృముక్తిహేతూన్। అని, పితృరూపీజనార్దనః। అనేదిన్ని ఔపచారికమే। వసురుద్రాదిత్యరూపాః। అని స్మృత్యుక్తవిధానాంతరమున్నదిగనుక, వికిరాన్నంచవైష్ణవం। అనేదిన్ని, సామాన్యలక్షణమే, స్థానమందలి వికిరంపైతృకమున్ను విశ్వేదేవతలవికిరము వైశ్వదైవికమున్ను శ్రాద్ధసంరక్షణార్థం మర్చించిన విష్ణువికిరము వైష్ణవమున్నందురు గనుక, శ్రాద్ధమైనా పితృదేవతలనుద్దేశించి సేయుదురుగాని విష్ణువునుద్దేశించిలేదు, అదిగనుక ప్రాసంగికమైన విష్ణ్వర్చనము శ్రాద్ధసంరక్షణార్థముగాదెలిసికొనేది. శ్రాద్ధసంరక్షకస్య శ్రీమహావిష్ణోః అని చెప్పుదురుగనుక ముఖ్యదేవపూజయుండగా నావరణదేవపూజావలెను, ద్వారపాలాయనమః అన్నట్టువలెను, భోజనకాలమందు చిత్రగుప్తాయనమః। అన్నట్టువలెను అప్రధానపూజగాదెలిసేది. "ఇకసద్యోవంచెతమచ్యుతం"

రుద్రుడే కర్మాధిదేవతయగుట.

అని, కృష్ణానుస్మరణంపరం। అని, దాస్యామివిష్ణవెతుభ్యం। అని, కృష్ణార్పణంఅన్ని, ఇత్యాదితుచ్ఛహేతువులు బాధితములుగాని లె

స్సహేతువులుగావు. యేలాగంటె ప్రత్యక్ష శ్రుతివాక్యమందు
దికలౌకిక సకలకర్మములున్ను రుద్రానుజ్ఞనయ్యేవే సేయవలెను
ఆకర్మములకన్నిటికి రుద్రుడే అధిపతిఅనిన్ని విధించినదిగనుక
తియనినచెప్పేము. ప్రపదమంత్రము ॥ తపశ్చ తేజశ్చ తెల
పక్రమించి కర్మాధిపతయేనమః। తత్రవిరూపాక్షోసి, అని
ధారణనామముచేత శివప్రశంసచేసి,"త్వాంప్రపద్యేత్వయా
తఇదంకరిష్యామి।తస్మైసమృధ్యతాంతస్మామపపద్యతాం" అని
గాక కాత్యాయనగ్రుహ్యమందు,నదీముత్తరిష్యన్నమోభిమం
తే।నమోరుద్రాయాప్సుషదేస్వస్తిమాసంపారయేతి। వనస్ప
రోష్యన్నమోభిమంత్రయతే,నమోరుద్రాయవనస్పతిషదేస్వ
సంపారయేతి।గిరిమభిమంత్రయతే,నమోరుద్రాయగిరిషదేస్వ
సంపారయేతి। చతుష్పథమభిమంత్రయతే,నమోరుద్రాయచ
స్వస్తిమాసంపారయేతి। శ్మశానమభిమంత్రయతే,నమోరుద్ర
పితృషదేస్వస్తిమాసంపారయేతి। గోష్ఠమభిమంత్రయతే,న
ద్రాయశకృత్పిండసదే స్వస్తిమాసంపారయేతి । ఏవమన్య
మోరుద్రాయేత్యేవంబ్రూయాత్ ।అని విధించినారుగనుక. స
ర్మములకు శివుడధిపతిగనుకనే, ఆయనఅనుజ్ఞను చేయదగినది
గే, ఆపస్తంబసూత్రమందున్న శకుసృత్యాగ్రామంప్రవిశేద్యో
విశేన్నమోరుద్రాయవాస్తోష్పతయఇతిజపేత్ ।అని, సకలగృ
కారులున్ను యీలాగే విధించినారు- కడమదేవతల కొక
కర్మానకుగాని యీలాగు సకలకర్మసాధారణముగా నాధి
ము లేదు - ఈశ్రుత్యుక్త లక్షణముచేతనే వారుసంగ్రహ
బ్రాహ్మణక్షేత్రములకు [illegible] ను, బ్రా

గృహాములందుల, తులసీబృందావనములుముఖ్యముగనుకను ఉపా దానకాలమందు కృష్ణాయనమః। అందురుగనుకను అవసానకాల మందు సాలగ్రామతీర్థతులసీదళములే పోయవలెగనుకను విష్ణువు పరబ్రహ్మమని, ఇత్యాది లౌకికగ్రామ్యాచారప్రసంగ మపేక్షింప బడెను. రామరావణయుద్ధములో పిడకలవాట్లన్నట్టుగానుండె గనుక ఇదిగాక విష్ణుదేవస్థానములు బ్రాహ్మణశ్రేణీనడుమను న్న రుద్రాలయములు గ్రామబహిర్భాగముననున్న కట్టుచున్నా రుగనుక నన్నది రుద్రునికి ఉత్కర్షగానినికర్షగాదు - అదెటు వలెనంటే, రుద్రుని నితరదేవతలతో సమానము సగాచేయరా దని పూర్వోదాహృతశ్రుత్యాదిప్రమాణములచేత సిద్ధమైన పర మేశ్వరునికి మనుష్యులతోసమానముగా నేలాగు, నాలయములు నిర్మింపనచ్చును. అదిగనుక జీవులకున్న కూటస్థునికిన్ని వైలక్ష ణ్యమేర్పడేనిమిత్తమై కట్టుటగాదెలిసికొనేది. అదెక్కడిమాటం టే,శివాలయము గ్రామబహిర్భాగమునగట్టినప్పుడందుకు పరివా రదేవతలలోవాడైన విష్ణుమూర్తి నక్కడ నేనిలుపవలయునో గ్రా మమధ్యస్థబ్రాహ్మణశ్రేణిలో దెచ్చి నిలుపవలయునో తెలియదు- పరి వారదేవతలలో పఠించినందుకుప్రమాణం ॥ శ్లో॥ వృషేశవిఘ్నేశ్వ రమాతృపద్మజాస్సరస్వతీషణ్ముఖశక్తికేశవాః। ఉమాచచండేశ్వ రభైరవాస్మృతాస్సనందికాళా పరివారదేవతాః। అని, శివాలయ ములేని గ్రామము - గర్హితమని చెప్పివున్నది, కూర్మపురాణం ॥ శ్లో॥ ధిగ్భస్మరహితంఫాలంధిగ్గ్రామమశివాలయం।ధిగనీశార్చనంజ న్మధిగ్విద్యామశివాశ్రయాం అని,ఇదిగాకసకలదేవాధికుడుగనుకనే శివప్రతిష్ఠ బ్రహ్మస్థానమైన మధ్యభాగమందునను విష్ణ్వాదిదేవ తాంతరప్రతిష్ఠ నొకపార్శ్వమందు గోడచేర్పునను చేతురు,చూచు కొనేది. ఇదిగాక గ్రామమధ్యమందు బ్రాహ్మణశ్రేణిమధ్యమందు

విష్ణుదేవస్థానములు చెల్లుననిసంపాదించిన వైదికతోత్ర వర్ణ
థాసిద్ధమామెగాని తాంత్రికులైన తమకునికర్షయ్యేవి ప్రక
వుచున్నది, యిందుకుప్రమాణము॥ భృగుప్రోక్తవాసాధికా
దు॥ శ్లో॥ ఆలయార్చావిదుశ్చైవద్విథా విష్ణోః ప్రకీర్తితః। వైఖా
పాంచరాత్రంవైదికంతాంత్రికంక్రమాత్। కారయేద్వైదికే
మాధిపుచనాస్తుచ। నదీతీరేద్రిశృంగేవా వనేవాన్యత్రనిర్జ
పూజయేత్తాంత్రికేనైవగ్రామాదౌనకదాచన। అనులోమనివా
తాంత్రికేనైవపూజయేత్। అన్నారుగనుక గ్రామమధ్య
విష్ణుప్రతిష్ఠ అయినప్పుడు వైదికమార్గవైఖానససూత్రముచే
నచేయవలెనుగాని పాంచరాత్రక్రమముగా నీతప్తచక్రా
లైన శ్రీవైష్ణవులకుగాని అధికారములేదు. ఉత్తమజాతి
దశజాతులవారున్ను పల్లెలనున్ను అడివిలో గట్లలో నె
లప్రతిష్ఠించిన విష్ణుస్థలమందు శ్రీవైష్ణవపూజచెల్లును- అ
పాంచరాత్రముత్తమమో అధమమో తెలిసికొనేది. వి
ర్చకులు శివద్విజులవలెగాక వైదికసూత్రాధికారులైన
నసులుగనుకననెడి ప్రసంగముచేత తమమూఢత్వము ప్ర
చేసికొన్నారెటువలెనంటె॥ శ్లో॥ ప్రథమాయాజ్ఞవల్కీయా
స్తంబీద్వితీయ్యకా। తృతీయ్యాబహ్వృచీప్రోక్తాచతుర్థీవా
తా। పంచమీమూలఘటికా। షష్ఠీహైరండసీత్యపి। సత్యాషా
ప్తమీస్యాదష్టమీతుశివ ద్విజా। వైఖానసీతునవమీన వశాఖా
ర్తితాః అని। వైఖానసశాఖగడవన గ్రిమశాఖాధికారులుగనుక
ఖానసులకన్న శివద్విజులధికులు - అదిగనుక వైదికశాఖా
లుగ్గారన...దిమాధ్యము... ...పుయాలను శివద్విజ

వ.వైఖానసులునీచులేలాగంటె ।శైవపురాణములరవై తొమ్మిదో అధ్యాయము॥శ్లో॥బ్రాహ్మణాద్విప్రక న్యాయాం చార్యాజ్జాతఃశివ ద్విజః। అధీత్యాగమశాస్త్రాణినిత్యం కుర్యాచ్ఛివార్చనం।అని।వి ప్రాత్క్షత్రియకన్యాయాముత్పన్నోనరాతుసేనయః। నామ్నావైఖా ఖానసస్తస్యవృత్తిర్విష్ణోస్తుపూజనం। అని।బ్రాహ్మణునికిన్నిబ్రాహ్మ ణకన్యకున్ను శివద్విజులజాతిన్ని బ్రాహ్మణునికిన్ని క్షత్రియకన్యకు న్ను వైఖానసజాతిన్నిపుట్టినది।గనుకశివద్విజులగడవతక్కువజాతి వైఖానసులనిగాదెలిసికోనేది.ఏకాదశినిత్యవ్రతమన్నారైనాకొదు వలేదు। శైవవ్రతముగనుక।ఆలాగెసూతసంహితయందు॥శ్లో॥చతు ర్దశ్యాంతథాష్టమ్యా మేకాదశ్యాంశివస్యతు । ఉపోష్యంనైవకు ర్వంతి పాషండాఃపాపకర్మిణః।అని।గంగాగీతాచగాయత్రీతులసీ గోపిచందనం। ఏకాదశీహరేర్నామసాలగ్రామశిలార్చనం । వై దికాష్టకమేతానినియమేనదినేదినే । అని,ఇవివైదికచిహ్నములని వ్రాసినారు । ఇదిన్నితంత్రానుసారివచనముగాని వైదికముగాదు। వైదికమనుట ఔపచారికము॥శ్లో॥వైణవీంధారయేద్యష్టింసోదకం చకమండలుం।పవిత్రముపవీతంచత్రిపుండ్రోద్ధూళనంద్విజః।ఏతాదృ శానిలింగాని యస్యసంతిద్విజన్మనః । సత్యమేవమయాప్రోక్తంస ఫలంతస్యజీవితం ।అనెపరాశరవిరుద్ధముగనక ॥ అవశ్యంపితురా చారం।అన్నారుగనుక - బ్రాహ్మణోస్యముఖమాసీత్। అనెపురుష సూక్తవాక్యముచేత బ్రాహ్మణాదివర్ణములవారు తమతండ్రిమై నవిష్ణువునుసరించె ఆచారమునడుచుకోవలెనన్నారు మొదటికా పురుషసూక్తము విష్ణుపరమై తెగదా తత్ప్రతిపాదితములైనబ్రా హ్మణాది జనకత్వముపయోగించేది- మరెమంటె- శివపరము-అం దుకు॥శ్లో॥ఉపక్రమోప సంహారావభ్యాసొపూర్వతాఫలం। అర్థ వాదోపపత్తీచలింగం తాత్పర్యనిర్ణయే।అని షడ్విధతాత్పర్యలక్షు ణంచేతచెప్పెము - సహస్రశీరుషాపురుషఃఅనే ఉపక్రమవాక్యమం

దు. పురుషశబ్దప్రయోగమున్న దదియోగరూఢులచేతరుద్ర వా
చకముగాని మరొకవిధముగాదని తెలిపేము. పురుషో వైరుద్ర
"పురుషంకృష్ణపింగలంఊర్ధ్వరేతంవిరూపాక్షం" అని నై
పనిషత్తు। పురాతనోహంపురుషోహమీశో।అని ప్రత్యక్షశ్రు
లుచున్నవి। వీటికుపబృంహణము నృశింహపురాణసప్తమా
యము॥ శ్లో॥పురుషో వైరుద్రఇతి వేదాంతేషుప్రతిష్ఠితః।త్వదన్య
షోదేవోనహి బ్రహ్మాండపంజరె। అని।స్కాందము। పురుషోనా
పూర్ణః శివస్సత్యాదిలక్షణః । సాంబమూర్తిధరానా
ద్రోవిష్ణురజోపివా । అని।ఆదిత్యపురాణం।విష్ణువునుగూర్చి
రవాక్యము । ప్రకృతి స్త్వంసురశ్రేష్ఠ పురుషోహంనసంశయః
న్మయంమన్మయంసర్వ మవ్యక్తపురుషాత్మకం । అని, ఈ
శ్రుతిపురాణవాక్యములచేత పురుషశబ్దమురుద్రునియందు
నిపించెను । ఇకనిరతిశయపురుషత్వయోగమున్న రుద్రుని
గదెలిపెను। సముద్రమథనకాలమందు దేవదానవులకమృతము
చేకొరకు నారాయణిఅనె స్త్రీరూపముచేనవతరించి అ
జనంనిర్వర్తించి పూర్వరూపంధరించి వైకుంఠమందుండగా
మేశ్వరుడువచ్చి స్త్రీరూపావతారముచూడవలెనని వేడుక
నాలాగె విష్ణువుస్త్రీరూపమైతె తానుతగులుకొనిపోయి
గునుబట్టికొని మొగమేనుగుక్రీడించినట్లుంవలెనె ఆలింగనా
సలిపెనన్ని శివునికిరేతఃపతనమైతెనది వెండ్డి బంగారముల
ననిన్ని భాగవతాష్టమస్కంధ ద్వాదశాధ్యాయమందుచెప్ప
న్నది॥ శ్లో॥సోనుప్రఖ్యాతవేగెన గృహీత్వానిభృతస్త్రియం। కే
ధముపానియ్య బాహుభ్యాంపరిషస్వజె। సాపగూఢాభగవ
ణాకరిణీయథా అని, యత్రయత్రాపత న్మహ్యాంరెతస్తస్య
త్మనః। తానిరౌప్యస్యహేమ్నశ్చ క్షే।త్రాణ్యాసన్మహీపతె।అని
యిందుకు ... మాత్రాభిమానముచేత యుక్తి

చుకొన్నారేమని, శ్రీహరి మోహపెట్టితే రుద్రుడుభ్రమసిపృథగ్జను
డువలెనువద్దనున్న అంబికనున్ను చుట్టునున్న ప్రమథులను నెఱు
గక వెంబడిబరువు బెట్టితుదను స్ఖలనముచేసికొని శరీర మెఱిగిల
జ్జించి స్తోత్రముచేసి తలవంచికొనిపోవుట కించిజ్జ్ఞత్వముగలిగినజీవ
ధర్మమా జితేంద్రియత్వ సర్వజ్ఞత్వములుగలిగిన బ్రహ్మధర్మమా తెలి
సికొనేదసిన్ని విష్ణువైతే యీలాగుగాదు జితేంద్రియుడాయనఅవతా
రములందెల్లను కృష్ణావతారమందు స్త్రీలోలుడై అనేక స్త్రీలర
మించిన్ని అస్ఖలితబ్రహ్మచారి అనిపించికొన్నాడు జీవసాధారణ
ధర్మమైన రేతస్ఖలనము పరత్వలక్షణముగాదనిన్ని ఒకకుయుక్తి
సంపాదించినారది వంచనచేత వ్రాసికొన్నయుక్తిగాని. శాస్త్రత
త్త్వార్థము యథార్థముగా వ్యవహరించుటగాదు, అదెటువ
లెనంటె అందరుజూడగా స్త్రీవెంబడిని పరువులువెట్టుట సర్వ
స్వతంత్రుడుగనుక నిరంకుశవృత్తిని మనసువచ్చినట్టు విహరించుట
తను అనాదిసిద్ధమైన విష్ణువు స్త్రీత్వమున్ను తనయొక్క పురుషత్వ
మున్ను దేవతాదులకు ప్రకటముచేసే నిమిత్తమున్నుగాని మరొక
విధముగాదు విష్ణుస్త్రీత్వానకు ప్రమాణం, శ్రుతి, వాసుదేవః ప
రాప్రకృతిః స్మృతిప్రకృతిః పరమోవిష్ణుః అని, విష్ణుపురాణము॥
శ్లో॥ అవ్యక్తరూపంచ తథా విష్ణుం అని-స్కాందము॥ శ్లో॥ ప్రకృతి
స్త్వం పుమాన్రుద్రస్త్వయితద్వీర్యమాహితం, లైంగ్యే, ప్రధాన
మవ్యయం యోనిరవ్యక్తం ప్రకృతిస్తమః, మనుశ్చైతానినామానిని
త్యం ప్రసవధర్మిణః అనివిష్ణువే పలికెను, రుద్రుడుపురుషుడైనందు
న పూర్వోక్తశ్రుతులు దాహరించుకొనేది ఈలాగుప్రమాణము
సిద్ధమైనసనాతన స్త్రీపురుషులుగనుక పూర్వక్రీడాస్మారకత్వము
చేత క్రీడించుకొన్నారు వారికేమిలజ్జగనుకఅయితె పార్వతీదేవి
చూడగా నీలాగుచితమా అంటె మూలశక్తిఅయిన గౌరీదేవి అంశ

మెవిష్ణువుగనక।అంశాంశినోరభేదాత్। అనే న్యాయముచేత
కున్నరమర లేదుగనక । ఆయమ్మసన్నిధానముననె విహా
రు। విష్ణువుగౌరిఅవతారమైనందుకు॥ శ్లో॥ఏకైవశక్తిః పరశి
స్య ప్రయోజనార్థాయ చతుర్విధాభూత్ భాగేభవానీపు
షువిష్ణుః క్రోధేచకాళీసమ రేచదుర్గా।అని। అగమశాస్త్రే
త్వదంశారణురం శుమాలీతథైవమందస్మితబిందురిందుః। పు
లీలాపురుషత్రయంతె యాదృచ్ఛికంసల్లపితంత్రయీతె ।
అయితె నింద్రియస్ఖలనము చేసికొనుట చులుకదనముగాదు
పకారార్థమై వెండి బంగారములు పుట్టించేనిమిత్తము
అంచునపరతత్వహానిన్ని లేదు । అదేలాగంటె । ఆదిసృష్టికా
దు అనాదిపురుషుడవ్యక్తమనెడి ప్రకృతిశక్తియందు వీర్యము
తేనది కనకాండమై అందువలన చరాచరాత్మకమైన ప్రప
ష్టిఆయెనని సకలశాస్త్రములందు ప్రశస్తము. భాగవత
స్కంధము ౨౬-వఅధ్యాయం॥శ్లో॥ దెవాదుచితధర్మిణాత్
స్యాంయోనౌపరఃపుమాన్।ఆధత్తవీర్యంసాసూతమహత్త
రణ్మయం।ఆలాగే హరివంశమందు, అపఏవససర్జాదౌ।తే
ర్యమపాసృజత్ ।తదండమభవద్ధైమం।సహస్రాంశుసమప్ర
దుకు మూలకు తిన్నిగలదు ‹‹పరస్సహస్రంగిరయస్సహమే
హిరణ్మయానిబభూవుః।తస్యావీర్యాదండంతు వైహిరణ్మయం
అదిగనుకనే హిరణ్యరేతః స్రష్టృత్వము పరమపురుషలక
గాని నీచధర్మముగాదు, అదిగారణానబట్టి, రేతస్ఖలనమ
ల్లాజీవధర్మమనగూడదు- అదెక్కడిమాటన్నట్టాయెనా, భా
హరివంశవిష్ణుపురాణాదులందు, వీర్యనిషేధకత్వాదిపురుష
ము, విష్ణువందు నారోపించివున్నది. అదిన్ని జీవలక్షణమే
పోవును. అయితే విష్ణువందు బ్రహ్మాండోపాదాన కారణ
రేతః స్కత్వమయథార్థముగాదు,ఆరోపణము, యెటువలె

యిక్కడను దాహరించిన శ్రుతివాక్యము యెవ్వనివీర్యము చేతనైనా నేమి చుట్టూనున్న వేలతరబడి పర్వతములతోగూడా మేరుపర్వతము హిరణ్మయమాయెనో అతని రేతస్సుచేతనే బ్రహ్మాండమున్ను హిరణ్మయమైనది, అని దేశవాక్యరూపలక్షణముచేత దెలిపెను. మేరువును హిరణ్యముచేసినవీర్యము శివునిదైనందుకు ప్రమాణము. ఆదిత్యపురాణము॥ శివస్య రేతసా తేన రంజితో మేరుపర్వతః। అధ కాంచనతాం ప్రాప్తః సశైలవనకాననః। అని అతిదేశవాక్యఫలముచేత బ్రహ్మాండోపాదాన భూత రేతః పుష్ట్యత్వము రుద్రునికి అసాధారణధర్మమాయెను. ఆలాగే స్కాందమందు, నరసింహునిగూర్చి వీరభద్రవాక్యము॥ ప్రకృతి స్త్వంపుమాన్ రుద్రః త్వయి తద్వీర్యమాహితం। అని, సృష్ట్యాదిని ప్రకృతిశక్తియైననీయందు పురుషుడైన రుద్రునివీర్యము నుపబడెనని విశేషాకారాన నుపలబ్ధ్యంహించెగనుక తాదృశలక్షణమే పురాణములందునైనా నేమి స్తుతిప్రకరణములందు విష్ణువందే ఆరోపించేటందుకు సంబంధమేమంటే, వాసుదేవః పరా ప్రకృతిః। అని, పరాశక్తి, మిత్రంనమః, పంచవక్త్రం। అని, దశమస్కందే॥ శివశ్శక్తియుతః శశ్వత్త్రిలింగో గుణసంవృతః। అని, యిటువలెనే ద్రోణపర్వం యీలాగే వ్రాయియించియున్నది. లైంగ్యే। అష్టాదశాధ్యాయే। విష్ణుబ్రహ్మసంవాదే॥ తతః కృద్ధోంబుజాజ్జాతః బ్రహ్మ ప్రోవాచ శంకరం। భగవన్నాసమాత్మానం వెత్తి లోకప్రభుం విభుం। ఇత్యాది, తస్యత తొంద్రధజంవాక్యం శ్రుత్వా హరిరభాషత। మామైవం వద కల్యాణ పరీవాదం మహాత్మనాం। మహాయోగధనో మర్మదురాధర్షో వరప్రదః। హేతురస్యాధజగతః పురాణపురుషోవ్యయః। బీజీఖల్వేష బీజానాం బీజై రేవం ప్రి

కాశతె। బాలక్రీడాకరైర్దేవైః క్రీడతే శంకరస్స్వయం। ప్రధాన
యం యోని రవ్యక్తం ప్రకృతిస్తమః। మమచైతాని నామాని
సవధర్మిణః। ఏతస్యామతిదుష్ఖార్తైర్దృశ్యతే యతిభిః శివః।
భవాన్ బీజమహం యోనిస్సనాతనా। సఏవముక్తో విశ్వాత్మా
విష్ణుమపృచ్ఛత। ఇత్యాది, హిరణ్యగర్భో భగవాన భిక్షత
ఇత్యంతం। అటువలెనే, భాగవత చతుర్థస్కంధము ॥ భావే
విశ్వస్య జగతో యోనిబీజయోః। శక్తేః శివస్యచవరం। అని
జములైన విష్ణుబ్రహ్మలకన్న పరమైనబీజివని తెలిపెను- ఈ
శివసంబంధమైన జగదుపాదానభూతప్రకృతిశక్తి విష్ణువు
శక్తిశక్తిమతోర భేదః । అనే న్యాయమున నభేదవివక్షు చేసి
చరించుటగా దెలిసికొనేది. విరోధగుణవాదస్స్యాత్ ।
రుగనుక విష్ణ్వాదిదేవతలకున్ను తక్కినవారికిన్ని కనకా
భూషణోపయోగమగుటను లోకోపకారార్థముగనుక రే
త్యము శివునికి పరత్వహానిజేయదు. యీలాగున తనరేత
ధములుగనుకయ్యే వె శివుడు విభూషణాదులుపిడిచి భ
ర్మాదులుధరించినాడు. “పురుషఇసై వ్యస్యా దైతసోబభ
హ్మః” అనగా, రేతస్సంబంధములైన కనకాదులందు రో
కొనుననుట. పూర్వమునందు శివునివీర్యము దేవతలంతా
ము చేసి గర్భములుధరించిరి. ఆ రేతః పానము చేతనయ్యే వేల
రత్వములుగలిగి తేజస్సులైనారు - యెటువలెనంటె, వివా
నతర్వాత పార్వతీపరమేశ్వరులు రహస్యక్రీడలు సలుపు
గా, నాకాలమందు తారకాసురునిచేతబాధ ఘనమైతే దే
తావిచారించి శివవీర్యజనితుడైన కుమారుడుగాని తారక
జయింపలేడనిన్ని గౌరీగర్భమందు శివవీర్యమున కుమా

స్మించెనా తమతేజస్సు క్రిందుపడుననిన్ని బ్రహ్మావిష్ణ్వాదులువచ్చి ప్రార్థించితే ప్రసన్నుడైన శివునిగూర్చి పార్వతీగర్భమందువినా గా, శీఘ్రముగా వీర్యమువిడిచి కుమారునిపుట్టింపవలెనంటే అయితే, మీరేధరింపుడని వారిదోయిళులలోవిడిచితే ఆరేతస్సు పానముచేసి నారాయణాదులు గర్భముధరించి మరలనగ్నిముఖమందు, శరవణమందు ప్రసూతిఅయిరి. అందుచేతనే తేజస్సులైరని, ఆదిత్యపురాణమానవియ్యాసంహితయందు షష్ఠితమాధ్యాయము॥శ్లో॥ ఏవంస్తుతస్సురైశ్శంభుః ప్రసన్నోవరదోభవేత్ ।వరంవృణీధ్వంహే దేవాఇత్యువాచమహేశ్వరః। ఇత్యాది॥శ్లో॥ఊచుః ప్రాంజలయస్స ర్వేభయంత్యక్త్వాద్విజోత్తమాః। దేవాః। యదితుష్టోసివిశ్వేశదేహినో వరముత్తమం।గిరిజాకుక్షిసంభూతఃపుత్రోమాభూత్తవప్రభో।శివః॥ నాహంరేతోవృథాస్పంద త్రైలోక్యక్షయకారణం । వృధాశుక్లె మదిద్యేతు త్రైలోక్యంభస్మసాద్భవేత్ । హితాయతస్మాల్లోకానాంమమరేతోదివౌకసః।ఏవంశంభోర్వచఃశ్రుత్వా దేవాస్తైభయ విహ్వలాః । సలోకేశాస్సగోవిందానకించిజ్ఞా బ్రువన్ద్విజాః।అథ దేవేషుసీదత్సువహ్నిగౌరివకర్దమే।ప్రసార్యస్వాంజలింశంభో తేజోముంచేతిచాబ్రవీత్ ।దేవదేవామృతందివ్యం హస్తాభ్యాంమమ శంకర । శీఘ్రమేవప్రయచ్ఛత్వంపిబంతుసురపుంగవాః। తతోలింగాద్వినిష్క్రాంతం చంద్రబింబాతినిర్మలం । జాతినీలోత్పలామోదంపాణౌవహ్నెర్దధౌశివః । కరాభ్యాంపతితంరేత ఆపిబత్స్వాదకస్యవై। రేతః పానేనసంతర్ప్య దేవాన్హిసురపూజితః।విసృజ్యతాస్తుభగవాన్ తత్రైవాంతరధీయత । ఇత్యాది, ఋషయఊచుః । వహ్నౌసంతర్పితేసూతరేతసాత్రిదివౌకసః। సగర్భాఃఖలుసంజాతా।ఇత్యాది, సుఖంకథమవాపుస్తే ఉదరస్థేనరేతసా।కిమకుర్వన్

తథాసర్వే నారాయణపురోగమాః। గర్భనిష్క్రమణం తే
త్వన్నైనచయత్కృతం।ఇత్యాది ప్రశ్నవాక్యము ॥ రేతసా
ఘేనసంతప్తాస్తేసురాధిపాః।ఇత్యాది, వయంసగర్భాస
గర్భకాలేహితంయథా। అపహాస్యావయందేవపుంసాం
సంభవం।సర్వేవైభృశసంవిగ్నా స్తవతేజోవశాద్విభో
దారువనేయాయంప్రాచోత్సంగే ప్రసూయత। నిష్క్రమివ
దేహా స్తతస్సౌఖ్య మవాప్స్యథ । తతఃశంభో ర్వచఃశ్రు
నారాయణపురోగమాః। తస్యచోత్తరదిగ్భాగే శరదారువ
ఉపవిశ్యమహాత్మానోమధ్యేసంస్థాప్యవేధసం।నారాయణంపు
త్యప్రసూతాస్సర్వదేవతాః ఇత్యంతముత్తరవాక్యమనుసం
శార్వంతేజోధృతంయస్మాద్దైవైశ్చక్రిపురోగమైః। తస్మాజ్జ
శ్రాలమరాశ్చసురోత్తమాః। అని, ఈలాగున నాదినాంపత్య
యున్నది గనుక వారికియిష్టమైనట్టు విహరింపుదురు, భ
నముచేత దిరుగుటగాదు శివుని భ్రమించెపాటి సామర్థ్య
లిగితే చిక్కకనెపోవును శివుడున్ను కామాంధకారమున
శమున దగిలినట్టాయెనాకనుకొన్నను నా దొరికించుకొనే
వును.పట్టుకొని ఆలింగనాదిక్రీడలు సలుపనేడది అదెక్కడను
అజ్ఞానివినీవు నామాయ నతిక్రమింపగలవా అని, హేళన
గాక విరక్తుడవైననీవువినాగా నామాయనెవ్వడు తరించు
భావించిస్తుతిసేయనేక్కడ ఆలాగేఅష్టమస్కంధమందు పు
పముగైకొన్న విష్ణువాక్యము॥ శ్లో॥ కొనుమేదితరేన్మాయాం
స్త్వద్దృతేపుమాన్। తాంస్త్వాస్సృజతీంమాయాందుస్తరా
త్మభిః। సేయంగుణమయీమాయానత్వామభిభవిష్యతి। అని
భ్రమపెట్టుతే లజ్జలేకపరువులుబెట్టిన్ని రేతస్ఖలనము చేసు

భ్రాంతినొందెనిది జీవధర్మమనివారు సంతోషించికొనేయుక్తి ని
సింపబడెను. శివుడువీర్యమువిడుచుట కించిజ్ఞత్వమయినయుక్తి సా
ధించుకొన్నందుకుఫలము ఆరేతస్సె తమనోటబడెను. యీలాగు
తమకురోగాదిని వర్తకత్వముచేత నిష్ఠావాప్తికరమైన్న రేతః
సేచనకర్తయైనరుద్రునందునసూయచేసినీచత్వము గల్పించుటకృ
తఘ్నత్వమానాకాదో వివేకులైనవారు విచారించికొనేది. దేవతలు
మనుష్యులనంతారుద్రరేతస్సయ్యేవేపొట్లునిండా ద్రావినారు అం
దుచేతనె అజరామరులైబ్రతికినారు. అటువంటిరుద్రుని దూషించు
టకుడిదినిండ్లకేగుద్దలిగొన్నట్టాయెను మరిన్ని విష్ణురుద్రులదాంప
త్యవ్యవహారములు పురాణప్రసిద్ధములైయున్నవి తెలిపేము దారు
వనక్రీడావిలాసము,వాసిష్ఠలైంగ్యము,వసిష్టునుగూర్చి ఈశ్వరవా
క్యము॥శ్లో॥విష్ణుశ్చమాయయా బ్రహ్మన్ భార్యాభూన్మసుందరీ.త
యాసహంమహాక్రీడాం కృత్వావేషందిగంబరం॥ఇత్యాదికూర్మపురా
మందున్నయీప్రసంగమె విస్తరించియున్నది వారిద్దరిసంయోగము
వలననుభైరవుడుపుట్టెననియున్నదిఅదిగనుకనయ్యెవెశివకేశవయో
రైక్యంకలమెకాలభైరవం అని, స్తుతించినారు ఇదిగాకశైవపురాణ
మందు కథయొకటికలదు పార్వతీదేవి సోమవారవ్రతము చేసును-వ
సిష్ఠాదులకు భోజనముపెట్టగా శివుడు తానువృద్ధబ్రాహ్మణ వేషము
నతనకు భార్యఅయి విష్ణువుెంటరాగా వచ్చి మాయానటననటిం
చెననిపంచత్రింశాధ్యాయము॥ శ్లో॥ భోభోగిరీంద్రతనయేపత్న్యా
సార్థంతవాజిరం।ప్రాప్తమన్నార్థినం మాంవైవిద్ధి బ్రాహ్మణపుం
గవం।అథషట్త్రింశాధ్యాయము॥ శ్లో॥అథాలోక్యమహాదేవం విస్మ
యోత్ఫుల్లలోచనా।కిమిదం తేపలసితం సేయమిత్యాహపార్వతీ।అ
థేంగితజ్ఞోదైత్యా రిర్నారీరూపంవిహాయతత్ - స్వరూపందర్శ
యామాసపార్వత్యాః సన్నిధౌహరిః।నీలనీరదసంకాశః పుండరీకద
ళేక్షణః।అని,అది గనుకయ్యెవెప్రత్యక్షసిద్ధముగాను స్వయంవ్యక్త

ములైన హరిహరశంకర నారాయణాది దివ్యస్థానముల
అర్చావతారములందున్ను పురుషయోగ్యమైన దక్షిణభాగ
రుద్రవిగ్రహమున్ను స్త్రీయోగ్యమైన వామపార్శ్వమందు
ఏక పీఠమందెయిప్పుడున్ను పూజగొనుచున్నారు ఇదిగాక
కకథగలదు- మూలప్రకృతియైనట్టియీమాశక్తి పురుషావతా
న విష్ణువు పురుషలీలనటించెటప్పుడున్ను రుద్రుని మోహపర
నని తలంచిగౌరికన్నసౌందర్యము ప్రపంచమందు లేదు గనుక
పముధరించి భ్రమించేనిమిత్తమై ఆసౌందర్యమాయను అ
మువినాగాను అమరదని ఆయమనుగూర్చిఉపాసనచేసిఅవి
వసంబంధముగా నిరంతరనిదిధ్యాసబలమునను అనుగ్రహమ
సి ఆసమయమున గౌరీరూపధరుడై నటించినాడు. స్వానుగ్ర
బ్ధమహిమగనుకన్యైవె పార్వతీదేవిన్ని సమ్మతించుటాయెను ఆ
సన్నిధానమునలజ్జలేకసంచరించుటాయెను, యీపరిసంగమ
రాచార్యులుచెప్పినాడుఆనందలహరి-౫-వ॥శ్లోకం॥హరిస్త్వా
రాధ్యప్రణతజనసౌభాగ్యజననీం । పురానారీభూత్వాపురరి
క్షోభమనయత్। స్మరోపిత్వాంనత్వా। అని, ప్రదేశాంతరే
ర్యలహరి - ౫-వ శ్లోకం॥ సముద్భూతస్థూల స్తనభరమురశ్చా
సీతం । కటాక్షేకందర్పాఃకతిచనకదంబద్యుతివపుః । హర
ద్భిర్తింజననిజనయంతస్సమతులె। భవత్యాయెభక్తాఃపరిణ
పామియము మె। అని, అదిగనుక ఈలాగుశుక్త్యాది శబ్ద
ము చేతనున్ను శంకరనారాయణాద్యర్చావతార ప్రత్యక్షప్ర
బలము చేతనున్ను నిరతిశయమై అసాధారణమైన పురుషత్వ
గము శివైకనిష్ఠముగాదెల్పితిమి గనుక యీయోగరూఢుల
పురుషశబ్దము ముఖ్యవృత్తిని రుద్రుని కేవాచకమాయెను అది
పురుషసూక్తమందునుప క్రమవాక్యవిశిష్టమై శివవాచకమైన
షశబ్దమున్ను గనుక నిరుపమాపర్ధముగానుండా తత్పరిసం

తా రుద్రపరముగానే వ్యాఖ్యానము సేయదగినది- ఆలాగేమధ్యగ
తవాక్యము। యజ్ఞేనయజ్ఞమయజంత దేవాః।అనివున్నది యీవాక్య
మునకు క్రతుశేషిత్వ।ప్రకరణమందు వ్యాఖ్యానముచేసినాము- ఇది
అభ్యాసతాత్పర్య మనిపించికొనును ‹‹తంయజ్ఞం బర్హిషిప్రౌక్షన్
తేహనాకంమ హిమానస్సచంతె''అనెఇత్యాది ప్రశంసఅర్థవాద
అనిపించుకొనును. ‹‹ఆదిత్యవర్ణంతమసఃపరస్తాత్'' అని- ఆదిత్యవ
ర్ణమనగా హిరణ్యవర్ణత్వము అది శివునందు గలుగుటకు గా
యత్రీప్రకరణమందు తెలిపినాము- తమసఃపరస్తాత్। అని,కైవల్యో
పనిషత్తునశివచిహ్నముగాజెప్పినది‹‹గతిసామాన్యాత్''అని-యిక్క
డనదేఅర్థము‹‹తమెవంవిద్వానమృత ఇహభవతి''అని అమృతశ
బ్దము యోగరూఢులచేత పురుషశబ్దమువలెను మృత్యుంజయుని
యందె ముఖ్యవృత్తినిజెల్లును ఎవం-పూర్వోక్తప్రకారము ననుపురు
షస్వరూపమును- విద్వాన్- తెలుసుకొన్నవాడు ఇహ-వర్తమానదే
హమందె- అమృతః।రుద్రుడె-భవతి-అవుచున్నాడు అని వాక్యార్థ
ము తెలిసికొనేది యిందుచేత మోక్షాధికారినిగూర్చి ఫలముచెప్పు
టాయెను ఇదెఅసాధారణలింగము గనుక తాత్పర్యమున్ననిపించు
కొనును- యస్త్వెవంబ్రాహ్మణోవిద్యాత్ । అనేవాక్యముచేత కా
మాధికారినిగూర్చిఫలముచెప్పుటాయెను ఇదిఫలతాత్పర్యము . ప్ర
జాపతిశ్చరతిగర్భేఅంతః ।అనెపదమున్నమరొకదేవతనుజెప్పదు-
విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః । హిరణ్యగర్భంపశ్యతి జాయమా
నం । అనిన్ని హిరణ్యగర్భం జనయామాసపూర్వం అనేశ్రుత్యం
తరవాక్యములచేత చతుర్ముఖజనకత్వము శివైకకార్యముగాదెలిసే
టట్టుచేస్తున్నది గనుకనిది ఉపపత్తితాత్పర్యమనిపించికొనును అ
యితె నికృడపదవాక్యప్రమాణతాత్పర్య లక్షణమెరుగని అవల
క్షణులుకొందరు హ్రీశ్చతె లక్ష్మీశ్చఅని లక్ష్మీపతిత్వా సాధా
రణలింగముచేతనుపసంహారవాక్యగతమై విష్ణుప్రశంస గలిగియు

న్నదిగనుక ఉపక్రమవచనగతపురుషాదిశబ్దములున్ను విష్ణు
గానే వ్యాఖ్యానము సేయదగినవనిఅంచురు. అది, మూఢత్వ
అదేలాగంటే, సూక్తవేత్తలైన బ్రాహ్మణులకు జెప్పిన ఫల
గాని విష్ణుప్రశంసగాదదేలాగంటే, అంతపర్యంతము పు
హిమణీంచి తర్వాత పూర్వోక్తప్రకారమున పురుష
తెలుసుకొన్న బ్రాహ్మణుడెవడో అతనికి దేవతలు వశమగు
హ్రీశ్చ- కీర్తియును లక్ష్మీశ్చ- సంపదయును పత్న్యాఅధీ
నని ఇత్యాదిఫలము చెప్పుటగాని పరమపురుషునికి పెండ్లా
ల్పుటగాదుఅదిగనుకయ్యేవె రుద్రన్యాసమందుపురుషసూక్తం
యంఅని బోధాయనుడువినియోగించినాడు- వినియోగాను
మననయ్యేవెఅర్థము చెప్పుకోదగినది. ఈలాగున పురుషసూ
శివైకపరముగనుక అందుజెప్పిన చాతుర్వర్ణ్యాదిజనకత్వము
కనిష్ఠమాయెను. యింతమాత్రమేగాదు. సకలప్రపంచము
నివలననేకలిగినందుకు ముందరిప్రకరణమందు తెలిపేను. య
విశేషించిబ్రాహ్మణులకు శివుడేజనకుడనిప్రమాణపురస్సరము
లిపేను. ఆపస్తంబసూత్రం॥ మధ్యపిండంపత్న్యైప్రయచ్ఛతి
పితరోగర్భంకుమారంపుష్కరస్రజంయనేహపురుషాసదితి
త్నిప్రాశ్నాతిపుమాన్ సహజానుకంభవతీతిజ్ఞాయతే। అని,
పిండమనంగా వసురుద్రాదిత్యరూపశ్రాద్ధియ్య పార్వణపిండ
ములో నడిమిపిండము రుద్రపిండము అది శ్రాద్ధకర్త పెండ్ల
కుతినిపించితే మంచికుమారుడుపుట్టునని విధించెగనుక బ్రా
జాతికల్లాను శ్రాద్ధకర్మమున్ను తత్పిండప్రాశనమున్ను ఆవ
అందువలననే కుమారుడుజన్మించేపనిగనుక బ్రాహ్మణుని
కు, రుద్రపిండప్రసాదమే హేతువాయెను. అయితే వస్తు

సాహచర్యముచేత నిక్కడ రుద్రశబ్దవాచ్యు లేకాదశరుద్రులుగదా అంటే అవును. అయినా వారున్ను రుద్రాంశసంభూతులే,స్కాందే॥ ఏకాదశాత్మాభగవత్ వర్త తెకృపయాహర । ఈదృశాన్యవతారాణిదృష్ట్వాపిబహుశ స్తవ। అనే,వచనప్రమాణమునతదంశసంభవులుగనుక అంశాంశినోరభేదాత్ అనేన్యాయముచేత యీతాత్పర్యార్థమురుద్రునందేపర్యవసించును-అదిగనుకయ్యేవే,లింగపురాణమందు॥ శ్లో॥ వసురుద్రాదిరూపేభ్యో మధ్యపిండస్తుపుత్రదః। అని,రుద్రపిండోద్భవోవిప్రః శివంసర్వేశ్వరంవిభుం। మోహెనైవావజానాతితాతంవేశ్యాసుతాయథా। అనిన్ని, యీలాగున మహారుద్రపరముగావర్ణించెను.కూర్మపురాణగతేశ్వరగీతలందున్ను॥ శ్లో॥ మోమామేవంవిజానాతిబీజినంపితరంప్రభుం। సధీరస్సర్వలోకేషు నమోహమధిగచ్ఛతి।అని,ఆలాగే,హరివంశం-విష్ణువాక్యము॥ శ్లో॥ అహంబ్రహ్మ కపిలోథాప్యనంతఃపుత్రస్సర్వే బ్రాహ్మణాశ్చాతివీర్యాః।త్వత్తస్సర్వేదేవదేవప్రసూతాఇతి।అదిగనుక శివానుగ్రహంచేతనయ్యేవెజ్ఞానముగలిగేదిన్ని బ్రాహ్మణ్యముగలిగేదిన్నీ, పరాశరపురాణము॥శ్లో॥జ్ఞాననిష్ఠోభవేద్విప్రో మహాదేవప్రసాదతః।ప్రసాదెనహరుద్రస్యబ్రాహ్మణోబ్రాహ్మణోభవేత్। అని,ఇదిగాక బ్రాహ్మణుడు రుద్రాంశమున్ను క్షత్రియుడు విష్ణ్వంశమున్ను "నారుద్రః క్రమసాతకః।నావిష్ణుః పృథివీపతిః" అని, యిందుకుప్రత్యక్షసిద్ధమైనయితిహాసకథగలదు. గాధిఅనేరాజు తనకూతురిని భృగువంశ్యుడైన రుచికునకిచ్చియుండగా నొకకాలమందు నారుచికుడు గాధియింటికివచ్చినప్పుడు ఆమునినిప్రార్థించి ఆతనిభార్యయైన రాచకూతురు,తమతల్లికిన్ని తనకున్నుపుత్రసంతానముగావలెనంటే నాలాగే, నొకయాగముచేసి శైవచెరువొకటిన్ని వైష్ణవచెరువొకటిన్ని

సంపాదించి యీశైవచెరువు నీవుభక్షించితే బ్రహ్మవేత్త
బ్రాహ్మణుడుజన్మించేని వైష్ణవచెరువు మీతల్లిభక్షించితే
భుజుడైన క్షత్రియుడుజన్మించేని అని తెలిపియిచ్చెను, గు
గక ఆచరువులు రెంటియందును తనకుజెప్పిన శైవచరు
తల్లిన్ని ఆపెకిచ్చిన వైష్ణవచరువు తానున్ను విపర్యాస
భక్షించితే గాధికి క్షత్రవంశమందుబుట్టిన్ని శైవచరుసామ
చేతను విశ్వామిత్రుడా దేహమందే బ్రహ్మర్షి ఆయెను.
బ్రాహ్మణవంశమందు రుచికుడను వేరు పేరుకలజమదగ్నికిబుట్టి
శురాముడు వైష్ణవచరుసామర్థ్యమున క్షత్రకర్మము నడుచు
ను. ఆలాగే హరివంశమందు॥ శ్లో॥ భృగోశ్చరువిపర్యాసే శైవ
వయోఃపురా। జగత్యాం వైష్ణవెంశే వైజామదగ్న్యస్య
విశ్వామిత్రంతు శైవెంశె గాధిఃకుశికనందనః। జనయామాస
తుతపోవిద్యాశమాత్మకం। ప్రాప్య బ్రహ్మర్షిసమతాం
బ్రహ్మర్షితాం గతః। అని, శ్రుతి॥ త్వం దేవెషు బ్రాహ్మ
హాంమనుష్యేషు। అని, దేవసమూహంలో రుద్రుడు బ్రాహ్మ
గనుక బ్రాహ్మణోత్పత్తి అతనియందే కాని సంభవింపదు
నుక బ్రాహ్మణుడు తనపుట్టుకకు తండ్రివలెనే హేతువైన
నుసరించే ఆచారము నడుచుకోదగినది. అథవా విష్ణువే బ్రా
ణాదిజనకుడతనిఆచారమే నడుచుకోదగినదన్నట్టాయెనా అ
నాకొదువలేదు. విష్ణువు శైవాచారసంపన్నుడగుట తెలిపి
గనుక ఆయననుసరించే ఆయననడచిన శైవాచారమునడు
దగినది. ఇందుచేత నవశ్యం పితురాచారమన్నారుగనుక
ణులల్లా విష్ణువునను సరించే ఆచారము నడుచుకోవలెనన్న
నిరసింపబడెను॥ వేదావ్యంతరస్మృతి ... నెర, వేదమూల ఆద్యంత

దున్ను శ్రీహరేః ప్రతిపాద్యుడు అందుకు ప్రమాణము వేదముపక్ర
మించేటప్పుడున్ను చాలించేటప్పుడున్ను హరిశబ్దప్రణవములుచ్చ
రించవలసినదిగనుకను॥ శ్లో॥ వేదాక్షరాణియావంతిపఠితానిద్విజో
త్తమైః। తావంతిహరినామానిపఠితానినసంశయః।ఇతి విద్యాతపో
యోనిరయోనిర్విష్ణురీడితః।వాగ్యజ్ఞేనార్చితోదేవః ప్రీయతాంమె
జనార్దనః।అని చెప్పవలయునుగనుకను అని ఇత్యాది సామగ్రిసం
పాదించికొన్నారు,ఇదిన్నౌపచారికప్రసంగముగాని తత్త్వార్థప్ర
తిపాదకముగాదని వరుసనేనిరసించేము- సకలవేదాద్యంతములం
దు, ప్రణవోచ్చారణమెయ్యేవే ఆవశ్యకము, స్మృత్యాదివిహితము
గనుక హరినామోచ్చారణము నియతముగాదు, అశాస్త్రీయ్యము
గనుక,అదెటువలెనంటే॥శ్లో॥బ్రహ్మణఃప్రణవంకుర్యాదాదావంతె
చవైసదా। అని, స్మృతులందు ప్రణవోచ్చారణ మువిధించినారు
గాని హరినామము విధించుటలేదుగనుక అయితే ప్రణవస్సర్వ
దెవేషుఅని గీతలందున్నువిష్ణుమోంకారవాచ్యం।అని, స్మృతియం
దున్నిత్యాది ప్రమాములుగలవుగనుక నాప్రణవవాచ్యుడే విష్ణువు
అంటే నింతమాత్రానగానేరదదెటువలెనంటే, ఓమిత్యేకాక్షరం
బ్రహ్మ।అనికనుక ప్రణవము పరబ్రహ్మవాచకముగనుక, వా
చ్యవాచకయోరభేదః।అన్నట్టు ప్రణవమున్ను బ్రహ్మమనిపించుకొ
నును. అది పరమాత్మకువాచకము. అయితే,“అగ్నిర్దేవతాబ్ర
హ్మఇత్యార్షం”అని ప్రణవమగ్నిదేవతాకమామెగనుక పర
మాత్మాదిశబ్దములన్ని అగ్నిపరములేఅగునన్న శంకయొకటికల
దుగదాఅంటే ఆముందర సాయుజ్యం వినియోగంఅనివున్నదిగను
క,అగ్న్యాదిదేవతాకమను జపమాత్రమునకు బ్రహ్మతాదాత్మ్య
రూపమైన సాయుజ్యవినియోగముచెప్పగూడదు, ఇదిగాక ప్రణ

వమునకవయవములైన అకార ఉకార మకారములకు దేవ
బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులకన్న తమతమభావముచేత తక్కువైన
దేవుడు సాంగ ప్రణవమునకు ప్రధాన దేవతగా నేరడు.
ఔ,నిక్కడ అగ్నిశబ్దము పరమాత్మవాచకము, తెలుసుకోన
క్కడనే, పరమాత్మస్వరూపం।అన్నారుగనుకను''ప్రణవస్య
హ్మఋషిః।దైవీ గాయత్రీ ఛందః।పరమాత్మా దేవతా'' అనికల
స్మి, ఓమిత్యనేనైవాక్షరేణపరంపురుషమభిధ్యాయీత।అ
పనిషద్వాక్యముగలదుగనుక, ప్రణవం పరబ్రహ్మవాచకమ
బ్రహ్మమెవడో అతడు ఓంకారవాచ్యుడు గావలెను -
దులు బ్రహ్మముగారు- రుద్రుడే పరబ్రహ్మమని శ్రుత్యాది
ణపురస్సరముగా దెలిపేము. నారాయణోపనిషత్తు ॥ ఋ
త్యంపరంబ్రహ్మ।అని, శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు॥ బ్రహ్మవాది
తికింకారణంబ్రహ్మఅని ప్రారంభించి (౬) ప్రశ్నలుచేసినత
యః కారణానినిఖిలానికలాత్మయుక్తాన్యధితిష్ఠత్యేకః। అని,
నస్సఏకోరుద్రః । అని, శివఏవ కేవలః । అని, ఏకఏవ
ద్వితీయాయతస్థే। అని, శ్రుతిత్త్యంరములు. ద్యావాభూమీ
దేవఏకః । అని, సశివఏకోదేవః । అని, తమేకం
ద్రం । అని, యఏకోరుద్రఉచ్యతే । అని, ఏకమేవా ద్వి
బ్రహ్మ।అని,సర్వోవైరుద్రః।అని,సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ।అని,
నబ్రహ్మము శివుడనిన్ని బ్రహ్మరుద్రశబ్దములు రెండున్ను ప
దములుగా వేదవేదాంతముల వ్యవహరింపబడ్డవి గనుక రుద్ర
బ్రహ్మముగాని యితరులుగారు-''తదేవబ్రహ్మ పరమంకవీనా
నాభావధ్యేకం'' అనిన్ని, అంతస్సముద్రేమనసాచరంతం।
ణ్ణపుబ్రహ్మమని ప్రతిపాదించినయీ శ్రుతికివిరోధమున్ను లేదు

వలెనంటె- కపీనాం,అని,విద్వాంసులమతమందు విష్ణువు పరబ్రహ్మ మనినిశ్చయమాయెను- బ్రహ్మవాదినోవదంతి।అని,బ్రహ్మవేత్తల మతమందు శివుడు పరబ్రహ్మమని నిర్ణయమాయెను-ఇందులనవక్తృప్రామాణ్యబలాబలనిర్ణయమేలాగంటె - విద్వత్సుకృతబుద్ధయః। కృతబుద్ధిషువక్తారోవక్తృషుబ్రహ్మవాదినః। అని, తారతమ్యజ్ఞాపకశ్రుతియందు విద్వాంసులకంటె బ్రహ్మ వేత్తలత్యంతమధికులనిచెప్పెగనుక విద్యన్నిర్ణయముకంటె బ్రహ్మవిన్నిర్ణయము బలవంతము గనుక శివుడెబ్రహ్మమని నిశ్చయమాయెను-అది గనుకయ్యేవెదోక్తిణపర్వం- శ్లో॥పార్థేనసహధర్మాత్మాగృణన్బ్రహ్మసనాతనం। అని, పద్మపురాణపంచమాధ్యాయము- ‘‘యఎకఃశాశ్వతోదేవోబ్రహ్మవంద్యస్సదాశివః’’అని, భాగవత చతుర్థస్కంధే బ్రహ్మవాక్యం-॥శ్లో॥జానేత్వామీశవిశ్వస్య జగతాంయోనిబీజయోః।శక్తిఃశివస్యచపరంయత్త్వంబ్రహ్మసనాతనం।అని,మరిన్నిఅక్కడనె-ఉపవిష్టం దర్భమయ్యాంబృస్యాంబ్రహ్మసనాతనం । అష్టమస్కంధసప్తమాధ్యాయే‘‘త్వంబ్రహ్మపరమంగుహ్యం’’ అని, నవమస్కంధే।రుద్రస్త్వాత్మాశరీరిణాం।అని,విష్ణుపురాణం॥ శ్లో ॥ అర్ధనారీనరవపుః ప్రచండాతిశరీరవాన్।విభజాత్మానమిత్యుక్త్వాతంబ్రహ్మాంతర్దధేతతం। అనివున్నదిగనుకఅయితే‘‘నారాయణఃపరంబ్రహ్మతత్వంనారాయణఃపరః’’అనుశ్రుతిన్ని భారతమందు॥ శ్లో॥పరమంయోమహద్బ్రహ్మ పరమంయఃపరాయణం।అనిన్ని భాగవతము,బ్రహ్మేతిపరమాత్మేతిభగవానితిశబ్ద్యతే।అనిన్ని,ఇత్యాదిప్రమాణాంతరములచేత విష్ణువెబ్రహ్మమని నిర్ణయమాయెగదాఅంటె యీశ్రుతివాక్యముముఖ్యవృత్తిని నిరుపాధికత్వముచేత నారాయణుడు బ్రహ్మమని నిర్దేశింపవచ్చినదిగాదు- మరేమంటె గౌణవృత్తిని బ్రహ్మత్వాదిపరమేశ్వరధర్మమారోపించి స్తుతిచేసుట, యెటెవలెనంటె, నారాయణఃపరంబ్రహ్మేత్యాది వాక్యములు కూచిరుద్రములోనివి అకూచిరుద్ర

ముషడ్విధతాత్పర్యనిర్ణయముచేత శివప్రశంసాపరము
వరుసనేతాత్పర్యముప్రకటముచేసేము "అణోరణీయ్యాన్
మహీయ్యానాత్మాగుహాయాంనిహితోస్య జంతోః। తమక్రతుః
వీతశోకోధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశం" అని, ఈశశబ్ద
భురీశఃపశుపతిః। అని, నిఘంటువశాత్తుశివునియందు రూఢిగను
పక్రమ వాక్యమందు నుత్పత్తిశిష్టమై శివప్రశంస వుండెను.
హ్యేషరుద్రః। అని, ఉపసంహార వాక్యమందున్ను శివప్రశం
చెను- ఈలాగున నుపక్రమోపసంహారతాత్పర్యము. శివైక
మె గనుక తన్మధ్యగతవాక్యములన్ని శివప్రశంసాపరము
గినవి- విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః। అనిన్ని, యఃపరస్సమ
రః। అనిన్ని, ఊర్ధ్వరేతంవిరూపాక్షం। అనిన్ని, ఇత్యాదిప్రచుర
శంసాకథనములున్నవి గనుక నిదిఅభ్యాస తాత్పర్యమనిపిం
ను - ఈవిశ్వాధికాదిలక్షణములు మరొకప్రమాణముచేత
ములుగావు గనుక అపూర్వమనిపించికొనును - పరామృత
ముచ్యంతిసర్వేఅనిఫలముచెప్పెను- సహస్రశీరుషందేవం
రాయణప్రశంసఅర్ధవాదతాత్పర్యమనిపించికొనును "యస్మా
నాపరమస్తికించిత్" అన్నదిఉపపత్తిఅనిపించెను-యీలాగున
గతాత్పర్య నిర్ణయముచేతకూచిరుద్రముశివపరముగనుక
డనితరదేవతాధిక్యప్రసంగముగూడదు అయితె సహస్రశీరు
నేనారాయణప్రశంసే ఉపక్రమవాక్యశిష్టమవును ఈశరుద్రో
లన్నినారాయణపరముగానె వ్యాఖ్యానముచేతురంటె మహి
మీశం అని విశ్వాధికోరుద్రో అని యఃపరస్సమహేశ్వరః।
యీలాగున నన్యసాధారణమైన రుద్రశబ్దాదులుత్పత్తి శిష్టమై
క్రమతాత్పర్యము నరికట్టుకొనియుండగా తర్వాతనుత్పన్న
ననారాయణాదిశబ్దముల కవకాశములేదు యిందుకుదాహర
పూర్వమీమాంసయందు ద్వితీయాధ్యాయద్వితీయ పాదమం

"గుణాశ్చపూర్వసంయోగేవాక్యయోఃసమత్వాత్" అని, తప్తేపయసి దధ్యా త్తంచయ తేనం వైశ్వ దేవమమీక్షతివాజిభ్యోవాజినం। అని, విధించిన శ్రుతివిధానమందు సత్ప్రత్తివిశిష్టమైన ఆమిక్షారూపగుణముచేతనుత్పన్నశిష్టమైన వాజినంక్షణగుణానకు బాధచెప్పబడ్డది. విస్తరముగా నక్కడచూచికొనేది. ఇటువలనే మొదలనున్న మహేశ్వరునివిడిచి తర్వాతనున్న నారాయణుని కుపక్రమాదితాత్పర్యములుగల్పింపగూడదు. అదిగనుకయ్యేవెలందునవర్ణించిన ఉపాస్యత్వోపాసనాదిధర్మములన్ని మహేశ్వరాధీనములాయెను-యేలాగంటే, అణోరణీయ్యాన్నానే ఉపక్రమణవాక్యమందు - జంతుమాత్రహృదయమధ్యమందల్లా ఈశశబ్దవాచ్యుడైనపరమాత్మ వున్నాడనిన్ని ఆయనఅనుగ్రహమువలన సకలదుఃఖ నిర్ముక్తుడైనవాడౌకుచున్న ఆయునసుగనునని తర్వాత, సప్తప్రాణాఃప్రభవంతిఅన్నది మొదలుకొని పూర్ణంపురుషేణసర్వంఅన్నది తుదగా సృష్ట్యాదిప్రవృత్తిధర్మస్వరూపమువర్ణించి తదనంతరమందు, నకర్మణాన ప్రజయాఅనేవాక్యమందునివృత్తిధర్మప్రశంసకుప్రారంభించితదనుగుణమైన ఉపాసనచెప్పెను- యీఉపాసనకధికారులెవరంటే "పరేణనాకంనిహితంగుహాయాంవిభ్రాజదెతద్యతయోవిశంతి" అని, యతులనిచెప్పెను-ఈఉపాసనకుఫలమేమంటే, పరామృతాత్పరిముచ్యంతిసర్వే। అని, మోక్షముచెప్పెను - ఉపాసింపదగినవస్తువేదంటే, హృత్పుండరీకంపురమధ్యసగ్గ్ స్థం। అనేవాక్యములచేత విరక్తులైనయతులహృత్కమలమువర్ణించితన్మధ్యభాగమందు వెలిగెడివస్తువని ఉనికిస్థానముతోగూడాచెప్పెను. ఆవస్తువుపేరేమంటే, "యోవేదాదౌస్వరఃప్రోక్తో వేదాంతేచప్రతిష్ఠితః" అనువాక్యమందు, మహేశ్వరుడనిచెప్పెను-ఈలాగింతపర్యంతమున్న ఉపాసనాలక్షణమున్నుఉపాస్యుని సాధారణోపాసకులను ఉపాసనాఫలమున్నేర్పరచి తర్వాత నర్థవాదప్రసంగమందు విశేషోపాసకులను

ముఖ్యసన్నిధానస్థానములున్న కొన్నివర్ణించెను యేమన
స్రశీరుషం దేవం అనే వాక్యమందు మొదల నుపాసక శ్రేష్ఠ
రాయణునిస్తుతించె నేమనిన, నారాయణః పరంబ్రహ్మతత్వం నా
ణః పరః। నారాయణః పరంజ్యోతి రాత్మా నారాయణః పరః। ఉ
పాస్యుడైన మహేశ్వరునిధర్మములైన, బ్రహ్మత్వాద్యుత్కృ
రోపణచేత స్తుతించి తర్వాత, పద్మకోశ ప్రతీకాశగ్ హృదయ
వృధోముఖం అనే వాక్యములచేత నతని హృత్కమలమువ
తన్మధ్యమందు పరమాత్ముడైన మహేశ్వరుడున్నాడని ముఖ్య
ధానము చెప్పెను. మరిన్నాతర్వాత, "ఆదిత్యోవా ఎష ఎతన్మ
తపతి" అనే వాక్యమందు ఆదిత్యుని నతనినుండలమును వ
తన్మధ్యమందు హిరణ్యరూపాది విశిష్టుడైనరుద్రుడున్నాడ
పెను తర్వాత నీలాగున నుపాస్యుడైన మహేశ్వర శబ్దవా
రూపమెటువంటిదంటె పంచబ్రహ్మ మంత్రములచేత ప
ఋతగ్ంసత్యంపరంబ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగలం అను వా
దుత్రిలోచనుడైన కృష్ణపింగలరూప విశిష్టుడైన అర్ధనారీ
నిచెప్పెను ఇది కృత్స్నగ్రంథ తాత్పర్యార్థముగనుక
గున మొదటనుంచి తుదదాకా సాంగముగా శివప్రశంసా
ఉపనిషత్తునడుమనుపాసకోత్కర్షపరమైన నారాయణః
హ్మ అని అర్థవాదవాక్యము బ్రహ్మత్వసాధకమైన ప్రమాణ
దు-అయితే నికనొకశంక - సహస్రశీరుషం అను వాక్యమే
క్రమమవునంటే నుపసంహారవాక్యగత విరూపాక్షాది శబ్ద
ముగలిగియున్నది- ఇదిగాక పూర్వానువాకోక్తోపాసనా
దులుపయోగించక పోచున్నవి గనుక నదిగూడదు, అయితే నీవ
చినసహస్రశీరుష మిత్యనువాక్యమందు-ఆత్మా నారాయణః పర

నిర్దేశించెగనుక తుదను "పరమాత్మాన్యవస్థితః।" అని గనుకను హృత్కమలమధ్యమందు నుపాస్యత్వముచేత నధివసించిన పరమాత్మపదవాచ్యుడు నారాయణుడేఅవునంటే నిది కేవలము అపహాస్యాస్పదశంక యేలాగంటే హృదయము నారాయణునిది గనుక తనహృత్కమలాంతర వహ్నిశిఖామధ్యమందు తానేఉండు నంటే తనభుజముమీద తానే యెక్కి గంతులువైచునన్నట్టువలెనే ఉండును గనుక అయితె యీవర్ణించినహృదయము నారాయణునిదైనందు ప్రమాణమేమంటే ప్రకరణవశమయ్యేవే,అన్వయమందుప్రమాణము,పూర్వముయతిప్రకరణమందు జెప్పినహృదయము యతులదైనట్టువలెనున్న ఆదిత్యప్రకరణమందు వర్ణించిన మండలము ఆదిత్యసంబంధముగా నన్వయించినరీతినిన్ని నారాయణప్రకరణమందున అభేదముగా వర్ణించిన హృదయము నారాయణునిది గాక మరెవరిదగును, దర్శపూర్ణమాస ప్రకరణమందు జెప్పిన "సమిధోయజతి" అనేవాక్యముచేత విహితమైన ప్రయాజలు దర్శపూర్ణమాసాంగముగా నిర్ణయించినట్టువలెను-అదిగనుక నారాయణుడుపాస్యుడుగానేరడు పాసకుడేసిద్ధము - అయితే నారాయణుడుపాసకుడని యీప్రకరణమందు వాక్యములేనిదే ఉపాసకుడని నిర్ణయించేటందుకు ప్రమాణమేమంటే, వాక్యసామర్థ్యసిద్ధమే ప్రమాణము. యేలాగంటే, నారాయణుడుపాసకుడు గాకుంటే నారాయణహృత్పద్మమధ్యగత వహ్నిశిఖాంతరాళమందు నునికిసంభవింపనేరదుగనుక పూర్వోత్తరవాక్యార్థతాత్పర్యముచేతనయ్యేవేఉపాసకుడనినిశ్చయింపబడెను-ఆలాగే పూర్వమీమాంసకులసంకేతవాక్యం॥"యత్రయత్రతుసందిగ్ధేవాక్యశేషోనవిద్యతే।తత్రసామర్థ్యసిద్ధైనవింద్యాత్తైనైవనిర్ణయః।యద్వైవవా

కృప్రతిపత్తిహేతు స్తదైవసామర్థ్యమపిశ్రుతీనాం।" అన్నారు
అదిగాక నక్కడనయ్యేవే "నారాయణఃపరోధ్యాతా" అ
శేషప్రమాణమున్నది. ఋగ్వేదమందు "తవశ్రియమరుతాం
రుద్రయత్తేజనిమచారు చిత్రంపదం యద్విష్ణో రుపమన్యధా
నపాసీగుహ్యంకొ నామగోనాం।" అని, విష్ణువు శివలింగపూ
తే, విష్ణుపదమిచ్చెనని చెప్పెగనుక నయితే "ఇతిహాసపు
భ్యాం వేదంసముపబృంహయెత్ । బిభేత్యల్పశ్రుతాద్వేదో
యంప్రతరిష్యతె।" అని, పాద్మోత్తరభాగవచనము గలదుగను
వలెనే సహస్రశీర్షంఅనేవాక్యమునకు నేము వ్యాఖ్యా
నరీతినే పురాణాద్యుపబృంహణమున్ను గలగజెలిపేము.
దగతసూతసంహితయందున, ధ్యానస్వరూపకథనప్రకరణ
సూర్యమండలాంతస్థితమూర్త్యాదిధ్యానలక్షణము లుప
తర్వాత, "అథవాహంహరిస్సాక్షాత్సర్వజ్ఞఃపురుషోత్తమః
స్రశీర్షాపురుషస్సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్। విశ్వంనార
దేవశ్చాక్షరఃపరమఃప్రభుః। ఇతిధ్యాత్వాపునస్తస్యహృదయ
జమధ్యమె।ప్రాణాయామైర్వికసితెపరమేశ్వరమందిరే।అష్ట
దళోపేతెవిద్యాకేసరసంయుతె । జ్ఞాననాళమహాకం
వేనప్రబోధితె । విశ్వార్చిషంమహావహ్నిం జ్వలతంవిశ్వ
ఖం।వైశ్వానరంజగద్యోనింశిఖాతన్వినమీశ్వరం।తాపయంతం
దెహమాపాదతలమస్తకం। నివాతదీపవత్తస్మిన్ దీపితంహవ్య
నం।నీలతోయదమధ్యస్థాద్విద్యుల్లెఖేవభాస్వరం। నీవారశూ
పంపీతాభాసంవిచింతయెత్ । తస్యవహ్నిశిఖాయాంతుమధ్యే
కారణం।పరమాత్మానమానందంపరమాకాశమీశ్వరం।
త్యం పురుషంకృష్ణపింగలం। ఊర్ధ్వరేతంవిరూ

విశ్వరూపంమహేశ్వరం।నీలగ్రీవంస్వమాత్మానంపశ్యంతంపాపనా
శనం।బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానై ర్ధ్యేయంధ్యేయవివర్జితం।సోహ
మిత్యాదరేణైవధ్యాయేద్యోగీశ్వరేశ్వరం । అయముక్తోమహామా
ర్గోనిగమాంతైకసంశ్రితః।''అని,అయితేనుపాసకుడైనమాత్రాన
నిటువంటిస్తుతిసంభవించునాఅంటే,సజాతీయప్రత్యయప్రవాహీక
రణవిజాతీయప్రత్యయతిరస్కరణరూపధ్యాతృధ్యేయ వివేకరహి
తసమాధిలక్షణధ్యానావస్థచేత భావనచేసినయోగి గనకభ్రమర
కీటకన్యాయమున తానున్నుపాస్యుడైనశివుడువలెనే పరమాత్మ-
పరబ్రహ్మ- పరతత్వము- పరంజ్యోతి - అనబడును. బ్రహ్మవేద
బ్రహ్మైవభవతి। అన్నారుగనుక, విష్ణువు యోగిఅయినందుకున్నీ
శ్వరాంశమైనందుకు న్నీశ్వరోపాసకుడైనందుకున్ను వచనాంతర
ములుదెలిపేము. గీతలందు విశ్వరూపదర్శనకాలమందు, భగవ
ద్వాక్యము॥''నహిమాంశక్యసేద్రష్టుమనేనైవస్వచక్షుషా।దివ్యం
దదామితేచక్షుఃపశ్యమాంయోగమైశ్వరం'' ఐశ్వరమనంగానిది,
తద్ధితాంతపదమెటువలెనంటే, ఈశ్వరగోచరం।అనే సమాసమం
దు, శేషే।అని, పాణిని సూత్రవశాత్తుఅణ్ప్రత్యయవిధానముచేత
నీశ్వరశబ్దముమీద గోచరార్థమందు, అణ్ప్రత్యయయోగముచేసి
తే, ఐశ్వరంఅని శబ్దనిష్పత్తిగలిగెగనుక నీశ్వరగోచరమనంగా, నీ
శ్వరోపాసనాలబ్ధమైనటువంటిదనుట- ఇటువంటియోగము విశ్వ
రూపమును, పశ్య-చూడుమని, తన ఉపాసకత్వమే తెలుపుటగాబ
లికెను- మరిన్ని ఆగీతలందే ఊర్ధ్వమాలమనేఅధ్యాయము॥''తమే
వచాద్యంపురుషంప్రపద్యే।యతఃప్రవృత్తిఃప్రసృతాపురాణీ।తానా
దిపురుషుడైన రుద్రునిభజింతుననిపలికెను- కూర్మపురాణమందు,
నీశ్వరవాక్యము॥ ఏషయోగీశ్వరశ్శార్ఙీమమైవాంశోనసంశయః।
అని, ద్రోణపర్వం ॥ వ్యాసాశ్వత్థామసంవాదమున వ్యాసవచ
నము ॥ ''తాభ్యాంలింగేర్చితః శంభుస్త్వయాచార్చయాం

విశేషతః। '' అని, తాభ్యాంఅనంగా ఆకృష్ణార్జునులచే
నుట అదిగనుక నారాయణఃపరోధ్యాతా । అని, శివఏకోధ్యే
అనిన్ని శ్రుతులెయేర్పాటుచేసినవి అయితే నికనొకచరమ
లదు- తస్యాఃశిఖాయామధ్యేపరమాత్మావ్యవస్థితః।అని,సబ్రహ్మ
వఃసహరిస్సేంద్రస్సోక్షరఃపరమస్స్వరాట్ । అనెగనుక బ్రహ్మ
హరీంద్రాదులకన్న నిరతమైనదేవతపరమాత్మగావలెగాని
న్నగా నేరడనితోస్తున్నదంటే నిది శాస్త్రమార్గము తెలియ
ఈశివశబ్దము బ్రహ్మద్యధికారిసాహచర్యపరానబట్టి గౌణ
తసంహారకర్త్రైన కాలరుద్రపరముగాని పరమశివపరముగా
నుక ఈమూచిరుద్రమందు శివుడుపాస్యుడున్ను నారాయణు
సకుడున్ను అని,సమర్థించబడెను ఉపాసకోత్కర్షమ్యో
స్యోత్కర్షగనుక శివప్రకర్షార్థమై నారాయణఃపరంబ్ర
ద్యర్థవాదవాక్యములచేతస్తుతించినారు గనుక యీవాక్య
ష్ణుపరబ్రహ్మత్వనిర్ణయమందు ప్రమాణములుగావు- యిది
తరహస్యవేత్తలైన విద్వాంసులు మాధ్యస్థబుద్ధిచేతనూ హిం
గినది అదిగనుక- హరౌపరస్మిన్ పురుషే।అని, ఉపక్రమించి
హ్మేతిశబ్దోయం భగవత్యేవపద్యతే । అనేగారుడపురాణాది
ములున్ను పూర్వోక్తభారతాదివాక్యములున్ను ఇత్యాదివు
క్త్యుదాహృతవాక్యములెన్నిగలిగినా నారాయణఃపరంబ్రహ్మే
ర్థవాద శ్రుతిననుసరించిన లక్షణములుగా దెలిసికొనేది-
భూవాచకశ్శబ్దోణశ్చనిర్వృతివాచకః । తయోరైక్యం
హ్మకృష్ణఇత్యభిధీయ్యతే, ''అనేనామనిర్వచనప్రసంగమన్నో
కమె, అదెటువలెనంటె,శాంతిపర్వమందు నామనిర్వచనా
మందు భగవద్వాక్యముఅష్టషష్టిశతతమాధ్యాయము(కృ
దినింకృత్వా ... వర్ణో ... కృష్ణవర్ణశ్చ

త్తస్మాత్కృష్ణోహమర్జున। అని, తనశరీరం నీలవర్ణముగనుక కృష్ణుడనెనామముగలిగెనని గనుక ఇదిగాక, బృహత్వాద్బృంహణత్వాచ్చబ్రహ్మేతిప్రోచ్యతెబుధైః। గుణయోగాద్ధిసర్వేతుబ్రహ్మశబ్దఃప్రయుజ్యతె। యస్మిన్ ప్రయుజ్యమానెతుగుణయోగఃసుపుష్కలః, తత్రైవముఖ్యవృత్త్యాయమన్యత్రహ్యుపచారతః। అని,గారుడపురాణమందు యెక్కడగుణపూర్తిగలిగియుండు నక్కడముఖ్యవృత్తిచేత బ్రహ్మశబ్దము ప్రవర్తించును యెక్కడ నిరూపాధికైశ్వర్యాదిగుణసామగ్రిచాలదక్కడ నౌపచారికమైన గౌణవృత్తినివర్తించునుఅని, బ్రహ్మత్వనిర్ణయమునకు, గుణయోగము హేతువుగాజెప్పెను- ఆహేతులక్షణము శివునియందే నిరుపాధికముగా నుపయోగించినది అందుకు గుణసమూహములో శ్రేష్ఠగుణములు,"ఐశ్వర్యస్యసమగ్రస్య వీర్యస్యయశసశ్శ్రియః। జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైవ షణ్ణాం భగఇతీరితః"అని భగశబ్దవాచ్యములైన ఐశ్వర్యాదిగుణములారు- ఇవి నిరూపాధికత్వముచేత శివునందుగలుగుటకు ప్రమాణము॥ శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు। తమీశ్వరాణాంపరమంమహేశ్వరం। అని,సర్వస్యప్రభుమీశానం।అని,తైత్తిరీయ్యాం।యఃపరస్సమహేశ్వరః- అని, అధర్వశిరస్సు।సర్వైశ్వర్యసంపన్నఃశంభుః।అని,సౌప్తికపర్వమందు కృష్ణవాక్యము"నూనంసదేవందేవానాం ఈశ్వరెశ్వరమవ్యయం" అని,శివనిఘంటున- ఈశానః ఈశః ఈశ్వరః మహేశ్వరః। అని, శివపర్యాయనామములుగానెపఠించినారు యీలాగైశ్వర్య యోగముచేతనెవ్వరైనానేమి ఈశ్వరులనిపించుకొందురో వారికల్లాశివుడెఈశ్వరుడని శ్రుత్యాదులందు విధిమంత్రార్థవాదములచేత నిర్ణయమైనది గనుక అణిమాద్యైశ్వర్యగుణప్రవృత్తి తెలుపుడాయెను ఇకను "మృగన్నభీమముపహత్నుముగ్రం"అనెశ్రుతిసిద్ధమైన ఉగ్రశబ్దముచేతవీర్యగుణముప్రకటమాయెను ఆలాగే భాగవతచతుర్థస్కంధము బ్రహ్మవాక్యము "నాహంనయజ్ఞానచయస్యయోయం,

యే దేజో వా జాముసయశ్చ సత్వం । విదుః ప్రమాణం బలవీర్య వా । తస్యాత్మతంత్రశ్చ నడద్విధి త్సేత్ । అని, సస న్న చాసక్తః కేవలః। అని, శ్రుత్యుక్తశివనామము చేతయశో గుణములు కూడా యెన నిశ్శేషకల్యాణగుణవాదత్వము గనుక ఆలాగే పురా చనము "అథవా శేషకల్యాణగుణైకఘన ఈశ్వరః । శివఇత్యుచ్యతే ద్భిః శివతత్వార్థవేదిభిః" అదిగనుక కల్యాణగుణాంతర్భూత నకీర్తిని శివశబ్దము ప్రకటము చేసుననుట - ఆలాగే చతుర్థస్క ము "యద్వ్యక్షరం నామ గిరేరితం నృణాం సకృత్ప్రసంగాదఘమా హంతి తత్ । పవిత్రకీర్తింతమలంఘ్యశాసనం భవాన హెూ ద్వేష్టి శివేతరః। అని, పవిత్రకీర్తి అనంగా నిరుపాధికస్వతస్సిద్ధకీర్తిమం డనుట రామాయణమందు - శ్రీమతః శితికంఠస్య కీర్తిం హి దుః మా। అని యిక ఋగ్వేదమందు "శ్రేష్ఠజాతస్య రుద్రస్య శ్రియాసి మ స్తవ నాం వజ్రబాహెూ। అని శ్రీమత్వం చెప్పెను - యిందుకు వబృ ణము॥ శ్రీమతః సితికంఠస్య అనే రామాయణ వాక్యము, యిక జ్ఞశబ్దము జ్ఞానమును జెప్పుచున్నది - శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు॥ ధ్యాయమందు రెండో మంత్రము॥ ఏనావృతం సత్యమిదం సర్వ లకాలో గుణీ సర్వవిద్యః। అని, జ్ఞానవైరాగ్యములు కూర్మపు ము॥ యస్తు యోగం తథా మోక్షమిచ్ఛేత జ్ఞానముత్తమం। సోర్థ దైవ్వ విరూపాక్షం। అని, స్మృతి। ఈశ్వరాద్జ్ఞానమీప్సేత్ । కామారి శబ్దము వైరాగ్యగుణమును చెప్పుచున్నది - అష్టమస ము॥ విరక్తస్త్వద్య తెవుమా ॥ అని, ఈలాగున షాడ్గుణ్యసం కిన్ని శివునియందే అనన్యసాధారణము గాకలదు - అదిగనుక మంత్రోపనిషత్తు, ఆరో అధ్యాయము ఆరోమంత్రము॥ ధర్మావ పాపనరం భగేశం। అని- మూడో అధ్యాయమందు పదో మంత్ర "సర్వాననశిరోగ్రీవః సర్వభూతగుహాశయః సర్వవ్యాపీస వాన్ తస్మాత్సర్వగతః శివః" అని భగవచ్ఛబ్దవాచ్యత్వ మునిస్థ

చెను- యింతమాత్రమే కాదు- శాంతిదాంత్యాద్యశేషకల్యాణగుణసామగ్రిన్ని శివునందే కలదు ఆలాగే పురాణవచనము॥ శ్లో॥ కల్యాణం సకలం చాస్తి పరమాత్మా శివో యతః । నాస్తి యద్యదకల్యాణం। అని, అయితే ఇది పరమైశ్వర్యే అని - ఇంద్రశబ్దముచేత నింద్రునందున్ను, శ్రీపత్యాదిశబ్దములచేత విష్ణువందున్నైశ్వర్యప్రాప్తిగనుపించివున్నదిగదా అంటే నవునైనాగాని ఆగుణములు వారికి శివోపాసనాలబ్ధములుగాని శివునికివలె స్వతస్సిద్ధములుగావు- అందుకుప్రమాణము॥ ఋక్సంహితయందు,"తవశ్రియే మరుతో మర్జయంతి రుద్రయత్తే జనిమచారుచిత్రంపదం యద్విష్ణోరుపమన్యధాయి తేనపాసి గుహ్యం నామ గోనాం" అని, యిందుకర్థము. హేరుద్ర- చారు। మెప్పుచున్నటువంటి, చిత్రం। నానారూపములుగలటువంటి, తవ। నీయొక్క, జనిమ। మహాలింగరూపమును మరుతః। దేవతలు, శ్రియే। ఐశ్వర్యముకొరకు, మర్జయంతి। అభిషేకాదిపూజలు సేతురనుట, అని- పూర్వభాగవాక్యముచేత సకలదేవతా సాధారణపూజచెప్పి ఉత్తరవాక్యముచేత విశేషలక్షణము తెలుపుచున్నది. తేన। పూర్వోక్తమైన అయిశ్వర్యార్థమై దేవతలచేత పూజగొనే శివలింగముచేతను, ఉపమక్। ఉపసమీపేమా లక్ష్మీః యస్మిన్ తత్ ఉపమక్ అనంగా సర్వదా అనపాయి అయిన లక్ష్మిగలిగినటువంటి - యత్ । ప్రసిద్ధమైనటువంటి, విష్ణోః। విష్ణువుయొక్క- పదం ఆధిపత్యమును-న్యధాయి-ఉనుపబడెను - ఇదిగారణౌనబట్టండి గోనాం। వేదములకు, గుహ్యం। రహస్యభూతమైనటువంటినీవు, పాసి। రక్షిస్తున్నావు, అని- ఇందుకితిహాసపురాణోపబృంహణము ॥ బ్రహ్మకైవర్తే॥ "రాధయింసమభ్యర్చ్య హిలింగమాదౌ, శిలామయం చారుహరిస్తుభక్త్యా। సుదుర్లభం వైష్ణవమాద్యమగ్ర్యమవాప్తవానేషపరంప

దంమహాత్ । పరాశరపురాణం॥ రౌద్రిలింగం మహావిష్ణుర్భర్త్రా
ద్ధశిలామయం। చారుచిత్రంసమభ్యర్చ్యలబ్ధవాక్ పరమంపదం॥
లక్ష్మీఃసమాఖ్యాతా మహావిష్ణోస్తువల్లభా । యస్యలింగంసమభ్య
సంపూజ్యంసర్వచేతనైః॥ బ్రహ్మాసర్వజగత్కర్తాయస్యలింగా
నేనతు। అని, యస్యలింగంసమభ్యర్చ్య మరుతఃసకలాఅపి।
తఃశ్రియంప్రాణ్ణాం సపూజ్యాఃసర్వచేతనైః। అని, కాశీఖండ
ము, విష్ణువాక్యము॥ తత్ప్రసాదాదహంచక్రీ లక్ష్మీశ స్తత్ప్రసా
త్రిలోకరక్షాసామర్థ్యందత్తంతేనైవశంభునా। అని, సకలదే
అయిశ్వర్యమున్ను శివానుగ్రహలబ్ధమనుటదెలిపితిమే ఇక నే
త్వరూపమైన విష్ణువీర్యగుణమున్ను శివప్రసాదలబ్ధమేఅయి
ను, శ్రుతి॥ వాతాద్విష్ణోర్బలమాహురక్షరాద్దీప్తిరుచ్యతే। అ
ర్వగతత్వముచేత వాతశబ్దవాచ్యుడైన శివునివలననె విష్ణువు
ముగలుగజెప్పెను- ఈలాగే మహాభారత ద్రోణపర్వం॥ అ
మతో వ్యాసవాక్యము॥ శ్లో॥ అక్షమాలాసనాక్లిష్టం జ్యోతిషా
మంనిధిం। రుద్రంనారాయణోదృష్ట్వావవందేవిశ్వశంభువం॥
ది, "అస్తౌషంత్వాంమమసమ్మానమిచ్ఛన్విదిత్వైవం సర్వ
వర్య। సుదుర్లభాన్దేహివరాన్మమేష్టానభిష్టుతః ప్రతికార్షీ
మోహాః॥" శ్రీభగవానువాచ॥ మత్ప్రసాదాన్మనుష్యేషు దే
ధర్వభోగిషు। అప్రమేయబలాత్మాత్వం నారాయణభవిష్యసి।
త్వాంప్రసహిష్యంతి దేవాసురమహోరగాః। నపిశాచాగ
ర్వానయక్షానచరాక్షసాః। నసువర్ణస్తథానాగానవిశ్వేవిశ్వ
నయః। నకశ్చిత్త్వాంతుదేవోపిసమరేతువిజేష్యతి। నశస్త్రేణన
నాగ్నినానవ... నచ ... ణనశ ... మ్మణాచరణస్థావ

కశ్చిత్తవరుజంకర్తా మత్ప్రసాదాత్కథంచన| ఆయుధైస్సమరంగత్వా భవిష్యతిమమాధికః|ఏవమేతాన్వరాన్లబ్ధ్వాపురస్తాద్విద్విషశౌరిణా|సఏవదేవశ్చరతిమానుషా మోహయన్జగత్ | అని, సౌప్తికపర్వం "ప్రసన్నోహిమహాదేవోదద్యాదమరతామపి|వీర్యంచగిరిశోదద్యాద్యేనేంద్రమపిశాతయేత్ |మంత్రోపనిషత్తు॥ యుక్త్వాయమనసాదేవాన్ సువర్యతోభియాదివంబృహజ్జ్యోతిఃకరివ్యతః | అని, సకలమైనవారికిన్ని దేవత్వాద్యైశ్వర్యవీర్యాదిగుణములకు శివుడె దాతఅని చెప్పెను-ఇకవిష్ణువునకులక్ష్మీకీర్తులున్ను శివోపాసనాలబ్ధములైనందుకు చతుర్థస్కంధమందు పృథుచక్రవర్తివాక్యము- శ్లో॥బ్రహ్మణ్యదేవఃపురుషఃపురాతనోనిత్యంహరిర్యచ్చరణాభివందనాత్ | అవాపలక్ష్మీమనపాయినీంయశోజగత్పవిత్రంచమహత్తమాగ్రణిః|అని,జ్ఞానంమదీయంత్క్షిప్రంవైభవిష్యతితవానఘ|అనిన్ని విష్ణువుకుజ్ఞానమున్నుశివానుగ్రహమువలననేకలిగెను అదిగనుక "బృంహతెస్మిన్గుణాఇతిబ్రహ్మ"అనెవ్యుత్పత్తి సిద్ధమైనగుణపూర్తిన్ని శివునందెకలిగె గనుకను శివుడేపరబ్రహ్మమాయెగాని నారాయణాదులుగారైరి. అదిగనుకనేభగవద్గీతలందు "కింతద్బ్రహ్మకిమధ్యాత్మంకింకర్మపురుషోత్తమ"అని అర్జునుడడిగితే భగవంతుడు "అక్షరంబ్రహ్మపరమం"అనెగాని "అధియజ్ఞోహమేవ"అన్నటువలెనే "అహమేవపరబ్రహ్మ అని, ఉత్తరమిచ్చినవాడుగాడాయెను ఈలాగున శివుడెపరబ్రహ్మము గనుక ప్రణవముశివునకె వాచకముగాని కడమవారికిగాదు| ఆలాగేశ్రుతి- "యోవేదాదౌస్వరఃప్రోక్తః"అని,ప్రణవశబ్దవాచ్యత్వముమహేశ్వరైకనిష్ఠముగాదెలిపెను మరిన్ని- బ్రహ్మశివోమేఅస్తుసదాశివోం| అని,లింగపురాణము- ప్రణవోవాచకస్తస్యశివస్యపరమాత్మనః|ఆదిత్యపురాణము, "వాచకఃప్రణవోయస్యజ్ఞాన

మూర్తెసుమహాపతేః। అని, ఈలాగుననే కఠవల్లీమాండూక్యా
శిరః శిఖాప్రశ్నోపనిషదాదులందు శివైకవాచకముగానె ప్రణ
వ్యాఖ్యానము చేయబడిఉన్నది, యిక్కడవిస్తర భయానవ్రా
తిమి, కావలశినవారక్కడజూచికొనేది, ప్రణవమునకుముఖ్య
ని వాచ్యుడుశివుడు, ఇతరులుగౌణవృత్తిని, ఆలాగె సూతసంహి
విష్ణ్వాదయోపిదేవాశ్చ రుద్రస్యాప్యన్వయేనతు । కథంచిత్ప్ర
స్యార్థోఽభవిష్యంతినముఖ్యతః। అని, యిందుకొకయుక్తిసాధి
కొన్నారేమనిన వేదమందు నారాయణాష్టాక్షరికిన్ని విష్ణుషడ
క్షి ప్రణవముతోగూడానెముఖ్యవాచకమంత్రములైయున్నవి
ని శ్రీరుద్రములోని శైవపంచాక్షరికివలెను ప్రణవముస్థ
యుండలేదు- అదిగనుక ప్రణవమువిష్ణుమంత్రస్థముగనుక విష్ణ
మనినిర్ణయించికొన్నారు యీయుక్తిప్రమాణసద్భావము
గనుకను కుయుక్తిఅనంబడును- అయినాగాని ప్రత్యుత్తరము
ము, ప్రత్యేకమంత్రమైన ప్రణవమును మంత్రపుష్టికి కూర్చుకొ
మాత్రాననాప్రణవమా దేవతకధీనముగానేర్చునా? ప్రణవము
కమంత్రమైనందుకుఆదిత్యపురాణము॥ శ్లో॥ ప్రణవంశతరుద్రీయ
తథాథర్వశిరఃశిఖా । ఏతేషాంమోజపః పుత్రిస్వాధ్యాయ
ర్తితః। అని,సూతసంహిత॥శ్లో॥ఓంకారస్సర్వమంత్రాణాముత్త
పరికీర్తితః। ఓంకారేణప్లవేనైవసంసారాబ్ధింతరిష్యతి। ఈలాగు
సకలోపనిషత్తులందున్ను వున్నదిగనుక ప్రణవమక్షరత్రయాత్మక
పరబ్రహ్మవాచకమైనమంత్రము, ఒకమంత్రముతో నొకమంత్ర
గూర్చిజపించు మనివిధించుటల్లాను ప్రాబల్యము చాలనిమంత్ర
నకు ప్రబలమైనమంత్రముతొగూర్చితే ముఖ్యత్వము గలుగునా
నిఅభిప్రాయము చేయ... అదిగనుకయీవిష్ణునారా

దిమంత్రములు ప్రణవము వినాగా స్వతః ప్రమాణములున్ను గావు, కే
వలముక్తిహేతువులున్ను గావని తెలియబడెను మానవపురాణం -
శ్లో॥ నారాయణాదినామాని విసృజ్యాన్యవిచారతః । జపేద్భవాదినా
మానిసద్యోముక్తిర్యదిచ్ఛసి। పరాశరపురాణం "నారాయణోహరి
ర్విష్ణుర్ముకుందః కేశవోచ్యుతః। ఏవమాదీని నామాని నైవతత్త్వపరా
ణివై। పరతత్త్వోపదేశస్య సన్నిధాపతితా అమీ । శబ్దాః కథంచిద్యో
గేనప్రవర్తంతే నముఖ్యతః । విష్ణునారాయణాద్యైస్తు నామభిస్స
కలైరపి। శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్తైః నోచ్యతే పరమంపదం। అని, ఈ
లాగున నారాయణాదినామములున్ను పరతత్త్వవాచకములు గావు
గనుక జప్యములని శ్రుతులందు విధించేటందుకు యోగ్యతగలిగెని
మిత్తమై ప్రణవము గూర్చి-అష్టాక్షరి షడక్షరిన్ని అక్షరపుష్టిన్ని
ర్థపుష్టిన్ని గల్పించుటాయెను- అవయవయోగతాత్పర్యముచూచి
నాపరతత్త్వప్రసంగము లేదు ఆలాగె నామనిర్వచనం విష్ణుపురాణం-
శ్లో॥ ఆపోనారాఇతిప్రోక్తా ఆపోవైనరసూనవః। అయనం తస్యతాః పూ
ర్వం తేననారాయణస్స్మృతః। అని, "విః పక్షిః ష్ణుగర్తశ్చైవ విష్ణునామ
ప్రకీర్తితం। వసుదేవాత్మజస్తస్మాద్వాసుదేవ ఇతిస్మృతః। శివరహ
స్యే। విష్ణువాక్యం। దివ్యవర్షసహస్రం తే జఠరాత్తస్యధీమతః । అ
థోద్వారాద్వినిష్క్రాంతో భవామ్యహమధోక్షజః। అదిగనుక యో
గరూఢులచేత నారాయణాది నామములు పరతత్త్వ వాచకములు
గాని నిమిత్తమై ప్రణవముతో గూర్పబడెను లోకమందు సింహాసన
స్థుడైనరాజుముద్రికధరించుకొని పూజ్యుడైనరాజు పురుషుడవలె
నుమంత్రిరాజమైనప్రణవము శిరమందు ధరించుకొనంగా జపయో
గ్యతయును శ్రుతివిధానత్వమున్ను నారాయణాదినామములకు సంభ

వించెను-శైవపంచాక్షరి అయితె ప్రణవము వినాగానయ్యేవేఃపం
రి" అని శ్రుతిపురాణాదులందు ప్రసిద్ధమున్నాయెను "జపే
దినామానిసద్యోయముక్తిర్యదిచ్ఛసె" అనె మనువచనాదిప్రమా
నను సద్యోముక్తిహేతువున్నాయెను ఈ పంచాక్షరీసా
మునపట్టి సకల రుద్రసూక్తములలోను శ్రీరుద్రము మహా
మనిపించుకొనెను పవిత్రమున్నను పించుకొనెను ఆలాగె
వచనం- "యస్మాత్పంచాక్షరీవిద్యాశతరుద్రియమధ్యగా। పా
ర్వషాపానాంరుద్రైకాదశనీతథా" అని, మరిన్ని పంచాక్ష
మము లింగపురాణము॥ ఏకోహంసంస్థితోదేవినద్వితీయో
ఛిత్। అస్మిన్ వేదాశ్చశాస్త్రాణీమంత్రపంచాక్షరేస్థితాః।
సంహిత। "అనేనసదృశంజప్యంనాస్తినాస్తిశ్రుతౌస్మృతౌ। పం
చాక్షరీవిద్యాసర్వశ్రుతిశిరోగతా । సప్తకోటిమహామంత్రా
భూమావనేకశః । పంచాక్షరేప్రలియ్యంతెపునస్తత్రై
తాః। బ్రహ్మోత్తరఖండం। అగస్త్యరామాదిభిరాదృతః
ముష్యమంత్రస్యచవైదికత్వా। త్పరస్యతత్వస్యచవాచకత్వా
శివాయెతిసదాజపధ్యం। అని, యీలాగున సకలశాస్త్రోద్ఘో
దుగనుక విస్తరభీతినివ్రాయము, అదిగనుక ప్రణవమున్ను శైవ
క్షరిన్ని గాయత్రిన్ని త్ర్యంబకమున్ను పరమశివవాచకములు
నొకటినొకటియపేక్షించక స్వతఃప్రమాణములై వర్తించు
లాగున శైవమైన ప్రణవము విష్ణుపరమనివర్ణించెగీతాదివాక్య
శ్రుతివిరుద్ధములుగనుక అర్థగుణవాదములుగా డెలుసుకోనే
గనుక వేదాద్యంతములనుచ్చరించే ప్రణవము శివపరముగా
తిమే, ఇక, వేదాక్షరాణియావంతి। అని- సకలవేదములంద
విష్ణువేకీర్త్య [illegible] విరుద్ధమెయెటువలె

శివసంకల్పోపనిషత్తు॥ యోసౌసర్వేషు వేదేషు పఠ్యతే హ్యజఈశ్వరః। అకాయోనిర్గుణోహ్యాత్మా తన్మేమనఃశివసంకల్పమస్తు। అని, వాసిష్ఠలైంగము ॥ వేదైశ్చసర్వైరహమేవవేద్యోఅని, కైవల్యోపనిషత్తు॥ వేదైరనేకైరహమేవవేద్యో వేదాంతకృద్వేదవిదేవచాహం। అని, ఇదిగాక, ఇతివిద్యాతపోయోనిరయోనిర్విష్ణురీడితః। అనేదిన్నీఅప్రమాణము శ్రుతివిరుద్ధముగనుక- ఈశానస్సర్వవిద్యానామీశ్వరస్సర్వభూతానాం। అని, గురుభ్యోనమః॥............. *

గద్య॥ ఇది శ్రీమత్సనాతననాథునాతన వీరశైవపాశుపతగణచరణస్మరణసౌరభసంవాసితచేతస్సమాహిత శ్రీమదివటూరి. వీరభద్రగురుభద్రపాదారవిందవందనానంద మకరందబిందుబృందకందళిత శ్రీనుదురులింగోద్భవభజనధురీణతాపరిణతాప్రతిమప్రతిభావైభవధౌరేయ, బుద్ధిరాజయ్యనప్రధానతనూభవ, పేరయనామధేయప్రణీతంబైనసాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిరసనాఖ్యగ్రంధసందర్భంబునందు బ్రహ్మత్వప్రతిపాదననిమిత్తసంగ్రహనిరసనంనామ ద్వితీయప్రకరణం॥... ... ... (*)

శ్రీగురుభ్యోనమః.

సాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిరసనము.

తృతీయ ప్రకరణము.

సృష్టిస్థితిలయకర్తృత్వము.

ఇక సమస్తప్రపంచసర్గస్థితిలయకర్తృత్వము విష్ణ్వధీనమని నిర్ణయించికొని అందుకు వారుదాహరించిన ప్రమాణసామగ్రి నారాయణోపనిషత్తు॥ అథపురుషోహవైనారాయణోకామయతప్రజాస్సృజేయతి। నారాయణాత్ప్రాణోజాయతే। అని, ఉప

క్రమించి, నారాయణాద్బ్రహ్మాజాయతే, నారాయణాదు
యతే। అని, ఏకో నారాయణఆసీత్ ।నబ్రహ్మానచశంకరః॥
శాంతిపర్వమందలి మోక్షధర్మమందు - ప్రజాపతించరు
హమేవసృజామివై।అని,హరివంశమందు-‘‘క ఇతిబ్రహ్మణో
ఈశోహంసర్వదేహినాం । ఆవాంతవాంగసంభూతౌకే
శవనామవాన్।అని,భాగవతం॥రుద్రస్త్వత్తో౽భిసంభవః
విష్ణుపురాణము॥త్వత్తో౽పసంభవోరుద్రః।అని- ఇత్యా
ణవచనములచేత బ్రహ్మరుద్రపూర్వకముగాను. సకలప్ర
న్ను విష్ణువలననేపుట్టెను- ఇదిగాక - లలాటాద్రుద్రోజాయ
మేకురునామకరోదితి।అనేశ్రుతిచేతను బ్రహ్మలలాటమున
ను పుట్టెనని న్ని అతనికి నామకరణవివాహాదికర్మములు చేసి
నిన్ని విష్ణుపురాణాదులందు విస్తరముగా జెప్పియున్నది
సృష్ట్యాదికర్తృత్వము రుద్రాదులకు లేదనిన్ని నిర్ణయించి
రు- ఇందుకు శ్రుత్యాదిప్రమాణపురస్సరముగా నిరసనము
ము- ఈవ్రాసిన శ్రుత్యాదులు పరస్పరవిరుద్ధములున్న
రవిరుద్ధములున్నగనుక సత్ప్రతిపక్షములనిపించుకొనును
స్సహేతువులుగా వేలాగంటే, నారాయణాదుద్రోజా
నిన్నిలలాటాదుద్రోజాయతేఅనిన్ని రెండున్ను ఉపనిషద్
లేక నుకతుల్యన్యాయముచేత విరోధించెను- ఇందు చేతరు
మువిష్ణువువల్లనా,బ్రహ్మవలననా, లేకయిద్దరివలననునా
యాస్పదమాయెగనుక- పరస్పరవిరోధముగలిగియున్నది
త్యంతరాదివిరోధమున్ను దెలిపెము-అథర్వశిరస్సు। బ్ర
ద్రేంద్రాః సంప్రసూయంతే,న కారణంకారణంతు ధ్యే
ర్యసంపన్నఃసర్వేశ్వరఃశంభురాకాశమధ్యేధ్యేయః।అని,
వనిషత్తు‘‘యోదేవానాంప్రథమంపురస్తాద్విశ్వాధికోరు
షిః॥ హిరణ్యగర్భం పశ్యత జాయమానం సనోదేవః॥

త్యాసయానక్తు౹యస్మాత్పరంనాపరమస్తికించిత్। యోవైదేవానాం ప్రభవశ్చోద్భవశ్చవిశ్వాధిపోరుద్రోమహర్షిః౹హిరణ్యగర్భంజనయామాసపూర్వం౹శివసంకల్పోపనిషత్తు॥అండంహిరణ్మయంమధ్యే సముద్రంప్రథమంబభూవ౹అండాద్విష్ణుర్బ్రహ్మాజాత వేదాశ్చతన్మే మనఃశివసంకల్పమస్తు! అని, ఋగ్వేదము" సోమఃపవతేర్జనితామతీనాంజనితా దివోజనితా పృథివ్యాజనితా గ్నేర్జనితాసూర్యస్య జనితేంద్రస్యజనితాధవిష్ణోః॥అని, శ్రుత్యంతరము॥విష్ణురుద్ధాపరమస్యవిద్వాన్ జాతోబృహన్నభిపాతితృతీయం" మంత్రోపనిషత్తు ॥శృణ్వంతువిశ్వేఅమృతస్య పుత్రాఅయేధామానిదివ్యానితస్థుః । అని, యాతేరుద్రపితర్మరుతాంసుమ్నమేతు । అని , ఇత్యాదిశ్రుతులుబహుళముగాగలవు-ఇంకసంక్షేపించినాము- ఇందుకుపబృంహణములుఉమాసంహిత ॥ఉమయాసహితోదేవస్సోమఇత్యుచ్యతేబుధైః౹సఏవకారణంనాన్యోవిష్ణోరపిచవైశ్రుతిః౹మతీనాంచదివఃపృథ్వ్యాఅగ్నేస్సూర్యస్యవజ్రిణః౹ సాక్షాదపిచవిష్ణోర్వైసోమోజనయితేశ్వరః౹ కాళికాఖండె౹॥ద్యావాపృథివ్యోరింద్రాగ్న్యోర్వియతస్తుయమస్యచ। వరుణస్యశశాంకస్యజనితాపరమేశ్వరః౹"స్కాందము॥మదంగస్వేదసంభూతౌబ్రహ్మనారాయణావిమౌ౹ లైంగ్యము॥ ॥దక్షిణాంగభవోబ్రహ్మావామతశ్చజనార్దనః । ఆదిత్యపురాణం॥బ్రహ్మవిష్ణ్వర్కశక్రాగ్నిజలధర్మపురోగమాః । సురాసురాస్సప్రసూతాస్తతఃసర్వేదివౌకసః । బ్రహ్మవిష్ణుసురేశానాంస్రష్టాయఃప్రభురవ్యయః౹ అని,భారతద్రోణపర్వమందు, కేశవోరుద్రసంభవః.అనుశాసనికం । సఏషభగవాన్రుద్రస్సర్వాత్మాదిరవ్యయః । సోసృజద్దక్షిణాదంగాద్బ్రహ్మాణంలోకసంభవం । వామపార్శ్వాత్తదావిష్ణుంలోకరక్షార్థమీశ్వరం౹కాళికాఖండము౹విష్ణువాక్యం॥జాతోహమస్యవామాంగెబ్రహ్మాచైవాస్యదక్షిణె" అని, ఈలాగున వేదోపనిషత్పురాణేతిహాసములందు విష్ణుబ్రహ్మాది దేవతలంతా శివునివలననెపుట్టి

నారనిప్రసిద్ధమైయున్నది, అదియథార్థముగనుకయ్యేవేరుద్రుడు
తలపుతండ్రిఅనెరూఢిన్ని శ్రుతులందు కలిగియున్నది॥ యాశివ
పితర్మరుతాంసుమ్నమేతు, అని, "యువాదితోస్వవారుద్రఏషా
రుతాంపిత స్తదహంగృణామి" అని ఈలాగున శ్రుత్యంతరవిరోధ
గలిగియున్నది గనుకనారాయణునివలన రుద్రాదులు పుట్టిన
సాధించిన శ్రుత్యాదివచనములు ప్రమాణములుగావైతెనని శ్రు
తైనాతామునిర్ణయించుకొన్న అర్థమందుప్రమాణములు గా
వెటువలెనంటె శ్రుతులందునారాయణునివలన రుద్రుడు పు
నిన్ని బ్రహ్మలలాటమందు పుట్టెననిన్ని రెండువిధముల పుట్టు
డుచున్నది, కడమపురాణాది వాక్యములన్ని ఈరెండుదెరంగుల
తులననుసరించిప్రతిపాదిస్తున్నవి- యీరెండుప్రకారముల పు
లకున్ననిమిత్తముచెప్పేము, మొదల నారాయణాద్రుద్రోజాయ
అనినారాయణునివలన రుద్రునిపుట్టువుకు నుత్తరముచెప్పేము,
మముసర్వసృష్టికర్తఅయిన శివునివలననారాయణుడు జన్మిం
త్వాత సర్వసంహారకర్తైనకాలరుద్రుడు పుట్టెగనుక నారా
ణాద్రుద్రోజాయతే అనంగా నారాయణుని తర్వాత రుద్రు
పుట్టెనని తాత్పర్యము తెలుసుకోదగినది ఆలాగే అనుశాసనికమ
మహాశర్వాత్తథావిష్ణుంలోక రక్షార్థమీశ్వరః। అని హృద
త్కాలరుద్రాఖ్యః అని నారాయణోత్పత్త్యనంతరమురుద్రో
చెప్పెగనుక అటువలెనేవిష్ణుపురాణం "కాలాగ్నిరుద్రో
త్వాసర్వలోకహరోహరః"। వామనము, తమోమయస్తదేవాస్య
ముద్భూతస్త్రిలోచనః। అని ఉత్తరరామాయణము, కైలాస
శ్శ్రీమాన్ భవశ్చకోపసంభవః। అని కాలమహారుద్రులకుభేదం
చెప్పెను అదిగనుక [illegible] రుద్రోజాయ [illegible] గాశివ

సంభూతుడైనకాలరుద్రుడనుట, కాకున్నట్టాయెనా శివునివలననా రాయణాదులు పుట్టినారని ప్రతిపాదించె ప్రాసుక్తానేక శ్రుతిపు రాణేతిహాసాదివచనములక ప్రామాణ్యమువచ్చును,అయినా విష్ణూ త్పత్తిన్ని అవతారవశానంటిరా "ఏక మెవాద్వితియ్యంబ్రహ్మ" అ న్నట్టుంవలెనె, "ప్రత్యగ్జన స్తిష్ఠతిసంచుకొచాంత కాలేఏకఏవరుద్రో నద్వితియ్యాయతస్థెనబ్రహ్మానవిష్ణుర్న సూర్యోనాగ్నిర్నచంద్రితా రకాః" అని-జాబాలశాఖయందుసర్వసంహారసమయమునరుద్రుడె కాని। బ్రహ్మాదులు లేరనిన్ని "నసన్నచాసక్ఛివ ఏవ కేవలః" అని, ఏకొహిరుద్రో నద్వితియ్యాయతస్థుర్యఇమాఌ లోకానీశతఈశని భిఃప్రత్యగ్జన స్తిష్ఠతిసంచుకొచాంత కాలేసంసృజ్య విశ్వాభువనాని గోప్తా" అని, శ్వేతాశ్వతరమందున్న సృష్టికన్నమునుపు రుద్రు డొక్కరుడేవున్నాడనిన్ని ఇతరదేవతలాకాలమందు లేరనిన్ని యెరిగిం చెగనుక విష్ణువంతకన్న పూర్వమందునున్నాడనిన్ని రుద్రునితోస మానకాలమందు నావిర్భవించెననిన్ని చెప్పగూడదుగనుక రుద్రుని వలనబుట్టిన విష్ణుజననమువతారమనగూడదు,అదివిష్ణువుతాముసుపే వున్నట్టాయెనా రుద్రైకత్వప్రతిపాదకశ్రుతులు దబ్బరైపోవును-అ యితే,"ఏకోనారాయణఆసీత్ ।నబ్రహ్మానేశానః" అనేసృష్టి పూ ర్వకాలమందె నారాయణుడొక్కడేవున్నాడనిన్ని బ్రహ్మరుద్రా దులెవ్వరులేరనిన్ని ఆతర్వాత నతనివలననేపొడమిరనిన్నిపలికెగ నుక తుల్యబలవిరోధముగలిగెను. "శ్రుత్యోర్విరోధేవికల్పః। అనే న్యాయముచేత యీవికల్పమునకు కల్పభేదముచేత వ్యవస్థచూడదగినదని జన్యజనకత్వ తారతమ్య భావానబట్టి అభేదప్రసంగమువచ్చు గదా,అంటేరాదు,ఎటువలెనంటే, "యదాతమ స్తంనదివానరా త్రిర్నసన్నచాసక్ఛివఏవకేవలః" అని, ఇత్యుభయప్రపం

చతూన్యకాలమందు, "శివఏవ కేవలః" అని-శివునికొక్కరుని కేసద్భావము దెలిపి ఏవకారముచేత నితరవ్యవచ్ఛేదము దెలిపెగనుక, "స దేవసౌమ్యేదమగ్రఆసీత్" అన్నట్టువలెనే, సదసదాత్మకమైనప్రాకృతాప్రాకృతసూక్ష్మస్థూలసృష్టులకన్నమును పేకలిగియుండెగనుక శివుడేపరమకారణముగానికడమదేవతలుగారు, ఆలాగుననే "యః కారణానినిఖిలాని" అని-"కారణంతుధ్యేయఃశంభుః" అని- ఉపనిషద్వాక్యప్రమాణమునను పరమకారణమైనశివుడు బ్రహ్మనారాయణాదులవలనబుట్టెననుట, రుద్రావతారముగాని పరమశివపరము గాదు శివునివలన విష్ణువుపుట్టుట ఆదివిష్ణుపరముగాని అవతారపరముగాదు-అటువలెనే విష్ణుపురాణమందు శివుడుకారణమున్ను విష్ణువుకార్యమున్నని వున్నది. "తతస్తత్పరమంబ్రహ్మపరమాత్మాజగన్మయః।సర్వగఃసర్వభూతేశఃసర్వాత్మాపరమేశ్వరః। ప్రధానపురుషంచాపిప్రవిశ్యాత్మేచ్ఛయాహరః। క్షోభయామాససంప్రాప్తే సర్గకాలేవ్యయావ్యయే" అని, మరిన్ని హరిహరులకుజన్యజనకభావమున్నుకనిపించెను "యథాసన్నిధిమాత్రేణగంధక్షోభాయజాయతే। మనసానోపకర్తృత్వాత్తదాసౌపరమేశ్వరః। సఏవక్షోభ్యోబ్రహ్మన్ క్షోభ్యశ్చపురుషోత్తమః। ససంకోచవికాసాభ్యాంప్రధానత్వేపిచస్థితః" అని- ఇక్కడ గంధదృష్టాంతముచేతపరమేశ్వరుడునిర్వికారుడైన క్షోభకుడన్నిన్ని పురుషోత్తముడుసంకోచవికాసాదివికారధాతువున క్షోభ్యుడన్నిన్ని విరుద్ధధర్మము నభేదము తెలిపెగనుక, పరమేశ్వరపురుషోత్తమశబ్దవాచకుడొక్కడేఅనిఅభేదవ్యాఖ్యానముకూడదు-ఆలాగే భాగవతము॥ "బ్రహ్మాదయోయతత్కృతసేతుపాలాయత్కారణంవిశ్వమిదంహిమాయా" అని, అష్టమస్కంధసప్తమాధ్యాయము ॥ "త్వమేవసర్వజగతఈశ్వరోబంధమోక్షయోః।తంత్వామనుచరంతిసకలాఃప్రపన్నార్తిహారంగురుం।గుణ

మయ్యాస్స్వశక్త్యాచసృష్టిస్థిత్యంతయా విభో। ధత్స్వేయయాసదృశ్యాభ
ర్మబ్రహ్మవిష్ణుశివాభిదం” అని, భారతం॥ సఏషరుద్రభక్తశ్చ కేశ
వోరుద్రసంభవః। అని- శివుడే పరమకారణమనెగనుక మొదల
శివుడు సృష్టినిర్మాణముచేసేటప్పుడు సూక్ష్మభూతసృష్టినిర్మించిన
తర్వాత త్రిమూర్తిసర్గమందు నారాయణునిబుట్టించినపిమ్మట-
కాలరుద్రునిబుట్టించె నాలాగే శ్రుతియందు సృష్టిక్రమమునుచె
ప్పెను-“బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేంద్రాః సంప్రసూయంతే” అని పుట్టువవ
రుసచెప్పెను- అదిగనుక నారాయణాద్రుద్రోజాయతే। అన్నం
దుక విరుద్ధముగానే వ్యాఖ్యానముచేసికొనేది - అదెక్కడిమాట
నగూడదు- “ఆపో నారా ఇతిప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః। అయనంత
స్యతాఃపూర్వం తేననారాయణస్స్మృతః” అని- నారాయణశబ్దనిర్వ
చనము చేత విష్ణుపురాణవాక్యం- ఉదకసృష్టిగడవపూర్వము నారా
యణకర్తృకమైనసృష్టికలగజెప్పదాయెను-అటువలెనే హరివంశ
మందున్న॥ శ్లో॥ విష్ణుస్స్వయంభూర్భగవాన్ సిసృక్షుర్వివిధాప్రజాః।
అపఏవససర్జాదౌ తాసువీర్యమపాసృజత్।అని-విష్ణుకర్తృకమైన
సృష్టికిమొదలుదకసృష్టిఅని తెలిపెగనుక అప్రాకృతమైన సూక్ష్మ
సృష్టికికర్త నారాయణవ్యతిరిక్తమైన దేవత కలగవలయుగనుక
యీప్రకారమునను ప్రాగుక్తశ్వేతాశ్వతరాథర్వశిరశ్శిఖాద్యుపని
షత్తులజెప్పినరీతిని శివునివలననే సూక్ష్మసృష్టిన్ని విష్ణ్వాదిమూ
ర్తిత్రియసృష్టిన్నినిర్మింపబడెనని తెలిసికొనేది. “ఏకోహ వై నారా
యణ ఆసీత్” అనేవాక్యమునకు సూక్ష్మసృష్ట్యనంతరమందు దేవా
దిస్థూలసృష్టికంటె పూర్వమందు నారాయణుడొక్కరుడేవుండె
నని తాత్పర్యము [illegible] నదిగనుక [illegible] మరిన్నొకవి

శేషము జెప్పెదము. నారాయణాద్రుద్రోజాయతే। అనంగా నారాయణునివలన శివజ్వరముపుట్టెనని శ్రుత్యంతర విరోధపరిహారము చేసుకోదగినది- నారాయణునివలన శీతజ్వరమున్ను రుద్రునివలన నుష్ణజ్వరమున్ను జన్మించెనని భాగవత దశమోత్తరభాగమందు-ద్విషష్టితమాధ్యాయము॥ శ్లో॥ అథనారాయణోదేవ స్తందృష్ట్వా వ్యసృజజ్జ్వరం। మహేశ్వరో వైష్ణవశ్చ యుయుధాతే జ్వరౌ ప్రభో ॥ ఇ॥ అయితే జ్వరము పేరు రుద్రుడని ప్రయోగములు కలవా అంటే శ్రుతి ॥ రుద్రఃఖలు వై వాస్తోష్పతిర్యదహుంత్వా వాస్తోష్పతీయం ప్రయాయా రుద్ర ఏనం భూత్వాగ్ని రనూత్థాయహన్యాత్ ॥ ఇదుకర్థము-నమోరుద్రాయవాస్తోష్పతయే। అని, శ్రుత్యంతరనిర్దేశమున వాస్తోష్పతిఅనంగా రుద్రుడనుట గనుక వాస్తోష్పతియం- రుద్రసంబంధమైన గార్హపత్యాగ్ని, యదహుత్వా - యేదిగారణానవైనా నేమి వేల్వక యెవడైనా, ప్రయాత్ - దేశాంతరము పోవునో, ఏనం. అవిన్ని, అగ్నిః-గార్హపత్యాగ్ని, రుద్రో భూత్వా జ్వరరూపమై, అనుద్ధాయ-వ్యాపించితపింపచేయుననుట, హన్యాత్ చంపును అని, ఇదిగాక నారాయణాద్రుద్రోజాయతే అనంగా ఏకాదశేంద్రియములుగాని ఏకాదశరుద్రులుగాని పుట్టినారని అర్థము చెప్పుకోదగినది అలాగే నీనారాయణోపనిషత్తుకు శంకరాచార్యులు చేసినటీకయందు- రుద్రాః ఏకాదశేంద్రియాణి అపరేణచఏకాదశదేవగణరూపాః। అని ఉన్నది అదిగనుక నారాయణునివలన శివుడు పుట్టెననే ప్రసంగము నిరసింపబడెను ఇక బ్రహ్మలలాటోత్పత్తినిరసనము విస్తరించేము,"హిరణ్యగర్భ ప్రజాపతౌ హర ఆసీత్" అని ఆరణాలందు-అథతస్య భ్రువోరంతరాళాత్ మాత్మారుద్రః ప్రాదురభవత్ "అని [illegible] జాయతే నామ మకురు ఇత్యాది

మాణబాహుళ్యముచేత బ్రహ్మదేవునిలలాటమందు రుద్రుడు పుట్టు టసిద్ధమని పూర్వపక్షినిర్ణయము, ఇది పదవాక్యప్రమాణపారీణ త్వములేని ముష్కరనిర్ణయము అదెటువలెనంటె, వాక్యాంత రవిరోధపరిహారసామర్థ్యములేదుగనుక, విరోధవాక్యము లేదం టె తైత్తిరియ్యక శ్రుతి "యో దేవానాంప్రథమంపరస్తాద్విశ్వాధియో రుద్రోమహర్షిః హిరణ్యగర్భంపశ్యతజాయమానగ్ సనోదేవః శుభయాస్మృత్యాస్సంయునక్తు" ఆలాగె శ్వేతాశ్వతరము "యోదే వానాంప్రభవశ్చోద్భవశ్చవిశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః। హిరణ్యగ ర్భంజనయామాసపూర్వం। అని యోబ్రహ్మాణంవిదధాతిపూర్వం యోవైవేదాంశ్చప్రహిణోతితస్మై" అనిబ్రహ్మవిష్ణురుద్రేంద్రాస్సం ప్రసూయంతె అని ఈలాగునశివునివల్ల బ్రహ్మజన్మించెనని ప్రమాణ వచన ప్రాచుర్యముగలదు గనుక నిందుకువిరోధించినబ్రహ్మలలా టోత్పత్తిప్రతిపాదకవాక్యములు "విరోధెగుణవాదస్యాత్" అనేల క్షణముచేత నర్థవాదవాక్యములాయె గనుక ప్రమాణములుగ్గా వు, యేలాగంటె, బ్రహ్మదేవునిలలాటమందు శివుడవతరించుటకొ కనిమిత్తముగలదు, మొదలసృష్ట్యున్ముఖుడైన పరమేశ్వరునివలనచ రాచరాత్మకమైన ప్రపంచసృష్టినిమిత్తమైపుట్టిన బ్రహ్మదేవుడుఅ నేకకాలమువిచారించి సృష్టినిర్మాణకౌశలముచాలక తనజనకుడై న శివునిగూర్చితపస్సుచేయగా మెచ్చిప్రత్యక్షమైతేనో స్వామీ నీ వునాకు కుమారుడవైజన్మించుము, లేదా నీకుసమానుడైన కుమారు నినైనాదయచేసి తెవిశ్వనిర్మాణము చేసేననివరము వేడుకొంటె నా లాగుననె భక్తవత్సలుడైనస్వామి గనుక ఆయనగోరినవరమున క నుగుణముగానతడు ధ్యానముచేసి భ్రూమధ్యస్థానమున సన్నిహి తుడైయుంచుట జేస్సె, అక్కడనుంచి శిశువైఅవతరించి రోదనము ఖబాలచేష్టలు చేసి వరదాన పాలనార్థమై పుత్రత్వరూఢిదప్ప కుండా నామకరణాదులంగీకరించి నటించిన నటనగలదుగనుక ని

దిఆరోపించి బ్రహ్మవలన రుద్రుడుపుట్టెనని సామాన్యముగా బలి
ఘటఅర్థవాదత్వమందు ప్రమాణమనియెరింగేది, అయితెబ్రహ్మ
లాటోత్పత్తి రుద్రునికి స్వతంత్రమైనందుకున్ను వరదాన ప్రా
నార్థమైనందుకున్ను నిస్సందేహముగాను పబృంహక వాక్యము
లచేత తెలిపేము, ఆదిత్యపురాణపంచవింశత్యధ్యాయము బ్రహ్మవా
క్యము-"త్వామేవపుత్రమిచ్ఛామిత్వయాహిసదృశంసుతం। త్వన్మా
యా మోహితశ్శంభోనవేద్మిత్వాంపరంశివం" ఈశ్వరవచనము
"అహమంశేనభవితాపుత్రస్తవపితామహ।జ్ఞానమదియ్యాంశిష్యో
వైభవిష్యతితవానఘ । ఏషయోగీశ్వరశ్శార్ఙ్గీ మమైవాంశోనసం
యః। సహాయత్వేనభవితామమా దేశాత్తవానఘ। శ్రీవిష్ణుపురా
ణప్రథమాంశాష్టమాధ్యాయము, "రుద్రసర్గంప్రవక్ష్యామి తన్మే
నిగదతశ్శృణు। కల్పాదావాత్మనస్తుల్యం సుతంప్రధ్యాయతస్తతః
ప్రాదురాసీత్ప్రభోరంకేకుమారోనీలలోహితః । రురోదసు
స్వనంసోథద్రవంశ్చద్విజసత్తమ । కింరోదిషీతతం బ్రహ్మారోదంతం
ప్రత్యభాషత । నామదేహీతితంసోథప్రత్యువాచప్రజాపతిం । రు
ద్రస్త్వందేవనామ్నాసీతి ॥ స్కాందం ॥ శ్లో ॥ తవ స్తతా
మంనకించిత్ప్రత్యపద్యత । గతేబహుతిథేకాలే సమభూత్క్రో
ధమూర్ఛితః। ప్రాణాత్మకస్సముద్భూతోలలాటే బ్రహ్మణోహరి
ని, ప్రదేశాంతరె-నృసింహునిగూర్చి వీరభద్రవచనము॥శ్లో॥లలా
టంతయేద్బ్రహ్మతపస్యుగ్రవ్యవస్థితః। తల్లలాటాదభూచ్ఛంభుః
సృష్ట్యర్థంతన్నదూషితం, అదిగనుక సామాన్యవచనములకున్ను
దానప్రతిపాదకవిశేషవచనార్థమేచూచికొనేది"పదపాంసు
యాపమనక్తి" అనేవాక్యశేషముచేతనిర్ణయించినట్టువలెనే, అప్ప
డిమాటంటే॥శ్లో॥ ఇత్యభిధ్యాయతోనాసా వివరాత్సహసాన
వరాహతోకోనిరగాదంగుష్ఠపరిమాణతః।అనేభాగవతకథనము
తవిష్ణువున్ను బ్రహ్మకుబుట్టినవాడగును- అయితే బ్రహ్మరుద్రు
జన్మించినదిన్ని అవతారపరమేఅవునంటే, వాక్యశేషప్రసంగ

లేదుగనుక సందేహింపగూడదు అయితే బ్రహ్మరుద్రునికి బుట్టినట్ట యితే నారాయణనాభికమలమందు బుట్టెననెడివాక్య విరోధము ప్రాప్తమగునని శంకగలదుగదా, అంటె నది అవాంతర జన్మప్ర సంగముగాని ఆది జననముగాదు "నారాయణాద్బ్రహ్మాజాయతే" ఇత్యాదివాక్యములు సామాన్యములుగనుక ప్రవేశనిర్గమన మాత్ర కథనములయినావి శేషవాక్యార్థముతో నైకకంఠ్యము చేసికొనేది, యేలాగంటె నాదిసృష్టియందు పరమశివునివలన బుట్టినత్రిమూ ర్తులున్నొకానొకకల్పమందువిష్ణుగర్భమునబ్రహ్మయును బ్రహ్మ గర్భమునవిష్ణువున్నుప్రవేశించి సంచరించి తిరుగా బయలువెల్లి వ త్తురుగనుక నీలక్షణమారోపించి విష్ణుస్తుతిప్రకరణమందు బ్రహ్మకు జనకుడు అనిన్ని బ్రహ్మస్తుతిప్రకరణమందు విష్ణువునకుజనకుడనిన్ని వ్యవహరించుటఅర్థవాదలక్షణముగాని స్వాభావికముగాదు ఆలా గెఉత్తరరామాయణము రామవాక్యము "విష్ణౌసుప్తేతదాబ్రహ్మావి వేశజఠరంతతః। బహూనితత్రతుజ్ఞాత్వామహాయోగీ సమావి శత్। నాభ్యాంవిష్ణోస్సముద్భూతంపద్మంహైమంవిభూషితం।సతు నిర్గత్యవైబ్రహ్మా ఆవిర్భూత్వామహాప్రభుః। సిసృక్షుఃపృథి వీంవాయుంపర్వతాన్సమహీరుహాన్" అని, దృష్ట్వాస్వయంభువా ముక్తోరావోవైవికృతస్తదా। తేనశబ్దేనసంప్రాప్తౌహరౌవైహరి ణాసహ। అథచక్రప్రహారేణసాధితౌమధుకైటభౌ। అని, అయితే నీరామాయణమందే - ఏకార్ణవేశయానోహంత్వంవై పూర్వమజి జ్జనః।పద్మేదివ్యార్కసంకాశేనాభ్యాముత్పాద్యమామపి।అని, జన్మ మాత్రప్రతిపాదకబ్రహ్మవచననిరోధముకలదుగదాఅంటే నవిస్తు తిప్రకరణస్థలములు, బ్రహ్మ విష్ణువునుస్తుతించినాడుగనుక ప్రవేశ నిర్గమాదికథనముచేయక సాధారణముగా నీనాభికమలమందు నన్నుపుట్టించితివని ఉత్కర్షగల్పించెగనుక అర్థవాద-"విష్ణౌ సుప్తే" అనే రామవాక్యము తే ధర్మోపదేశప్రకరణస్థముగనుక నుప్ర

వేశనిర్గమనపూర్వోత్తరకథసవిస్తరముగనుక నుయథార్థము, వా
ల్మీకిప్రోక్తముగనుక, మోహకత్వాదులుగల్పింపగూడదు- యింతే
కే, మరిన్ని పురాణాంతరసంవాదము తెలిపేము- వామనపురాణ
ము॥ "సహస్రశీర్షః పురుషః పునర్బ్రహ్మాణమబ్రవీత్ । విధే
మపిమద్దేహంప్రవిశ్యసువిలోకయ । చరాచరాత్మకాన్‌లోకాన్
సదేవాసురమానుషాన్ । తతోవిరించిర్భగవాన్ జఠరంక
లాపతేః । పవిశ్యసకలాన్‌లోకాన్ దృష్ట్వాభూద్విస్మితో
నాపశ్యన్నిర్గమద్వారంపిహితంచక్రపాణినా। తతో సౌ నాభి
స్యనాళమార్గమభిందత। నిర్గతస్తేనమార్గేణ బ్రహ్మాబ్జ
ధాంవరః । అని, యీలాగు నారాయణునివలన బ్రహ్మ
ట, ప్రవేశనిర్గమనరూపమున్ను అవాంతర సృష్టివిషయము
గాని స్వాభావికలక్షణముగాదు అదెక్కడ మాటంటే బ్రహ్మ
ముచొచ్చి వెడలినవిష్ణువున్ను బ్రహ్మవలన బుట్టినవాడే అవు
అందుకు కూర్మపురాణం "ప్రవిష్టో బ్రహ్మణో దేహం హరి
త్ర దదర్శసః । విస్మితః కమలాకాంతో నిర్జగామ విధేర్ము
త్" అని, పురాణాంతరము దివ్యవర్షసహస్రాంతె జఠరా
ధీమతః । అథో ద్వారాణివిస్మాక్... ంతోభవామ్యహమథో
అనిన్ని, అదిగనుక మొదలశివునివలన పుట్టిన బ్రహ్మాదులు కల్ప
దులందు నొకరివలననొకరు నిమిత్తాంతరముల పుట్టుగగల్పిం
కొని వ్యవహరింతురు అందుచేత బ్రహ్మకొడుకు విష్ణువనిన్ని విష్ణు
కొడుకు బ్రహ్మఅనిన్ని వీరిద్దరివలనరుద్రుడు పుట్టెననిన్ని ఆయా
ప్రకరణముల శ్రుత్యాదులందును దాహరింపబడు గనుక నవి
మాణములు చేసికొని మతాభిమానముచేత దమకు దారిపడ్డ
ర్ణ యించుక ... అదితత్త్వార్థము నకు చేరదు, యిక

నేముదాహరించిన శ్రుత్యాదివాక్యతాత్పర్యానబట్టి బ్రహ్మకురుద్రుడుపుట్టుట భక్తపరాధీనత్వముచేత శిలాదునకు నందికేశ్వరుడున్ను అనసూయకు దూర్వాసుడున్నుపుట్టినట్టు వరదానపాలననిమిత్తము ప్రాదుర్భవించిన రుద్రావతారముగా దెలుసుకొనేది, అదిన్ని స్వాతంత్ర్యమున నావిర్భవించుటగాని యితర దేవతావతారములవలెను జన్యజనకభావముచేత పారతంత్ర్యమున్ను గర్భజననమున్ను లేదు । ఆలాగున నే। శ్రుతియందు । లలాటాద్రుద్రోజాయతే । అని। రుద్రుడుపుట్టెనని స్వాతంత్ర్యము ప్రకటమాయెను । నామకరణాదికమున్ను రుద్రానుజ్ఞనయ్యెవె చేసుట। శ్రుతి। నామ మెకురు-నామాకరోత్ । అని। ఈలాగె విష్ణుపురాణము॥ శ్లో॥ భ్రుకుటీకుటిలాత్తస్య లలాటాత్క్రోధదీపితాత్ । సముత్పన్నస్తదారుద్రో మధ్యాహ్నార్కసమప్రభః । అర్ధనారీనరవపుః ప్రచండాతిశరీరవాన్ । విభజాత్మానమిత్యుక్త్వాతం బ్రహ్మంతర్దధావతః। తథోక్తో సాద్విధా స్త్రీత్వం పురుషత్వం తథాకరోత్ । అని। సముత్పన్నః పుట్టెననికర్తరి క్త ప్రత్యయముగా దెలిసేది। ఆతర్వాతనె ఆవిష్ణుపురాణమందె॥ శ్లో॥ ప్రాదురాసీత్ప్రభోరంకె కుమారో నీలలోహితః । అని, స్వతంత్రావిర్భావము చేసెగనక। బ్రహ్మాదులజన్మమైతె పారతంత్ర్యమె తెలుపుచున్నది “బ్రహ్మా విష్ణు రుద్రేంద్రాస్సంప్రసూయంతె” అని। ఆలాగె భారతం॥ శ్లో॥ సొసృజద్దక్షిణాదంగాద్బ్రహ్మాణం లోకసంభవం। వామపార్శ్వాత్తథావిష్ణుం లోకరక్షార్థమీశ్వరః । అని। పుట్టింపబడిరనిన్ని పుట్టించెననిన్ని। అదిగనక “యస్సర్వాః సంభృతస్సు స్సంభక్షయతి అజస్రం సృజతివారయతివాతస్మాదుచ్యతె మహేశ్వరః” అని “మత్తస్సర్వం ప్రవర్తతె” అనిన్ని। విశ్వంభూతం భువనంచిత్రం బహుధాజాతంజాయమానంచయత్ । సర్వో హ్యేషరుద్ర ఇత్యాద్యనేకపూర్వోదాహృతశ్రుతివచనసిద్ధమునను మూర్తిన్ని బ్రహ్మ విష్ణురుద్రాది ప్ర

ధానదేవతాసృష్టిన్ని ఆదికారణమైన రుద్రునివలననవును। అవాంతరసృష్టిస్థితులను బ్రహ్మవిష్ణువులు శివాజ్ఞాపారవశ్యముచేత చేతురని తెలుసుకోనేది। ఆలాగున జైమినివాక్యము వేదపాద స్తవమందు॥ శ్లో॥ తన్నమామిమహాదేవంయన్నియోగాదిదంజగత్। కల్పాదౌభగవాన్ ధాతాయథాపూర్వమకల్పయత్। మహాసురనియంతారంవరంతమహమానతః। యదాజ్ఞయాజగత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణస్థితః। అని, ఆలాగె, భాగవతము। బ్రహ్మదయో యత్కృతసేతుపాలాః। అని। బ్రహ్మదేవునివలన రుద్రజననమనుతారమైనందుకు భాగవతమునందు నొకజ్ఞాపకముగలదు। యేమనిన। దక్షాధ్వరసంహారానంతరమందు దక్షిణామూర్తిరూపమైనున్న రుద్రునిసన్నిధానమునకు బ్రహ్మదేవుడువచ్చితె విష్ణువుయొక్క పాదులకుంవలెనె బ్రహ్మకురుద్రుడు వందనముచేసెననిపలికెను। ఆలాగె చతుర్థస్కంధం॥ శ్లో॥ సలోకపాలామునయోమునీనామాద్యంమునిం ప్రాంజలయః ప్రణెముః। సతూపలాభ్యాగతమాత్మయోనింసురాసురెశైరభివందితాంఘ్రిః। తస్మైసచక్రెశిరసాభివందనంఅహర్తన్నుఃకస్యయదైవవిష్ణుః। అని, యిక శ్వేతాశ్వతరోపత్తు- రుద్రునికి జన్మములేదు పుట్టించేవాడు లేడని చెప్పెను- నతస్యకశ్చిత్పతిరస్తిలోకేనచెశితానైవచతస్యలింగం। సకారణం కరణాధిపాధిపానతస్యకశ్చిజ్జనితానచాధిపః। అని, అజంధ్రువంసర్వతత్త్వైర్విశుద్ధం। అనిన్ని మరిన్ని, ‹‹అజాతఇత్యేవంకశ్చిద్భీరుః ప్రపద్యతెరుద్రయత్తెదక్షిణంముఖం తెనమాంపాహినిత్యం ఉపక్రమణం। అజాతమిమమేవేకంమత్వాజన్మనిభీరవః। రుద్రస్యప్రపద్యంతె రక్షార్థందక్షిణంముఖం। అని,

ఇట్లు, సాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిరసనమందు రుద్రోత్పత్తిప్రకరణంబన్నది తృతీయప్రకరణము.

శ్రీకృదనశ్వరవపుర। ప్రాకృతబహులావతారుబ్రహ్మేచ్యుత ముఖ్యైకామరరాసనకే। లీకలితాత్మనిభజింతు। లింగోద్భవునిక॥

రుద్రునికి జరామరణాదులున్నుగలవు కాలమృత్యువుగాక నకాలమృత్యువులే పెక్కుగలవు - అందుకు ప్రమాణము యజుర్వేదారుణప్రథమప్రశ్నమందు, తస్యేంద్రోవమ్రిరూపేణ । ధనుర్జ్యామచ్ఛినత్స్వయం। రుద్రస్యైవధనురార్త్నిః । శిరఉత్పిపేష। సప్రవర్గ్యోఽభవత్। తస్మాత్సప్రవర్గ్యేనయజ్ఞేనయజతే। రుద్రస్యసశిరః ప్రతిదధాతి। అని, బ్రహ్మపురాణం॥ రుద్రాణిగూడిరుద్రుడు॥

శ్లో॥ ఇంద్రేణవమ్రిరూపేణఛిన్నంమమశిరోభవత్। యన్ని మోగాత్ప్రవర్గ్యేణవనాతత్పూర్వవత్కృతం। ఆత్మనోబలిదానేచదర్శనేపిప్రమాదతః। యజమానస్యశుధ్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తంవిధీయతే । అని, ఉత్తరకూర్మపురాణమందు, శరభమునుగూర్చి నరసింహుడు॥

శ్లో॥ రక్షితుంనైవశక్నోమిస్వాత్మానమపిశంకర । యద్దేకింజేష్యసేత్వంమాంధర్మస్తైకథ్యతేమయా। యదామద్భక్తశక్రస్యయజ్ఞోపివికృతస్త్వయా। తదహంతేశిరశ్ఛిత్వాతత్క్రతూరక్షితోమయా। తతస్త్వాంప్రార్థయామాస మమాభీష్టంతుపార్వతీ। తదావైమత్ప్రసాదేనప్రాణాంలేభేమయాశివ! అని, ఈకథ తొల్లి యొకయింద్రుడు పరమవైదికనిష్ఠుడై యజ్ఞము సేయుచున్న యాభాగములువిష్ణువుకే కాని తక్కిన దేవతలగూర్చి వేల్వకుండంగా దేవతలు రుద్రునిప్రార్థించి తెచ్చుకొని యాయాగవిఘ్నము సేయదొరకొంటే, నావైష్ణవోత్తముడైనయింద్రుడు శ్రీహరికి మొరపెట్టితే అప్పుడువచ్చి చక్రముచేత రుద్రునితలద్రుంచి యాగము కడముగాకుండానడుపుచుండగా పార్వతివచ్చి వరముతోచిప్రార్థించితే

నారుద్రుని శిర మెప్పటివల నేఅంటించి బ్రదికించెనని యీకథ మ
త్స్యపురాణమందు చూచుకొనేది. నరసింహునిచేత శరభమై
చ్చిచచ్చెననేకథ నరసింహపురాణమందుచూచుకొనేది, అన్ని యీ
కథలచేత రుద్రునికి నకాలమృత్యువులుకల్పించి అందుకనుగుణ
గా శ్రుతుల కుచలార్థమూహించి అందుకుపబృంహణములై
తీప్తవచనములుసంపాదించినారు గనుకనిదిసకల వేదవేదాంత
రంగతత్త్వము లేనికించిజ్ఞులైనవారిసభలనడిచినదిగాని వేదార్థర
స్యవేత్తలైన మీమాంసకులముందర చెల్ల దదెటువలెనంటె తై
ము-అరుణమందలిదని వారుదాహరించినవాక్యము కలదు-వ్యా
నమైతే అబద్ధము-యేలాగంటే నిందుకుభయవాది మధ్యస్థులై
అద్వైతమతస్థులుచేసిన వ్యాఖ్యానము తెలిపేము- విద్యారణ్య
ములుచేసిన సాయణీయమనే వేదభాష్యమందు, "తస్యేంద్రో
రూపేణ।ధనుర్జ్యామచ్ఛినత్స్వయం।తదింద్రధనురిత్యజ్యం।అభ్ర
వర్ణేషుచక్షతె।ఏతదేవశంయోర్బార్హస్పత్యస్య । ఏతద్రుద్రస్య
ధనుః।రుద్రస్య త్వేవధనురార్త్నిః। శిర ఉత్పిపేష, స ప్రవర్గ్యో
తస్మాద్యః సప్రవర్గ్యేణయజ్ఞేనయజతె । రుద్రస్యస శిరః ప్రతి
ధత్తె నైనగ్ రుద్రఆరుకో భవతి।యఏవంవేద", అని పదికి భాష్యము
మ్రియః పిపీలికాసమానాజంతవః।యదీయఖననాన్మృత్తికాద్రా
యతె ఇంద్రోయధోక్తో ధనుర్దర్శనేనభీతః । వమ్రిరూపేణ
కోటిసమీపెస్థిత్వా తస్యారుణకేతుకాగ్నే ర్ధనుష్యవస్థి
జ్యాంస్వయమేవాచ్ఛినత్ ।యస్యధనుషి జ్యాచ్ఛిన్నాతదేతదభ్ర
అభ్రవర్ణేషు మేఘస్థితప్రకాశేషు దృష్ట్వా ఇంద్రేణచ్ఛిన్నత్వా
త్ । జ్యారహితమింద్రధనురిత్యాచక్షతె । యోయంబృహస్ప
పుత్రః శంయుర్బార్హస్పత్యస్యైతదేవధనుః।అస్త్యైవధనుః సాయంస్వ

ర్యం సంపాదయతి। యస్మాదేతద్రుద్రస్యధను స్తస్మాదితముత్కృష్టం। రుద్రో నామాత్రారుణకేతుకాగ్నిః । రుద్రోవా ఏషః యదగ్నిరితిశ్రుతేః। అథబ్రాహ్మణం । యదేతదుచ్ఛిన్నజ్యాకంధనుః। తస్యైంద్రశంయురువాణిణాంధనుష్ట్వమిత్యై తావన్నకింతుజ్యాయాం ఛిన్నాయాం ఉత్పతంతి। ధనుషః ఊర్ధ్వాకోటిర్యస్యరుద్రస్యగళమవష్టభ్య పూర్వమవస్థితా తస్య రుద్రస్యశిరశ్ఛిందంతి ఊర్ధ్వంనీత్వాధః పాతయంతిపి పెషతచ్ఛిరశ్చూర్ణీచకార । సచపిష్టశిరోభాగః । ప్రవర్గ్యరూపేణావిబభౌ యస్మాద్రుద్రస్య శిర ఏవప్రవర్గ్యః తస్మాత్ప్రవర్గ్యగ్ సహతేనయజ్ఞేనయోయజతే సరుద్రస్యశిరః ప్రతిదధాతిపునః సమాదధాతి । యః పుమానేవం శిరః సమాధానప్రకారంవేదతమేవరుద్రఆరుకోనభవతి। తస్యహింసాంనకరోతీత్యర్థః। అని, యీకథయజ్ఞప్రశంసాపరము ప్రవర్గ్యప్రతిపాదకము, పూర్వపది, అతితామ్రాణిశవాసాగ్సి అనేపదియందు విశ్వేదేవతలనున్న ఆరుణకేతుకాగ్నినిన్ని వర్ణించియున్నదదిగనుకతర్వాతిపదియందుఅన్యాదేశముగాతచ్ఛబ్దము ప్రయోగించే ఉన్నదితస్యఅనంగా పూర్వోక్తారుణకేతుకాగ్నియొక్క అనుట, ఆఅగ్నివిల్లుచూచిజడిసి ఇంద్రుఁడు చదలురూపాన ఆవింటినారితెంచితే ఆవింటిమీదకొమ్ము మెడకిందనున్నదిగనుక నెగిసెటప్పుడు ఆఅగ్నిశిరస్సుకొట్టిచూర్ణము చేస్తెనాచూర్ణము ప్రవర్గ్యమనిపించుకొనెను అదిగనుక నెవరైనాయజ్ఞము చేసేవారుప్రవర్గ్యముతోకూడాచేసితే ఆ అగ్ని శిరస్సుతిరగాకూర్చినవారు వారికిమేలుచేసుగాని హింసింపడనిచెప్పుచున్నది- యజ్ఞమల్లాఅగ్ని ప్రధానము గనుక నరుణకేతుకాగ్నియజ్ఞము, ఆలాగె యీఆరణాలంబె ప్రవర్గ్యబ్రాహ్మణమందుః దేవావై [illegible] తెబ్రువతే।

యంనః ప్రథమంయశబుభాదిత్యాది। తస్మాదేషఆశ్వినప్రపయ్యా
వ। యత్పరివర్గ్యః। ఇత్యంతమనుసంధేయం। ఇక్కడవిస్తరించి
ఉన్నది చూచుకొనేది అదిగనుకయ్యేనామ వేదమందు ఈయజురా
రుణకేతుకో క్త్రారణ్య భాగవతరుద్రశబ్దసమాధానస్థానమందు య
జ్ఞస్త్యైవతచ్ఛిరఃప్రతిదధాతి।అని.యజ్ఞపదప్రయోగముచేసెను॥
తిసామాన్యాత్ "అనేన్యాయముచేత నారుద్రశబ్దము యజ్ఞవాచక
మని తెలియబడెను అందుకుప బృంహణవచనములు లింగపురాణా
ములైన పురాణములచూచుకొనేది ఇదిగాక వీరభద్రాదులచేతయ
జ్ఞశిరోవిష్ణుశిరస్సులు కొట్టబడెనని పురాతనకథలుగలవు అందుకు
ప్రమాణశ్రుతులు - ఎతదేవసంయోగాద్రు గాహావాసూర్యస్యే
త్యాదిధనురాత్నిః। విష్వేరదో్యవిష్ణోఃశిరఃప్రతిభింద్యతు। తతుమ
పపాత। యజ్ఞోముఖస్తస్మైసచ్ఛిరోయత్పరివర్గ్యః। వాజసనీయ
ధనురాత్నిఃప్రకృత్యామనంతి।విష్ణోఃశిరః ప్రతిషిందితం।ఇదిదక్షాధ్వ
రప్రసంగము। ఆలాగెలింగపురాణము॥శ్లో॥ పపాతచతథాభూమౌ
విసంజ్ఞః పురుషోత్తమః। పునరుత్థాయతంహంతుంచక్రముద్యమ్య
సఃప్రభుః। వ్యష్టంభయదదీనాత్మాకరేణైవస్తనంశిశుః।ఉత్తిష్ఠేద్ధు
కేతస్తైనపాషాణఇవనిశ్చలః। త్రిభిశ్చఘర్షితస్తైనద్విధాభూదైః
పరిభోర్ధనుః। శార్ఙ్గకోటిపరిసంగాచ్ఛచిచ్ఛే దసశిరఃపరిభుః
తత్క్షణాదపతద్భూమ్యాం శిరస్తస్యధరాతలె। వాయునాప్రే
తంచైవఘూర్ణితజేనపినాకినా। పరివివేశత్క్షణాదేవ తదాహ్వాహ
వనీయకె। పరిదేశాంతరే। శార్ఙ్గకోటిప్రసంగాచ్ఛ కేశవస్యమహా
త్మనః। శిరశ్చిచ్ఛేదయామాసవీరభద్రోమహాబలః। వామనపురా
ణం। జటాధరం..తస్మాద్దశ

దపకాన్మ్యాయజ్ఞో ధ్వాంతహిర్ణితస్థితః। శాంతిపర్వం శ్రీకృష్ణవచనము॥శ్లో॥నచైవాకల్పయద్భాగం దక్షోరుద్రస్యభారత। తతస్స దేవీవచనాద్దక్షయజ్ఞమపాద్రవత్। ససర్జశూలంక్రోధేనప్రజ్వలంతం ముహుర్ముహుః। తచ్ఛూలంభస్మసాత్కృత్వా దక్షయజ్ఞంసవిస్తరం।అవయోస్సహసాగచ్ఛద్బదరాశ్రమమంతికాత్। వేగనమహతాపాథ్రపతన్నారాయణోపిచ।తతస్తత్తేజసాప్లుష్టాః కేశానారాయణస్యచ। బభూవుర్ముంజవర్ణాస్తుతతోహంముంజకేశవాన్।అద్యప్రభృతిశ్రీవత్సఃశూలాంకో మేభవత్వయం।అని, లైంగ్యం।యజ్ఞస్యశిరసశ్ఛేత్తాపూష్ణోదంతవినాశకః।వాయవీయసంహిత। శరేణార్ధేందువక్త్రేణసవిరాట్పరపూరుషం।మృగరూపేణధావంతంవిసిరస్కంతథాకరోత్।అదిగనుక నేత్రకతుధ్వంసీవృషధ్వజః, అని,రూఢీయోగనామము చెల్లును- అయితే వారువ్రాసిన బ్రహ్మమాత్స్యపురాణాదివాక్యము లేలాగు అప్రమాణములాయెనంటే, శ్రుత్యర్థమొకతీరునను పురాణవచనార్థమొకప్రకారమునను వుండెగనుక, విశ్వాసయోగ్యములుగావాయెను- అయితే యిక్కడ ఆహోరాజానమధ్వరస్యఅని యజ్ఞాధిపతిగనుక సంబంధవశమున యజ్ఞపదమే రుద్రవాచకమగునంటేకానేరదు- యజ్ఞోవైవిష్ణుఃఅనేటిశ్రుతిచేత విష్ణువందురూఢిగనుక విష్ణుపరముగావలయును- పూర్వోక్తభారతవచనాదివిరుద్ధముగనుకను యీలాగు వేదార్థరహస్యనిర్ణయవేత్తలుగాని శుద్ధ పశుప్రాయులైన శుంఠలు యీ శ్రుతులకుతాత్పర్యము రుద్రునిశిరస్సుకొట్టెనని నిర్ణయించుకొన్నారు- ఈలాగైతే ‹‹శుంఠాస్త్రయోవైష్ణవాః›› అనేవాక్యమునకు, శృంగేశాంగులికభాగవతసంప్రదాయికభేదాత్మక త్రివిధవైష్ణవులు స్నశుంఠలని వ్యాఖ్యానము చేయవచ్చును గనుక యజ్ఞునిశిరశ్ఛే

దనప్రసంగము అన్యథాసిద్ధమాయెను - ఇక సకల దేవతలకున్ను రుద్రుడే శిక్షకుడనుట తెలిపేము॥ లైంగ్యం ॥ విష్ణుంబ్రహ్మాణమింద్రంచయమమన్యాన్సురానపి। యతోనిగృహ్యహరతేహరఇత్యుచ్యతేబుధైః। అదిగనుక విష్ణ్వాదిదేవతలకు సంహారకుడున్ను శిక్షకుడున్ను శివుడుగాని ఆశివునికెవ్వరున్ను శిక్షకులు లేరు॥ స్కాందం। విష్ణువాక్యం॥ త్వంవిశ్వకర్తాతవనాస్తికర్తా। త్వంవిశ్వభర్తాతవనాస్తిభర్తా। త్వంవిశ్వహర్తాతవనాస్తిహర్తా। త్వంవిశ్వనాథస్తవనాస్తినాథః। అయితే నీశిక్షకత్వాదిధర్మమాపచారికమో యథార్థమో అంటే యథార్థముగా దెలిపేము. క్రమమునన్ ప్రథమము విష్ణువును శిక్షించుటనుతత్స్వరూపమైనయజ్ఞమునుశిక్షించుటను తెల్పితిమే, ఇక నతనిఅవతారముల శిక్షించుట తెలిపేము॥ అథర్వణవేదము॥ “త్రియంబకోబకోనామరుద్రః నారాయణరశ్చంచునాచకర్త” అని, మీనావతారశిక్ష. ఇక కూర్మావతారశిక్ష॥ కాళికాఖండే॥ తతఃప్రాణ్యుపకారాయ కూర్మంసంహృత్యగర్వితం। తదంగంభూషణత్వేనధారయామాసశంకరః॥ స్కాందం॥ నరసింహునిగూర్చి వీరభద్రవాక్యము॥ అద్యాపితవపశ్యస్వకపాలంకూర్మరూపిణః। హరహారలతామధ్యే ముగ్ధకస్మాన్నబుధ్యసె। అని, ఇక వరాహావతారశిక్ష ॥ కాళికాఖండం ॥ ఉత్పాట్యదంష్ట్రాంతస్యైకాం హరస్యోరసిభూషణం। ఏకశృంగవపుహ్యాభూత్తదాప్రభృతిమాధవః॥ లింగపురాణం॥ దృష్ట్వాజగ్రాహదంష్ట్రాంతాంవిష్ణోశ్చైవమహాత్మనః। బభారచమహాదేవః కూర్మంప్రాంతేపిచోరసి। పుత్రపౌత్రైర్వృతఃసర్వో వరాహశ్చప్యభువి। అద్యాపిసూకరాఖ్యాతంతీర్థంగంగాతటేస్థితం। సర్వశక్త్యాహతోయత్ర వరాహఖ్యోమృతోహరిః। ఆలాగే వీరభద్రవచనము॥ విస్మృతంతత్తదంశేన దంష్ట్రోత్పాటేనపీడితః। వరాహవిగ్రహస్త్వద్యనాద్యేశస్తేనహాతునా। అని, నరసింహావతారశిక్ష

శ్రుతి ॥ హరిగ్ం హరంతమనుయంతిదేవాః విశ్వస్యేశానంవృష
భంమతీనాం। అని, తైత్తిరియ్యామందుచెప్పెను, ఆలాగే ఈచెప్పినమ
త్స్యాదివామనాంతావతారశిక్ష మహానాటకమందు ప్రశంసించి
నారు॥శ్లో॥ కల్పాంతెశమితఃత్రివిక్రమమహాకంకాళబద్ధస్ఫురచ్ఛేషః
సూత్రమదోన్నృసింహనఖరప్రోతాదకోలామిషం। విశ్వైకార్ణవ
సంవిహారముదితౌయౌమత్స్యకూర్మావుభౌ।కర్షఁధ్ధీవరతాంగతో.
స్యతుసతాంమోహంమహాభైరవః। అని,ఇత్యాది ప్రమాణములు
బహుశాకలవు- విస్తరభయమునవ్రాయము- ఇందుకు వారుకొ
న్నిశంకలుచేసి పరిహరించుకొన్నారవి తుచ్ఛశంకలైనా తగినట్టు
క్రమముననే నిరసించేము- వారుశంకించినలక్షణము, సాత్వికపు
రాణమైన భాగవతమందుచెప్పుటలేదుగనుక, దక్షయజ్ఞములోనికి
శ్రీహరి వచ్చుటలేదుగనుక,కడమతామసపురాణముల జెప్పినదంటే
ప్రమాణముగాదనిన్ని విష్ణువునుగూర్చిచేసేయాగములోనికి విష్ణు
వేవచ్చి సభ్యుడైయుండెననగూడదు- యజ్ఞఫలకర్తఁగనుక ఆయన
సాక్షాత్కారముగావచ్చివుంటే యజ్ఞముచేయనేపనిలేదు - చేసిన
ట్టామెనా యేరుదాటిన్ని ఓడ నెత్తికెత్తుకునిపోయెనన్నట్టువలెనే
అప్రయోజకమవుననిన్ని యజ్ఞకర్త శ్రీహరేకాని ‹‹ఉచ్ఛేషభాగో
వైరుద్రః" అని, కడపట నుచ్ఛిష్టభాగభోక్తమైన శైవమతాధిదే
వతకానేరడనిన్నియిటువంటి కుయుక్తులువ్రాసుకొన్నారుఅందుకు
వరుసనే ఉత్తరముచెప్పేము. పురాణముల తామసత్వాదినిర్ణ
యము ప్రథమప్రకరణమందు నిరసించినారముగనుక యిక్కడను
ఆజోలిపనిలేదు- పురాణములన్ని సమమేగనుక వొకపురాణమం
దువిస్తరించినకథ వొకపురాణమందు సంక్షేపింతురు- యిదిభా
గవతమందు మన్వంతరవర్ణనావ్రసంగవశాత్తువచ్చిన ప్రాసంగిక

కథగాని, విశేషించి దక్షాధ్వరధ్వంసనము చెప్పవచ్చిన ప్రధానకథ
గాదుకనుక సంక్షేపించినారు- యిదిగాక విష్ణూత్కర్షవర్ణనా
ర్థమైచేసినపురాణముగనుక విష్ణుపరాభవము జెప్పగూడకపో
అంతమాత్రముపేక్షించి తక్కినకథసూచించినారు- భాగవతము
శ్రీహరిగుణవర్ణనార్థమై నందుకు ప్రథమస్కంధగత వ్యాసనారద
సంవాదముచూచుకోనేది, మెమున్న వక్ష్యమాణప్రకరణమందుబ్రా
యుచున్నారము, తననుగూర్చిచేసేయాగములో తానేసభ్యుడుగా
దగదన్నదిన్ని తెలియనియుక్తిఅయ్యేవే, యెటువలనంటేధర్మరా
చేసిన రాజసూయాశ్వమేధాదులందు సాక్షాత్కారమునను
టను, వృత్రాసుర వధదోషనివృత్తికై అశ్వమేధ మిందునిచేత
యించుటనువలెనేదక్షాధ్వరమందునుండుటనుసంభవించును- దే
న్నట్టాయెనా పురాణోపబృంహిత ప్రత్యక్షశ్రుతిసంవాదమై
క్షయాగమందలివిష్ణు పరాజయముకల్లనుట పాషండత్వము- ఉ
చ్ఛిష్టభాగభోక్తఅయి రుద్రుడు యజ్ఞకర్తగాడని ఉచ్ఛిష్టయా
వ్రాసికొన్నారు- యిందుకు పూర్వప్రకరణమందు నగ్నిహో
త్రాదిప్రసంగమందు క్రతువు రుద్రశేషప్రసంగమగుటనున్ను
ద్రుడే యజ్ఞభర్తయగుటను తక్కినదేవతలు రుద్రానుజ్ఞవయ్యే
తదుచ్ఛేషణహావిరోక్తలగుటను శ్రుతిపురస్సరముగా లెస్స
విస్తరించినారము॥ శ్లో॥యన్మూర్ధభిర్దధతియచ్చరణావసృష్టం। అ
భాగవతమందు శివునిపాదధూళి బ్రహ్మాదులు శిరస్సులదాల్తురని
న్ని॥శ్లో॥శార్వం తేజోధృతంయస్మాద్దైవైశ్చక్రిపురోగమైః। తస్మా
జ్జరాదినిర్ముక్తాః।అని, ఆదిత్యపురాణమందు విష్ణ్వాదులు శివతే
పానముచేసినారనిన్ని తెలిపినార మిక నుచ్ఛిష్టభోక్తలగుటయే
త, ఇదిగాక శివునిధర్మపత్నియైన ... దేవి తమ్ము ముద్దలున్న

భక్షింతురని చెప్పుచున్నది. సౌందర్యలహరియందు॥ శ్లో॥ రణేజిత్వా దైత్యానపహృతశిరస్త్రైః కవచిభిః । నివృత్తైశ్చండాంశుత్రిపురహరనిర్మాల్యవిముఖైః । విశాఖేంద్రోపేంద్రైః శశివిశదకర్పూరశకలా, విలీయంతే మాతస్తవవదనతాంబూలకబళాః॥ అని ఇదిగాక మరొకయుక్తి సంపాదించికొన్నారేమనిన, మహదవమానముచేసిన యీదక్షుడు తలగొట్టబడే వేళవచ్చిన దక్కడికేలపోవలెనని ఆదక్షుడు పిలువవచ్చి వాగాని ఉపేంద్రుడు ముందరవచ్చేకీడు తెలిసి పోడాయెనని, యిది మిక్కిలీతోచనియుక్తి, యెటువలెనంటే తన అన్నయైన యింద్రునికిన్ని నన్ను-చాలానమ్మి నిర్భయులైయున్న దేవతలకున్ను పరమవైష్ణవనిష్టచేత రుద్రుని వెలిపెట్టి తన్నుగూర్చియజ్ఞము చేసేదక్షునికిన్ని యీలాగు ముందరవచ్చే ౘపద్రవము తెలుపుడుచేసి వారికొకకీడువొరయకుండా రక్షించికొన్నవాడుగాడాయెగనుక ఆయన సౌభ్రాత్రమున్ను ఆశ్రమపక్షపాతమున్ను భక్తవాత్సల్యమున్ను ఆపాటిద్ధి, తనకుమాత్రము కీడువొరయకుండా గట్టిజేసికొన్నమాత్రముగనుక అనాప్తుడున్ను భక్తవంచకుడున్నాయెను- యీలాగే మరికొన్నియేడాటలను భక్తవంచకత్వమున్ను తెలిపేము - నముచిమొదలైనదైత్యులు సదా

＊విష్ణువుభక్తవంచనమును చేయుట＊

చారసంపన్నులున్ను తనభక్తులున్ను వారిని మోసపుచ్చుట ప్రసిద్ధము-అందుకుప్రమాణము పద్మపురాణము॥ శ్లో॥ నముచ్యాద్యామహాదైత్యాః పురాస్వాయంభువేంతరే। మహాబలపరీవారా మహావీర్యామహౌజసః। సర్వేకర్మరతాః శుద్ధాః సర్వపాపవివర్జితాః। త్రయీధర్మయుతాస్సర్వే భగవద్భక్తిసంయుతాః। ఇత్యారభ్య, అహమప్యవతారేషు త్వాంచరు ద్దమహాబల। ఏతేషాంమ్మహనాథాయ

పూజయామియాగెయాగె।త్వంచరుద్రమహాబాహోమోహశాస్త్రాణికారయ।అని,అటుగనుకనే పరమభాగవతాదులైననారదాదులున్ను విష్ణువుచేత చాలామోహితులైమోసపోయిపిసికితుదకు శివభక్తులైరి, అందుకు విష్ణుమాయానాటకమనేగ్రంధమందునారదునిస్త్రీరూపముచేసి బిడ్డలగనజేసుటను పుండరీకుని చండాలస్త్రీగమనమునకులోనుజేసుటను, ప్లప్లోమని అంధతమస్సునబడత్రిచిదిక్కుపరచుటను ఇత్యాదులు వైష్ణవశాస్త్రములలోనే ప్రసిద్ధము- ఇదిగాక నారదపర్వతులు అంబరీషుకుమార్తెఅయిన విమల అనేకన్యను మోహించితమకిమ్మనివొకరినొకరెరుగకుండా అంబరీషునినడిగితెమీరిద్ధరూనడుగుచున్నారొకరికియిచ్చితె కడమవారుగాముపెట్టెదరుయిద్దరికిన్నీఇచ్చుటధర్మముగాదుగదా,స్వయంవరముసేయించుచున్నాను,మీయిద్దరిలోమనసువచ్చినవారినినాపడుచువరించునంటేనారదుడు విష్ణునువేడుకొని స్వయంవరకాలమున పర్వతునికోతి ముఖమువానినిచేయమనెను,పర్వతుడువోయినారదునికొండముచ్చుమొగమువానినిచేయవలెనని వేడుకొనెను,ఆలాగేచేసియున్న దినమును మహాసుందరవిగ్రహమై తానుండిఆవిమలను తాలంకించుకునిపోయెనుయీావృత్తాంతమెరిగివారుభార్యావిరహాదిదుఃఖములనుభవింతువుగాకఅనిశపించినాటనుండిశివభక్తులైరి,ఆలాగేస్కాందపురాణ పంచవింశాధ్యాయము॥శ్లో॥ కిమర్ధంశ ప్తవాన్ బ్రహ్మన్ విష్ణుంలోకగురుంహరిం। నారద స్తపతాం శ్రేష్ఠ స్తన్మేకథయతత్వతః సప్తవింశాధ్యాయము॥శ్లో॥తతొవిదిత్వాహరిణాకృతంత మ్మనోరధం ణాక్రోధపరీతచేతసా। కవిప్రిమోాయంభృగువర్యవిప్రః శశాప విష్ణుం సహసాన్నపాణాం। విమోహయిత్వాకిత వైనకన్యాహృతా

యచ్చక్రభృత్తైవమద్య । సుణాధికాయాస్సుచిరం ప్రియయా యాస్సు దుఃఖమాప్నోతువియోగజాతం। యద్యస్తిశక్తిస్తపసామహేంద్ర తానిచీర్ణాన్యతిదుష్కరాణి । లుప్తాత్మధీః ప్రాకృవత్సపత్నీవి యోగ శోకాభిహతోహరిస్స్యాత్ । ఇత్యాది, అథాష్టపంచా ధ్యాయము॥ శ్లో॥ విహాయవిష్ణుసేవాంచవంచితౌతెనతద్విజౌ। తదా ప్రభృతినిర్వేదాచ్ఛివభక్తౌబభూవతుః। ఏవంపురానారదేనశప్తఃప ర్వతధోద్విజ। విష్ణుః కామితయాచైవనిష్కృత్యాస్వేషుచైవహి। జన్మాం తరెమహాదుఃఖమవాపద్విజసత్తమ। అని, వ్యాసులున్ను “నదైవంకే శవాత్పరం” అని, విష్ణుభక్తినెరపబోతెనందికేశ్వరుడు భంగపరచె కాలమందువచ్చి నివారించకనుపెట్టుచేసె గనుక ఆయనయాశ్రమ పత్నిమాపాటిచి గాదెలుసుకొని క్షమాపణముచేసికొని నాటనుం డిశివభక్తుడాయెను, అందుకు కాశీఖండము॥ శ్లో॥ ఇమంస్తవంమహా పుణ్యంయదైవకృతవాన్స్వయం । పారాశరస్తదారభ్యశివభక్తిప రోభవత్ । విభూతిభూషణోనిత్యంనిత్యంరుద్రాక్షధారకః। రుద్రసూ క్తజపానిత్యంనిత్యంలింగార్చకోభవత్ । అని, విష్ణుభక్తివిడిచినాగా నిమొదలమహాభాగవతులలో గణనజేసి పురాణవచనోక్త సంఖ్యా పూర్తికి వ్యభిచారప్రసక్తి గాకుండాభాగవతధర్మము విడువరై రి, యెలాగంటే బృహన్నారదీయమందు॥ శ్లో॥ శివప్రియాశ్శివాసక్తా శ్శివపాదార్చనెరతాః। త్రిపుండ్రధారిణోయేచతెవైభాగవతోత్త మాః । వ్యాహరంతిచనామానిమెశస్యభోఃపరమాత్మనః। రుద్రాక్షా లంకృతాయెచతెవైభాగవతోత్తమాః । ఇత్యాది భాగవతలక్షణ మలవరచుకొనిరి గనుక, ఇకబలిని, వారుణపాశబద్ధునిజేసితావైవప్ర హ్లాదునితోగూడా అధోలోకమునవైచుటను అష్టమస్కంధైకవిం శాధ్యాయము॥ శ్లో॥ బబంధవారుణైః పాశైర్బలింసుత్యేహనిక్రతోః। ఇత్యాది, స్వకీయార్థ ప్రతిబలిః॥ శ్లో॥ భవద్భిర్నిర్జితాహ్యేతెబహుశో నుచరాహరెః । దైవెనైద్ధంతఏవాద్యయాధిజిత్వానదక్షినః। ఏతాన్వ

యంవిజెష్యామోయదిదైవంప్రసీదతి । అథ ద్వావింశాధ్యాయే, ప్ర
హ్లాదవాక్యం, "త్వత్కృతైవదత్తం పదమైంద్రమచ్యుతాహృతం
దైవాద్యత్రదేవశోభనం । త్రయోవింశే । ప్రహ్లాదో బలినాసహ
ప్రణతస్తాననుజ్ఞాతః ప్రవివేశమహాబిలం । అని । అదిగనక
ణాసురుడు పితృపితామహప్రపితామహులైన బలివిరోచనప్ర
హ్లాదులు విష్ణుభక్తులై మోసపుచ్చబడి కడగండ్లగుడు వంగా
చితానీశ్వరభక్తుడై గా ణాపత్యముగలిగిసకల లోకములు
చున్నాడు । షష్టస్కంధమందు శుకవచనము ॥ శ్లో॥ బాణ
ధ్యగిరిశం లేభెతద్గణముఖ్యతాం । యత్రాప్యద్యాపి భగవానాస్తే
ద్యఃపురపాలకః। అని, పరమవైష్ణవుడై పాంచరాత్రాను సా
శాండిల్య సంహితఅనె స్వరూపగ్రంథనుచేసిన శాండిల్యు
దనునరకయాతన ననుభవింపచేసెను, అందుకుప్రమాణము
భిమతమైన హారీతస్మృతియందష్టమాధ్యాయము విష్ణువాక్య
తస్మాదవైదికంలోకం నిరయంగచ్ఛదారుణం । దివ్యవర్ష
విప్రభుక్త్వానరకయాతనాం।అని। ఇత్యుక్త్వాభగవాన్విష్ణు
వాంతరధీయత । శాండిల్యోనరకంప్రాప్య పునరుత్పద్యభూ
అని। యీశాండిల్యుడున్ను తుదనుశివభక్తుడై మోక్షమునొం
నివాసిష్టలైంగ్యా ష్టామాధ్యాయమందు॥శ్లో॥అనిత్యమీశ్వరా
మితి జ్ఞాత్వాప్రసాదతః । శాంతిల్యోపివిముక్తా భూత్తచ్ఛి
శ్చైవ మేవహి।అని। మార్కండేయుడున్ను తననునమ్మితపస్సు
యున్నందుకు మాయచేత భ్రమపెట్టి కష్టపరచగానా
మున శివుడుప్రసన్నుడైతె సుఖపడెనని। ద్వాదశస్కంధ దశ
ధ్యాయము॥ శ్లో॥ ఇతిచంద్రలలామస్యధర్మగుహ్యోపబృంహి
వచోమృతాయనమృషిర్నాతృప్యత్కర్ణయోఃపిబన్ । సచి
మాయయావిష్ణో భ్రామితఃకర్శితోభృశం । శివవాగమృత
క్లేశపుంజస్సమబవీత్ । అహోఈశ్వరచర్యేయం అని।

డున్నిలాగె శివకటాక్షమునన య్యె, మొదటి అజ్ఞానతమస్సు విరగడై నిర్మలుడాయెను। చతుర్థస్కంధం॥ శ్లో॥ సంధీయమానే శిరసి దక్షోరుద్రాభివీక్షితః। సద్యస్సుప్తఇవోత్తస్థౌ దదృశేచాగతోమృడం। తతోవృషధ్వజద్వేష కలితాత్మాప్రజాపతిః। శివావలోకాదభవచ్ఛరదభ్రఇవామలః। అని। మరిన్ని। శ్రుతధనుడు శ్వకాది యోనులబడుటను భద్రశీలుడు వైకుంఠమునసుండి పడుటను, జయవిజయ చిత్రకేతు ప్రముఖులు రాక్షసయోనులబడుటను విష్ణుపురాణాదుల ప్రసిద్ధము, అయితె నిక్కడనొక్క శంకగలదు, శివుడిచ్చే పదవి అస్థిరము విష్ణుభక్తులకువలె స్థిరముగాదందురది తెలియనిముచ్చట, అందుకుకొంత తెలిపెము, అతిస్థిరములైన బహ్మవిష్ణ్వాదులపదవులు। ఈశ్వరకటాక్షలబ్ధములగుట భారతాదివాక్యప్రమాణపురస్సరముగా తెలిపినామె। ఇకను కేశిఅనేరాక్షసునికి అనంతైశ్వర్యమిచ్చుటకుదాహరణము। వామనపురాణము॥ శ్లో॥ ఆసీన్నిశాచరపతిర్విద్యుత్కేశీతివిశ్రుతః। తస్యపుత్రో గుణశ్రేష్ఠస్సుకేశిరితివిశ్రుతః। తస్యతుష్టోప్యవినాశపురమాకాశచారిణీం। ప్రాదాదజేయత్వమపిశత్రుభిశ్చాప్యవధ్యతాం। ఉత్తరరామాయణం॥ శ్లో॥ అమరం చైవతంకృత్వా మహాదేవోవ్యయోక్షయః। పునరాకాశగః ప్రాయాదుమాయాః ప్రీతికామ్యయా। తతస్సుకేశీవరదానగర్వితో దేవ్యాః ప్రభోః ప్రాప్యహరస్యపార్థివ। చచారసర్వాం సమహాంమహీపతె ఖగాంపురీం ప్రాప్యయథాపురందరః। అని। అయితె పౌండ్రకవాసుదేవునికొడుకు సుదక్షిణుడు శివునినారాధించితనశత్రుక్షయంచేసెపాటి కృత్తినిపుట్టించవలెనంటె నాలాగెవరమిచ్చెను, ఆకృత్తిని కృష్ణునిమీద ప్రయోగించితె కృష్ణుడుచక్రమునుపంపువెట్టితె అది ఆకృత్తిని సుదక్షిణునిన్ని వానిపట్టణమైన వారణాసీనిన్ని భస్మముచెసెనని భాగవతాదులందున్నది। శత్రుక్షయమున్ను కాలేదాయెను, మూలతొాపోనివచ్చె

ను శివుడిచ్చేవరములెల్లా నీలాగెలంటెనికూడ సమాధానముగా సెను । ఆవరదానముందె బ్రహ్మణ్యుని మీదప్రయోగించకు మని మేరచేసినాడు - ఆలాగే దశమస్కంధ షట్షష్ఠితమాధ్యాయము॥ శ్లో॥ అభిచారవిధానేనసచాగ్నిః ప్రమథైర్వృతః సాధయిష్యతిసంకల్పమబ్రహ్మణ్యేప్రయోజితః । అని, బ్రహ్మణ్యోదేవకీపుత్రఃఅన్నారుగనుక మేరదప్పి బ్రహ్మణ్యుడైనకృష్ణునిమీదనేప్రయోగించి తానష్టమాయెను-భగదత్తజరాసంధాదులుప్రయోగించిన వైష్ణవాద్యస్త్రములు భగదత్తాదులనేముగించినట్టువలెనే,ఇదేకాదు - పరమకారుణికుడైన పరమేశ్వరుడెవ్వరికి వరములిచ్చినా ధర్మహానిసేయకుండామేరచేసి అనుగ్రహించును- ఆలాగే లవణాసురునితండ్రియైన మధుదైత్యునికిశూలమిచ్చేటప్పుడున్నుధర్మవిరోధమయ్యేవేతుదగా మేరచేసెను. ఉత్తరరామాయణం॥ శ్లో॥ దేవః సప్రీతస్తవారిఘ్నదదావ్యాయుధముత్తమం।యావత్సురైశ్చవిప్రైశ్చనవిరోధంకరిష్యసి । తావత్కాలంతవైతత్స్యా దన్యథానాశమేష్యతి।అని, యీలాగే నంధకాసురునికిన్ని వరమిచ్చుట, వామనపురాణే॥ ప్రహ్లాదవాక్యం॥తవపిత్రాత్వపుత్రేణధర్మనిత్యేనదానవ। ఆరాధితోమహాదేవఃపుత్రార్థాయపురాకిల।తస్మైత్రిలోచనేనాసిద్ధితాధన్యదానవ । పుత్రకంపుత్రకామస్యప్రోవాచవచనంభయ దాతులోకవిద్విష్టందుష్టంకర్మకరిష్యతి। త్రైలోక్యజననందాత్వభివాంఛిష్యతేధమః।ఘాతయిష్యతివావిప్రందేవాన్ద్వేష్యతిసురాన్।తదాస్యస్వయమెవెహకరిష్యేకాయశోషణం।అని, రావణాసురునికిన్నిశివశివభక్తావమానమునన్నయ్యే వేనాశమవుట॥శ్లో॥ తతః శుభేత్రతల్లింగంనానారత్నవిభూషితం । అర్చయిత్వాతుతల్లింగం యుద్ధాయ ... । తత్సర్వంసఫలంతస్యవిధినార్చయతో

హరం। అథాజ్ఞానీకరో త్యేవ రావణో దుర్మతిర్యథా। ఋషిభిర్దేవతై
శ్చాస్యమృత్యుః సంచింత్య తేయదా। సతుమత్తోనజానాతివిధిహీనంశి
వార్చనం। అనిమరిన్ని అక్కడనే॥ శ్లో॥ అథరామంమహాదేవః ప్రసాదా
ద్వీక్ష్యతత్కృతం। పాదాంగుష్ఠేనతంశైలంపీడయామాసలీలయా।
తతస్తేపీడితాస్తత్ర శైలస్యాధోగతాభుజాః। అని, కైలాసమెత్తినఅ
వజ్ఞగలదు- ఇదిగాక పరమశివభక్తుడైననందికేశ్వరునికవజ్ఞచేసి తే
నాయన శాపమువలనను హానివచ్చెను అని ఉత్తరరామాయణ
మందు,॥ శ్లో॥ తంక్రుద్ధోభగవాన్నందీ శంకరస్యాపరాతనుః। అబ్రవీ
త్తత్రతద్రక్షో దశాననమవస్థితం। తస్మాద్వానరరూపంమామవిజ్ఞా
యదశాననః। అశనీపాతసంకాశ మట్టహాసంప్రయుక్తవాన్। తస్మా
న్మమ్ముఖసంకాశామద్వీర్యసమతెజసః। ఉత్పద్యంతెవధార్థంతెకుల
స్యాన్యేచవానరాః। అని, ఇత్యాదిబహుతరప్రమాణములుకలవు
విస్తరమనేభయమునవ్రాయమైతిమి- అదిగనుక శివుడెటువంటివా
రికటువంటిఫలమిచ్చును- అందుకుప్రమాణము దశమస్కంథము॥
శ్లో॥ దేవాసురమనుష్యేషుయేభజంత్యశివంశివం। ప్రాయస్తేధనినో
బ్రహ్మన్నతులక్ష్మ్యాః పతింహరిం। అని పరిక్షిత్తుఅడిగితే శుకుడు॥
శ్లో॥ శివశ్శక్తియుతశ్శశ్వత్త్రిలింగోగుణసంవృతః। తతోవికారాఅ
భవన్ షోడశామీషుకంచన। ఉపథావన్విభూతీనాం సర్వాసామ
శ్నుతెఫలం। అని తెలిపెను। అదెక్కడిమాటంటే। ఇప్పుడు జెప్పినశ
తధనుభద్రశీలాదులకున్ను యుధిష్ఠిరకుచెలోగ్రసేన సాందీపని
ప్రభృతులకునిచ్చిన ఐశ్వర్యమస్థిరముగనక విష్ణువున్నుశ్వరైశ్వ
ర్యప్రదాతెఅవును। శాఖాచంక్రమణమువిడిచి ప్రకృతమనుసరించే
ము। ఈలాగునప్రసిద్ధము గనుకభక్తవంచకత్వమున్ను స్వాభావి
కముగాని ఆరోపణముగాదు। అదిఅటుండెను। తనమనసూచించేసి

న క్రతువిధానమందు సోమయాజియైన దక్షునితలగొట్టిసదస్యు
లైనదేవతలను ఋత్విగాదులైన ఋషులనుబట్టి కుంటి గుడ్డివాండ్ల
నుబోసివాండ్లను మొండివాండ్లనుగాజేసి భంగపరచినతర్వాత
నైనావచ్చి ఆయజ్ఞవిఘ్నకర్తలైన వీరభద్రాదులదండించి ఆయా
దేవతలకుపోయిన అవయవములు తిరగాకల్పించిఅయినా కుమ
రుపరచడాయెను,ఆయనసామర్థ్యమున్ను త్రికాలజ్ఞతయున్నయి
టువంటిది । అంతటనెక్కడ దిక్కులేనివాండ్లుగనక రాజుగొట్టి
గా మొగసాలకుమొర్రఅన్నట్టు మరియొక వెర్రిబుద్ధులబోక బ్రహ్మ
దేవునిపురస్కరించికొనిపోయి ఆరుద్రునినేప్రార్థించి ప్రసన్ను
చేసికొని ఆయనకటాక్షమువలన నెప్పటివలెనె పోడుములుగలి
బ్రతికిరని భాగవతచతుర్థస్కంధమందునె తెలిపెము। అక్కడ
దేవతలతో బ్రహ్మదేవుడన్నమాట॥శ్లో॥ నాహంనయజ్ఞానచయుష్మ
యూయం యేదేహభాజోమునయశ్చతత్వం । విదుఃప్రమాణ
బలవీర్యయోర్వా తస్యాత్మతంత్రస్యకఉద్విధిత్సేత్ । అనిపరమ
స్వతంత్రుడైన రుద్రునిమహిమమున్ను బలవీర్యప్రమాణమున్ను
శ్రీహరికిగాని తనకుగాని తెలిసినపనిగాదనిన్ని ఆయనచేసినట్టి య
పద్రవము ఆయనవినాగామరియొకరునిర్వహింపలేరనిన్ని శివాధిక్య
మె తెలిపెగనక విష్ణుపరాజయమున్ను సిద్ధమని తెలిసేది, అవతా
రపరాజయకథనమున్ను యుక్తియుక్తముగాదని వ్రాసినా రే
గంటె । మత్స్యావతారమై వేదచోరకునిజంపి ఆవేదములువే
మారుడైన బ్రహ్మకిచ్చిహయగ్రీవమూర్తియై ఊర్ధ్వలోకము
కుబోయెనని బ్రహ్మాండపురాణముచెప్పినది । యీలాగున నే కూ
ర్మ వరాహనృసింహ వామనాద్యవతారములున్ను తమఅవతార
ప్రయోజనములుతీర్చి కూర్మముభూమిమోచికొనిన్ని వరాహ

మునిజరూపముచేత గరుడవాహనారూఢుఁడై వైకుంఠమునకుబో యిన్ని వామనుడింద్రలోకముననున్ను సుఖముననున్నారదిగనుక నవతారశిక్షమిథ్యావాదముని వాసికొన్నట్టి పరిహారమాత్మసం తోషమాత్రముగాని ప్రతీతిగాదు । యేలాగంటెసకలజీవాప్తుఁడై నపరమేశ్వరుడు సర్వభూతదయాపరుడున్ను సర్వనియామకుడు న్ను అనంతకల్యాణగుణయుక్తుడున్ను గనుకనారుద్రునికిశత్రుమి త్రాదిభేదదృష్టిన్ని రాగద్వేషములున్నులేవు, నిర్మత్సరుఁడైనరాజు ప్రజలనున్నుతండ్రి బిడ్డలనున్ను గురువు శిష్యులనున్ను వలెనుసమ బుద్ధినిజీవులన్నియు పశువులున్ను తానుపశుపతిన్నిగనక. లోకము నుపద్రవించినప్పుడు ఆయాయాపద్రవములడంచి లోకముపాలన చేసెనిమిత్తము స్కందేంద్రోపేంద్రాదులగట్టడచేసినాడు వారికి వశపానిజలంధరత్రిపురదానవాది దుర్జయులనున్నుఅధికారమ త్తులైగర్వించినప్పుడు ఈజగత్పాలకులైన విష్ణ్వాదిదేవతలనున్ను తానేశిక్షించి గర్వపరిహారముచేసి బుద్ధిచెప్పిమగుడియెప్పటివలె నె పూర్వపదవియందునుంచుగా విక్రోధపరుఁడై మొదలంటము గించేదిలేదు ఆలాగునవేతనమీద బాణప్రయోగముచేసి అపరా ధిఅయితె పొడవుచెడభస్మముచేసి అంతలోనెకటాక్షించి బ్రదికిం చి యెప్పటి ఆధిపత్యముననుంచితె త్రిలోకవిజయుఁడైయున్న కందర్పుఁడువలెను । శ్వేతుడనేతనభక్తునిబాధించినందుకు భ స్మముచేసి బ్రహ్మాదులు వేడికొంటె దిరుగాబ్రదికించి యెప్పటి అధికారమందునిల్పితె నప్రతిహతిగా సర్వజీవశాసకుఁడైయున్న యముడువలెను గర్వించిపలికిన చతుర్ముఖుని శిరశ్ఛేదముచేసి తిరగా నెప్పటివలెనె బ్రహ్మపదవియందు । నిలువగానున్నబ్రహ్మ దేవుడువలెను। తనునుపెలిచేసి యాగముచేసితె తలగొట్టితిరగా

దయవచ్చితగరుతలంటించి బ్రదికించిభక్తునిగా గైకొన్న దధు
డువలెను । లోకకంటకులై జగత్తులనుబాధించగా శూలాగ్రమున
బొడిచివట్టితె వారుభయపడి స్తోత్రముచేసితె కరుణించిగాణాప
త్యపదవినునిచితె. ప్రమధలోకమున సుఖవసతినున్న గజాసురాం
ధకాసురులువలెనున్ను అప్పటికి గర్వపరిహారమాత్రము నిగ్ర
హించి తిరగానను గ్రహించితె సాత్త్వికధర్మమున వైకుంఠాది
నిజస్థానముల బ్రకాశమైమత్స్యకూర్మాద్యవతారములున్న సుఖ
మునసుండుగాక ఉన్నమాత్రమున దత్పరాజయమున్న తత్ప్ర
తిపాదకశ్రుతీతిహాసాదికథనములున్న అబద్ధములుగా నేర్పనా!
కావు. ఇది బుద్ధిమంతులైనవారు వివేకించికొనేది - యీప్రస
గించిన కందర్పదర్పాపహరణాదిదృష్టాంతములు సమస్తశా
స్త్రప్రస్తుతములుతనుకను వక్ష్యమాణప్రకరణముల నుదాహరింప
గలవిగనుకను విస్తరమనేభీతిని ఆకరములున్ను వచనములున్ను
ఉపేక్షింపబడెను. నరసింహావతారమందు హిరణ్యకశిపుని రొమ్ము

నరసింహావతారభంగము

వ్రచ్చి నెత్తురాస్వాదించి మత్తుడై తనంతతాను శాంతినొందక లో
కములనుపద్రవపెట్టగా దేవతలువచ్చిశివునికి మొరవెట్టికొంటే వీ
రభద్రునిబంపి శిక్షించెనని శ్రుతిపురాణప్రసిద్ధమైనకథకున్ను కొన్ని
ఆక్షేపములుకల్పించి అపలపించినారు-యేమనిన, రక్తపానము చేయ
టలేదుగనుక మత్తత్వములేదు అదిగనుక లోకముల కుపద్రవము చే
సుటలేదు- అదిగనుక దేవతలుమొరట్టుటను వీరభద్రుడువచ్చి శిక్షిం
పనుపనిలేదనిన్ని, ఒకపురాణమందు రుద్రుడే శరభమైవచ్చి శిక్షిం
చెననిన్ని ఒకపురాణమందు వీరభద్రుడు నిగ్రహించెననిన్ని చె
డెనుగనుక నన్యోన్యవిరుద్ధప్రసంగమునిబంధింపరాదనిన్ని "హాటి
హారంతరే" ...శరభవిజయప్రతిపాదకశ్రుతికి నరసింహవిజయ

ముగా నపార్థమూహించిన్ని పరిహరించికొన్నాగు, యీశంకలు క్రమమున నే ప్రతిషేధించెము, రక్తపానము సేయుట దబ్బరనగూడదు- సింహావతారమెప్పుడైనాడో అందుకుతగిన రక్తపానాదిధర్మము, మత్స్యావతారమై సముద్రవిహారముచేసినట్టువలెనున్ను, వరాహావతారమై భూమినిగోరాడినరీతినిన్ని రాజావతారముల భూపాలనయాగాదిధర్మములునడిపినప్రకారముననున్ను నడిచికొన్నాడది స్వాభావికముగనుక కల్లనగూడదు- యిందుకుప్రమాణము, భీముడు దుశ్శాసనుని రక్తపానలీలనటించేవేళ నృసింహుడువలెనే అనివుచాహరించినారు కర్ణపర్వమందున్నది- యేలాగైనా నేమి హిరణ్యకసిపువధానంతరమందుతనంతటదా నుశాంతినొందకుండుటను, దేవతలంతాగూడి తొక్కటపడుటను భాగవతాదివైష్ణవపురాణములందుచెప్పివున్నదిగదా అందుకేమినిమిత్తము,క్రోధపరవశత్వమా? రక్తపానమత్తత్వమా? సింహజాతీయధర్మమా? మరేమైనా నావొకటా?వితర్కింపదగినది. మొదల నూహించికొని భక్తసంరక్షణార్థమై అవతరించి ఆపనినిసాధించినతర్వాతమట్టుపడనేరక పూర్వోత్తరములన్నిమరచి క్రోధమవలంబించుట కించిజ్జ్ఞత్వముగల జీవధర్మమాయెగాని సర్వజ్ఞత్వముగల బ్రహ్మధర్మముగాదాయెను. రామకృష్ణాద్యవతారములందు రావణకంసాదులజంపినప్పుడీలాగున కోపముపసంహారింప నేరకుండుటలేదుగదా?అదిగనుక రక్తపానమత్తత్వములేదనగూడదు. అటువలెనే కాశీఖండే॥శ్లో॥ పురాహిరణ్యకశిపుం దైత్యరాజంమహాబలం।హత్వా తద్రుధిరాపానప్రమత్తంమాచితఃసురైః । రుద్రఃశరభరూపేణన రసింహమపీడయత్ । అయితే, రుద్రుడు శరభమై సంహారించెననిన్ని వీరభద్రుడు నిగ్రహించెనని నన్యోన్యవిరోధము గలదుగదా అనే శంకయూనుసామాన్యమే యెటువలెనంటే,రుద్రునియనుజ్ఞను వీరభద్రుడే శరభరూపమైసంహరించుటసిద్ధము. అయినా జయా

పజయములు రుద్రుని కేగనుక నొకానొకపురాణమందు రుద్రుడే సిక్షించెనని వర్ణింతురు. అంతమాత్రమున విరోధములనరాదు, రాజభృత్యులుసాధించిన శత్రుపలాయనాదిప్రభావములు రాజనుకవలెను వామన శ్రీకృష్ణాద్యవతారములసాధించిన బలికంసాదిజయములాదివిష్ణునకువలెనున్ను, వీరభద్రుడు సాధించిన దక్షాధ్వరధ్వంసనరసింహనిగ్రహాదులున్ను భైరవుడుసాధించిన బ్రహ్మశిరశ్ఛేదనాదులున్ను ఆదిమూర్తియైన శివునందు నౌపచారికత్వమున ప్రతిపాదించినలక్షణముగా తెలిసికొనేది - తదాల్ప భేదముచేతనైనా రెండుతెరంగులు గలిగియుండినదేగనుక ఆశంకగలదు. శ్రుతివాక్యముత్తైత్తిరీయకము॥ ''హరిగ్ంహరంతమనుయంతిదేవాఃవిశ్వస్యేశానంబుషభంమతీనాం'' అని, యిందుకర్థము, హరిం - నరహరిని, హరంతం- హరించుచున్నటువంటిన్ని, మతీనాంబుద్ధిగ్రాహ్యములైనటువంటి అష్టాదశవిద్యలకు ఋషభం - స్వామియైనట్టి, ఈశానస్సర్వవిద్యానాం అనే వాక్యాంతరముగలదు గనుక విద్యాఋషభుడురుద్రుడేకాని యితరులుగారు -విశ్వస్య-సకలప్రపంచమునకు, ఈశానం-స్వామియైన శరభమూర్తిని,''విశ్వాధిపోరుద్రో''అనే వాక్యశేషముచేత విశ్వేశానుడు రుద్రాంశసంభవుడైన శరభుడుగాని తక్కినవారుగారరు- అదిగనుక నిటువంటిశరభరూపమైనవీరభద్రునిని, దేవాః ఇంద్రాదులు,అనుయాంతి-అనుసరించిపోవుచున్నారు,ఈలాగున నేస్కందపురాణము పబృంహణము॥ శ్లో॥హరింహరంతం శరభంవిశ్వేశానమీశ్వరం।అనుయాంతిసురాస్సర్వేన మోవాక్యైస్సహోద్యతం ని, ఇత్యాద్యుపబృంహితశ్రుతివాక్యమున కపార్థమూహించినఋణము -విశ్వస్యేశానంరుద్రుని,హరంతం-హరించేటి,హరిం-విష్ణువును, దేవాః।అనుయాంతిఅనివ్రాసికొన్నారు,ఇదియుక్తియుక్తమున్నగాదు అన్వయరీతిన్నిగాదు ఏలాగంటె యేపాలానైనా నాసి

హములజంపె యేనుగులుగలిగె నా శరభములజంపె సింహములు న్నగలిగేని జాతివైరములుగలిగినమృగములకు వైరానుగుణ్యముగా న జయాపజయములుసంభవించుగాని విపరీతములుగాగలుగనేర వు ఇదిగాక లోకోపద్రవముడిపెనిమిత్తము అవతారములెత్తివచ్చి ఆప్రయోజనములుసాధింపలేక నాయారాక్షసులచేతభంగపడి పో యెననుముచ్చటయుక్తమైయుంటె యిక్కడనున్నలోకరక్షణార్థ మైన్ని సాత్త్వికభావముదెలుపవలసిన్ని సింహజాతికివైరిమైన శర భరూపమునవచ్చి విశ్వేశ్వరుడైనరుద్రుడు సింహావతారమై విశ్వ మైనవిష్ణునిచేతపెట్టువడెనని అన్వయించికొనగూడును, అది గనుక వారివ్యాఖ్యానము యుక్తియుక్తముగాదు యికనన్వయరీతిగా నం దుకు తెలిపేము హరంతంఅనేటిహరణక్రియయొక్క కారకాకాం క్షయందువిహితమైన కర్మపదయోజనకుసన్నిహితమై అనుకూలిం చినహరింఅనేటి పదమువిడిచిపెట్టి అత్యంతవ్యవధానము ననున్న ఈశానంఅనెపదంతెచ్చికొని క్రియాకారకయోజనచేసుట దూరా న్వయంగనుక సన్నిధిభంగదోషములున్న సింహరూపముననుండి శరభరూపమునిగ్రహించెనని కల్పించిరిగనుక “అగ్నినాసించేత్”అ న్నరీతిని యోగ్యతాభంగదోషమున్నప్రాప్తమాయెగనుక “ఆకాం క్షాయోగ్యతాసన్నిధిమతాంపదానాంసమూహోవాక్యం”అనేశా స్త్రోక్తవాక్యలక్షణమునకు జేరదుగనుక వాక్యంగాకపోవును-ఇది గాకపదస్వారస్యమువిచారించినను మతీనాంబుషభం అనిన్నివిశ్వ స్యేశానం అనిన్ని యీవిశేషణములచేత శరభవిగ్రహమును స ర్వోత్కర్షవాచక పదములచేతనుద్దేశించె గనుక ఉత్కృష్టోద్దేశ ముపరాజయహేతువుగాదు విజయప్రశంసాహేతువు,హరింఅని, నిర్విశేషణముగా సింహవాచకశబ్దమాత్రము గానుద్దేశించెగనుకనీ లఘుతరోద్దేశమైతెపరాజయహేతువుగానేర్చును - అయితెబు షభం అనేపదముహరిం అనెపదమునకు విశేషణమయ్యెనంటె

మొదటనున్న హరిపదమునకుతుదనున్న వృషభపదము విశేషణ
ముగా యోజించుటయిదియునొకదూరాన్వయప్రసంగము-మిక్కి
న్నిహాస్యాస్పదము ఇదిగాక విశ్వేశానుని హరిజయించెననుట భృ
త్యుడుస్వామి నిజయించెనన్నట్టువలెనె పూర్తిచాలనిముచ్చట
యెనుగనుక పదార్థగతార్థతాత్పర్యమునకు న్నొనగూడదు
దిపదవాక్యతాత్పర్యార్థరహస్య వేత్తలైనమీమాంసకులు మాధ్య
స్థబుద్ధినివిచారింపదగినది-యీశృత్యుపబృంహణార్థమై వారుసు
గ్రహించికొన్నపురాణవచనము లొకతెరువున్న శ్రుతివాక్యమె
కతెరువునైయున్నది అదియెదంటె అగ్నెయే అని,వ్రాసినది
శ్లో॥నిహతెశరభెతస్మిన్ రౌద్రెతుమధుసూదనం।తుష్టావుః పుండరీక
క్షుం దేవా దేవర్షయ స్తథా। పాద్మె।అనివ్రాసినది॥శ్లో॥ఋషయో
వగంధర్వా యత్రవైశరభొహతః।తందృష్ట్వాపరమంజగ్ముర్విస్మయ
తొదివాకసః। అని,అదిగనుకస్కాందపురాణస్థమైన "హరింహర
తంశరభంవిశ్వస్యేశానమీశ్వరం" అనెవచనమువలెను స్పష్టమై
స్సందిగ్ధమై శ్రుత్యనుకరణమై ఉపబృంహణసమర్థములున్న
వు ఈలాగుశ్రుత్యాదిప్రమాణరాహిత్యమాయె గనుక నరసింహు
నిచేతశరభమూర్తిభంగపడుట నిరసింపబడెను ఇందుకై యికనొ
కఅబద్ధపుసమ్మతి కల్పించినారేమనిన-నృసింహపురాణమందు ఉత్త
రభాగమునశరభవధచెప్పెఉన్నది చూచికొమ్మని ఆలాగె ఆపుర
ణమందు చూచికొంటిమి, అందులొకథ నరసింహావతారమై హి
ణ్యకసిపుని చంపినతర్వాత హతశేషులైనరాక్షసులు శివునిగూర్చి
తపస్సుచేసితె ప్రత్యక్షుమైనవెనుక నారదుడువచ్చి శివునిసన్నిధి న
రసింహావతారపు ఉగ్రతప్రశంసించితె శివుడు శరభరూపమై వ
చ్చి నృసింహునితొయుద్ధముచేసి తెంపుననతడుచక్రమందితె చాల
కాలమంది యుద్ధముసేయదలపడితె అప్పుడుబ్రహ్మవచ్చి యుద్ధ
నిన్ని ప్రార్థించి ... ... మీరిదరున్నొ

కళా-మూర్తియ్యేవే, ప్రయోజననిమిత్తమున ఉంచున్నారు - యి ప్పుడున్న మీరిద్దరూనొక కళా మై యేక పీఠమందర్చావతారమునపూ జగొనవలెనంటే, నాలాగే హరిహరవిగ్రహమై హరిహరమనే క్షేత్రమందుప్రఖ్యాతిగా నిప్పటికిన్ని పూజగొనుచున్నారని చెప్పె గాని జయాపజయములున్న రుద్రవధయును చెప్పుటలేదు - ఆలా గేనృసింహెూత్తరపురాణవచనములు యిరువైయోఅధ్యాయము॥ శ్లో॥ తతఃపశ్చాత్సపక్షప్రభవమరుతాశైలనివహాన్। సముత్పాంతన్ వక్త్రద్వితయభవరోషానలకణైః । అజాండంవ్యావృణ్వాన్ నిశితఘ నచంచూయుగ ముఖప్రభిన్నాంభోదస్సన్ శరభతను మాపాదిగిరి శః। ఇత్యాది॥ శ్లో॥ తతోనృసింహ మాలోక్యచం క్రమ్యఘన సా హసః।తంనృసింహ శిరోయావన్నఖైశ్ఛేత్తుంసముద్యతః ఇత్యాది, ఏవంసశూలచక్రౌతౌమహారణసముద్ధృతౌ। విలోక్యవిబుధాస్సర్వే మహాభయముపాయయుః। ఇత్యాది యిరువదొక్కో అధ్యాయం॥ శ్లో॥నృసింహశరభౌదృష్ట్వాతతోబ్రహ్మాసురైస్సహ।తుష్టావపరమ ప్రీతఃకరౌకృత్వాంజలింతతః। ఇత్యాది॥శ్లో॥ హరిశంకరయోర్నా స్తియువయోర్భేదఈశ్వర।యేభేదబుధ్యాపశ్యంతితేదూరాయువ యోహర,ఇత్యాది॥శ్లో॥ నివారితుంమహారంహౌహరిశంకరరూ పిణౌ। యువామేకాకృతింప్రాప్యసురలోచనగోచరౌ।స్థాతవ్యమచి రాదత్రైవైకదైవవరంమమ। ఇతితస్యవచః శ్రుత్వాకతుణంతస్యమ నోరథం।పశ్యతాంసర్వదేవానాంతావేకాకృతిమాపతుః।తస్మాద్ధరి హరక్షేత్రమితితత్ప్రథితంభువి।ఇత్యంతమనుసంధించికొనేది- అదిగ నుక పురాణములోనున్నకథ నొకచారిన్ని తాముదాహరించేదొక చారిన్నిఅయ్యెూండెను-యిటువంటి మృషావాదులచేత కల్పితమైన శాస్త్రమునుగురించి ఉత్తరముచెప్పేటందుకు రోతపుట్టుచున్నది

గాని, యిష్టమైయుండ లేదు- అయితే నరసింహాపురాణమందు స్ప
ము గా జెప్పె గాని శరభవిజయము జెప్పుట లేదు గనుక మీరంగీక
చినసిద్ధాంతమున్న బద్ధమే ఆయెగ దాఅంటే కాదు- ఇదిన్ని భాగ
తమందు చెప్పిన దత్తాత్థ్వగప్రసంగము వలె నే చూచికొనేది- యె
వలెనంటే, ఈ నృసింహాపురాణము నృసింహునిమహిమము వర్ణి
చేది గాని నిందించేది కాదు- అది గనుక హిరణ్యకసిపునివధ చెప్పి
ర్వాత నైమిశీయులైన మునులు రోమహర్షణుని నరసింహావతార

❋ నృసింహావతారశోభ. ❋

తుద నేలాగునను పసంహారమాయెనని అడిగితే అందుకు ౧౮-అ
యము॥శ్లో॥ ఉపసంహృతవాన్ దేహంకథంనరహరిస్స్వయం
హస్యోపసంహారకథాంశ్రావయధీవర। అని, యీలాగుననడిగితే
రభము చేత సంహరింపబడెకనకనిద్దరున్నైకాకృతి అయిరని చె
న, ఆలాగె॥శ్లో॥ ఉపసంహృత్యతద్రూపెప్రాప్యైక్యంరుచిరాకృ
అని। ఏకాకృతింఅనంగా శరభునియందె లీనమాయెననుట। యే
వలెనైనా నేమి నరసింహావతారోపసంహారమునకు హేతు
భావతారమె ఆయెగనక "గతిసామాన్యాత్" అనె న్యాయము
తస్కాందాదిపురాణముల చెప్పిన శరభవిజయమె సిద్ధమాయెను
రీతిగా అర్చావతారమై యిద్దరునొకపీఠమందె పూజగొనుమ
రన్న ప్రత్యక్షప్రమాణవిరోధమున్ను లేదు । ఆపీఠమందె శివలింగ
ప్రధానముగానున్ను హరివిగ్రహము వామభాగమున న
ము గానున్ను పూజగొనుచున్నారు గనక నాలాగె హరిహర
నామమున్ను రుద్రప్రాధాన్యమె ప్రకటము చేయుచున్నది యే
గం [illegible] శ్రుతివాక్యము వలెను హరింహ

హరిహరః అనే వ్యుత్పత్తిచేతను। స్మరహరః।పురహరః । అనేశబ్దములవలెనెరుద్రవాచకమై నరహరిసంహారమనె చెప్పుచున్నది, కాకున్నట్టాయెనా నృసింహశరభంఅనె నామముచేత ప్రసిద్ధమవును-గనకనే । ఋగ్వేదమందున ‹‹అహంమృణాః శరభాయ ఋషిబంధవె’’అని ప్రశంసగలిగియున్నది,ఆదిత్యపురాణమందు సహ[?]నామములలోనరసింహనిపాతనః । అనిన్ని విష్ణుకంధరపాదకః । అనిన్ని స్కాందము ॥శ్లో॥ శూలాయుధాయసురబృందకమౌళి మాయాలీలాయమాన చరణాంబుజపల్లవాయ। హేలావలెపపరిభూతనృసింహారం హేలాలీలాపరాయశరభాకృతమెనమోస్తు।అని।బ్రహ్మాండపురాణో పరిభాగె సప్తత్రింశాధ్యాయె। ఋషయః॥శ్లో॥కధం దేవః సర్వజగత్సృష్టిస్థిత్యంతకారకః।శరభాఖ్యంమహాఘోరం వికృతంరూపమాస్థితః । సూతః।శృణ్వంతు ఋషయస్సర్వే । ఇత్యాది।ఏతావదుక్త్వాభగవాన్ సవ్రీడంనరకెసరీ। అపారమేకకరణైః సమాప్యాత్యంతికంహరిః । తతఃసంత్యక్తవాన్విష్ణు జీవితంస్వాపరాధతః । తద్వక్త్రంతస్యకృత్తించహృత్వాశరభవిగ్రహః । అతీంద్రియత్వమగమద్వీర భద్రఃతుణాత్తతః॥ అని, యీలాగునశ్రుతిపురాణాది ప్రమాణప్రసిద్ధముగనుక మత్స్యకూర్మముఖావతారములను సిక్షించినాడుగనకను నరసింహావతారమందున్ను తనంతటదానుపసంహరించికోలేదాయె గనకను శరభవిజయమప్రత్యూహము । యిందుకువారుదాహరించిన వచనములు శ్రుత్యాదివిరుద్ధములుగనక ప్రక్షిప్తములనితెలిసికొనేది

—✻భైరవలీల✻—

ఇదిగాక మరిన్ని విష్ణ్వంశమైన విష్వక్సేనుని భైరవుడుశూలమునబొడిచి పట్టినదిశంకించి పరిహరించికొన్నవారుగారు। అది

మేము తెలిపేము॥బ్రహ్మాండపురాణము॥ శ్లో॥అవిజ్ఞాయపరంధా
వ్యంతత్పారమేశ్వరం।నివారయత్రిశూలాంకంద్వారపాలోమ
బలః।అనిఉపక్రమించి। నిర్భిద్యపాతయామాసశూలేనోరసితం
వి।తత్యాజజీవితందృష్ట్వామృత్యువ్యాధిహతోయథా। అనియా
తొల్లియొకకాలమందుననహంకరించిబ్రహ్మదేవుడు శివదూషణ
చేసితే నప్పుడు కాలభైరవుడవతరించి యేనోట శివదూషణ
చేసినాడో ఆశిరముద్రుంచి ఆకపాలము చేతబట్టికొని రక్తభి
చ్ఛలముచేత కడమదేవతలగర్వమున్ను పరిహరించేటందుకు ర
ముదివిచేనిమిత్తము భిక్షాటనచర్యచేత నటించుచున్నపర్యా
మమున వైకుంఠమునకుబోతే వాకిటకావలియున్న సేనాపతి
విష్వక్సేనుడామహాత్ముని నెరుగక తక్కినవారినివలెనే అరిక
ఆయన ఆగ్రహించి శూలాగ్రమునబొడిచిపట్టికొని లోనికిబో
లక్ష్మీసహితుడై శ్రీహరియెదురుగావచ్చి సాష్టాంగనమస్
ములు చేసి యేమిభిక్షముగావలెనంటే నావిష్ణుశిరము శూల
బొడిచి ఆరక్తధారలు కపాలముపట్టితే బహుదివ్యవర్షము
న్ను కపాలమునిండకపోయెను- అంతట నాయనమూర్ఛబోతే
రవుడుకటాక్షించి అక్కడతల్లి కాశీస్థలమునకుబోయి కపా
మక్కడవిడిచిపెట్టెను- ఆచోటను యిప్పటికిన్ని కపాలమో
తీర్థమనిపించికొని ప్రత్యక్షమైయున్నది- యీకథ బ్రహ్మాండ
రాణ కాశీఖండాదులందు చెప్పియున్నది. యీలాగున శివ
షణపరమైన యీవృత్తాంతమందు కొందరుమందులు కించిజ్ఞ
వారు బ్రహ్మతలగొట్టితే ఆకపాలము శివునిచేత నంటికొని
వక బ్రహ్మహత్యాపాపమై భిక్షాటనవ్రతమునడిపితే తుద

లక్ష్మీ దేవిచేతిభిక్షుకతననివర్తించెనని పురాణపారంగతత్వము లేక మూఢబుద్ధినిశంకింతురు- యిందుకు తెలియవివరించేము- యీబ్రహ్మదేవునిశిరముగొట్టినవాడున్ను భిక్షాటనముచేసినవాడున్ను, భైరవుడుగాని శివుడుగాడు. ఆలాగే బహ్మాండపురాణము॥శ్లో॥ససర్జ స్వాత్మనః కించిద్భైరవంలోకదాహకం। స్వయంసాక్షాన్మహాదేవః తుణాద్వైకాలభైరవః। చకర్తకరజాగ్రేణ బ్రహ్మణః పంచమంశిరః।అని యీలాగే కాశీఖండమందున్నది అయితే వామనపురాణమందు మరికొన్నిటియందు బ్రహ్మశిరచ్ఛేదనభిక్షాటనములు శివుడేచేసినాడని శివశంకరాది నామములచేత వ్యవహరించివున్న దిగదా అంటే వాటియందున్న పూర్వోత్తరతాత్పర్యము తెలిసి భైరవపరమైకనుపించినదిగాని మరొకవిధముగాదు ఆలాగే వామనపురాణమందు నుపక్రమవాక్యము॥శ్లో॥తమోమయస్తదైవాన్యస్సముద్భూతస్త్రిలోచనః।శూలపాణిః కపర్దీచాప్యక్షమాలాంనిదర్శయన్।అహంకారావృతోరుద్రః ప్రత్యువాచపితామహం।అని, ఉపసంహారవాక్యము॥శ్లో॥తమోమూర్తిరహంహ్యేషస్త్వదంశక్రోధసంభవః।అనిన్ని, తమోగుణవిసిష్టకాలరుద్రాపరాఖ్యసంహారకర్త కాలభైరవపరముగా నుపక్రమోపసంహారములందున్న ప్రంశంసించెగనుక తన్మధ్యగతములైన "తచ్ఛ్రుత్వాక్రోధయుక్తేనశంకరేణమహాత్మనా। నఖాగ్రేణశిరశ్ఛిన్నం బ్రాహ్మంపరుషవాదియత్। తచ్ఛిన్నంశంకరస్యైవ సవ్యేకరతలేభవత్। పతతేనకదాచిత్తు తచ్ఛంకరకరాచ్ఛిరః" అని, ఇత్యాది శివశంకరాది నామములున్న ప్రకరణబలమున అంశాంశిభేదాభేదభావముచేత గౌణవృత్తిని భైరవునినే చెప్పుచున్నవని తెలిసికోదగినవి- ఆలాగే ఆప్రకరణమధ్యగతవాక్యం॥శ్లో॥సకృత్వాసుమహద్యుద్ధం బ్రహ్మణః కాలభైరవః। చకర్తతస్యవదనంవిరించస్యాథపంచమం। అనివున్నదిగనుక కాలభైరవుడేసిద్ధము. అయితే శివాంశసంభవుడైన కాలభైరవునికైనా

బ్రహ్మహత్యప్రాపించెగదా,శ్లో॥తతస్సమాగతారౌద్రాసీలాంజన
చయప్రభా। సరక్తమూర్ధజాభీమా బ్రహ్మహత్యాహసాంతిక॥
బ్రహ్మహత్యాస్మిసంప్రాప్తా సంప్రతీచ్ఛ త్రిలోచన। ఇత్యే
ముక్త్వావచనంబ్రహ్మహత్యావివేశతం। అనివామనపురాణమం
న్నదంటెలవును । అదిభిక్షాటనచ్ఛలానదేవతల గర్వమడం
నిమిత్తమున్ను కాశీమహిమముప్రకటముచేసే సినిత్తమున్ను
కరించినటించిన నటనగాని బ్రహ్మహత్యావ్రతముగాదదేలాగం
టె।యజ్ఞదీక్షునున్న బ్రహ్మపుత్రుడైన దక్షప్రజాపతినిజంపిన
భద్రునినంటనిహత్య । యస్యచబ్రహ్మచత్రంచా భైభవతు
నె।అనిశ్రుతిప్రసిద్ధమైన బ్రహ్మక్షత్రాది సకలప్రాణిధ్వంసన
పమైన సర్వసంహారకరుడైన కాలరుద్రునికంటని బ్రహ్మహత్య
హ్మదేవునైదొతలద్రుంచిన మాత్రముననంటునా । మొదటి
త్యగలిగితెగదా వ్రతాచరణముసిద్ధమయ్యేది । హత్యఅనంగా
మరణోద్దేశ్యమరణ ఫలకవ్యాపారముగలది। చావవలెననియత్న
ము సేయకనె మరొకప్రకారమున వధసంభవించినా యత్న
చేసితె చావకపోయినా । హత్యఅంటనేరదు।యేలాగంటె।
పడిచచ్చినవారిహత్యనుయ్య త్రవ్వించినవారికంటదు ।
దకపానాదికముచేత సుఖపడవలెనని త్రవ్వించినారుగాని
లోబడిచావవలెనని లేదుగనక మరణఫలకమైనాగాని మరణో
శ్యముగా దాయెను యికనొకడుపరునిజంపవలెనని యత్నము
బాణప్రయోగముచేసితె నదితప్పితగలక బ్రదికినప్పుడున్ను
హత్య లేదు । మరణోద్దేశ్యమైనా మరణఫలకముగాదు గనక
ష్మశిరశ్ఛేదనప్రసంగమందునైతేచంపవలెననియత్నముచేసుట
ను చంపుటయు లేదాయెగనక హత్యాలేశమాత్రప్రసక్తిన్ని లేదు
అయిమతలలలోనేది శివదూషణముచేసినదో ఆశిరముమాత్ర
గోరచ్ఛివేసినాడు ... ... పైకి దేశచ్ఛేదనమాత్రమున

త్యచెప్పగూడదు । ఆలాగే, "వాక్యాని శ్రుత్వాథభవస్యమాధ్వా త్త్రైపతామహంవక్త్రిముచవాక్యం। సమాహతస్యాస్యజలస్యబు ద్బుచాభవంతకింతేషుపరాక్రమోస్తి । తచ్ఛుత్వాక్రోధయుక్తేన శంకరేణమహాత్మనా।నఖాగ్రేణశిరశ్ఛిన్నంబ్రాహ్మంపరుషవాదియ త్।అని,యిదిగాక 'పరమదయాపరమూర్తిన్ని సర్వసముడునైనపర మేశ్వరాంశభవునికి రాగద్వేషములులేవుగనక అహంకారనిరస నమాత్రము సేయదలచి సిక్షించినాడు । కావున్నట్టామెనావరో కతలగొట్టకనేర్పరచి పరుషవాదిఅయినదెకొట్టునా అదిగనక హింసలేదు । ఆలాగే, బ్రహ్మఘ్నోవసనంశ్వానుం కపాలశకలం కరె। రేతుయుష్టాశవశిరో భైక్షం సాప్తనికేతనం । అనేస్మృత్యు క్తలక్షణప్రాయశ్చిత్తవ్రత చర్యానున్న సాంగముగా కనిపించిన దెకాదు । అయితె।తతస్సమాగతారౌద్రాఅనె బ్రహ్మహత్యా ప్రాప్తిప్రతిపాదకవచనములకేదిగతిఅంటె।నాప్రకరణమందే। ఈ దృశాయాంసురేశాన వారాణస్యాంమహామతె । తత్రగత్వాసు రశ్రేష్ఠపాపమోక్షమవాప్స్యసె । అనియున్నదిగనక "ప్రజాపతి రాత్మనోవపాముదఃఖిదతె" అన్నట్టువలెను భైరవునంతవానికిన్ని యిస్థలమందుదోషనివృత్తిఅయెనని కాశీక్షేత్రమందువర్ణించె టిఅర్థవాదమని తెలిసికోనేదిఅయితె । నారంస్పృష్ట్వాస్థిస స్నేహంసవాసాజలమావిశేత్ । అనేస్మృతిచేతకపాలమపవిత్ర మనితెలుపబడెగనుక నదిధరించుటనిమిత్తమేమంటె కాశీస్థకపా లమోచనాఖ్యతీర్థమాహాత్మ్యప్రకటనార్థము. అటువలెనే వామ నపురాణము॥శ్లో॥కపాలమోచనెసస్నావెదోక్తవిధినామునె। నా తస్యతీర్థేతిత్రిపురాంతకస్య పరిచ్యుతం హస్తతలాత్కపాలం। నా మ్నాబభూవాథకపాలమోచనంతత్తీర్థవర్యం భగవత్కపాలా త్ ।తతఃకపాలీలోకేతుఖ్యాతోరుదోభవిష్యతి।అని ఆకపాలము నాడేవిడిచిపెట్టినాగాని కపాలధారీఅనేప్రసిద్ధినే ఉనికిన్నివిడువ

దు- అందుచేత బ్రహ్మాదులకు శిక్షకుడని సూచించుచున్నదిగా;
అది అమాంగల్యమంటే, పంచజనాఖ్యదైత్యశిరోస్థిభూతపాంచ
జన్యధారణముచేత విష్ణువుకు నపవిత్రతేలవును - ఆలాగే విష్ణు
పురాణము॥ దైత్యః పంచజనో నామశంఖరూపస్సబాలకాః।జగ్రా
హాసోస్తిసలిలేమ మైవాసురసూదన।ఇత్యుక్తేతజ్జలంగత్వాహత్వా
పంచజనంచతం। కృష్ణోజగ్రాహతస్యాస్థి ప్రభవంశంఖముత్తమ
తంపాంచజన్యమాపూర్యఅని, అయితే భిక్షాటనము సేయనేల
అంటే, కృష్ణుని నవనీతచోరత్వమువలెనే వినోదనటనమున్ను, వా
మనుడుబలిని అడగబోయినట్టు దేవతలగర్వమడంచేనిమిత్తమున్ను
గర్వమనంగా నేమంటే నిప్పుడు బ్రహ్మదేవుడుగర్వించి యెదు
దన్నెరుగక శివదూషణము చేసినట్టే కడమసురలు న్నధికారమత్త
లై, అధికారదాతనెరుగక దూషించుచుంటే, తనకుప్రయాస
డవలెనే మోననితలంచికొని యీసమయముననే ఆపనిన్ని క
దేర్చిపోదామని లోకములో దుర్బలశరీరిని కొవ్వుదీసే వైద్యుడు
లెను, భిక్షాటనవ్యాజమున నెత్తురుదీసేటందుకు, యీలాగే బ్రహ్మ
డపురాణం॥ శ్లో॥ దేవానాందానవానాంచ తథాన్యేషాంచమా
తాం।రక్తభిక్షాచ్ఛలేనైవగర్వకండూంహరామ్యహం। ఇతినిశ్చి
విశ్వాత్మాచచారభువనత్రియం।ఇత్యాది, జగామవిష్ణోర్భవనం
త్రాస్తేమధుసూదనః। ఇత్యాది, న్యవారయత్త్రిశూలాంకంద్వా
పాలోమహాబలః।అసి, విష్వక్సేనఇతిఖ్యాతోవిష్ణోరంశసముద్భవ
శూలేనోరసినిర్భిద్య పాతయామాసతంభువి। వివేశశాలే
దాయ తత్కళేబరమీశ్వరః। ఇత్యాది, దివ్యవర్షసహస్రాంత
కపాలేభైరవస్యతు। తయాపతంత్వావిష్టేంద్రిధారయావరమే
షినః। కపాలపూర్యమాణస్యనాభూన్మధ్యభిపూరితం।రక్తస్యావిరహ

ద్విష్ణుః పపాతభువి మోహితః । అని, ఆలాగే, శివరహస్యమందు' శ్లో॥ మహాదర్ధేన దేవోస్మి మాహాత్మ్యేనవిమోహితాః। మాంనజానంతిదాతారం గర్వగ్రస్తాస్సురాసురాః । బ్రహ్మావిష్ణుమహేంద్రాద్యాస్తానహంలీలయాముహుః। రక్తభిక్షాటనవ్యాజాద్వీతగర్వాన్విధాయచ । అని, ఇదిగాక బ్రహ్మహత్యాది పాతకములు చేసినవారు శివలింగప్రతిష్ఠలుచేసిన్ని విభూత్యుద్ధూళనముచేసికొనిన్ని రుద్రాధ్యాయపఠనముచేసిన్ని రుద్రధ్యానముచేసిన్ని తత్పాతకనివృత్తులుకాగాశివాంశసంభవులైనవారికిన్ని శివునికిన్ని హత్యాదిదోషప్రాప్తిచెప్పుట పారమార్థికముగాదు। యిందుకుప్రమాణము। భాగవతచతుర్థస్కంధం॥ శ్లో॥ యద్వ్యక్షరంనామగిరేరితం నృణాం। సకృత్ప్రసంగాదఘమాశుహంతీతి । అని।ఆదిత్యపురాణముముప్పదొక్క అధ్యాయము॥ శ్లో ॥ ప్రతిష్ఠాప్యమహాదేవం సేతుమధ్యేచరాఘవః॥అని। యస్యదర్శనమాత్రేణ బ్రహ్మహత్యాం వ్యపోహతి, అని । మరిన్ని ఆదిత్యపురాణమందె ఏకపంచాశదధ్యాయము॥ శ్లో॥ స్థూలానియాని పాపాని సూక్ష్మాణివివిధాన్యపి। తాని నాశయతేశీఘ్రం ముహూర్తంశివచింతనం। సమాహితోజపేమగ్నఃశివంధ్యాయన్ప్రసన్నధీః। అష్టకృత్వోహరఇతిజప్త్వాపాపైః ప్రముచ్యతే।అని।పరాశరస్మృతి॥ శ్లో॥ రోగవాన్పాపవాంశ్చైవరుద్రంజప్త్వాజితేంద్రియః । రోగాత్పాపాద్వినిర్ముక్తో హ్యతులంసుఖమశ్నుతే । అని।పరాశరపురాణం।పదేనవఅధ్యాయం॥ శ్లో॥ అథవాసర్వపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తంతదైవతు । సేతుమధ్యేమహాతీర్థే గంధమాదనపర్వతే। యస్తురామస్తుకల్యాణః సాక్షాద్దాశరథిఃశుభః । నిహత్యరావణంమూర్ఖంతత్పాపవినివృత్తయే।

స్థాపయామాస మాంలింగె స్వనామ్నా దేవనాయకం । అని స్క
పాపవిశుద్ధ్యర్థం ధ్యాయేద్దేవంత్రియంబకం । సాంబంచంద్రకళా
జూటం నీలగ్రీవంశుచిస్మితం। వరదాభయహస్తంచలసత్క్వాయ
రమండితం । సర్వాలంకారసంయుక్తం శుద్ధస్ఫటికసన్నిభం॥
శాతాతపస్మృతి॥శ్లో॥మద్యంపీత్వాగురుదారాంశ్చగత్వాస్వ
స్తైయం బ్రహ్మహత్యాంచకృత్వా। భస్మచ్ఛన్నో భస్మశయ్యా
యానోరుద్రాధ్యాయీముచ్యతె సర్వపాపైః । అని ఉమా
హితయందు త్రిశంకుప్రాయశ్చిత్తం॥శ్లో॥త్రిషడ్వారంషడ్వా
కృచ్ఛ్రంకృత్వావిధానతః । తతస్స్నానంకారయిత్వా శివసన్
నేజలె । అనిన్ని "సూర్యశ్చాగ్నిశ్చేత్యాది" మంత్రద్వయము
"మామమృతయోనా" అని, శివవాచకమైన అమృతశబ్దము
సాయంప్రాతఃసంధ్యాంగోపాత్త సకలదురితక్షయకర్మమందు
యోగింపబడ్డది. అట్లుగానె విద్యారణ్యులభాష్యమందునున్నది
చికొనేది- మరిన్ని, త్రిసుపర్ణము "యాస్తెసోమపాత్రా గ్రా
హెూమి।బ్రహ్మహత్యాంవా ఏతెఘ్నంతి।యేబ్రాహ్మణాస్త్రిసుపర్ణ
పఠంతి।తెసోమంపాప్నువంతి" అని, యిక్కడ "ఉమయాసహి
సోమః" అని శివనామస్మరణబలమున బ్రహ్మహత్యానివారకత్వ
మమీత్రిసుపర్ణమంత్రమునకు తెలిపెను. ఇత్యాది పరమపా
వర్తకుడున్ను అనేకకోటిబ్రహ్మాండసంహారసమయ తదంత
తానంతచతుర్ముఖసంహారకుడునైనశివునికి బ్రహ్మహత్యా ప్ర
పాదకవచనము లర్థవాదములుగా దెలిసికొనేది.యీ నరసిం

✽ బాణాసురయుద్ధం. ✽

షరాజయపరిసంగమునసే యొకయుక్తిసంపాదించికొని. పరిహ
చికొన్నారేమనిన, బాణాసురయుద్ధమందు విష్ణునారాయణ

సుదేవాదిశబ్దవాచ్యమైన పరబ్రహ్మస్వరూపమట్టుండగా ననాది
నిత్యసత్యాత్ములైన సహస్రశీర్షవదనపురుషులిద్దరూ నట్టుండగా
నప్పరమపదనాథునంశమైన మూలప్రకృత్యవతారమట్టుండగా,
నతనియంశమైన అనిరుద్ధుడనెడి క్షీరాబ్ధివాసుని శ్వేతకృష్ణరోమ
ములలో నొకకృష్ణరోమావతారమైన శ్రీకృష్ణునితోటి తన నిజ
రూపముతో తనమూలబలముతో తనకుమారులతోగూడా నెదిరిం
చియోర్వలేకతిరిగి భంగపడి ప్రాణముదప్పించికొని పారిపోయిన
రుద్రుడు మూలబలనిజరూపములువిడిచి శరభమృగరూపమైవచ్చి
చతుర్వ్యూహములందు సంకర్షణాంశమైన నరసింహునిజయిం
చెననుట యుక్తియుక్తముగాదని వ్రాసికొన్నారు - ఇదిన్నొకఆ
భాసయుక్తి. కృష్ణబాణాసురయుద్ధప్రసక్తి పూర్వోత్తరనిమిత్త
మున్ను రుద్రహృదయమున్ను తెలియక రుద్రపరాజయమాత్రము
గ్రహించికొన్నారు యిందులవృత్తాంతము సవిస్తరముగా దెలిపె
ము. మొదల బాణాసురుడు శివునిగూర్చి తపస్సుచేసితే మెచ్చి
ప్రసన్నుడై అతడుగోరినట్ల మరత్వమున్ను అజేయత్వమున్ను -
సహస్రభుజత్వమున్ను ప్రసాదించి తద్ద్వారపాలకత్వమునకంగీక
రించి ఆలాగుననే వాకిలిగాచెను,అంతట నాబాణాసురుడు దాడి
వెట్టి ఇంద్రాదిదేవతలనందరినిజయించి తన పరిచారకులజేసికొని
మూడులోకములందు నెదురులేక రాజ్యముచేసెను-శివుడు వాని
వాకిటకావలియున్నాడుగనుకను, వరబలముకలదుగనుకను, విష్ణ్వా
దులున్ను ప్రతికారముసేయలేక వీడు తామసుడై శివుని తనద్వా
రపాలకునిగా జేసికొని మదాంధుడైయున్నాడుగనుక నిది స్థిరము
గానేరదు- పైకానొకవేళ నాయన యేడాటలతప్పనడుచుకొని

న్నిఅప్పుడు ముగియక నిరంతరాన్వేషణపరులై కాలము గడు
చూ వానిననుసరించుకొనుచుండగా గొంతకాలమున కెక్కడా
దురులేక నిష్కంటకమైనమహదైశ్వర్యమనుభవింపుచునుండి
పరమేశ్వరానుగ్రహాలబ్ధమని యెరుగక శివునిపని గొన్న అపచార
షముబలసి ప్రేరేపింపగా మత్తుడై అదితన సహజమహిమగా
చికొని యెదిరించెనా రుద్రునినైనా జయింపగలనని తలచి యొక
డు శివుడున్నతావుకువచ్చి యుద్ధరంగమందు తనతో నెదిరించ
గాపోరు వాడొకడూ లేదా వెను-వేయి చేతులుగలిగినందు
లము. భుజములతీటదీరేయుపాయమున్నులేదు-నీవువినాగా
కడు లేడు- నాతో యుద్ధము సేయవలెనని కృతఘ్నుడై బలికితే
టికిన్ని భక్తవత్సలుడుగనుక దొడ్డుగా నసంహ్యాపడక గర్వ
హారమాత్రము సేయదలచిన్ని, "విషవృక్షోపిసంవృధ్యస్వయం
మసాంప్రతం" అనేన్యాయముచేత తానిచ్చినమహిమను
భంగపరచేది ప్రభుత్వముగాదని మరొకరిచేత సేయింప
ఆలాగుననే నాయంత వానితో నీభుజములు దెగపడేటట్టుగా
ద్ధముగలుగునని యనుజ్ఞయిచ్చె నంత నీశ్వర ప్రేరేపణచేత
ణునికూతు రుషాకన్య కలగని మోహించి అనిరుద్ధుని దొం
చి తెప్పించికొంటె నదినిమిత్తము శ్రీకృష్ణునికి బాణునికి క
ముగలిగె నప్పుడు వానికిచ్చిన వరమునకనుగుణముగా ప్రమ
ణసహితుడై కుమారయుతుడై సేనాగ్రచరుడై నడచెను.
నతల వానుయుద్ధము చేసి జయించితె బాణునికియుద్ధమున్ను
సక్తముగాదు । భుజకండూతిన్నీ తీరకపోవుచున్నది అనేఅభి
యము చేత ముందుగా తానుమూర్ఖా పరాజయములు కల్పి
కొనెను. యీలాగిరట్టె వలెనాయనలక్షణముగాని ప్రకృతమున

టుబడిన కార్యముగాదు। అటువలెనె భాగవత దశమస్కంధద్విష ష్టితమాధ్యాయము॥ శ్లో॥ దోస్సహస్రంత్వయాదత్తంవరంభారాయ మేభవత్। త్రైలోక్యంప్రతియోద్ధారం నలెభేత్వదృతేసమం। కం డూత్యానిర్వృతైర్దోర్భిర్యుయుత్సుర్దిగ్గజానహం। అభ్య యాంచూర్ణయన్నద్రీన్ భీతాస్తేపిప్రదుద్రువుః। తచ్ఛ్రుత్వాభ గవాన్క్రుద్ధః కేతుస్తేభజ్యతేయదా। త్వద్దర్పఘ్నంభవెన్మూఢ సంయుగే మత్సమేనతె। ఇత్యుక్తః కుమతిర్హృష్టః స్వగృహంప్రా విశన్నృప। అని తదనంతరాధ్యాయం। చిచ్ఛేదభగవాన్బా హూన్ శాఖాఇవవనస్పతెః। అని। యీలాగె। విష్ణుపురాణం॥ శ్లో॥ బాణోపిప్రతిపత్యాథ సైత్రేయాహంత్రిలోచనం। దేవబాహు సహస్రేణ నిర్విణ్ణోస్మ్యాహవంవినా। కశ్చిన్మమైషాంబాహూ నాం సాఫల్యజనకారణః। భవిష్యతివినాయుద్ధం భారాయమమ కింభుజైః। శంకరః। మయూరధ్వజభంగస్తే యదాబాణభవిష్య తి। పిశితాశిజనానందం ప్రాప్స్యసేత్వంతదారణం। అని- యీవృ త్తాంతమక్కడ సవిస్తరముగాచూచికొనేది పరమేశ్వరుడుభక్త వత్సలుడు పరమకారుణికుడుగనక ఆవలివానియందు గుణలేశము గ్రహించి అనుగ్రహించుగాని అపరాధముగ్రహించికీడుసేయడు। అహంకారనివారణమాత్ర దండనముసేయును. యీలాగునశివప్రే రేపణచేతనె శ్రీకృష్ణుడు బాణునిచేతులు తెగవేసుటయునుకదా శివాజ్ఞనే ఉపసంహరించుటయును ఆలాగే భాగవతం॥ బాహు ష్విచ్ఛిద్యమానేషు బాణస్యభగవాన్భవః। భక్తానుకంప్యుపవ్ర జ్యచక్రాయుధమభాషత। ఇత్యాది। అయంమయేష్టోదయిలోనువ ర్తిమయాభయందత్తముముష్యదేవ। సంపాద్యతాం తద్భవతః ప్రసాదోయథాహితెదైత్యపతౌ ప్రసాదతః। అని। ఆలాగె విష్ణుపు రాణమున్ను॥ శ్లో॥ అస్మత్సంశ్రయదృప్తోపినాయంవధ్యస్తవావ్యయ। మయాదత్తవరోదైత్యస్తతస్తంక్షమయామ్యహం। అని ఆనతిచ్చె

గనక । అయితే శ్రీకృష్ణునిసర్వోత్కృష్ణునిగా స్తోత్రము సేయనేమి
పనిఅంటె నిర్మత్సరులైన మహాత్ములు పుత్రులగాని శిష్యులగాని
భృత్యులగాని బహుమానపూర్వకముగా లాలించితాముదలంచి
నప్రయోజనము సాధించికొందురు । అయితేనిక్కడ బాణాసుర
భుజకండూ నివారణముగదా ప్రయోజనమదితీరిన వెనక స్తుతిసే
యనేమిగారణమంటె యీమాయ ఉషానిరుద్ధవివాహపర్యంత
మున్ను ప్రకటింపవలసినది, యెలాగంటె, ఉషాకన్యక గౌరినిగొ
లిచి తనకుమనోహరుడైన పెనిమిటిగలుగనను గ్రహింపవలెనని
ప్రార్థించితే ననిరుద్ధుడే పెనిమిటిఅగునట్లనుగ్రహించెను- అలా
గె విష్ణుపురాణం॥ శ్లో॥ వైశాఖశుద్ధద్వాదశ్యాంస్వప్నేయంస్పర్శ
తవ। భవిష్యతిస తేభర్తా రాజపుత్రిభవిష్యతి। అని। అదిగనక యీలాగ
న, పురాణకథల హేత్వ పర్యాలోచనము లేనిమూఢులు బాణాసు
రయుద్ధమందు శివుడోడెనని భ్రమింతురది శివాజ్ఞానువర్తనమే
గాని కృష్ణుని స్వాతంత్ర్యముగాదు । ఇదిన్నిగాక విష్ణువుతోయుద్ధ
ము ప్రసక్తమైనప్పుడు శివుడోడేటందుకునిమిత్తమున్నుకలదు।ఎ
విష్ణువు ఈశ్వరవరలబ్ధులైన దైత్యులజయింపలేక తానుమైనాకా
దిపర్వతములందు నత్యుగ్రతపముచేసితె పరమేశ్వరుడాయన
కోరినవరములన్నియిచ్చి పరమదయాపరమూర్తిగనుక నీతోయు
ద్ధానకువచ్చితినా నన్నైనాజయింతువుగాకనివరమిచ్చినాడు శి
దుకుప్రమాణం. పార్వతీదేవి శ్రీరామచరిత్రవినుచున్ను అక్కడ
"అధికం మేనిరెవిష్ణుం" అనే రామాయణవాక్యమువిని, సకలలోకనా
యామకుడవైననీకంటే విష్ణువధికుడనిన్ని యిప్పుడు వినబడెనే
మనిఅడిగితే శివుడుత్తరము చెప్పుచున్నాడు. ఉమాసంహితయం
దు, శ్రీదేవీ॥ త్వత్తోవిశిష్టభావస్తు విష్ణాసంప్రతిపద్యతే। కథమే
తద్దయాసింధో కృపయావదసువ్రత। శృణుదేవిప్రవక్ష్యామివిష్ణోరాజ క్రీడా
కృతాంజలి । పురా ... బద్ధ్వాశ్వ పరమానందదాననే।

కైనయిపురావిశ్వమేతదనాయకం । ఉపద్రుష్టంసదాదుష్టై ర్వే దవాదబహిష్కృతైః । స్వాహాస్వధావషట్కారరహితేకర్మవర్జి తే । బ్రహ్మణాజ్ఞాతవృత్తాంతః కార్యశేషమచింతయత్ । చక్రపా ణింసమాహూయ రత్నసింహాసనే శుభె । అభిషెచ్యవరందత్వా ప్రణామంకరవంప్రియే । సృష్టిస్థితివినాశానాం కర్తృత్వమనుకంతా భయం । సర్వజ్ఞతాదిసిద్ధించ దత్తవానస్మివిష్ణవె. మత్తోధికోభవా న్రాజాభవవిష్ణామహాప్రభో । ఇతిదత్తవరః పూర్వం వారణస్యాం హరిఃపురా । ఇతిజ్ఞాత్వాకవిప్రాహ మేనిరేస్యధికంహరిం । అని, ఇదిబా లకాండగత "అధికం మేని రేవిష్ణుం" అనేవాక్యమునకున్నుత్తరము. ఆలాగే కాశీఖండమున్ను, ॥శ్లో॥ దాతాధర్మార్థకామానాంశాస్త్రాదు ర్ణయకారిణాం । అజేయస్త్వంహిసంగ్రామెమమాపిహిభవిష్యసి । అని, హరివంశాష్టత్రింశోత్తరశతతమాధ్యాయం॥ బిల్వోదకేశ్వ రరస్తుతి॥ అహం బ్రహ్మకపిలోథాప్యనంతః పుత్రాస్సర్వేబ్రాహ్మణా శ్చాతివీర్యాః । త్వత్తస్సర్వే దెవదెవప్రసూతా । ఏవంసర్వేశః కార ణత్వాత్మబుధ్యా । ఇతిసంస్తూయమానస్తుభగవాన్ గోవృషధ్వజః ప్రసార్యదక్షిణంహస్తంవాసుదేవమథాబ్రవీత్ । మనీషితానామ ర్థానాం ప్రాప్తిస్తేస్తుసురోత్తమ । పారిజాతస్యహర్తాసెమాభూ త్తేమనసివ్యథా । యథామైనాకమాశ్రిత్య తపస్త్వమకరోఃప్ర భో । తథామమవరంకృష్ణసంస్మృత్య స్థైర్యమాప్నుహి । అవధ్యస్త్వ మజేయస్త్వంమత్తశ్శూరతరస్తథా । భవితాసీత్యవోచంయత్తత్త థానతదన్యథా । అని, మరిన్ని ఏకనవత్యధికశతతమాధ్యాయం॥ శివ విష్ణుయుద్ధె॥ సధనుఃసశరస్తేనహరస్తేనాశుజృంభితః । సంజ్ఞాంనలేభే భగవాన్ విజేతాసురరక్షసాం । సశరంసధనుష్కంచధృత్వాత్మా నంవిజృంభితం । ప్రవిశ్యదెహంయోగాత్మావరంతస్యానుచింత్యచ । ద్వారవత్యాం[illegible]

కించిన్నిర్ద్వంద్వస్సాంభవత్తథా। అని, మహాభారతే। ద్రోణపర్వణి
శ్రీరుద్రఉవాచ॥ శ్లో॥ మత్ప్రసాదాన్మనుష్యేషు దేవగంధర్వయో
షు। అప్రమేయబలాత్మాత్వంనారాయణభవిష్యసి। నచత్వాంప్ర
సహిష్యంతిదేవాసురమహోరగాః। నపిశాచానగంధర్వా నయ
క్షానచరాక్షసాః। నసుపర్ణాస్తథానాగా నవిశ్వంవిశ్వయో
యః। నకశ్చిత్త్వాంతుదేవోపిసమరేషువిజేష్యతి। నశస్త్రేణనవజ్రే
ణనాగ్నినానచవాయునా। నచార్ద్రేణనశుష్కేన చరేణస్థా
వరేణ। కశ్చిత్తవరుజంకర్తామత్ప్రసాదాత్కథంచన। అపివైసమ
గత్వాభవిష్యసిమమాధికః। అని, ఇత్యాది, బహుతరప్రమాణ
ము. అదిగనుక స్వానుగ్రహవరదానార్థమై తనకుపరాజ
ముగానే వ్యవహరించును- ఇదిగాక మరిన్ని నిమిత్తాంతరము
లవు. "సోమఃపవతేజనితా" అనెడి ఋక్కున, "జనితాథవిష్ణోః"
న్ని, ద్రోణపర్వమందు "కేశవోరుద్రసంభవః। అని, ఇత్యాది
మాణముల చేత పూర్వప్రకరణములందు విష్ణువు శివునివలనపు
చుటను శివభక్తుడగుటను విస్తరించినాముగనక, "పుత్రాదిచ్ఛే
రాజయం" అనేన్యాయము చేతనైనా ఒడనేవలసినది. యీలా
శ్రుత్యాదిప్రసంగతాత్పర్య మెరుగనినుందులు బాణాసురయు
మందు శ్రీకృష్ణునికి శివుడోడెనని భ్రమింతురు। అదిశివాజ్ఞ
వర్తనగాని కృష్ణునిస్వాతంత్ర్యముగాదు। అదేడమాటంటే
తనయులైన కమలభవమనోభవులను భంగపరచినప్పుడున్ను
మవైదికనిష్ఠుడై విష్ణువునుగూర్చి వైష్ణవయాగముజేసె దక్ష
సిక్షించేటప్పుడున్నువచ్చి శివునిశిక్షించెపోవును। అదిగాక
విష్ణువేతనభక్తుడైన దక్షుని వెనకవేసికొనివచ్చి దేవగణములు
తానుగూడుకొని శివభక్తుడైనయొకదధీచితో చాలాయుద్ధము
జయించలేక చక్రముప్రయోగించితే దధీచితలదాకి ఆచక్రము
కట్టవోయిపడగాని అతనికేమిగాదాయెను అందువలో

మాయావిష్ణుమూర్తులను నసంఖ్యగల్పించి తెదధీచినవ్వి తనకాలి బొట్టనవ్రేలుకదలించితె శంఖచక్రహస్తులైన అనంతవిష్ణువులుప్ప త్తిల్లితె నంతటసిగ్గుపడి శివభక్తులమహిమము జయింపరాదనిదధీ చితో సామకార్యమునడిపికొని క్షువునికభయమిప్పించిపోయెను, యీకథ పాద్మపూర్వభాగమందునూ స్కాందపురాణమందున్ను చూచికొనేది। అటునలెనైనృసింహునిగూర్చి వీరభద్రవాక్యము, శ్లో॥దధిచి నాఃగ్జితస్త్వంసంగ్రామెసమరుద్గణః । కండూయమాన శ్శిరసికథంతద్విస్మృతంత్వయా।చక్రంవిక్రమసాహాయ్యంచక్రపా ణేతవప్రియం। కుతఃకృతం తేన యచ్చత్వయాతదపివిస్మృతం। అని। ఇకనాకథ పూర్వకాలమందు శంకుకర్ణుడనెపారిషదునితో వి ష్ణువుకు యుద్ధమైతె సికగోసివిడిచెనని స్కాందమందుచెప్పినది। యిందుకున్ను నరసింహునిగూర్చి వీరభద్రవచనమె॥ శ్లో॥శంకుక ర్ణగణేశేనభిన్నస్తె కేశసంచయః । మరిన్నియీలాగునశివకిం కరులచేతనే శ్రీహరిభంగపడిన కథలుపెక్కుగలవు గనకనటు వంటి విష్ణునంశమైన అనిరుద్ధుని కృష్ణరోమమైన కృష్ణునికిమూల బలనిజరూపములతో నోడిపోయెననుటయును సంకర్షణాంశమై ననరసింహుని శరభమృగమైవచ్చి జయించునాఅనుటయును పూ ర్తిచాలనిముచ్చట । ఈలాగుననపమృత్యుకాలమృత్యువులు నా రాయణాదిదేవతలకెగాని కాలాంతక మృత్యుంజయాదిశబ్దవా చ్యుడైన రుద్రునికిలేవు । అది గనకనేగీతలందున్ను భగవద్వా క్యం ॥ శ్లో ॥ బహూనిమేవ్యతీతాని జన్మానిభరతర్షభ । అని । విష్ణుపురాణము॥ శ్లో॥గతెతస్మిన్సభగవాన్ సంహృతాత్మానమా త్మని।తత్యాజమానుషందేహం మతీత్యత్రివిధాంగతిం।అని। యీలా

గున విష్ణువును, తదవతారములను, బ్రహ్మను, శిక్షించుట చెప్పి
ఇంద్రుమనినితర దేవతలను దక్షయాగాదులందు శిక్షించుటయును
మన్నింపుటయును బ్రదికించుటయును సకలపురాణప్రసిద్ధము
కానుప్రతివాదపక్షముగాదు గనకను, వృథాపిష్టరమని వచనము
వ్రాయమైతిమి । ఇదిగనక॥శ్లో॥విష్ణుంబ్రహ్మాణ మింద్రంచయ
న్యాన్సురానపి।యతోనిగృహ్యహరతె హరఇత్యుచ్యతెబుధైః
నెనిర్వచనలక్షణము రుద్రునందె అర్థవంతమాయెను। కడ
వతలందు నౌపచారికము యీహరశబ్దనిర్వచన లక్షణమునకు
లశ్రుతిన్నిగలదు । శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు "క్షరంప్రధాన
తాక్షరంహరః।క్షరాత్మనావిశతెజీవఏకః" అని। ఇంతమాత్రమే
దు। సర్వసంహారకుడున్ను రుద్రుడేఅయినందుకువ్యాసగీత
శ్లో॥దగ్ధేష్వశేషదేహేషు దేవేషుదేవతాత్మజ।ఏకసాక్షీతిసా
భోస్తిష్ఠతేవైదికీశ్రుతిః। శిరఃకపాలైర్దేవానాం కృతస్రగ్వ
షణః । కరోతి తాండవందేవీమాలోక్య పరమేశ్వరః। సంస్థి
ష్వథదేవేషు బ్రహ్మవిష్ణుపినాకిషు । సంస్థితేషువిలీనేషు శిష్య
కఃశివఃపరః । యాతిస్వభావంభగవాన్ స్వేచ్ఛయైవపినాకధృ
అని। ఏవంసంహారకరణీ శక్తిర్మాహేశ్వరీవరా।ప్రధానాద్యం
షాంతం దహేద్రుద్రఇతిశ్రుతిః। అనిన్ని ఆలాగే భగవత్పాదపూ
శంకరాచార్యులస్తుతి॥శ్లో॥విరించిః పంచత్వంవ్రజతిహరిరాప్నో
రతిం।వినాశంకీనాశోభజతిధనదో యాతినిధనం।వితంద్రీమా
ద్రీవితతిరతిసంమీలితదృశా మహాసంహారెస్మిన్విహరతి సతి
రసౌ।అని।జాబాలశ్రుతి।ప్రత్యగ్జనాస్తిష్ఠసంయుగాంతకాలే
రుద్రోనద్వితీయాయతస్థుర్న బ్రహ్మానవిష్ణుర్నాగ్నిర్న సూర్యో
ద్రతారకాః। అని, సంహారమాత్రమేకాదు-బ్రహ్మవిష్ణ్వాదు

నుప జెరుపబుట్టింపనున్న కర్త శివుడే. అందుకు కూర్మపురాణచతుర్థాధ్యాయం॥ కూర్మః॥ శ్లో॥ మహేశ్వరః పరోవ్యక్తశ్చతుర్వ్యూహస్సనాతనః। అనంతశ్చాప్రమేయశ్చ నియంతా విశ్వతోముఖః। బ్రహ్మనారాయణేశానాం త్రయాణాం ప్రకృతౌ లయః। ప్రోచ్యతే సద్భిరేవైతత్ప్రాకృతం ప్రతిసంచరః। ప్రోచ్యతే కాలయోగేన పునరేవ తు సంభవః। అనాదిరేష భగవాన్ కాలోనంతో౽జరో౽మరః। సర్వగత్వాత్స్వతంత్రత్వాత్సర్వాత్మత్వాన్మహేశ్వరః। అని, రామాయణోత్తరకాండం॥ శ్లో॥ తైరర్ద్యమానా దేవాశ్చ మునయశ్చ తపోధనాః। భయార్తా శ్శరణం జగ్ముర్దేవదేవం మహేశ్వరం। జగత్సృష్ట్యంతకర్తారమజమవ్యక్తరూపిణం। ఆధారం సర్వలోకానామారాధ్యం పరమం గురుం। తే సమేత్య తు కామారిం త్రిపురారిం త్రిలోచనం। అలాగే శ్రుతి॥ “విశ్వంభూతం భువనంచిత్రం బహుధా జాతం జాయమానంచయత్। సర్వోహ్యేష రుద్రస్తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు” అని, అటువలెనే, సౌందర్యలహరియందు॥ శ్లో॥ జగత్సూతే ధాతా హరిరవతి రుద్రః క్షపయతే। తిరస్కుర్వన్నేతత్స్వమపి వపురీశ స్థిరయతి। యథాపూర్వం సర్వం తదిదమనుగృహ్ణాతి స శివః। అని, యీలాగున సర్వదేవతాది చరాచరాత్మక విశ్వమునకు రక్షకుడున్ను శిక్షకుడున్ను శ్రీమహాదేవుడే కనుక నతనికపమృత్యుకాలమృత్యువులు లేవే। అతని అవతారములకున్ను లేవు. మంత్రోపనిషత్తు॥ “క్షరం ప్రధానమమృతాక్షరం హరః” అని, ద్రోణపర్వం॥ శ్లో॥ తతో నిత్యం మహాత్మానమపశ్యద్వానరధ్వజః। పార్వతీసహితం దేవం। అని, అటువలెనే ఋగ్వేదమందు, “స్థిరేభిరంగైః పురురూప ఉగ్రో బభ్రుః శుక్రేభిః పిపిశే హిరణ్యైః। అని, స్థిరేభిః। అనశ్వరములైనటువంటి, అంగైః। శరీరముల చేతను, పురురూపః। బహుమూర్తులు గలవాడనిన్ని, శుక్రేభిః। సాత్త్వికములనిన్ని జరామరణరహితావతారములు గల[illegible] కాళికాఖం

డాశీతితమాధ్యాయము॥ శ్లో॥జగత్కల్పసహస్రాణిదినంధాతుః తాయుషః । విష్ణోశ్శతాయుషో ధాతుఃగతెసదివసోభవేత్॥ పార్థేనరుద్రస్యసహస్రాణిచతుర్దశ । ముచ్యంతేవాసుదేవా నుసంఖ్యాతాఃపితామహాః॥ఈశ్వరైకదినేచాధరుద్రాముచ్యంత్యశేషతః॥సదాశివనిమేషార్ధాదీశ్వరోపివిముచ్యతే । షడ్గుణాత్మగుణాతీతాల్లింగమూర్తేరుమాపతేః । నాస్తిదేవోమహేశానాత్తత్తుల్యోధికోపివా॥అని,వాయవియ్యసంహిత॥ శ్లో॥ బ్రహ్మావిష్ణోర్దినేచైకోవిష్ణూరుద్రదినేతథా।ఈశ్వరస్యదినేరుద్రః సావాఖ్యస్యేశ్వరః । సాక్షాచ్ఛివస్యతత్సంఖ్య స్తథాసోపిసదాశివః॥అని,ఇదంతారతమ్యమున్నగలదుగనుకను కాలత్రయమందున్న నాశరహితుడున్న నిత్యుడున్న, మరిన్ని పద్మపురాణపంచమాధ్యాయమున రాఘవసంవాదమందు॥శ్లో॥అల్పాయుర్దృశ్యతే:బ్రహ్మద్వోశ్వరమేస్యజీవితం । చతుర్నిశ్వాసమాత్రేణవిష్ణో రాయురుదాహృతం అని, ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణాదివాక్యప్రమాణములున్నదిగనుక రుద్రుడే విష్ణ్వాదిదేవతలనిగ్రహానుగ్రహకర్తగుటనిశ్చయము. ఇత్యాది శ్రుతివిరుద్ధమైన రుద్రపరాజయప్రతిపాదకవచనములు బాధితములామెగనిక ప్రమాణములుగావాయె. రుద్రునికపమృత్యు కాలమృత్యువులుగలుగవని ప్రతిపాదించేవియైమై వారుసంగ్రహించిన శ్రుతులు యజ్ఞనరసింహపరాజయములందుపరివసించుట నన్యథాసిద్ధములున్న సాధ్యవిపరీతసాధకములున్నకనుక విరుద్ధహేత్వాభాసలామెను- ఈస్వవచనవ్యాఘాతముచేత తమమాధ్యముప్రకాశించికొనుటామెను- కాలాంతకుడు మృత్యుంజయుడు, నిత్యుడు, స్థాణువు, హరుడునైనరుద్రునికి మృత్యువుగల్పింపదలచుట శశ శృంగగగనారవిందములుసంపాదించి గొడ్రాలిబిడ్డలతోసంభాషింపను ఆకసముముట్టజుట్టనుదలంచినట్లు అత్యంతాభావప్రసంగమువచ్చుగాని సాధ్యముగాదు. యా

హ్మత్వనిర్ణయమునకే మరిన్నొకకల్పితప్రతిపాదనము వ్రాసికొ
న్నారేమనిన, శాస్త్రములు నానాదేవతలను ప్రతిపాదించుచున్న
వి- అందువలన శీఘ్రము పరతత్వనిర్ణయముసేయ నోడబడ

పరతత్వనిర్నయము

పదటుండెను । యేడుదినములలో మోక్షమపేక్షించుచున్న మాకు
తప్తసింహాసనమెక్కి యెవ్వరైనాగానియితడు పరబ్రహ్మమనినిర్ణ
యించెదరో అదిప్రమాణమని పరీక్షిత్తడిగితె నాలాగుననేశుక
యోగి ఆతప్తసింహాసనమెక్కి నారాయణుడె పరబ్రహ్మమని భా
గవతమందు సత్యముపలికిజయించెగనక విష్ణువెపరబ్రహ్మమనివ్రా
సికొన్న నిర్ణయముదుర్ణయమాయెను- అదెటువలెనంటె ఆ
భాగవతమందు, పరీక్షిత్ప్రశ్నవాక్యం॥శ్లో॥అధపృచ్ఛామి సంసిద్ధిం
యోగినాంపరమంగురుం । పురుషస్యేహయత్కార్యం మ్రియ
మాణస్యసర్వదా । యచ్ఛ్రోతవ్యమధోజాప్యం యత్కర్తవ్యం
నృభిఃప్రభో । స్మర్తవ్యంభజనీయంవా బ్రూహియద్వావిపర్య
యం॥ శుకః॥ తస్మాద్భారతసర్వాత్మా భగవాన్ హరిరీశ్వరః॥శ్రో
తవ్యఃకీర్తనియ్యశ్చ స్మర్తవ్యశ్చేచ్ఛతాఽభయం।అని, యీలాగున
ప్రశ్నోత్తరములు వినబడుచున్నవిగాని. తాము వ్రాసికొన్నరీతిని
బ్రహ్మాపరమని అడుగుటగానీ తప్తసింహాసనారోహణాది ప్రసం
గముగానీ లేదుగనక వారికల్పనాగౌరవము ప్రకటమాయెను-
అయినావానికల్పనమే అంగీకరింతుముగాక అందువలననేమిహా
ని,యీభాగవతము వ్యాసులు వేదములు పురాణములు భారత
మున్ను నిర్మించినతర్వాత విష్ణుగుణవర్ణన మత్కర్షింపవలసి
ప్రత్యేకమున్ను భాగవతసంజ్ఞగల్గిన సంహితయొకటిచేసినాడుగా
నివదునెనిమిది పురాణములలోనిదిన్నిగాదు ఆలాగె ప్రథమస్కం
ధమందు॥ శ్లో॥ఋగ్యజుస్సామాథర్వణాఖ్యావేదాశ్చత్వారఉద్ధృ
తాః ఇతిహాసపురాణంచ పంచమోవేద ఉచ్యతే ఇత్యాది।పిత

కరాయణవివిక్తస్థఇదం ప్రోవాచధర్మవిత్ । ధృతవ్రతేనచస్య యా ఛందాంసీగురుణిర్నయః । యానితానివ్యర్థీకేనగృహీతంచానుశాసనం । భారతవ్యపదేశేన హ్యామ్నాయార్థోపిదర్శితః దృశ్యతేయత్రధర్మాది స్త్రీశూద్రాదిభిరప్యుత । తథాపిబతనోహ్యదాత్మాచైవాత్మనోవిభుః । అసంపన్నఇవాభాతి బ్రహ్మవర్చస్యసర్వదా । కింవాభగవతోధర్మా నప్రాయేణనిరూపితాః ఇత్యాది।అటువలెనే శారదావాక్యంవ్యాసునిగూర్చి॥ శ్లో॥ భగవానవిదితప్రాయం యశోభగవతొవినా । యేనైవాసౌనతుష్యేన్మన్యేతద్దర్శనంఖిలం । యథాధర్మాదయశ్చార్థామునివర్యానుకీర్తితాః । నతథావాసుదేవస్య మహిమాహ్యవర్ణితః॥ ఈయీలాగునను భేదసంశయముగలదుగనక భాగవతలక్షణము మత్స్యపురాణైకపంచాశదధ్యాయమందు చెప్పినారు॥ శ్లో॥ యత్రాధికృత్యగాయత్రీంకథితోధర్మవిస్తరః । వృత్రాసురవధోపేతం తద్భాగవతముచ్యతే। సారస్వతస్యకల్పస్య మధ్యేయేస్యుర్నరాః। తద్వృత్తాంతోద్భవంలోకే తద్భాగవతముచ్యతే। ఈ మానవీయసంహితానవమాధ్యాయం॥ "తతోభాగవతంప్రోక్తం భాగద్వయవిభూషితం" అని, అదిగనకనే- వక్తృభేదమున్ను పుబడెను ఆభాగవతప్రథమస్కంధచతుర్థాధ్యాయం । తత్ర గ్వేదధరఃపైలః సామగోజైమినిఃకవిః । వైశంపాయనఏకోనిష్ణాతో యజుషాంమునిః। అథర్వాంగిరసామాసీ త్సుమంతుర్దారుణోమునిః । ఇతిహాసపురాణానాం పితామెరోమహర్షిః।అని।అథసప్తమాధ్యాయమె। అనర్థోపశమంసాక్షా ద్భక్తియోగమధోక్షజె। లోకస్యజ్ఞానతోవిద్వాం చక్రేసాత్వతసంహితాం యస్యాశ్రూయమాణాయ విష్ణౌపరమపూరుషే। భక్తిరుత్పద్యతెపుంసః శోకమోహభయాపహా। ప్రసంహితాంభాగవతీంకృత్వానుక్రమ్యచాత్మజం। శుకమధ్యాపయామాస నివృత్తినిరతం

మనిం।అని, పురాణములకురోమహర్షణుడున్ను పురాణేతరమై
న భాగవతసంహితకుశుకుడున్ను గనకపదునెనిమిది పురాణము
లలోనిదిగాదు. అదిగనుక పురాణేతిహాసేతరమైన యీభాగవ
తము విష్ణూత్కర్షవర్ణనకథ । అదిగాక ఆకథవినేపరీక్షిత్తు
న్నువినిపించె శుకుడున్నుకవితాకర్తయైన వ్యాసులున్ను భాగ
వతగణనలోవారుగనకాను భగవద్గుణ వర్ణనసేయవలెననిన్ని
వినవలెననిన్ని కర్తృశ్రోతలప్రతిజ్ఞచేత నిర్మింపబడినసంహితగన
కాను యీభాగవతమందు విష్ణూత్కర్షమున్ను విష్ణువేపరబ్రహ్మ
మనినిర్ణయముగాబలికేదిన్ని సహజమేకానిఅశ్చర్యముగాదు- ఆ
గ్నేయాదిత్యాదిపురాణములందునగ్నిసూర్యాదులమహిమవలెను-
అయినను వారంగీకరించిన భాగవతమందే రుద్రుడే ఆదికా
రణమనిన్ని పరతత్త్వమనిన్ని పరబ్రహ్మమనిన్ని సమానాధికరహితుడ
నిన్ని తెలిపేము- తృతీయస్కంధమందు కశ్యపవాక్యం॥శ్లో॥శ్మశాన
చక్రానిలధూళిధూమ్రవికీర్ణవిద్యోతజటాకలాపః। భస్మావకుంఠా
మలరుక్మదేహో దేవస్త్రిభిఃపశ్యతిదేవరస్తే । నయస్యలోకేస్వ
జనఃపరోవానాత్యాదృతోకశ్చననావిగర్హ్యః।వ్రతైర్వయంయచ్చ
రణాపవిద్ధామాశామహీజాంభవభుక్తభోగాం। యస్యానవద్యా
చరితంమనీషిణోగృణంత్యవిద్యాపటలంభిభిత్సవః। నిరస్తసామ్యా
తిశయోపిహియస్స్వయంపిశాచచర్యామచరద్గతిస్సతాం। హసంతియ
స్యాచరితంసుదుర్భగాఃస్వాత్మన్రతస్యావిదుషఃసమీహితం।యైర్వ
స్త్రమాల్యాభరణానులేపనైఃశ్వభోజనంస్వాత్మతయోపలాలితం।
బ్రహ్మాదయోయత్కృతసేతుపాలాయత్కారణంవిశ్వమిదంహిమా
యా। ఆజ్ఞాకరీతస్యపిశాచచర్యా అహోవిభూమ్నశ్చరితంవి
డంబనం।అని, ఇవి శ్రుతిమూలములు. పరిధమశ్లోకానకు భుక్తభో
గామజోన్యః।అన్యద్వితీయశ్లోకానకు, యస్మాత్పరంనాపరమస్తికిం

చిత్ । తృతీయశ్లోకానకు, స్వేమహిమ్నిప్రతిష్ఠితః। అని, నాలుగో
శ్లోకానకు, యోబ్రహ్మాణంవిదధాతిపూర్వం । ఇత్యాది శ్రుతిప్ర
మాణార్థకములచేత సర్వభూతసమత్వమున్ను అనవద్యచారిత్ర
మున్ను సమానాధికరాహిత్యమున్ను ఆత్మారామత్వమున్ను సర్వ
దేవనియామకత్వమున్ను సర్వప్రపంచకారణత్వమున్ను మూలప్ర
కృతివిశేషిత్వమున్ను శివైకనిష్ఠమని స్పష్టముగా దెలిపెను- చతుర్థ
స్కంధమందుబ్రహ్మవాక్యం॥ శ్లో॥ నాహంన యజ్ఞోనచయస్యయా
యంమెదేహభాజోమునయశ్చతత్వం । విదుఃప్రమాణం బలవీర్య
యోర్వా తస్యాత్మతంత్రస్యక ఉద్విధిత్సేత్ । ఆసీనందభ్రా
య్యాంబృశ్యాంబ్రహ్మసనాతనం॥ అష్టమస్కంధం॥ నతేగిరిత్రా
ఖిలలోకపాలవిరించివైరించసురేంద్రగమ్యం। జ్యోతిఃపరంయత్ర
స్తమశ్చసత్వంనయద్బ్రహ్మనిరస్తభేదం । ఇత్యాద్యసాధారణ
రత్వలక్షణములచేత శివుడే పరబ్రహ్మమని తెలిపెను - ఈలాగు
శుకయోగీంద్రుడు తత్త్వసింహాసనమెక్కి ప్రామాణికము చేస్తున్నా
డుగనుక యథార్థముపలుకమంటే హానివచ్చునని శాబోలుమత
సంగవశాత్తుముఖాంతరమువలననైనా శివుడు జగదాదికారణుడ
నివెల్లనాడెను- అదిగనుకనే జయించినాడు - యీవాక్యములు
శ్రుతిమూలములుగనుకను యీభాగవతం సాత్త్వికమని తామం
కరించినదిగనుకను శుకులు తత్త్వసింహాసనమెక్కి పలికినాడుగనుక
కను తామసత్వమోహకత్వాదికల్పనగూడదు- మరిన్ని భగవద్గీత
ముననే తాముముగురమున్ను సములమనిన్ని పరతత్వము వేరే
దనిన్ని పలికినరీతిన్ని చెప్పెదము. చతుర్థస్కంధమందే, శ్లో॥ అహంబ్ర
హ్మాచశర్వశ్చజగతఃకారణంపరం। ఆత్మేశ్వరఉపద్రష్టాస్వయందృ

జ్నిరుపాధికః: అని, యీలాగు భాగవతమందే సాక్షాద్విష్ణువే
తాను పరబ్రహ్మమునుగాను, ఈశ్వరుడు వేరేవున్నాడని తెలుపగా
కొందరు,కించిజ్ఞులైన పృథగ్జనులు శ్రీహరి పరబ్రహ్మమనిసామాన్య
వచనములవలననిర్ణయించికొనుట మతాభిమానముచేత సంతోష
పడుట-అయితే విష్ణువే పరతత్త్వమనివర్ణించిన భాగవతవచనము
లకేమిగతిఅంటే, పరతత్త్వమారోపించి స్తుతిచేసుటగా తెలిసికొ
నేది - శివపరత్వప్రతిపాదకోపజీవ్యజాతియ్యప్రత్యక్షశ్రుతిమూల
కత్మృతియ్యస్కంధాదివాక్యవిరోధముచేత బాధితములామెగనుక-
గుణవాదములు, విరోధేగుణవాదస్స్యాదన్నారుగనుక,అయితే వి
ష్ణుపరత్వవాచక వాక్యప్రాచుర్య విరోధముచేత రుద్రపరత్వప్రే
కటనవాక్యములేగుణవాదలగునంటే కానేరవు- గుణవాదలనంగా
కలగుణములందుకొన్నిలేని గుణములుగూర్చి సర్వోత్కృష్టము
గావర్ణించుట । అదిగనకను ఆలాగులేనిగుణములైనా కొన్ని
గూర్చి పరమోత్కృష్టునిగా రుద్రునివర్ణించుట కేమిప్రయోజ
నము । యీభాగవతము శైవపురాణముగనకనా। లేకనిరుపాధి
కసాధారణ పరతత్త్వకథనప్రశ్నోత్తర లక్షణముగనకనా।వక్తృ
శ్రోతలపక్షపాత ప్రసంగముగనకనా । ఇత్యాదిహేతువులులే
వు గనక గుణవాదలుగావు। విష్ణూత్కర్షవర్ణనమునకైతేయీ
చెప్పిన హేతువులన్నిగలిగివున్నవిగనక గుణవాదత్వమువినాగా
మరొకగతిలేదు । యేలాగంటె।పరమశివైకనిష్ఠమైన పరమాత్మ
త్వాదిలక్షణముతదంశభూతుడైన నారాయణునందారోపించి స్తు
తిగల్పించుటగనక। యీస్తుతితత్త్వాత్మకుడైన విష్ణువుదిగాని కేవల
విష్ణుమాత్రునిదిగాదు। ఆలాగెపరాశరపురాణం॥శ్లో॥ఉత్కర్షో
యఃపురాణేషు దృశ్యతెవిష్ణవేప్యచ । అసౌతత్త్వాత్మనోవిష్ణో

ర్ణ స్వరూపేణ సత్తమ।అని। అయితే విష్ణూత్కర్షప్రసంగమ్ము
మందు శివోత్కర్షప్రశంస కేమినిమిత్తమంటే । గౌణవృత్తి
చేత విష్ణునిష్ఠముగా వర్ణించిన పరతత్వాదిలక్షణమునకు ముఖ్య
వృత్తి ప్రవృత్తినిమిత్తజ్ఞాపకమైన అనువాదత్వ మేనిమిత్తము।అ
లాగంటే అనువాదావధారణే అని ప్రమాణాంతరనిర్ణీతార్థ
ప్రశంసఅనువాదమన్నారుగనక । విశ్వాధియోరుద్రోమహర్షిః
అని।«యస్మాత్పరంనాపరమస్తికించిత్"అనేడిపూర్వోదాహృతా
నేక శ్రుతిప్రసిద్ధమైన లక్షణమే తెలిపెగనుక నిదిగాక శ్రీశుక
తప్తసింహాసనారోహణ జయసిద్ధికొరకు యథార్థకథనముగా
వలెననిన్ని ప్రసంగంగల్పించికొని పరతత్వనిర్ణయంచేసుటై
నిమిత్తమయ్యాని * యీలాగుననే భారతతాత్పర్యమున్ను శివో
త్కర్షపరమే యెటువలెనంటె నేలాగైనానేమి «నారాయణ
కథామిమాం" అనినారాయణకథైనభారతంచెప్పెనని ప్రతిజ్ఞా
చనంకలదంటెఐనాగాసీకృత్స్నగ్రంథతాత్పర్యము శివపరమేకా
మరొకవిధముగాదు యెలాగంటె। నారాయణకథప్రసంగించు
న్నతరుణమందు హరిశ్చంద్రాదిపురాతన పురుషచారిత్రలవలెనే
తత్పుత్రమిత్ర కళత్రాదులవర్ణించి అతనికుపాస్యుడున్ను
నాదిజనకుడున్ను పరతత్వమైనశివుడనిచెప్పెనుగనక నాలాగే
ణపర్వమందువ్యాసవచనం॥శ్లో॥జన్మకర్మతపోవిద్యా స్తమోత్త
పుషకలాః। తాభ్యాంలింగేర్చితశ్శం భుస్త్వయాచార్య
శేషతః । అని।సపక్షరుద్రభక్తశ్చ కేశవోరుద్రసంభవః। అ
దేశాంతరం । వాసుదేవస్తువన్దృష్ట్వా జగామశిరసాక్షితిం
ర్థేనసహధర్మాత్మా గృణన్బ్రహ్మసనాతనం । అని।అను
సీకం।సపక్షభగవాన్రుద్రః సర్వతత్వాదిరవ్యయః। సోసృజ

శాదంగా ద్బ్రహ్మణంలోకసంభవం । వామపార్శ్వాత్తథావి ష్ణుం।అని।సౌప్తికపర్వం । శ్రీకృష్ణవాక్యం।నూనంసదేవందేవా నామీశ్వరేశ్వరమవ్యయం।అని।యిపిన్ని శ్రుతిమూలములె॥శ్లో॥తమీ శ్వరాణాంపరమంమహేశ్వరం తందేవతానాంపరమంచదైవతం। అని।మరిన్ని సౌప్తికమందే। ఆదిరేషహివిశ్వస్య మధ్యశ్చాంతశ్చభా రత।అని । యింతమాత్రమేకాదు, సకలపురాణములకూ తాత్పర్య ము శివాధిక్యపరమెకాని మరొకవిధముకాదు। అటువలెనెపరా శరపురాణ తృతీయాధ్యాయం॥ శ్లో॥అష్టాదశపురాణానాంనిష్ఠా కాష్ఠామహేశ్వరః । గుణాభిమానినోనైవ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వ రాః । అని। ఇదిగాక వైష్ణవాదిపురాణముల జెప్పిన విష్ణూత్కర్ష తత్వాత్మకుడైన విష్ణువు తాననిన్ని శైవాదిపురాణముల వర్ణించిన శివమహిమము సాక్షాచ్ఛివునిదేఅనిన్ని - ఇతరపురాణములబ లికిన శివనికర్షగుణాభిమానివైన సంహారకారిరుద్రునిదనిన్ని చె ప్పియున్నదకూడనే॥శ్లో॥యోపకర్షోహరేర్దృష్టః శాంభవేష్వ ఖిలేషుచ । పురాణేషుహరేస్సాక్షా న్మూలభూతస్య సత్తమ। వైష్ణవేషు పురాణేషు యోపకర్షస్తుదృశ్యతె । రుద్రస్యాపి హరస్యాపి విభూతిశివకేవలం । ఉత్కర్షోయః పురాణేషు దృశ్యతెశాంభవేషుచ । రుద్రస్యాప్యస్వరూపేణ మునెతత్వాత్మ నోపిచ । ఉత్కర్షోయఃపురాణేషు దృశ్యతెవైష్ణవేషుచ।అసౌ తత్వాత్మనోవిష్ణోర్నస్వరూపేణసత్తమ । ఎవంపురాణయోస్సా క్షాద్బ్రహ్మణోదర్శితాచదిక్ । వాచకస్యపురాణెషు తథాసా రెచసత్తమ । ఆధిక్యంచెవదెవస్య శివస్యపరమాత్మనః । అవిజ్ఞా యనరోపిష్ణుం వరిష్ఠంమన్యతెభ్రమాత్ । రుద్రాధిక్యమవిజ్ఞాయ బ్రహ్మనారాయణౌపురా । అహంబ్రహ్మత్వహంచేతి విభ్రమా దకృతాంద్రణం। ఇత్యాది, యీలాగున వారుకోరిన పరాశరవే దవ్యాసశుకయోగీంద్రుల హృదయాభిప్రాయములు విచారించితే

శివుడే పరమాత్ముఁడని నిర్ణయమాయెను. తాము విష్ణూత్కర్ష
మునంపాదించిన భాగవతశుకయోగుల ఉత్కర్షము పరమో
త్కర్షమునకుపయోగించెగనుక వారిసిద్ధాంతము మతాన్ధ
అనిపించుకొనెను అదిగనుక శుకయోగి తెలిచిన భాగవతనిర్ణ
యము శివపరమేకాని విష్ణుపరముగాదాయెను. ఇక స్వాయంభు
వమనువుచేసే దీర్ఘసత్రమందు పదునాలుగుభువనములగల ఋ
షులందరుగూడి విచారించినతత్వనిర్ణయప్రసంగము చదువు
వలన తత్వనిర్ణయముచేసెమంటే తడవుపట్టెని మూడుమూ
ర్తులందు పరబ్రహ్మమెవ్వరో పరీక్షించి తెలుపవలెనని భృగు
నంపితే నతడుపరీక్షించిన పరీక్షకువచ్చెగనుక విష్ణువే పరతత్వ
మనినిర్ణయించికొన్నారు- అదిన్నత్యంతతుచ్ఛనిర్ణయలక్షణ
టువలెనంటే, నిరుపాధికనిర్వికల్పకాపరోక్షజ్ఞానగమ్యమైనపర
హ్మమును ప్రత్యక్షముగాజూచి దోసకాయలుగదా కుట్టిచూచి
రీక్షించికొన్నట్టు పదతాడనతర్జనభర్జనాదులచేతపరిక్షించుట
మాణముచేసికొనిరిగనుక నిది పరతత్వజ్ఞానమునకు తుచ్ఛసా
నమగునో కాదో వివేకించికొనేది- అయితే సాక్షాత్కార
పరతత్వనిర్ణయమునకుపయోగింపకపోతే మానింది ప్రధానదే
వైనముమ్మూరిలో నాధిక్యమైనాతెలెగదా అందుచేతనయ్యే వి
డే పరబ్రహ్మముగాదగినవాడని పరంపరాసాధనమైనానయ్యే
చాలంటే, అందుకున్ను పూర్తిచాలదు- యెటువలెనంటే, ప్ర
త్వమనంగా దుర్నిరీక్ష్యతెజస్విత్వమున్ను నిగ్రహానుగ్రహ
భయహేతుత్వమున్నుగలయది- భృగునినిర్ణయప్రసంగమందు
ణములేమి విష్ణువువలన కనిపించవాయెను- యేలాగంటే, లక్ష్మీ
మేతుడై రహస్యస్థలమున యాయమతొడలమీద శయనించియు
డగా నడ్డమాపున్నులేక నంతఃపురముజొచ్చిపోయి రొమ్మున
తన్నితే లేచిచూచి భయపడి నమస్కరించి వుపచారముచేసె

ఋషులచిత్తము బెడిసితే నియ్యాధికార మెక్కడచ్యుతి అయిపోవునో
అనియో అదిగాకితడు తత్త్వపరీక్షకుడువచ్చినాడు ప్రియముచెప్పి
యితనిచేత పరతత్త్వమనిపించికొందామనియో లేక మరేనినిమి
త్తమో తెలియదు- అతడుపెట్టిన పాట్లనెల్లాబడెను- యీలక్షణ
మైతే పరబ్రహ్మలక్షణముగా నీ సర్వోత్కృష్టప్రభుత్వలక్షణము
గానీకాదు. బ్రాహ్మణులగ్రజన్ములు వారేమిచేసినా ప్రతికారము
చేసితే ప్రత్యవాయమువచ్చిననిసహించికొనియుండె బ్రహ్మణ్యు
డైనక్షత్రియధర్మమాయెను । రుద్రుడైతేనీలాగులేదు భృగువుకై
లాసమునకుపోయి తనుకౌగలింపవచ్చిన రుద్రునినీవనాచారివని
దూషించితే భ్రాతృస్నేహమనే సంబంధముగల్పించికొని బహు
మానముచేయవచ్చితే వీడడచిపడేదేమని శూలమునవేయనంక్రిం
చితే అమ్మవారువచ్చి శివునిపాదములుబట్టికొని వాడజ్ఞానిమీకో
పమున కెంతవాడుక్షమింపవలెనని ప్రార్థించితేకటాక్షించివిడి
చిపెట్టెనదిగనక నిగ్రహానుగ్రహాదిప్రభుత్వ లక్షణమురుద్రునం
దేకనిపించెను। ఆలాగెభాగవత దశమస్కంధమందు॥శ్లో॥సరస్వ
త్యాస్తటేరమ్యే ఋషయస్సత్రమాసత । వితర్కస్సమభూత్తే
షాం।త్రిషుదేవేషుకోమహాన్ । తస్యజిజ్ఞాసయాతేవైభృగుంబ్ర
హ్మసుతంనృప । తజ్జ్ఞప్త్యైప్రేషయామాసుః సోభ్యగాద్బ్రహ్మణస్స
భాం।నతస్మైబ్రహ్మణేస్తోత్రం చక్రేసత్త్వపరీక్షయా । తస్మైచుక్రో
ధభగవాన్ ప్రజ్వలన్స్వేనతేజసా। అథాజగామవైకుంఠంయత్ర
దేవోజనార్దనః । శయానంశ్రియఉత్సంగే పదావక్షస్యతా
డయత్ । తతఉత్థాయభగవాన్ సహలక్ష్మ్యాసతాంగతిః । స్వ
తల్పాదవరోహ్యథననామశిరసామునిం । తంనిశమ్యాథమునయో
విస్మితాముక్తసంశయాః । భూయాంసుఃశ్రద్దధుర్విష్ణుంయతఃశాం
తిర్యతోభయం । తతఃకైలాసమగమత్తత్రదేవోమహేశ్వరః। పరి
రబ్ధుంసముపారేభే ఉత్థాయభ్రాతరంముదా । నైచ్ఛత్త్వమత్యు

త్వధగణ ఇతి దేవశ్చకోపహ। శూలముద్ధృత్య తంహంతు మారేభే
క్మలోచనః। పతిత్వాపాదయోర్దేవీ సాంత్వయామాస తంగిరా
అని యీ భయహేతుత్వాదిలక్షణము దేవతాధిక్యధర్మ మాత్రమే
కాదు బ్రహ్మధర్మమున్నాలాగె శ్రుతి «భీషాస్మాద్వాతః పవతే। భీష
దేతి సూర్యః। భిషాస్మాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చ। మృత్యుర్ధావతి పంచమఇతి
అని। స్తుహి శ్రుతం గర్తసదం యువానం మృగన్న భీమముపహ
ముగ్రం। అని। యిది బ్రహ్మత్వలక్షణము। ఇక ప్రభుత్వము శివునకు
కలగ జెప్పెను। శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు «మహాన్ ప్రభుర్వై పురుష
స్యత స్త్యైష ప్రవర్తకః సునిర్మలామిమాం శాంతి మీశానో జ్యోతి
వ్యయః'' అని। అదిగనక నీ భృగు పరీక్షయందు బ్రహ్మత్వ ప్రభు
త్వలక్షణమైన భయహేతుత్వాదిధర్మ మసాధారణముగా శివు
నందె కలదని ప్రకాశింపబడెను, బ్రాహ్మణదైవమైన శివుని సంబంధ
మువారని బ్రాహ్మణులను పేక్ష సేయ వెరచి బహుమానము సేయు
టను క్షత్రియ దైవత్యలక్షణము ప్రకాశింపబడెను। అవతారము
లందునూగాక పరమపదమైన వైకుంఠవాసుడైయుండిన్ని యీలా
గున బ్రాహ్మణులకు వందనాద్యుపచారములు నడుపుచు నను సరి
చుట పూజ్యత్వమో పూజకత్వమో తెలిసికొనేది। యీలాగు
నెంత ఉదాసీనతకైనా నోర్చి ఉపచారము చేసినాగాని మహాశాం
తుడున్ను! భయభక్తులు గలవాడున్ను గనక మహాదొడ్డవాడని నిర్ణ
యించిరిగాని పరబ్రహ్మమని నిర్ణయించరైరి। అదిగనక «శాన్త
శ్చాంతో దాంతః'' అనే శ్రుత్యుక్త జ్ఞానాధికార లక్షణములు గల
వాడన్నట్టాయెగాని। జ్ఞేయమున్ను ఉపాస్యమునైన బ్రహ్మమనుట
గాదాయెను। భృగువున్ను బ్రహ్మ నిర్ణయము సేయలేదు। ఆదిబ్రహ్మ
పురాణ ప్రథమాధ్యాయం॥ శ్లో॥ తత్వం విచారయామాసుర్మిథో
త్రమహర్షయః। అశక్తాస్తే మహాభాగ భృగ్వాద్యాస్తత్వనిర్ణయ
భాగవత[illegible] ... [illegible] తీవచనము

శ్లో॥ న వేదధర్మం కిలపద్మయోనిర్న బ్రహ్మపుత్రా భృగునారదాద్యాః। నవైకుమారః కపిలోమనుశ్చ యేవై నిషీదంత్యతివర్తనం హరం— యేషామనుధ్యేయపదాబ్జయుగ్మం జగద్గురుం మంగళ మంగళంస్వయం। అని, ఋషులున్ను దేవతలున్ను సరిగా ఆద్యంతశూన్యమైన బ్రహ్మము నెరుంగలేరు- ఆలాగే శాంతిపర్వము॥ అనాద్యంతంపరంబ్రహ్మ నదేవానర్షయోవిదుః। ఏకస్తద్వేదభగవాన్ ధాతానారాయణోహరిః। అని, యీవచనముచేతనే నారాయణుడు బ్రహ్మజ్ఞాని అని చెప్పినట్టాయెను- యీలాగే పురాణం॥ వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థాః శివస్యతత్వం శివఏవవేత్తి। తస్మాచ్చవిష్ణుర్గిరిజాకుమారౌనందీచసిద్ధాంతవిదోనచాన్యే అని, శివతత్వము నారాయణుడే కాని ఋషులుగాని దేవతలుగాని తెలియరనంగా భృగునకేలాగున దెలిసెను యస్మాత్పరం నాపరమస్తికించిత్ ।అనేశ్రుతిన్ని నిరస్తసామ్యాతిశయోహియస్స్వయం। అనే భాగవతవచనమున్ను, శివునికన్న నితరమైన పరతత్వమును నిషేధించెగనుక భృగునిశ్చితపరతత్వనిర్ణయము నిరస్తమాయెను- ఆభృగునియభిప్రాయమువిచారించినదన కావచ్చితే పరతత్వబుద్ధిని విష్ణ్వాధిక్యము నిర్ణయించుకొన్నవాడు కాడు- మరేమంటే తాజేసిన అవమానమునకోర్చి ప్రియము చెప్పినాడుగనుక మహాశాంతుడున్ను భయముగలవాడన్నిసంతోషించినాడు - లోకమందు తినగలిగితే పెండ్లిన్ని తినలేకుంటె శ్రాద్ధమున్ను అనేపృథగ్జనుడుంవలెనే తన్నవమానించినబ్రహ్మరుద్రులకొద్దిగాదలచికొన్నాడు లేక పారమార్థిక బుద్ధిచేత యథార్థముగా పరతత్వమని తలచికొన్నట్టయితే ఆవిష్ణువే తన పెండ్లాముతలద్రుంచినప్పుడున్ను మనుష్యయోనులబుట్టి భార్యావియోగాదిదుఃఖము లనుభవింతువుగాకని శాపముపెట్టకనేపోవు

సు- సాత్త్వికబ్రహ్మమని అప్పుడు సంతోషమేపొందును- ఆలాగు లేదు. అందుకుప్రమాణం॥ మత్స్యపురాణం॥ జ్ఞాత్వావిష్ణుస్తత్త స్యాః క్రూరం దేవ్యావిచేష్టితం । క్రుద్ధస్స్వశస్త్రమాదాయ శిర శ్ఛిదవైహాశాత్ । తంద్రుష్ట్వాతువధం ఘోరం చుక్రోధభృగు శ్వరం। తతోభిశప్తోభృగుణావిష్ణుర్భార్యావధేతతా।యస్మాత్తే జానతా ధర్మమవధ్యాస్త్రీః సూదితా।తస్మాత్త్వంసప్తకృత్వ మానుషేషూపపత్స్యసె। అని, బ్రహ్మాండపురాణం॥ భృగోః చశాపేన విష్ణుః పరమవీర్యవాన్ ప్రోదుర్భావాన్దశప్రాప్తః తప్పసదాకృతః। తెపుఃశాపైశ్చవివిధైః స్తంజేవంభువనేశ్వరం పాంసితెషాంసర్వేషాం ప్రత్యహన్యతశంకరె।అని,భృగుశాప త్రిముచేత విష్ణువైతె అనేకదుఃఖములనుభవించెను - యీబుషి సంఘమైనబుషులందరున్ను నానావిధశాపములుబెట్టినాగాని కరునికాశాపఫలము లంటవాయెనని శివాధిక్యము దెలిపెను. రామాయణోత్తరకాండం॥శ్లో॥ విష్ణుంచ పురా రామభృగోః దృఢవ్రతా।అనిందలోకమిచ్ఛంతీ కావ్యమాతానిసూదితా। ఇ ది, యీలాగు పురాణరహస్యమున్ను బుషులహృదయము న్యోన్యవిరుద్ధలక్షణమున్నెరుగనిమూఢులుకొందరు భృగుదుషరీక్ష వచ్చెగనుక విష్ణువే పరబ్రహ్మమని నిర్ణయించికొన్న సిద్ధాంత నిరస్తమాయెను. ఇక గజేంద్రు డాదిమూలమెవ్వరో వాని

* గజేంద్రమోక్షణము. *

మొత్తాన నూరకే మొరపెట్టితే నపుడుబ్రహ్మాదిదేవతలు "నాహ నాహంనచభవతిపునస్తాదృశోమాదృశేషు" అన్నట్టువలనే తా గాము నేమూగామని చూస్తుండగా నాదిమూలమైవచ్చి గజేంద్ర

నిరీక్షించెగనుక విష్ణువేపరతత్వమని వ్రాసికొన్నారు. యిదిన్ని అసాధారణధర్మమున్ను పరతత్వసాధకమున్ను గాదేలాగంటే, తనభక్తభృత్యపుత్రాదుల గాచికొనేదిన్ని పోషించేదిన్ని అత్యంతనికృష్టులకైనాను త్తమధర్మముగనుక తనభక్తుడైన గజరాజు గాచికొనుట శ్రీహరికి భక్తవాత్సల్యమునెరపుకొనుటామెనుగనుక ప్రభుత్వసామాన్యధర్మమాయెగాని,నిరుపాధిక పరమకారుణికత్వమున్నుకాదు,గజేంద్రుడు విష్ణుభక్తుడైనందుకు ప్రమాణమాభాగవతమందే॥ శ్లో ॥ యోసౌపూర్వమభూద్రాజా పాండ్యోద్రవిదసత్తమః । ఇంద్రద్యుమ్నఇతిఖ్యాతో విష్ణువ్రతపరాయణః। అని।అనేకజన్మములనుంచి విష్ణుభక్తుడైనందుకు వామనపురాణము॥ శ్లో॥అభీతస్సక్ నిరుత్సాహో గృహీతో ఘోరకర్మణా।పరమాపదమాపన్నో మనసాచింతయద్ధరిం । సతునాగవరశ్శ్రీమాన్ నారాయణపరాయణః । జన్మజన్మాంతరాభ్యాసాద్భక్తిమాన్ గరుడధ్వజె । నాన్యందేవంమహాదేవా త్పూజయామాసకేశవాత్। మథితారింపద్మనాభం శంఖచక్రగదాధరం । అని।అనన్యశరణుడున్నుఇతరదేవతా పరిత్యాగియునగుచుతననేకొలిచిన భక్తుడుగనకతానచ్చికాచికొన్నాడు।అయితే॥ శ్లో॥ ఏవంగజేంద్రముపవర్ణితనిర్విశేషంబ్రహ్మాదయోవివిధలింగభిదాయమానాః।నైతేయథావనన్నుపుర్నిఖిలాత్మకత్వాత్తత్రాఖిలామరమయో హరిరావిరాసీత్ । అని। యీరాజగజజన్మమందు నిర్విశేషస్తుతిచేసెనేగాని యొకరిపేరుగాని చిహ్నముగానిఉచ్చరించుట లేదుగదాఅంటె।శేషన్నాగానీ విష్ణువెకాచికొనవలెగాని । యితరులకుపనిలేదేలాగంటె । లోకసందుభయపడిన శిశువులునోయబ్బానోయయ్యాఅని ఉరకెమొత్తానమొరపెట్టితె వారివారితలిదం

ద్రాదులువచ్చి అలముకుందురుగాని తనుపేరువాడిపిలిచినవాడు
గాడనిడపేక్షించరు । ఇదియునటువలెనే। ఇదిగాకనీజన్మమందు
జన్మాంతరవాసనచేత స్మృతికలుగుటకున్ను విశేషాకారాన
మస్మరణచేసుటకున్ను ప్రమాణముతెలిపేము । భాగవతమందు
శ్లో॥హర్యర్చనానుభావేన యద్గజత్వేప్యనుస్మృతిః । అని బ్రహ్మ
నమస్తేఖిల కారణాయనారాయణా యాద్భుత కారణాయ।వామ
నపురాణము। నమోస్తుపద్మనాభాయసాంఖ్యయోగో ద్భవాయ
చ।అని।అయితె । ఏవంగజేంద్రముపవర్ణితనిర్విశేషం।అనిగ్రం
థములె బ్రహ్మాదిదేవతలు తమతమచిహ్నములకున్నఅధి కారక
లకు నామధేయములకు న్నభిమానించినభిన్నదేవతలుగాని స
మయులుగారు, గనక గజేంద్రుడుచేసిన నిర్విశేషస్తుతికహారాదు
రాకపోయిరి । విష్ణువుసర్వాత్ముడుగనక నాస్తుతికహరి
వచ్చికాచెనని వెళ్లనాడినవచనములకు గతెమంటె ప్రాసు
క్తత్వ ప్రతిపాదకవిశేషాకారస్తుతి పరత్వాది వచనవిరోధము
గలిగివున్నది । కడనౌపచారికముగాదెలిసికొనేది।అదెకటీడిమ
టన్నట్టాయేనా ఆభాగవతమందె మరియునొకబాధకమైనగ్రం
బందిచెప్పెదము,అత్రిమహాముని సంతానాపేక్షనుజగదీశ్వరుడొ
డా అతడుతనకుప్రసన్నుడైఅభీష్టమిచ్చు గాకయనినిర్విశేషా
ననేధ్యానము చేయుచుండగా బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులుముగ్గురు ప్ర
త్యక్షమైరి,అయితె వారిగూర్చి ఓస్వాములారా నేనుద్దేశిం
దొకడేదేవతె, మీరుముగ్గురువచ్చుటేమంటె నీవొకదేవతసా
రణముగాను పాసించినవాడవుగావు గనుకనీసంకల్పాను సూ
ముగానే మేముముగ్గురమున్ను వచ్చితిమని అతడుగోరినట్టిము
రున్ను కుమారులుగాపుట్టిరి। ఆలాగెభాగవత చతుర్థస్కంధము

దు ప్రథమాధ్యాయము। అతిష్ఠదేకపాదేన నిర్ద్వంద్వోఽనిలభోజనః।
శరణం తం ప్రపద్యేఽహం య ఏవ జగదీశ్వరః। ప్రజామాత్మసమాం
మహ్యం ప్రయచ్ఛత్వితి చింతయన్। తప్యమానస్త్రిభువనం ప్రా
ణాయామైధసాగ్నినా। నిర్గతేన మునేర్వర్చస్సమీక్ష్య ప్రభ
వస్త్రయః। ఇత్యాది। అత్రిః। విశ్వోద్భవస్థితిలయేషు విభజ్యమా
నైర్మాయాగుణైరనయుగం విగృహీతదేహాః। తే బ్రహ్మవిష్ణుగిరి
శాః ప్రణతోఽస్మ్యహం వస్తేభ్యః క ఏవ భగవాన్ మయి హేమహూతః॥
ఏకో య ఏవ భగవాన్ విబుధప్రధానశ్చిత్తీకృతః ప్రజననాయ కథం
నుయూయం। అత్రాగతాస్తనుభృతాం మనసో విదూరాబ్రూ
త ప్రసీదత మహానిహ విస్మయో మే। దేవాః। యథాకృతస్తే సంకల్పో
భావ్యం తే నైవ నాన్యథా। తత్సంకల్పస్య తే బ్రహ్మన్ యద్వై ధ్యా
యతి తద్వయం। అథాస్మదంశభూతాస్తే ఆత్మజా లోకవిశ్రు
తాః। భవితారోఽంగ భద్రం తే విస్రప్స్యంతి చ తే యశః। అని। అక్క
డ గజేంద్రరక్షణమందు అఖిలామరమయుడని పిందికొనుట విష్ణువు
కిక్కడ నత్రి మహామునిసంతానదానమందు లేకపోయెను। అక్కడ
నిర్ణయింపబడిన వివిధలింగభిదాభిమానిత్వము బ్రహ్మరుద్రులక
క్కడ లేకపోయెను। యీలాగు విరోధబాహుళ్యము కలదుగనక।
“ఏవం గజేంద్రముపవర్ణితనిర్విశేషం” అనె శుకవచనమర్థవా
దవాక్యముగా తెలిసికొనెది। ఇందుకు గజేంద్రుడు తన భక్తుడుగనక
విష్ణువచ్చుటయును అత్రిమధ్యస్థుడుగనక నిర్విశేషస్తుతికనుగుణ
ముగాను జగదీశ్వరత్వమందధికృతులై ముగ్గురూవచ్చుటయును,
యుక్తమని వ్యవస్థ తెలిసికొనెది। గజేంద్రుడాపన్నుడై తన దైవము
ను సర్వోత్కృష్టరూపముగా స్తుతించినమాత్రమున నాస్తుతివాక్య
ములు పరత్వసాధకములుగా వేలాగంటె। లోకమందెటువంటి వా
డైనా తన పెనిమిటిని పెండ్లామున్ను, యేలినవానిని భృత్యుడున్ను,
ఆచార్యుని శిష్యుడున్ను దైవమును భక్తుడున్ను - అత్యున్నతిగా

పొగడికొనెది ధర్మము గనుక నిదియదార్థ నిర్ణయ మం
ప్రమాణముగాదు । ఇదిగాక గజేంద్రుడాజన్మమందున శ్రీహరి
క్తుడు గాకున్ననాటికిన్ని విష్ణునామోచ్చారణ సేయక నిర్విశేష
గా మూలబ్రహ్మమును గూర్చి మొరపెట్టిననాటికిన్ని ఆయాపదః
ర్వతింప జేసేటందుకు విష్ణువుకే కర్తవ్యముకాని శక్తిగా
రికి పనిలేదు । యెలాగంటే లోకరక్షణార్థమై పరమాత్ముడైన
వునుపుట్టించినాడుగనుక - తనచేతనైనప్రయోజనమెల్లా
చక్కబెట్టవలెను । లోకమందునెవడైనా నొకయుపద్రవ పీడి
డైనజనుడు పట్టపురాజునుగూర్చి మొరపెట్టితే తత్తదధికారు
రాజపురుషులువచ్చి కుదురుపరతురుకాని రాజునకుమొరపెట్టు
చున్నాడు రాజేవచ్చికాచనని ఉపేక్ష సేయరాదు । ఆలాగు
గజేంద్రుడు పరమేశ్వరునిగూర్చి మొరపెట్టితే లోకరక్షణార్థ
రియైనవిష్ణువు రక్షించేది సహజమేకాని మరియొక విధముగా
లోకరక్షణార్థమైపుట్టించినందుకు- ప్రమాణము,అనుశాసనిక
శ్లో॥వామపార్శ్వాత్తథావిష్ణుం లోకరక్షార్థ మీశ్వరః।అని-పుట్టి
చినమాత్రమేకాదు లోకరక్షణమందునియమించినాడు । వేదా
దస్తవమందు । జైమినివాక్యం। యదాజ్ఞయాజగత్సర్వం వ్యా
నారాయణఃస్థితః । అని। నియమించినమాత్రమేకాదు లోకర
క్షాధికారమందు పట్టమున్ను గట్టినాడు ఉమా సంహితయం
రామోత్కర్ష ప్రసంగమందు॥శ్లో॥చక్రపాణింసమాహూయ
త్నసింహాసనే శుభే।అభిషిచ్యవరందత్వా ప్రభుంచాకరవం పి
సృష్టిస్థితి వినాశానాం కర్తృత్వ మకుతోభయం। సర్వజ్ఞ
సిద్ధించ దత్తవానస్మివిష్ణవె । అని । అదిగనుక గజేంద్రమో
ము । పరతత్వ లక్షణముగాదు ॥ ఇందుచేతనే పృ

* భస్మాసురవధ *

చంపవచ్చితే ... శ్రీహరి మాయగు ... చ్చితే వా

ముగించిరుద్రుని రక్షించెగనుక నతడే పరబ్రహ్మమనుముచ్చట నిరసింపబడెను । యేలాగంటే పూర్వోక్తరీతిని విష్ణువుశివాజ్ఞా వశవర్తి గనకనే వృకాసురుడు స్వామి ద్రోహమునకు వచ్చితే మొదలతననుగూర్చి తపస్సు చేసిమెప్పించివరము పుచ్చుకొన్నాడు గనుక తాబెట్టినచెట్టు తాజెరికివేసుట ధర్మముగాదనిబాణాసురుని గర్వపరిహారము చేయించినట్టువలె నేముఖాంతరాననే జేయదలచి ఆజ్ఞాపించితే వచ్చివానిపనిముగించిపోయెను అదెక్కడిమాట,వాడునెత్తిని చెయిబెట్టి చంపవచ్చితే జడిసి వైకుంఠమునకు పారిపోతె శ్రీహరివచ్చికాచి వానిముగించెను లేకుంటేపారిపోనేలాఅంటిరాఅది తెలియనిముచ్చటయేలాగంటే। చరాచరాత్మకములైన బ్రహ్మాండపఙ్క్తుల నిమిష మాత్రమున భస్మముచేసే సామర్థ్యము గల లలాటలోచనునికి నొకతుచ్ఛరాక్షసునిముగించేదెంతపని అదిగనుక వానిని గురిసేయక "పుత్రాదిచ్ఛేత్పరాజయం" అనేన్యాయముచేత వీడెంత మేర పరువిడునో అనినటించిననటనగానిభయపడికాదు। చిన్నవాండ్లు తరుముకొనివచ్చితేతె మరుపరువులు వెట్టినటువలెనె- అదేడ మాటంటే । బ్రహ్మదక్ష యమ మదనాదులన నాయాసమునశిక్షించుట దబ్బరై పోవును, అయితె నిదిఅట్లుగాదు నెత్తిన చెయి బెట్టితె నెవరికైనాచావక తీరదు। అమోఘవరముగనుకనంటేఅయినానొకరిమరుగుచొరపని లేదు । ఉరులింగాకారుడైనప్పుడు శిరస్సు బ్రహ్మదేవుడు సగాననేకదివ్యవర్షములూర్ధ్వలోకగమనము చేసిన్ని కడగానక పోయెను, అనగావీడెంతవాడు, ఈకధముందర నుదాహరించవలసి వున్నదిగనుక వచన సంమతిన్యాయము । పొడవుపెరగకుంటెమాసెకాని నాడున్న చోట నుండె అంతర్థానమై కాన రాకుంటే, వారుసేయదగిన కార్యమేమి।ఆశక్తి శివునందు గలుగును । అతని కటాక్షము చేత నింద్రరామచంద్రాదుల భ్రమించే పాటి అంత

ర్థానవిద్య యింద్రజిత్తుకు గలుగగా తానుమాత్ర మంతర్ధాన
మైవాని నపలపింపలేదా? అందుకుప్రమాణము త్తరకాండమందు
శ్లో॥ మాహేశ్వరే ప్రవృత్తేతు యజ్ఞపుంభిస్సుదుర్లభె। కామగం
స్యందనం దివ్య మంతరిక్ష చరం ధ్రువం। మాయాంచ తామసీ
నామయస్యాం ప్రభవతె తమః। ఎతయాకిలసంగ్రామే మాయ
యారాక్షసోత్తమః। తద్యుద్ధస్యగతిర్వ క్తుం నశక్యావై సురాసు
రైః। అని। యీలాగునింద్ర రామాదుల భ్రమింపచేసేపాటిసా
ర్థ్యమిప్పుగా భస్మాసురు డనంగా నెంత। అది గనుక ఆపలా
యనము విలాసముగా తెలిసి కొనేది లేకున్నట్టామెనా విష్ణుపు
రాణ భాగవతముల జెప్పిన "ఇతినిశ్చిత్య యవనఃపార్థ్రివంశః
పరాఙ్ముఖం" అని, "పలాయనం యదుకులె జాతస్యతవనో
తం" అని। శత్రుడైన కాలయవనుడు తరుముకొనిరాగా పా
పోయి ముచికుందుని మరుగు చొచ్చి అతనిచేత జంపించుటయ
నుశ్రీకృష్ణునికినైచ్యాపాదకమవును॥ * ॥ ఇకనీశ్వరత్వా సాధా
రణలక్షణమైనకర్తుమన్యథాకర్తుమకర్తుంసామర్థ్యమున్న శి
నందేకలుగుట తెలిపెను। యేలాగంటే। యెవరి చేతనూ గా
ప్రయోజనమునుతాజేసుటకర్తుం సామర్థ్యము। అన్యులచేతగా
నికాలకూటభక్షణకామదహన త్రిపురవిజయాదులు శివుడు చేసె
ను। అందుకురామాయణము॥శ్లో॥ దేవానాం విద్రివంద్రుష్ట్వా శ్రు
త్వావాక్యంచ శార్ఙిణః। హాలాహలం విషం సర్వం ప్రపగ్ర
హామృతోపమం। అని,బ్రంహాండద్విషష్ఠిత మాధ్యాయము బ్రహ్మ
వాక్యం॥శ్లో॥తస్యవిష్ణురహంవాపిసర్వేవా సురపుంగవాః। నశక్నుఁ
వంతివై సోఢుం। వేగమన్యత్రశంకరాత్।విష్ణో క్షిప్త మానేన క
లానలసమత్విషా। నిర్దగ్ధోరక్త గౌరాంగఃకృ తఃకృష్ణో జనార్దనః
అని। భాగవతాష్టమస్కంధషష్ఠాధ్యాయము॥ శ్లో॥ నిర్మథ్యమాన
దుదధేరభూద్విషంమహోల్బణం హాలహలా హ్యమగ్రతః। క

త్యాది,భీతాః ప్రజాదుద్రువురంగ సేశ్వరాహ్యరక్ష్యమాణాశ్శరణం సదాశివం॥ ఇత్యాది, ఏతస్మాత్పరం నపశ్యామో నపరం తేమహేశ్వరః । మృడనాయహేలోకస్య వ్యక్తిస్తే వ్యక్తకర్మణః ॥ రామాయ

❋ కామసంహారాదికము. ❋

ణము ॥ శ్లో ॥ అశరీరః కృతః కామః క్రోధా దేవేశ్వరేణవా। అనంగఇతి విఖ్యాత స్తథా ప్రభృతిరాఘవ । అని । త్రిపురవిజయం। యజు స్సంహిత ''సతిస్రః పురోభిత్త్వైభ్యో లంకేభ్యో సుథారాన్ప్రాణుదత'' అని । ఇదికర్తుం శక్తి । ఇకనితరులచేత సేయకవహానెటందుకశక్యమైనటువంటి ప్రత్యభావవిద్యానిథనాదులుసంభవింపకుండా జేసుకొనుట । అకర్తుం సామర్థ్యము । అది శివునదేకలదందుకు రుద్రసూక్తము । స్థిరేభిరంగైః పురురూపఉగ్రః। అని,రామాయణమునందున్న ॥శ్లో॥ దేవతానాంవచశ్శ్రుత్వా సర్వలోకమహేశ్వరః। బాఢమిత్యబ్రవీత్సర్వాన్పునశ్చేదమువాచహ। ధారయిష్యామ్యహం తేజస్తేజస్యేమసహోమయా।త్రిదశాః పృథివీచైవ నిర్వాణమధిగచ్ఛతు ॥అని । ఇది అకర్తుం సామర్థ్యము। ఇకనొకతీరుననున్న వస్తువు మరొకతీరువుగా జేసుట అన్యథాకర్తుం సామర్థ్యము।అశరీరుడైన మదనునికి భార్యమైనరతీదేవిమాత్రమునకు సశరీరత్వము గలుగజేసుట। దక్షుని తలగొట్టిగొరెతలచేత నేవ్యవహరింపజేసుటయును।భగునికన్నులుదివిచియవివినాగానే చూపుగలుగజేసుటయును।పూషునిదంతభంగముజేసిఅవివినాగానే భక్షణాదికముసేయజేసుటయును।ఇత్యాదిసామర్థ్యము శివునందేకలదు।ఇతరదేవతలైతేవస్తుస్వభావము ననుసరించెతమసామర్థ్యమును చూపుదురు।అన్యథాకరణసమర్థుడున్న। శివుడే

అందుకు క్రమక్రమమునే ఉదాహరణములు। కాళీదాసః। శర్వ
గృహీతానునయేన కామం ప్రత్యర్పితస్వాంగమివేశ్వరేణ॥ ఉత్త
రరామాయణం। ఈకథకు స్త్రీపురుషత్వములు॥ శ్లో॥ ఏవంసరాజా పు
రుషోమాసం చరతిధార్మికః। త్రైలోక్యసుందరీ నారీ మాసమేకం త
థాభవేత్ ।అని తన్నివర్తకత్వమున్నకూడ నెజెప్పెను। ద్విజాః శృ
ణుతమే సర్వే యచ్ఛ్రియః పార్థివస్యవై । నైవపశ్యామి శైషజ్య
మంతరేణవృషధ్వజం। దేవంప్రసాదయిత్వాహంపురుషోయం భ
విత్వితి।అని।తతః ప్రీతోమహాదేవః పురుషత్వందదౌపునః । శ్రి
యాఃసుమహాతేజాదత్వా చాంతరధీయత । అనిదక్షాదులకు
చతుర్థస్కంధము।శ్రీభగవానువాచ। ప్రజాపతేర్దగ్ధశీర్షో భ
త్వజముఖంశిరః । మిత్రస్యచక్షుషేక్షేతభాగంస్వంబర్హిషో
గః। పూషాతుయజమానస్య దద్భిర్భక్షతుపిష్టభుక్ । దేవాః
ప్రవృత్తసర్వాంగాపత దుచ్ఛేషణందదుః । బాహుభ్యామశ్వి
నోః పూష్ణోహస్తాభ్యాం కృతబాహవః। భవంత్వధ్వర్యవశ్చాన్యే
బస్తశ్మశ్రుర్భృగుర్భవేత్ । అని।అదిగనకనే। అఘటితఘట
నాసామర్థ్యముగల ఈశ్వరత్వము శ్రీమహారుద్రునందే యో
రూఢిసిద్ధము । శ్రుతి । ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం। అని। మంత్రో
పనిషత్తు । తమీశ్వరాణాంపరమంమహేశ్వరం । అని। యస్స
సమహేశ్వరః । అని।గీతలందు । ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం హృ
దయేర్జునతిష్ఠతి।అని॥ శ్లో॥ ద్రోణపర్వం। ఉపాస్య ఈశ్వరస్తస్య
మూర్తీ నామపిసంతతం । తదుపాస్తిప్రవక్త్రుత్వాత్ ఉపా
స్యాఃఫలార్థిభిః । అని।ద్వాదశస్కంధం। అశాబాఈశ్వరో
ర్యయా । అని।అష్టమస్కంధం । ఏతత్పరంనపశ్యామోనపరంతే

మహేశ్వరః। ఇట్లని కాళిదాసు నిశ్చయించినాడు॥ శ్లో॥ అణిమాది గుణాధారమస్పృష్ట పురుషాంతరం । శబ్దమీశ్వరఇత్యుచ్చైః సార్ధచంద్రంబిభర్తియః । అని, అదిగనక నే నిఘంటున్ను "ఈశ్వరశ్శర్వ ఈశానః" అనేనిర్ణయించెను విష్ణువైతేనీశ్వరుడుగాడు మహదాఖ్యతత్త్వము। అలాగె ద్వితీయస్కంధం॥ శ్లో॥ యచాహుర్వాసుదేవాఖ్యం చిత్తంతన్మహదాత్మకం। అని। శ్రుతిన్ని "వాసుదేవః పరాప్రకృతిః" అనివున్నదిగనక నదిగనకసకలజగదుత్పత్తిస్థితిలయకర్తయును। సమానాధికరహితుడున్ను సంధ్యోపాసనాదిసకలవైదిక కర్మప్రతిపాద్యుడున్ను శివుడుగానితక్కినవారుగారు। అదిగనకనింతపర్యంతమున్ను దాహరించినశ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసవచనబలముచేత బ్రహ్మత్వమురుద్రునిగడవ నితరదేవతలందు నిరసింపబడెను । విష్ణుబ్రహ్మాదులాయననను జ్ఞనవాంతరసృష్ట్యాదికర్తలున్ను ఆయనముఖ్యాంశసంభవులూగనక నౌపచారికప్రసంగమందు బ్రహ్మమున్ననిపించి కొందురు। ఇట్లనిసర్వమురమణీయ్యము॥ * * * * *

గద్య, ఇది సాత్త్విక బ్రహ్మవిద్యా విలాస నిరసన మందు బ్రహ్మత్వ ప్రతిపాదకమనునది చతుర్థప్రకరణము.

❋వైదికప్రశంస❋

శ్రీపరమవైదికాచా।రాపాద్యునితలతు దాశరథిరచితసప్ర్యా పర్యాప్తున్ భసితా । లేపాంగుని చందవోలిలింగోద్భవున్॥ వైదికమనంగా మూడువిధములది పరమవైదికమున్ను వైదికమున్ను మిశ్రవైదికమున్నుఅని । యిందుకువచనప్రమాణం।వైదిక్రియమిత్యాహూరాద్యంపరమవైదికం । ద్వితీయ్యాంవైదికంప్రోక్తం తృతీయ్యాంమిశ్రవైదికం।అని। యిందుకులక్షణం॥శ్లో॥ వేదాంతదేవస్యతప్తచక్రాదిధారణం । ధవళచ్ఛిద్రోర్ధ్వపుండ్రం శ్రీదష్టాక్షరీజపం । సాలగ్రామార్చనంముఖ్యం తదీయ్యాంఘ్రిసేవనం । శ్రీమన్నారాయణంనామ ఏకాదశ్యాముకామ్యకం। భక్తిదాష్టకమేతాని సర్వేపరమవైదికె। అని,దిపరమవైదికలక్షణం గంగాగీతాచగాయత్రీతు లసీగోపిచందనం। ఏకాదశీహరేర్నామసాలగ్రామశిలార్చనం । వైదికాష్టకమేతాని నియమేనదినే।అని,వైదికలక్షణం । ఆదిత్యమంబికాంవిష్ణుం గణనాథంమహేశ్వరం। పూజయేత్పంచపూజ్యాశ్చతత్తత్ఫలమవాప్నుయాత్ అని, మిశ్రవైదికలక్షణం। యికవీటికిఫలములు—ఐహికంపారత్రికంచమోక్షఏతత్ఫలత్రయం । యద్భావేనపుమానిచ్ఛేత్తద్వన్మిశ్రవైదికె । రాజసంవైదికంవిప్ర సత్వంపరమవైదికం । వంచతామసంజ్ఞేయంతత్రైవంమిశ్రవైదికం । తమఃపరస్తాత్పరమంపదంప్రాప్నోతివైష్ణవః । స్వర్గాదిబ్రహ్మలోకాంతం ప్రాప్నోతివైదికః । కైలాసనామమంధరం పదంప్రాప్నోతినైరుకః

క్|అని—ఇత్యాదివచనప్రామాణ్యముచేత వైష్ణవపరమవైదికశబ్దములు పర్యాయపదములుగా వ్యవహరించినారు । గనకాను,లక్షణైక్యము గలిగియున్నదిగనుకను,తప్తముద్రాభిద్రోర్ధ్వపుండ్రాది చిహ్నములుగలది,పరమవైదికం । శైవముతామసము।యీతప్తముద్రాభిద్రోర్ధ్వ పుండ్రాదిధారణము।శ్రుతివిహితమైనందుకు ప్రమాణము । అథర్వణమహోపనిషత్తున బ్రహ్మసూక్తమందున్ను । దక్షిణేతుభుజేవిప్రోబిభృయా ద్వైసుదర్శనం। సవ్యేతుశంఖంబిభృయాదితి బ్రహ్మవిదోవిదుః । ఖాండవవేదము, "దేవా స్తాయేనవిద్ధృతేనబాహునా సుదర్శనేప్రయాతం । స్వర్గమయాంకితామన వాలోకవిసృష్టవితత్వయంతి, బ్రాహ్మణస్తద్వయతి । సర్వావై దేవతానాంసర్వావై విప్రాణాంసర్వావై క్షత్రియాణాంసర్వావై వైశ్యానాంసర్వావైశూద్రాణాం ఇత్యగ్నినావైతూతాతప్తంచక్రంద్విభుజేధారయామ్యర్ధ్వంతూలిఖేత్తస్మా ద్ద్వి రేఖంభవతిపునరాగమనంనయతి బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ సలోకతామాప్నోతి"అని। ఇదిగాకమరిన్ని అథర్వణబ్రహ్మసూక్తరుచి బాష్కలయజుర్బృహదారణ్య భేదసుదర్శనోపనిషదృక్సామయజుఃకారక కఠవల్లీకైవల్యతుంగ శాఖలందున్ను, వృద్ధమనువాసిష్ఠవిహగేంద్ర శాండిల్యాదిస్మృతులందున్ను పరాశరవిష్ణువామనాదిత్య లింగాగ్నేయ బ్రహ్మకైవర్త బ్రహ్మాండపద్మవరాహగారుడాది సంహితాహరివంశములందున్ను చెప్పియున్నది,చూచికొనేదనిన్నిఇత్యాదిప్రమాణపురస్సరముగా తప్తముద్రాది చిహ్నములుగల వైష్ణవము పరమవైదికమని సాధించికొన్నారు। వారుపరమవైదికమనుకొన్నమాటె సత్యముయేలాగంటె।పరం।అవైదికంఅనెపదవిభాగముచేతసమర్థించితె।పరం। ఉత్కృష్టమైన అవైదికలక్షణమునకు సరిపోయ్యాని, అందుకు। ఇదంతయుకల్పితాభాసనిర్ణయముగాని యథార్థముగాదదెట్టువలెనంటె। తప్త

ముద్రాదిధారణము వైదిక మాత్రవిషయమైననుపరమవైదికత్వము సంపాదించికొంటిమని సంతోషించికోవచ్చును. మొదలికివైదికకర్మాధికారముద్విజ మాత్రునికల్లావిహితమైనదిగాదు, పరమవైదికుని కేలాగువిహితమయ్యాని, అయితేవారుదాహరించిన శ్రుతులుప్రమాణములుగావా అంటెకావు. యేటువలెనంటే వారుదాహరించిన వచనములున్ను మరియున్నుదాహరింపగల వచనములకన్నిటికి న్నుత్తరముచెప్పెము "దక్షిణేతుభుజే" విప్రో" అనేశ్రుతిన్ని "చక్రంబిభర్తివపుషాభితత్వం బలందేవానామమృతస్యవిష్ణోః సయాతినాకందురితా విధూయ" అనేశ్రుతిన్ని ఖిలసంహితలలోనివనిఅన్నారు గనకానీశ్రుతులు వైష్ణవులుదక్కనితరులైన కల్పసూత్రకారులుగానీ స్మృతివ్యాఖ్యాతలైన విజ్ఞానేశ్వరచంద్రికాకారులుగాని ఉదాహరించుటలేదుగనకాను శ్రుతిస్మృతివిరోధన్యాయముగల్గి యున్నదిగనకాను కల్పితములనితోచుగానివిశ్వాసయోగ్యములైయుండవు. అయితే "చరణంపవిత్రంవితతంపురాణంయేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని। తేనపవిత్రేణశుద్ధేనపూతా అతిపాప్మానమరాతింతరేమ" అని "లోకస్యద్వారర్చి మత్పవిత్రంజ్యోతిష్మద్భ్రాజమానంమహస్వత్। అమృతస్యధారాబహుధాదోహమానంచరణం నోలోకేసుధితాందధాతు" అని, "పవిత్రంతే వితతంబ్రహ్మణస్పతె ప్రభుర్గాత్రాణిపర్యేషివిశ్వతః। అతప్తతనుర్నతదామో అశ్నుతె శృతాసఇద్వహంతస్తత్సమాశత" అని, యీలాగుచరణశబ్దపవిత్రశబ్దప్రయోగముచేత చక్రమనితోస్తున్నది, గనుక చక్రాదిధారణము పవిత్రత్వమును సంపాదకమైయున్నది గనుక ప్రాగుక్తఖిలశ్రుతులకున్ను తిత్వప్రామాణ్య విశ్వాసమెకలదంటిరా, అవును, మొదలికిత్యుక్తశ్రుతులందు చక్రాదిధారణవిధానము గలిగియుంటే "చరణఖిలశ్రుతులకు ప్రామాణ్యము గెలిగెది, అదేటువలెనంటే "చరణ

విత్రం" అనేవాక్యమున్ను "పవిత్రంతె వితతం బ్రహ్మణస్పతె" అనేది
న్ని దశాపవిత్రసోమధారా ప్రవర్గ్యఘర్మాది ప్రతిపాదకములై
బోధాయ నాపస్తంబాదులచేత అరుణకేతునఘమాద్యభీష్ట వాదీ
శానాగ్నేయదిగ్జపాదులందు వినియోగింపబడ్డవి, గనుక వినియోగ
విధాయకత్వముల కనుకూలమైయున్నదది గనుక చక్రాదిధార
ణవిధిపరత్వము దుర్లభమాయెను - ఇదిగాక అపామేఘ్యలలో
చరణోష్టిలో, చరణంపవిత్ర మిత్యాదిమంత్రము పురోనువాక్యన్ని,లో
కస్యద్వారమన్నది యాజ్యానుగనుక తదనుగుణముగానై నావ్యా
ఖ్యానము సేయదగినది, యెటువలెనైనానేమి యీమంత్రములు పాం
చరాత్రాగమ వచనములచేత సుదర్శనప్రతిష్ఠాస్నప నాదులందు
వినియోగింపబడినవగుట బట్టి, విని యోగానుసారమున చక్రా
దిధారణ పరంగానున్ను వ్యాఖ్యానము సేయదగినవని యొకయు
క్తి గలదైనాగానీ యీతంత్రవినియోగముగడవ శ్రౌతవినియోగ
ముబలవంతమనే న్యాయముచేత బోధాయనాపస్తంబాదశ్రౌత
వినియోగానుసారమున నేదశాపవిత్ర సోమధారాది పరత్వ
ముగానె వ్యాఖ్యానము సేయదగినది, అవుగాక? సుదర్శనప్రతిష్ఠా
దులందు విధాయకత్వముగలుగుగాక? అది యీమంత్రమందే నా
పరొక మంత్రమందా యెక్కడావినబడదు గనుక పరొకమంత్ర
మందనేమాటలేదే యీమంత్రమందే అంటేమిక్కిలిగూడదు, కొం
తభాగము వినియోజకమున్ను కొంతవిధాయకమున్నంటే అత్మన్య
యమవుచున్నది, గనుక నదిగాకవినియోగత్వశేషత్వము లేక కా
నివిధాయకత్వమున్ను ముద్రాధారణ విధాయకత్వము లేక కాని
వినియోగశేషత్వమున్ను గలుగదు, గనుక నన్యోన్యాశ్రయ దోష
మున్ను ప్రాపించును, కొన్నియెడల మంత్రలింగ సామర్థ్యముచే
త పరొకకర్మమందు వినియోగింపబడినపద్ధటికిన్ని ఆమంత్రముల
కుప్రకరణానుగుణ్యముగానే వ్యాఖ్యానము సేయదగును గాని

వినియోగానుసరణమునగూడదు, కొన్నియెడలను ప్రకరణవినియో
గములోనగూడదును యీమంత్రమునందునే వరసచూచినాచక్రా
ధారణవినియోగ ప్రసంగము లేదు- మరొక మంత్రముచేత వినియు
క్తమైనదంటిరా శ్రుతివాక్యముచేతనా అశ్రౌతవాక్యముచేతనా
శ్రుతివాక్యమంటే దశాపవిత్రసోమధారా ప్రతిపాదకత్వమున్ను
ఈశానాగ్నేయ దిగ్జపాదులందులవినియోగమున్ను వినాచక్రా
ది ధారణాదులందుల నొకానొకటిన్ని వినియోజక శ్రుతివాక్యాం
తరమువినబడదు గనుక లేదే! పాంచరాత్రాగమవాక్యముచేత న
టేనది తాంత్రికమగుగాని శ్రౌతముగానేరదు అయితే "యేనపూత
స్తరతిదుష్కృతాని" అనేపాపనివృత్తి హేతుత్వము చక్రమందు గల
గియున్నదిగదా అంటే ధ్యానజపాదులచేత సంభవించును - అదె
క్కడిమాట పవిత్రపూతశబ్దములచేత తప్తముద్రాధారణమే ప్ర
కటమగుచున్నదంటే "దేవోవస్సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రే
ణ" అనేమంత్రముచేత సూర్యముద్రా ధరించుకొనవలయును - ఇం
క "పవిత్రంతెవితతం" అనేమంత్రమున్ను కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాది త
పస్సులచేత తప్తముగావలెనని చెప్పుచున్నదిగాని తప్తముద్రాధా
రణము చెప్పుటలేదు, ప్రకరణవిరోధము గలిగియున్నదిగనుక న
వలెనే "తపసాబ్రహ్మవిజిజ్ఞాసస్వ" అనివున్నది తపమనంగానుపవా
సాదులు, ఆలాగె "అతపానశనాత్" అనిశ్రుతిమరిన్ని "సత్యేనలభ్యస్త
పసాహ్యేషఆత్మా" అని "తమేతం వేదానువచనేనబ్రాహ్మణావివి
షంతియజ్ఞేనదానేనతపసానాశకేన" అని, ఆరణ్యవచనముచేత త
స్తాపమునకు మోక్షప్రాప్తిన్ని చెప్పఉన్నది, అదెక్కడిమాటంటే "వ్ర
త్తైగాత్రాదగ్నినాపచ్యమానాదభిశూలంనిహితస్యావధావతే" అ
నేశ్రుతివాక్యముచేత శూలముద్రయును ధరించికొనే వలసివచ్చు
ను, ప్రకరణాద్యనుగుణ్యవిరోధము రెంటికిన్నిసమానమె గనుక ఇం
దుకొరకు "పవిత్ర [illegible] నం" అ
[illegible] చక్రలాక్షి [illegible] ద్వారసుదర్శనం"

కల్పితనిఘంటు వాక్యమున్ను ప్రకరణాదివిరోధానబట్టిన్ని లోక వ్యవహారగృహీత సంకేతనిఘంటు విరోధానబట్టిన్ని ప్రామాణికులైన ఇతర శ్రౌతస్మార్త గ్రంథకారులు పరిగ్రహించుట లేదు । గనకిన్ను శ్రీశాస్త్రిమందు "పవిత్రంచరణంసవిః" అనేసంకేత వాక్యము పౌరుషమాయె గనకననాదిశ్రుతివ్యాఖ్యాన సమర్థముగాదు, ఇటువలెను ప్రత్యక్షశ్రుతి సంవాదము దొరకదాయెగనక నిఖిలశ్రుతుల ప్రమాణములాయెను । అయితే "దక్షిణేతుభుజే విప్రః" అనేవాక్యమున్ను "ధృతోర్ధ్వపుండ్రః కృతచక్రధారీ" అనేదిన్ని పారమేశ్వరాది వైష్ణవాగమములందును పబృహించి నారుగదాఅంటె । ఆపాంచరాత్రాది వైష్ణవాగమములు ప్రమాణములుగావ దెటువలెనంటె॥ శ్లో॥ కాపాలంపాంచరాత్రంచయామళంవామమహార్హతం । ఏవంవిధాని చాన్యాని మోహనార్థాని తానితు। అని। బ్రహ్మాండపురాణము ॥ శ్లో॥ కాపాలం లాకులంవామం పాంచరాత్రం తథైవచ । పరాశరపురాణం । ధర్మాధర్మాది విజ్ఞానేత్వాగమాః పురుషోదితాః । పాంచరాత్రాదయస్సర్వేన ప్రమాణమితిస్థితిః । స్కాందపురాణము । పాంచరాత్రాదిమార్గాణాంవేదమూలత్వమాస్తికె। నహిస్వతంత్రాస్త్వితేనభ్రాంతిమూలాని రూపణె! అన్ని, అయితే వేదోపబృంహకములైన పురాణగణనలోనిదైన పాద్మోత్తరభాగమందున "ఇదంమహోపనిషదిప్రోక్తంచక్రాది ధారణం" అనిపలుకు చున్నది గనక । ఖిలశ్రుతులకు ప్రామాణ్యముగలిగేనంటె ఆవాక్యము తంత్రానుసరణమున పాంచరాత్రాద్యాగమానుసారిగనక పురాణవాక్యమైనా ప్రమాణముగాదు। ఆలాగె పరాశరపురాణం॥ శ్లో॥ యత్తుతంత్రానురోధేనకథితం తత్పరిత్యజేత్ । పురాణేధర్మశాస్త్రేవా య

త్మత్వో వైదికోద్విజః। అని, తంత్రానురోధమునబలుకుట - యెలాగు న జెలియవలెనంటె। ఆపరాశరుడె తెలిపెను॥ శ్లో॥ పురాణేధర్మశాస్త్రే వాయో ర్థశ్రుత్యావిరుధ్యతె। సతంత్రార్థ స్తువిజ్ఞేయస్సర్వదానైవవైదికే । స్మృతయశ్చపురాణానిభారత ప్రముఖాన్యపి క్వచిత్కదాచిద్భ్రష్టానాం - వేదాద్ధర్మాన్ బృవంతిచ । అని, శ్రుత్యాది విరుద్ధమగుట, యెటువలెనంటె నీప్రకరణమందె తర్వాత జెలిపెము । అదిగనక - పద్మవరాహాది పురాణములను భారతమందు జెప్పిన శ్రౌతవిధాన ప్రశంసఅశ్రౌత విధానమునకు శ్రౌతత్వము సంపాదించి ఉత్కర్షించే అర్థవాద లక్షణముగా జెలియబడెను । అయితేనీలాగున । శ్రౌతముగానిదె శ్రౌతమనిఔపచారికముగా వర్ణించు టెక్కడనైనాకలదా అంటె కలదు ఆపస్తంబాదిముని ప్రణీతకల్ప సూత్రములలోనిదైనవైఖానస సూత్రములున్న శ్రౌతమని ఆపాదోత్తరభాగ మందెవైష్ణవాహ్నికకథనమందుకీర్తించినారు॥ శ్లో॥ శ్రుతిస్మృత్యాగమప్రోక్తం ష్ణ్వారాధనమాచరేత్। అని, ప్రారంభించి "శ్రౌతంవైఖానసంప్రోక్తంస్మార్తంవాసిష్ఠముచ్యతె। పాంచరాత్రాగమప్రోక్తమంత్ర మోక్తంతదుచ్యతె। అని, యీలాగేఅని తెలిసికొనేది । ఇక ప్రత్యక్షశ్రుతులని ఉదాహరించిన చరణంపవిత్ర మిత్యాదిమంత్రములన్నథాసిద్ధములై చక్రాదిధారణవిధాయకములా యెగనక । ఖిలసంహితావాక్యములకు శ్రౌతత్వాశ్రౌతత్వ శంకనివర్తింపవలెను । అదిగనకనేత ప్తచక్రాది ధారణమందు నిత్యాది వైదిమంత్రము లుచ్చరింపుచూ జేయుమని వినియోగించుట లేదు మరిమంటే ఆగమ మంత్రోచ్చారణము చేతనే సేయవలెనని వినియోగించినారు - అటువలెనే। విహగేంద్రసంహితయందు। విష్ణ

వాక్యం॥ శ్లో॥ అగ్నినైవతుసంయుక్తం చక్రమాదాయమామకం। దక్షిణం బాహుమూలస్యంద హేద్విగతసాధ్వసః । అథవాక్యేనకేనాపివైష్ణవేనమహాత్మనా । లాంఛనంబిభృయాచ్చక్రం పాంచజన్యంతథైవచ । ఉచ్చారయన్నిమంమంత్రంహృదయె మాంవిచింతయన్ । సుదర్శనమహాజ్వాల కోటిసూర్యసమప్రభ । అజ్ఞానాంధస్యమె దేవవిష్ణుమార్గం ప్రదర్శయ । పాంచజన్యనిజధ్వానధ్వస్తపాతకసంచయ। పాహిమాం పాపినంఘోర సంసారార్ణవపాతితం । ఇతిమంత్రంసముచ్చార్యదహేత్స్వయంభుజంతథా । ఏతేనైవ విధానేన శంఖంచక్రంచధారయేత్ । త్రిషులోకేష్వసందిగ్ధామద్భక్తఇతిగీయ్యతే । అని । అదిగనకముద్రాధారణము తాంత్రికముగానిశ్రౌతముగాదు, అయితె । నిష్కలం నిరాఖ్యాతఃశుద్ధో దేవఏకో నారాయణః । అని । నారాయణోపనిషత్తున శుద్ధుడనిచెప్పె గనకసకల జనాప్తుడున్ను సర్వజ్ఞుడునైననారాయణుడు జెప్పిన ఆగమమప్రమాణముగాదు గనక ఆగమోక్తమైనాచక్రధారణము విహితమెఅంటిరా । అటువంటి నారాయణుడు జెప్పినబౌద్ధాది మతశాస్త్రములున్ను ప్రమాణములే అవును, తదుక్తాచారములున్ను వైదికములేఅవును । అయితె । మాయామోహేనాయమఖిలాన్ దైత్యాంస్తాన్మోహయిష్యతి। అనిన్ని, ఏవమోహంసృజామ్యాశు యోజనాన్మోహయిష్యతి। అనిన్ని, వరాహవిష్ణుపురాణాదివాక్యములచేత రాక్షసమోహనార్థమై సంకేతించిచెప్పినాడని కనిపించెగనుక బౌద్ధాది శాస్త్రములప్రమాణముగుట సకలమతసమ్మతమాయెను- పాంచరాత్రమైతె, ఇదంమహోపనిషదంచతుర్వేదసమన్వితం । సాంఖ్యయోగకృతంతే

షుపాంచరాత్రానుశబ్దితః । అని, భారతమందు మహోపనిషత్తున్ని చతుర్వేదసమ్మతమనిన్ని చెప్పబడ్డది- గనుక నేలాగున మోహనార్థమనవచ్చునంటే ఇదిన్ని బౌద్ధాది శాస్త్రములవలె మోహనార్థమై సృజించినందుకు ప్రమాణము దెలిపెను- కూర్మపురాణమందుభగవద్వాక్యం॥ శ్లో॥ తస్మాద్వై వేద బాహ్యానాం రక్షణార్థాయపాపినాం। విమోహనాయశాస్త్రాణి కరిష్యావో వృషధ్వజ।ఏవంసంబోధితోరుద్రో మాధవేనమురారిణా।చకారమోహశాస్త్రాణి కేశవోపిశివేరితః । కాపాలంలాకులంవామం భైరవం పూర్వపశ్చిమం । పాంచరాత్రంచ కాలంచ తథాన్యానిసహస్రశః అని, పాంచరాత్రమున్ను కొంత మోహనార్థమున్ను కొంత వేదబాహ్యుల నిమిత్తమున్నయ్యే వేసృజించుట, ప్రమాణపురస్సరముగా దెల్పితిమి గనుక వైదికులకుప్రమాణముగాదు-ఉపనిషత్తునకైన శుద్ధత,నారాయణునికి వాస్తవశుద్ధివిషయముగాని వ్యావహారిక శుద్ధివిషయముగాదు - మహామోహాఖ్య పురుషాదిరూపధరుడున్ను గనుక అయితె పాంచరాత్రోత్కర్షపరములైన భారతాదివచనములకేమిగతిఅంటే వేదముఖమునధర్మాధర్మములు తెలుసుకొన నధికారములేని స్త్రీశూద్రాదుల కుపకారముగారచించిన శాస్త్రముపంచమవేదమనిప్రశంసించినట్టువలెను॥ శ్లో॥ అత్యంత స్ఖలితానాం తుప్రాణినాం వేదమార్గతః । పాంచరాత్రా దయోమార్గాః కాలేనైవోపకారకాః। అనేస్కాందవాక్యము చేతను॥ శ్లో॥ క్వచిత్ క్వచిద్భ్రష్టానాం వేదాద్ధర్మాన్ బృవంతిచ । అనే పరాశరవాక్యము చేతనున్ను వేదమార్గపరిభ్రష్టులైన వ్రాత్యాదులకు కాలాంతరమందును పకరింపజేసేది. గనుక వారినిమిత్తమే మహోపనిషత్తున్నుచతుర్వేదసమ్మతమనియును పచరించుటగా దెలిసికొనేది.

గే భారతమందు భీష్మవచనమున్న॥శ్లో॥ సాత్వతంవిధిమాశ్రిత్యప్రోక్తః సంకర్షణేనతు। ద్వాపరస్యయుగస్యాంతె చాదౌకలియుగస్యచ। అని, వేదోక్తధర్మములు నడవనధికారములేని కలియుగాదికాలముల కుపయోగించునని నుతించుటాయెను - అదిగనుక తప్తముద్రోర్ధ్వపుండ్రాదులకు శ్రౌతత్వముదుర్లభమాయెను- ఆలాగె పరాశరపురాణము॥ శ్లో॥ శ్రౌతలింగంతు విజ్ఞేయంత్రిపుండ్రోద్ధూళనాత్మకం । అశ్రౌతంతూర్ధ్వపుండ్రాదినైవతిర్యక్త్రిపుండ్రకం। అనిఉన్నది అయితె నారదీయోపపురాణమందు॥శ్లో॥ యజ్ఞోదానం తపోహోమః। స్వాధ్యాయః పితృతర్పణం। భస్మీభవతితత్సర్వమూర్ధ్వపుండ్రంవినాకృతం । అనిన్ని , బృహన్నారదియ్యం॥ శ్లో॥ ఊర్ధ్వపుండ్ర ధరోయస్తుతులసీమూల మృత్తికాంతస్యైవనేత్రం తస్యస్యాన్మాధిదో ర్బిభుర్యాత్కళాం । అని। విష్ణుధర్మోత్తరము ॥ శ్లో ॥ గంగామృదోర్ధ్వపుండ్రంయంబిభర్తిని టలెయదా । తద్దైవతస్యపి తరోబ్రహ్మలోక మవాప్నుయుః। గంగాతీరమృదాయస్తు బిభృయాదూర్ధ్వపుండ్రకం । తన్నరంయేనిరీక్ష్యంతెతె యాంతిత్రిదివంనరాః । అని । సత్యవ్రతుడు॥ శ్లో॥ఊర్ధ్వపుండ్రో మృదాశుద్ధోలలాటె యస్యదృశ్యతె । సచండాలోపిశుద్ధాత్మాపూజ్య ఏవనసంశయః । అని । యీలాగె హారితస్మృతియందు నూర్ధ్వపుండ్ర తప్తముద్రాదులు వైదికులకు విధించి యున్నవి । ఏతన్మూలములైన । ధృతోర్ధ్వపుండ్రమిత్యాదిశ్రుతులు ప్రమాణములుగావాఅంటే । స్మృత్యాదివచనము లెల్లా నితరవచనముల చేత నిందింపబడ కుండవలెను- యీవిధమున బహుతరముగా నిందింపబడినవిగనక నీవచనములు మూలశ్రుత్యను రూపకములుగావు - యెక్కడ నిందించినారంటె

తెలిపెదము । విష్ణుస్మృతి । శంఖంచక్రం మృదాయస్తు కుర్యా
త్తాయసేనవా । సశూద్రవద్బహిష్కార్య స్సర్వస్మాద్ద్విజక
ణః । యథాశ్మశానగంకాష్ఠమనర్హం సర్వకర్మసు । తథా
క్రాంకితోవిప్రోప్య నర్హస్సర్వకర్మసు । శంఖచక్రాద్యంకన
చనృత్తగీతాదికంతథా । ఏకజాతేరయంధర్మో నద్విజాతేః క
చన । అని । బృహన్నారదియ్యం । యస్తుసంతప్తశంఖాదిలి
హ్నపశుర్ద్విజః । ససర్వస్మయనాభోగీచండాలః కోటిజన్మ
చక్రాంకితతనుర్వాపి రాజన్లింగాంకితోపివా । నాధికారీస
యఃశ్రౌతస్మార్తేషుకర్మసు। గోబిలస్మృతి॥ శ్లో॥ శ్రౌతస్మార్త
యావిప్రోనాంకయేదంగమాయుధైః । అపివిష్ణ్వాదిసంబంధై
పూర్వాపతితోభవేత్ । అజ్ఞానాదథవాలోభాద్వాగతోవా
ర్శనం । ధత్తైకులఘ్నంతం దృష్ట్వాసవాసాజలమావిశేత్ ।
జాగ్రంసలిలెనైవ విలిఖేద్యఃసుదర్శనం । వేదాంతజ్ఞానవా
పి దహత్యాసప్తమంకులం । అని । పరాశరపురాణం॥ శ్లో॥
ర్ధ్వపుండ్రం త్రిశూలంచ వర్తులంచతురశ్రకం । ధారయ
లాటేతుమనుష్యాః పాపకర్మిణః । శంఖచక్రగదాపద్మ
పాశాంకుశాదిభిః । అంకితాశ్చభవంత్యజ్ఞామనుష్యాః పా
ర్మిణః । ఊర్ధ్వపుండ్రంత్రిశూలంచవర్తులంచతురశ్రకం।
చందాదికంలింగం వేదనిష్ఠోనధారయేత్ । స్కాందం ।
నంవిగ్రహేకుర్యాద్వేద పంథానమాశ్రితః । పుండ్రాంతర
మాద్యాపిలలాటెనైవధారయేత్ । బోధాయనః । నాం
న్నదహేద్దేహం దహేచ్చేత్కామకారతః । నాధికుర్వంతి
గాః శ్రౌతస్మార్తేషుకర్మసు । శాతాతపః । అంగేషు
యేద్విప్రోదేవతాయుధలాంఛనైః । అంకయేద్యదివామో
తత్యేవనసంశయః । గౌతమః । ఉత్తప్తలోహదండేన నా
విప్రస్స్వచిద్దహేత్ । యమః । నాంకయేన్నదహేద్దేహం

యుధలాంఛనైః । దహనాల్లేఖనాద్విప్రః పాతిత్యంయాతి తత్క్ష ణాత్ । సూతసంహిత। స్వదేహే పరదేహేవాన కుర్యాదంకనంన రః। యదికుర్యాచ్చచకాలిద్రైః పతత్యేవనసంశయః। మానవపురా ణం। ఆయుధైశ్శంఖచకాలిద్యైర్నదహేచ్చకదాచన। మనుష్యాణాం తు నామ్నాచ విలిఖేచ్చో౽రసీభగ్రిమాత్ । కేనచిల్లాంఛితామర్త్యా న సాక్షీసర్వదాభవేత్ । శ్రౌతస్మార్తసదాచారేనాధికుర్వంతి లాంఛితాః । లాంఛితాశ్చనసంభాష్యానస్పృశ్యాశ్చ తథైవచ । నదర్శనీయాస్తాన్ రాజాదేశాచ్ఛీఘ్రంప్రవాసయేత్ । స్కాం దం । ఊర్ధ్వపుండ్రంద్విజః కుర్యాల్లీలయాపికథంచన । తదా- కారేణశస్త్రేణభిద్యతేయమకింకరైః । అని, ఇత్యాదినిరస్తవచన ప్రాచుర్యమున్నది గనుక ఊర్ధ్వపుండ్ర తప్తముద్రాదిధారణము వైదికవిషయముగాదు విహితప్రతిషిద్ధమై తెపికల్పమగు ననగూ డదు, నిషేధవచనబాహుళ్యము గనుకను బహుతరదోషప్రా ప్తిచెప్పియున్నది గనుకను - ఆలాగుజైమినిసూత్రము "భూయా సాంస్యాత్సధర్మః" అని, బహుత్వమె ప్రమాణమనెగనుక నయితే నూర్ధ్వపుండ్రాది స్థాపకములైన స్మృత్యాదివచనముల కేమిగతి అంటేచెప్పేము-వారుదాహరించిన శ్రుతులందు రెండువిధములై కనుపించుచున్నది అర్చనాంగమొకటిన్ని శూద్రాదివిషయమొక టిన్ని అదిగనుక నీరెండుదెరంగులననుసరించి ఆయాప్రకరణ మందును తర్కించుటగాదెలిసికొనేది యీరెండువిధములున్ను వివరించేము, అందులోనర్చనాంగమనంగా నెటువంటిదంటే దె లిపేము, అర్చనాంగమున్ను రెండువిధములందు చిద్రోర్ధ్వపుం డ్రమాత్రము గోపిచందనమనంగాతీ రతులసీమూల మృత్తికాదుల చేతనొకటధరించికొని విష్ణుపూజచేసేది, ఒకప్రకారము కలదందు కుప్రమాణము నారదియ్యసంహితయందు చతుస్సప్తతితమాధ్యా యము॥ శ్లో॥ అర్చనాంగంబ్రవీమ్యద్యఊర్ధ్వపుండ్రం యథాశ్రుతి।

ధృతోర్ధ్వపుండ్రః పరయా చ భక్త్యా నారాయణం పూజయతీహ ని
త్యం। అఘూర్ఘ్యాదిభిః పూరుషసూక్తమంత్రైస్స ప్రాప్నుయాద్విష్ణు
పదం మహాత్మా। అని, ఆలాగే మహోపనిషద్వాక్యమని వారుదాహరిం
చిన శ్రుతి॥ శ్లో॥ ధృతోర్ధ్వపుండ్రః పరమేశితారం నారాయణం సాం
ఖ్యయోగాభిగమ్యం। జ్ఞాత్వా చరయిత్వా చ నరః ప్రముచ్యతే సం
సారపాశైరిహ చేతి విష్ణుం। అని, ఇక రెండో అర్చనాంగలక్షణ
ము చెప్పేము, యీలాగే అభిద్రోర్ధ్వపుండ్రముధరించి తప్తచక్రా
ద్యంకితులై విష్ణుపూజ చేసుట వొక ప్రకరణము- ఆలాగె భారత
భీష్మపర్వము॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైః శూద్రైశ్చ కృతల
క్షణైః। అర్చనీయశ్చ సేవ్యశ్చ నిత్యయుక్తైస్స్వకర్మసు। సాత్వతం వి
ధిమాస్థాయ గీతస్సృత్తావర్షణే చ। అని, కృతలక్షణైః, అనంగా శంఖ
చక్రాదివిష్ణుచిహ్నములు గలవారైఅనుట ఆలాగె కఠవల్లీస్థవాక్య
మని వారుదాహరించిన శ్రుతి॥ ధృతోర్ధ్వపుండ్రః కృతచక్రధారీ వి
ష్ణుం పరం ధ్యాయతి యో మహాత్మా। స్వరేణ మంత్రేణ సదాహృదిస్థి
తం సయాతివిష్ణోర్భవనం విచిత్రం। అని, యీలాగు తాముదాహ
రించిన శ్రుతులనె అర్చనాంగమని తెల్పితిమి అయితే విష్ణుపూ
జాంగమై తప్తముద్రోర్ధ్వపుండ్రములు విహితమాయెగదా సర్వ
వర్ణాశ్రమస్థులకున్ను విష్ణుపూజ ఆవశ్యకముగనుక చక్రాదిధా
రణమున్ను సకలవర్ణాశ్రమ ధర్మమాయెగదా అంటే కానేరదు,
శ్రీవిష్ణుపురాణమందే సకలవైదికులనిత్య కర్మపరిసంగమందు॥ శ్లో॥
తతో గృహార్చనం కుర్యాదభీష్టసురపూజనం। అని, మనసువచ్చిన
దేవతను పూజించుమనెగాని విష్ణువునెపూజింపమని ఆవశ్యకము
గా లేదుగనుక నికశూద్రాదివిషయ విహితతప్తముద్రోర్ధ్వపుం
డ్రాదిలక్షణమెటువంటిదంటె- ధవళచ్ఛిద్రోర్ధ్వ పుండ్రబాహు
మూలాంకితతప్తశంఖచక్రాదులుగలది, అందుకుప్రమాణము-చక్రో
పనిషద్వాక్యము ॥తప్త[illegible] ద్విభుజే

ధారయేదూర్ధ్వపుండ్రమాలిఖేత్తస్మాద్విరేఖం భవతిపునరాగమనంనయత్। సబ్రహ్మణఃసాయుజ్యగ్ సమానలోకతామాప్నోతి" అని,యీలాగెవిష్ణుస్మృతి॥శ్లో॥శంఖచక్రాద్యంకనంచనృత్త గీతాదికంతథా।ఏకజాతేరయంధర్మోనద్విజాతేఃకథంచన।అని।ద్విజన్మనః అనంగాబ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యులకుధర్మముగాదనుట। ఏకజాతేః అనంగానుపనయనసంస్కారాభావముచేతద్విజాతిత్వములేదుగనక నేకజాతిఃవొకపుట్టుగ గలవాడుగనకశూద్రుడు ఆశూద్రునికెధర్మమనుటామెను।దక్షిణేతుభుజేవిప్రోబిభృయాద్వైసుదర్శనం।అనేశ్రుతియందున్న। అవిప్రఃఅని విపరీతరులైన శూద్రాదులనితెలిపెను । ఆయిత్తెఖాండవవేదమని వారుదాహరించినశ్రుతియందు । సర్వేవైవిప్రాణాంసర్వేవైక్షత్రియాణాం సర్వేవైవైశ్యానాం సర్వేవైశూద్రాణాం। అనిసకలవర్ణధర్మముగా విధించెను । ఆలాగేభీష్మ పర్వము॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణైఃక్షత్రియైర్వైశ్యైఃశూద్రైశ్చకృతలక్షణైః। అని, ఇతిహాసపురాణోపబృంహితమైన్నయున్నదిగదా అంటె। అదిస్నిఛిదోర్ధ్వపుండ్రాదిలక్షణముచేత చక్రోపనిషత్సమానార్థకమై యున్నది గనకాను। భీష్మవచనమందున్న। సాత్వతంవిధిమాశ్రిత్య।అని । స్త్రీశూద్రాదివిషయమైన సాత్వతతంత్రోక్తవిధానముచేత బూజింపుమనిఅప్పగింత బెట్టెగనకను వైదిక కర్మాధికారులైన బ్రాహ్మణాద్యుత్తమవర్ణాధికారముగాదు । సాత్వతతంత్రోక్తవైష్ణవధర్మము స్త్రీశూద్రాధికారమగుటకు ప్రమాణమేమంటే। భాగవతదశమస్కంధోత్తరభాగ చరమాధ్యాయమందు॥శ్లో॥త్రివక్రాయా ఉపశ్లోకః పుత్రఃకృష్ణమనువ్రతః।శిష్యఃసాక్షాన్నారదస్యదధ్యౌప్రతమఖండితం। తేనోక్తంసాత్వతంతంత్రంయద్జ్ఞాత్వాభక్తిమాస్

భవేత్ । యత్ర స్త్రీశూద్రదాసానాం సంస్కారో వైష్ణవః స్మృతః । అని,అయితె నీశ్రుతీతిహాసవచనములందున్న బ్రాహ్మణాది చాతుర్వర్ణ్యప్రశంసకు గతియేమంటె । వేదమార్గపరిభ్రష్టులై శ్రౌతధర్మాధికారులు గానటువంటి వ్రాత్యబ్రాహ్మణబ్రువ బ్రహ్మబంధుపతిత పాషండకుండగోళకాదులైన జాతిమాత్రోపజీవులనుటగా దెలిసికొనేదీ । ఆలాగె వైష్ణవసంస్కారప్రతిపాదక పాంచరాత్రాద్యాగమోక్తదీక్షపతితాదివిషమైనందుకు ప్రమాణవచనములు। పరాశరపురాణము॥ శ్లో॥ శ్రుతిస్మృతిపరిభ్రష్టః ప్రాయశ్చిత్తైష్వనున్ముఖః । వేదేతరాగమం శ్రిత్వా తదుక్తం ధర్మమాచరేత్ । వేదేతరాగమములైనందుకు స్కాందవచనము॥ శ్లో॥ పాంచరాత్రాదిమార్గాణాం వేదమూలత్వమాస్తికె। నహిస్వతంత్రాస్తే తేనభ్రాంతి మూలానిరూపణె । అని। పరాశరపురాణమందున్న॥ శ్లో॥ పాంచరాత్రే చకాపాలె పాషండేష్వపరేషుచ । దీక్షితాశ్చభవంత్యేవమనుష్యాః పాపకర్మిణః। యీ పాంచరాత్రమొకటె కాదు -వైష్ణవసంస్కారప్రతిపాదక తంత్రములన్నియునటువలెనె- అని తెలిసికొనేది । వాసిష్ఠలైంగ్యం । తతోవిష్ణోః ప్రసాదేన వేదమార్గాతివర్తినీం । శాండిల్యసంహితాంచక్రె వైష్ణవీంమహతీంమునె । తస్యాంచకుర్వనేదీక్షాం పాషండాః పాపయోనయః । ఆలాగె । వైష్ణవాభిమతమైనహరితస్మృత్యష్టమాధ్యాయము । శాండిల్యఇతివిఖ్యాత స్సర్వశాస్త్రవిశారదః । సతుధర్మప్రసంగేన విష్ణోరారాధనంప్రతి । అవైదికేనవిధినాకృతవాన్ కర్మసంహితాం । అవలంబ్యమతంతస్యకేపితంత్రామహర్షయః। అవైదికేన మార్గేణ పూజయంతిస్మకేశవం । అనికూర్మపురాణె । అథాంశోసత్వతోనామ విష్ణుభక్తః

ప్రతాపవాన్ । మహాత్మా దాననిరతో ధనుర్వేదపరాయణః ।
తేనోక్తం సాత్వతం తంత్రంకుండగోళాదిభిశ్శ్రితం । ప్రవర్తతే
మోహశాస్త్రింవాసుదేవార్చనాన్వితం।అని,అయితే "తస్మాచ్ఛూ
ద్రాణామేవ" అనే చక్రోపనిషద్వచనముచేతనున్ను "యత్ర
స్త్రీశూద్రదాసానాం" అనెభాగవతవచనమునను బట్టి కేవల
శూద్రాదివిషయమైన ఛిద్రోర్ధ్వపుండ్రతప్త ముద్రాధారణాది
దీక్ష వేదమార్గానధికారులైన బ్రాహ్మణవ్రాత్యాదులకు విహితము
గునా అంటే-"అవ్రతానమూచానాః శూద్రసధర్మాణోభవంతి" అ
ని, గౌతమసూత్రమందు వ్రాత్యాదులకు శూద్రసమానధర్మము చె
ప్పినదిగనుక పతితులైనద్విజులకు శూద్రాధికారిఛిద్రోర్ధ్వపుండ్రా
ది సంస్కారము చెల్లును- యీలాగు వేదమార్గభ్రష్టులైన వారు
పాంచరాత్రాది తంత్రోక్తధర్మము నడుచుకొంటె కాలాంతరదే
శాంతరములందునుపకరించును- ఆలాగే స్కాందము॥శ్లో॥అత్యంత
స్ఖలితానాంతు ప్రాణినాం వేదమార్గతః । పాంచరాత్రాదయో
మార్గాః కాలేనైవోపకారకాః । అనిగనుకనే ఆయవైదికధర్మ
యోగ్యమైననుకలికాలాదిని చెల్లునని భారతవచనము॥శ్లో॥ సాత్వతం
విధిమాశ్రిత్యప్రోక్తంసంకర్షణేనయత్।ద్వాపరస్యయుగస్యాంతే
చాదౌకలియుగస్యచ। అనిగనుక తప్తముద్రాదివైష్ణవ సంస్కార
విధాయకమార్గములందుల విప్రక్షత్రియాదిశబ్దములు బ్రాహ్మణ
బ్రువక్షత్రబంధుపతితాది విషయముగాని వైదికకర్మాధి కారిద్విజా
తివిషయముగాదు-ఆలాగె పరాశరపురాణం॥శ్లో॥తంత్రాణితంత్రని
ష్ఠానాంరక్షకాన్యపిచక్రమాత్ । వేదమార్గైకనిష్ఠానాంబాధకాని
విశేషతః । అని, పూర్వోక్తవిష్ణుస్వత్వాదివిరోధబాహుళ్యముగ

∗శాపదగ్ధబ్రాహ్మణులు∗

లదు- తత్పరిహారముశక్యముగాదు గనుక తప్తచక్రోర్ధ్వ పుండ్ర ధారణను బ్రాహ్మణవిషయముగాని మరొకప్రకారమనగూడదు. అయితే నీలాగున పతితానూచానవిషయమైనధర్మమని సకలశాస్త్రఘటఘోషమవుతెరిగియుండిన్ని కొందరుశ్రౌతధర్మాధి కారులైయుండిన్ని యీతాంత్రికధర్మమేనడుచుకొందురందు విశేషించిన్ని దాక్షిణాత్యులైన ద్రావిళ్లుతరుచుగా వైష్ణవతంత్రసంస్కారులైయున్నారిందుకేమిహేతువంటేకలదు- తెలిపేము,పూర్వయుగములందు కొందరుఋషులు బ్రాహ్మణులున్ను గౌతమదధీచిదూర్వాసభృగూపమన్యు కణ్వాదులయెడల నపరాధములుచేసితే వారుగోపించిమీరున్ను మీవంశపువారున్ను కలియుగమందు బ్రాహ్మణాది యోనులబుట్టిన్ని అశ్రౌతమతవైష్ణవ సంస్కారపరులైచెడిపోదురుగాకని శాపములిచ్చినారు గనుక నాశాపమే హేతువైయుండును,ఆలాగేగౌతమశాపము-స్కాందపురాణము॥శ్లో॥ బౌద్ధచార్వామతేచైవపాంచరాత్రేప్యవైదికే । శాక్తేచదీక్షితాయూయం భవేతబ్రాహ్మణాధమాః। అని, కూర్మపురాణైకత్రింశాధ్యాయమందు॥శ్లో॥వామపాశుపతాచారస్తథావైపాంచరాత్రకాః। భవిష్యంతి కలౌతస్మిన్ బ్రాహ్మణాఃక్షత్రియాస్తథా। ఏవంయచ్చభవిష్యంతిశతశోథసహస్రశః । గాయంతిలౌకికైర్గీతైర్దైవతానినరాధమాః॥ కుర్వంతిచోపచారాణిబ్రాహ్మణానాంకులేషువై। అని, యజ్ఞవైభవఖండము॥శ్లో॥శంఖచక్రగదాపాశచాపదండాంకుశాదిభిః। అంకితాశ్రద్ధయాయూయంభవేతబ్రాహ్మణాధమాః । వర్తులాశ్వత్థపత్రార్ధచంద్రదీ[illegible]లింగినః। భవేయుఃశ్రద్ధయాసార్ధం వేదబాహ్య

ద్విజాధమాః। అని, దధీచిశాపము కాశీఖండము॥ శ్లో॥ వేదబాహ్యేషుతంత్రేషు పాంచరాత్రాదిషుద్విజాః। భవేతదీక్షితాయూయంయుష్మాకంవంశజాస్తథా।అంగేషుచాంకితాయూయం శంఖచక్రాంకుశాదిభిః। భవేతశ్రుద్ధయాసార్ధంవేదబాహ్యాద్విజాధమాః।ఊర్ధ్వపుండ్రతధాశూలేవతుర్లెచతురశ్రకే। చిహ్నేవేదవిరుద్ధేచభవేయుః బ్రాహ్మణాధమాః। అని, కూర్మపురాణముదక్షాధ్వరమందు॥శ్లో॥యస్మాద్బహిష్కృతోదేవోభవద్భిః పరమేశ్వరః। వినిందితోమహాదేవః శంకరోలోకవందితః। భవిష్యధ్వంత్రయీబాహ్యాఃసర్వేచేశ్వరవిద్విషః। నిందంతొహ్యైశ్వరం మార్గంకుశాస్త్రాసక్తచేతసః। మిథ్యాధీనసమాచారా మిథ్యాజ్ఞానప్రలాపినః। ప్రాప్యంఘోరంకలియుగంకలిదోషైః ప్రపీడితాః। త్యక్త్వాతపోబలంకృత్స్నంగచ్ఛధ్వంనరకంపునః। భవిష్యతి హృషీకేశఃస్వాశ్రితోపిపరాఙ్ముఖః। అని। అదిగనకనే। భవిష్యత్పురాణమందు॥ శ్లో॥ దూర్వాససోమునేః శాపాత్కుపితస్య మహాత్మనః। కణ్వశాపాద్భృగోః శాపాదుపమన్యోశ్చశాపతః। విప్రాణాందాక్షిణాత్యానాం శాపోపహతచేతసాం। శివేభస్మనిరుద్రాక్షేశ్రద్ధాకించిన్నజాయతె।అని। పరాశరపురాణము। పాపానామపి బాహుల్యాద్దధీచస్యచశాపతః॥శ్లో॥ గౌతమస్యమునేః శాపాత్ శ్రౌతలింగంనరోచతే।అని। యీలాగెకూర్మపురాణము। దధీచశాపనిర్దగ్ధాః పురాదక్షాధ్వరేద్విజాః। యేచాన్యేశాపనిర్దగ్ధాగౌతమస్యమహాత్మనః। సర్వేతేచభవిష్యంతి బ్రాహ్మణాద్యాసుయోనిషు। నిందంతశ్చమహాదేవం తమసావిష్టచేతసః। అని। ఇదేగాకవిష్ణువునుగూర్చి బ్రహ్మయిచ్చిన శాపమున్నొకటిగలదు। పరాశరపురాణము॥శ్లో॥త్వదియ్యాపాంచరాత్రేచ తంత్రేభాగవతేతథా। దీక్షితాశ్చద్విజానిత్యం భవేయుర్నిర్భయా హరే। త్రిశూలేచతురశ్రేవావేణుపత్రోపమేతథా। పుండ్రాం

తతేరతానిత్యం భవేయుస్తాంత్రికా ద్విజాః । ఆయుర్దైశ్యంఖచ
కాద్రైశ్యస్త్వదీయైరంకితాజనాః । అగ్నితప్తైర్మహామోహాద్ధ్వవే
యుశ్చాంసరయోర్ద్వయోః । అని । ఇత్యాదిశాపదగ్ధులైనవారు
న్ను వారివంశములవారున్ను యీయుగమునబ్రాహ్మణజాతియం
దుబుట్టిన్ని దధీచ్యాదుల శాపము మోఘముగనక తదను గుణముగా
నేతంత్రమార్గ మవలంబించి యిదెసర్వమతోత్కృష్ట మనిఆచ
రించు కొందరుగానివారిబుద్ధివైదికకర్మములకు చేరదు * యిం
దుచేతనే॥ శ్లో॥ తాపఃపుండ్ర స్తథానామమంత్రోయాగశ్చ పంచ
మః । అనిపంచమసంస్కారుడైన వైష్ణవుడెసర్వాధికుడతడే
మోక్షాధికారిన్నని సంతోషించి కొనేముచ్చటాయెను, శ్రుతిబా
హ్యలక్షణమని తెలుపంబడెనదెటువలెనంటె । శ్రుతులందునె
క్కడాప్రతిపాదించుట లేదుగనక । అయితె తాపపుండ్రములు
శ్రుతివిహితములుగదా తత్సాహచర్యమున నామాదిసంస్కార
ములకు శ్రౌతత్వముగలిగేనంటె। మొదలికారెంటికిన్ని శ్రౌతత్వ
సిద్ధిలేకుండుటయును వర్ణాశ్రమధర్మములు గాకుండుటయును దె
ల్పితిమి। గనకపంచసంస్కారములకు వైదికత్వము దుర్లభము
వుగాక। యెటువలెనైనానేమి తాపపుండ్రములకు శ్రౌతత్వమైనా
గానీ పంచప్రయాజమువలె నాగ్నేయాదివిధానమువలెను ఏకప్ర
కరణమందునే పంచసంస్కారములపఠన లేదు గనకను వేదాంగ
ములైన కల్పసూత్రాదులందు నాయాసూత్రకారాదులు ప్రతిపా
దించుటలేదు గనకను పంచసంస్కారములకు శ్రౌతత్వసిద్ధిలేదా
యెను। అదెక్కడమాటంటే। కొన్నివైదికములున్ను కొన్నితాంత్రి
కములున్నాయెనా శ్రౌతత్వతాంత్రికత్వవ్యవస్థాసంకరత్వ ప్రసం
గమువచ్చును । యీలాగు ప్రాజాపత్యాది వ్రతచతుష్టయమువలె
నొక ప్రకరణమందేఏకపురుష సంస్కారకత్వముచేత గృహ్యకా
రులు ప్రతిపా[illegible] లేదు గనక స్మార్తత్వసిద్ధిన్ని లేదాయెను।అ

దిగనక ఏకపురుషఫలకత్వ సిద్ధిన్ని లేదు। అదేడమాటంటె*అహిం
సాద్యేళ దేవవాక్యము చేత చైత్యవందనాదులకున్ను వైదికత్వప్ర
సంగమువచ్చును। ఇదేగాక మోక్షహేతు వైష్ణవధర్మప్రతిపాదక
ములైన రామాయణభారతభాగవత విష్ణుపురాణాదులందు ప్రతి
పాదించుటలేదు। గనకను పంచసంస్కారముల ముచ్చటశ్రౌతమం
దు లేదా యెనేశ్రౌతత్వవాసనా మాత్రమున్ను లేదు, అయితే। పా
ద్మోత్తర భాగహారితస్మృతులందు నున్నదంటే । అవి వైష్ణవులు
మాత్రమేడుదాహరించి కొన్నారుగాని ఇతరగ్రంథకారులువ్యా
ఖ్యానముచేసి వాడుటలేదు గనక విశ్వాసయోగ్యముగాదు। ఇది
గాక రామానుజ మతానుకూలమైన పాద్మోత్తరభాగమునకు
న్ను మధ్వమతాను గుణ్యమైన హారితస్మృతికిన్ని పుండ్రద్రవ్యము
ద్రాచారాది భేదముగా వాగునడుచుకునె ఆచారమువలన ప్రత్య
క్షసిద్ధమై పరస్పర విరోధముకనుపించి ఉన్నది గనక ననాప్తవచన
ములైయున్నవి । అయితేనెటువలెనైనా నేమి "అశబ్దమనుమా
నంస్యాత్" అనేన్యాయముచేత హారితస్మృతిన్ని "ఇతిహాస పు
రాణాభ్యాం వేదంసముపబృంహయేత్" అనె వేదోపబృంహణాం
గమగు పురాణలక్షణముగల పాద్మవచనమున్ను మూలశ్రుత్యను
మాపకములుగనక కల్పితశ్రుతి గలిగేననబడును। అట్లైనాగానీప్ర
త్యక్షవైదిక మోక్షహేతు బ్రాహ్మణసంస్కారములతో విరోధిం
చెగనక । శ్రుతిస్మృతివిరోధేతు శ్రుతిరేవగరీయసీ । అనెలక్షణ
ముచేత । శ్రుతివిరుద్ధములైనవిగనక ప్రమాణములుగావాయెను।
అనిందితస్మృత్యాది వచనములె శ్రుత్యను రూపకములుగాని - నిం
దితములుగావు । యీపంచసంస్కారములు శ్రుతిస్మృత్యాదు
లచేత చాలాదూషితములైనవి । శ్రౌతసంస్కారముల నంగానే
టువంటివి । తద్విరోధమనంగా నేలాగంటిదంటె ప్రసంగించె
ము ।-గర్భాధానాదివివాహపర్యంతమైన సంస్కారములు ప

దిన్ని ప్రాజాపత్యాది వేదవ్రతచతుష్టయమున్ను । దేవయజ్ఞాది మహాయజ్ఞములైదున్ను । పాకయజ్ఞసంస్థలేడున్ను । హవిర్యజ్ఞసంస్థలేడున్ను । సోమయజ్ఞసంస్థలేడున్ను । కూడానలువదిసంస్కారములున్ను ఆత్మగుణము లెనిమిదిన్ని గలబ్రాహ్మణునికి గాని సాయుజ్యము లేదనియున్నది । ఆలాగె గౌతమస్మృతి "గర్భాధాన పుంసవనసీమం తోన్నయన జాతకర్మ నామకరణాన్న ప్రాశనచౌలోపనయన చత్వారి వేదవ్రతానిస్నానంసహధర్మచారిణీ సంయోగః । పంచానాంయజ్ఞానామనుష్ఠానం । అష్టకాపార్వణశ్రాద్ధ శ్రావణ్యాగ్రహాయణీ చైత్ర్యాశ్వయుజీతి సప్తపాకయజ్ఞసంస్థాః । అన్యాధేయమగ్నిహోత్రం దర్శపౌర్ణమాసౌ చాతుర్మాస్యాగ్రహాయణేష్టి నిరూఢపశుబంధ స్సౌత్రామణీతి సప్తహవిర్యజ్ఞసంస్థాః । అగ్నిష్టోమాత్యగ్నిష్టోమోక్థ్యాః । షోడశీవాజపేయాతి రాత్రాప్తోర్యామఇతి సోమసంస్థాః । ఇత్యేతేచత్వారింశత్సంస్కారాః॥ దయాసర్వభూతేషు క్షాంతిరనసూయా శౌచమనాయాసోమాంగళ్యమకార్పణ్యమస్పృహేతిఅష్టావాత్మగుణాః" అని, ఆలాగే శ్రుతి॥ "యస్యైతేచత్వారింశత్సం స్కారాఅష్టావాత్మ గుణాస్సబ్రహ్మణస్సాయుజ్యగ్ సమానలోకతామాప్నోతి" అని । యీశ్రౌతసంస్కారమధ్యమందు పఠనలేదుగనకాను । శ్రుత్యంతరవిధానములేమ గనకానుసముచ్చయానుష్ఠానముగా నీతుల్యపద్వికల్పముగానీపంచసంస్కారములనూ గల్పింపగూడదు మరేమంటే॥ శ్లో॥ యావేదబాహ్యాః స్మృతయోయాశ్చ కాశ్చకుదృష్టయః । సర్వాస్తానిష్ఫలాజ్ఞేయా స్తమోనిష్ఠాహితాస్మృతాః॥ అనిమనుస్మృతి చెప్పినట్టు వేదవిరుద్ధమైనపంచసంస్కార ప్రతిపాదకస్మృత్యాదులు తామసములని తెలిసికొనేది । యీలాగున వైదికులకననుష్ఠేయమైనమాత్రమున పద్మపురాణహారీతస్మృత్తి ప్రభృతులముపైన పం

చసంస్కార విధానముచేత స్మృత్యనవకాశాధికరణాది దోష ప్రాప్తిన్నిలేదు । అయితెపంచసంస్కార విధికివైయర్థ్యము న్నులేదు। అందుకేమిగతియంటె చెప్పేము॥ శ్లో॥ పురాణేధర్మశాస్త్రేవా ద్వయోరర్థఃప్రస్మృత్యావిరుధ్యతే । సతంత్రార్థస్తువిజ్ఞేయః సర్వథాచమనీషిభిః । యస్తుతంత్రేను రోధేనకథితం తత్పరిత్యజేత్ । పురాణేధర్మశాస్త్రేవాయత్నతోవైదికోద్విజః। స్మృతయశ్చ పురాణానిభారత ప్రముఖాన్యపి । క్వచిత్కదాచి ద్భ్రష్టానాం వేదార్థమార్గబ్రువంతిచ । అనెపరాశరవాక్యా నుశాసనముచేతతాంత్రికుల కాచరణీయమనిపిభాగము తెలియబడు చున్నదిగనుక అటువలెనె భాగవతైకాదశస్కంధైకాదశాధ్యాయము-“వైదికీతాంత్రికీదీక్షామదీయవ్రతధారణం” అని, ఇదిగాక పంచసంస్కారములకు ప్రత్యేకముశ్రుత్యాది విరోధము తెలిపేము అందులోప్రథమోద్దిష్టములైన తాపపుండ్రముల శ్రౌతములగుట తె ల్పితిమే ఇకక్రమప్రాప్తమైన నామకరణమునకు విరోధము నామ కరణముజాతకర్మానంతరమందు తండ్రిచేతనే సేయదగినది- అటు వలెనెశ్రుతి“పితానామకుర్యాత్”విష్ణుపురాణం॥శ్లో॥ పితైవనామ కుర్వీతతతశ్చైకాదశేహని । దేవపూర్వంనరాఖ్యంహిశర్మవర్మా దిసంయుతం।శర్మేతిబ్రాహ్మణస్యోక్తంవర్మేతిక్షత్రసంజ్ఞితం । గుప్త దాసాదికంనామప్రశస్తంవైశ్యశూద్రయోః।అని, యికమంత్రమున్ను యోగమున్ననే రెండుసంస్కారములున్ను వైదికములుగానందు కు మానవపురాణము॥ శ్లో॥ నారాయణాదినామానివిసృజ్యనవిచారతః।జపేచ్ఛివాదినామాని సద్యోముక్తింయదిచ్ఛసి। అని, పరాశరుడు॥శ్లో॥లింగేదినేదినేదేవం పూజయేచ్ఛివసంజ్ఞితం। తచ్ఛేషత్వేన విష్ణుంచబ్రహ్మాణందేవతాంతరం। పూజయేద్భుక్తిముక్త్యర్థంమ

హా దేవధియాబుధః। అనిన్ని. అదిగనుక వైదికవిషయముకాదు యిం
దులవిస్తరప్రసంగమైతే పూర్వప్రకరణమందు చూచికొనేది- అదిగ
నుక పంచసంస్కారములున్న తాంత్రికములుగాని వైదికస్మార్త
ములుగావు అందువలన జెప్పినమోక్షము వైదికేతరులైన తాం
త్రికులకు జన్మపరంపరచేత వైదికాధికారిత్వము గలిగితత్త్వజ్ఞా
నాధికారులై మోక్షమార్గమునబడుదురని ప్రశంసించుటగాని
సాక్షాత్కారమున ననుటగాదు అలాగే శ్లో॥ అత్యంతస్ఖలితానాం
తు ప్రాణినాం వేదమార్గతః। పాంచరాత్రాదయో మార్గాః కా
లేనైవోపకారకాః। అని, వైదికులా పంచసంస్కారులైతే పాతిత్య
మేకాని పరంపరచేతనున్ను మోక్షములేదు ఆలాగే॥ శ్లో॥ తంత్రా
ణి తంత్రనిష్ఠానాం రక్షకాన్యపి చక్రమాత్ । వేదమార్గైక నిష్ఠానాం
బాధకాని విశేషతః । అని, యిందుచేతనే ప్రతప్తైర్భగవద్దివ్యా
యుధైర్గాత్రేషులాంఛనం। అని, పవిత్రంచార్ధకౌపీనం వ్యతిస్యూ
తేచమేఖలే। పంచాయుధాబ్జతాగ్న్యాదిలక్షణాభరణాదికం। వే
దస్యానుల్బణం శాక్త్యావంతహృత్త్వండ్రవాససాం। ఇత్యేతైర్లక్ష
ణైర్యుక్తా వైష్ణవా వీతకల్మషాః । విష్ణోస్తత్సంశ్రయాణాం వాచే
నాం చేతనాత్మనాం । ఆఖ్యాయివ్యపదేశశ్చ లక్షణానిసతాంవిదుః।
అని, భారద్వాజసంహితాదివాక్యములచేత నీలక్షణములు గలవై
ష్ణవులు పరమవైదికులని సంభ్రమింతురు- ఇదినిరసింపబడె నేలాగం
టే యివన్నియు అవైదికచిహ్నములుగాని వైదికములుగావు కౌపీ
నమేఖలా ధారణమాత్రమాంతర ధర్మముగాని గార్హస్థ్యలక్ష
ణముగాదు గనుక ప్రాగుక్తశ్రౌతస్మార్తద్విజలక్షణములతో విరో
ధించె గనుకను [illegible] శిష్టాచారముగాదాయెను॥ శ్లో॥ ప్లంప్లోద

నారదపరాశరపుండరీక వ్యాసాంబరీషశుకశౌనక భీష్మదాల్భ్యాన్
రుక్మాంగదార్జున బలీవిభీషణాఖ్యాన్ పుణ్యానిమాన్ పరమ
భాగవతాన్ స్మరామి॥ అనెడి పరమభాగవతులైన యీమునులు
గానీతక్కిన దేవతలుఋషులుగానీ తప్తముద్రాది తాంత్రికవైష్ణవచి
హ్నములు ధరించుటలేదు, యిదిగాక తమమతమందు వేదపాఠమే
ఆవశ్యకముగాదు, వైదికత్వ మేలాగునగలుగును, దశవర్షసాధ్య
సాంగవేదాధ్యయనవంతులకుగాని వైదికదీక్షాధికారములేదు -
రామానుజమతమందైతే నెటువంటిజాతిమాత్రోప జీవవ్రాత్యుల
కైనా నెలపదిదినములలోనె కొన్నిద్రవిడగాథలుపాఠముచేసి కొం
టే దీక్షాధికారమున్ను శ్రేష్ఠత్వమున్నుగలుగును - వేదపఠనము
విడిచి శూద్రోక్తములైన తిరువాయిముడిమొదలైన అరవపాట
లునేర్చికొంటేగాని సభలోకి పాత్రుడుగాడన్ని నానావర్ణ
జాతులైన ఆళ్వారులనడక మహాక్షేత్రములనైనా తీర్థప్రసాదముల
నట్టగూడదనిన్ని నిత్యదేవపూజాప్రసంగమందున్ను వారితనయల
పఠించితత్పూజచేసితన్నివేదితాన్న భక్షణము సేయుటయును-మ
రిన్నిఇటువంటికొన్నిఅశాస్త్రీయాచారములు సంకేతించికొని నడ
చికొనేది ప్రత్యక్షసిద్ధమై కనిపించియున్నది - అదిగనుక నిదిదు
ర్బ్రాహ్మణత్వ మనిపించికొనుగాని బ్రాహ్మణధర్మముగాదు- ఆలా
గేఇతిహాసవాక్యం॥ శ్లో॥ యస్య వేదశ్చ వేదీచవిచ్ఛిద్యేత త్రిపూరుషం।
సవైదుర్బ్రాహ్మణోనామసర్వకర్మబహిష్కృతః । అన్నారు, అ
దిగనుకనే భాగవతాదిపురాణములందున్ను బ్రాహ్మణునికిన్ని వై
ష్ణవునికిన్ని భేదముగానే నిర్దేశింపబడెగాని-ఐక్యముగాలేదు
ఏకాదశస్కంధైకాదశాధ్యాయమందుభగవద్వాక్యము॥ శ్లో॥ సూ
ర్యోఽగ్నిర్బ్రాహ్మణాగావో వైష్ణవః ఖంమరుజ్జలం । భూతాత్మాస

ర్వభూతానిభద్రపూజాపదానిమె । సూర్యేతువిద్యయాత్రయ్యా హవిస్యాగ్నౌయజేతమాం । ఆతిథ్యేనతువిప్రాగ్రెగోష్ఠంగయవసాదినా । వైష్ణవెబంధుసత్కృత్యాహృదిఖేధ్యాననిష్ఠయా। వాయౌముఖ్యధియాతోయెద్రవ్యైస్తోయపురస్కృతైః । స్థండిలేమంత్రహృదయైర్భోగైరాత్మానమాత్మని । క్షేత్రజ్ఞంసర్వభూతేషు సమత్వేనయజేతమాం। అని, వైష్ణవుని బ్రాహ్మణేతరునిగా భేదమున్ను నిర్దేశించి "వైష్ణవెబంధుసత్కృత్యా" అనిన్ని "ఆతిథ్యేనతు విప్రాగ్రె" అనిన్ని పూజాలక్షణవిధాన మేర్పాటు చేస్తున్న తారతమ్యమున్ను తెలిపెను, బ్రాహ్మణులందు పూజ్యత్వమున్ను వైష్ణవులందు పరస్పరసాధారాణమైన బంధుకృత్యమున్ను విధించెగనుక విప్రులగడవ వైష్ణవులుతక్కువని తెలుపుటాయెను - అదిగనుక పంచసంస్కారులైన వైష్ణవులందు బ్రాహ్మణశబ్దవాచ్యత్వమున్ను గాదు లభమాయెను- ఆలాగే భాగవతైకాదశస్కంధైకాదశాధ్యాయము॥ శ్లో॥ వైదికీతాంత్రికీదీక్షామదియ్యావ్రతధారణం। అని, సప్తవింశాధ్యాయం- "వైదికస్తాంత్రికోమిశ్రఇతిమెత్రివిధోమఖః" అని, సాత్వికపురాణమందే సాక్షాద్భగవంతుడే ఉత్తమాధమమధ్యమములేర్పాటు చేసెను- ఆలాగే పాద్మోత్తరఖండము॥ శ్లో॥ శ్రౌతంవైఖానసంప్రోక్తంస్మార్తంవాసిష్ఠమేవచ । పాంచరాత్రాగమప్రోక్తమాగమోక్తంచధీమతె। అని, యేర్పాటు చెగనుక వైఖానసము వైదికమున్ను పాంచరాత్రము తాంత్రికమున్నాయెను- వైఖానస సూత్రోక్తములగావు గనుక పంచసంస్కారములున్ను అవైదికములాయెను- నోక పక్షాన వైఖానసులకైనా వైదికులమనుకోవచ్చుగాని తాంత్రిక దీక్షాపరులైన తమకు వైదిక శబ్దవాచ్యత్వము సహాత

శేష - యీలాగున నశ్రౌతమస్మార్తమైన తాంత్రికధర్మము వైదిక నామమాత్రమునకు న్నర్హముగాదె- అది పరమవైదిక మని కల్పితతాంత్రిక వచనములు ప్రమాణములుగా వ్రాసికొని గ్రంధ పూర్తిచేసికొని తమవంటిమూఢులభ్రమించి పొట్టబోసికొనెడి పండితమానిత్వము వైదికసభలందుజెల్లదు- అయితే "ఆద్యంపరమ వైదికం" అని వారుదాహరించిన వచనములకు గతియేమంటే పరం అ వైదికం అనె పదవిభాగముచేతను తత్కృష్టమైన అవైదిక మని సమాధానము సేయదగినది - అదేడమాటంటే ఉదాహృత శ్రుతిస్మృత్యాది విరోధపరిహారమశక్యము - ప్రసంగవశానవా రంగీకరించిన ప్రపత్త్యాదినిరసనముచేసేము - ఇందుచేతనే "తతః పరస్తాత్పరమంపదం ప్రాప్నోతివైష్ణవః" అని, యిందుకు వారి అభిప్రాయము ప్రపత్తికి పంచసంస్కారము లున్నంగములు- ఆ సాంగప్రపత్తివలన పరంపదాఖ్య వైకుంఠలోక ప్రాప్తిరూపమైన పునరావృత్తిరహితమగు మోక్షముగలదు-ఇట్లుగానేసిద్ధాంతలక్షణమున్ను సిరసింపబడెను - అదెటువలెనంటే మొదలపంచసంస్కారములు నధమాధికారములనిన్ని అందువలన నత్యంతవిలంబనముగాని మోక్షహేతువైదిక సంస్కారాధి కారిత్వములేదనిన్ని తెలపినారుగనుక నిటువంటి పంచసంస్కారము లునవయములు గాగలప్రపత్తిచేత సాధ్యమైనమోక్షమున్ను పురుషార్థముగానేరదు- గనుక యీప్రపత్తి యనంగానేమి శరణాగతి అంటిరా । శునఃశేఫాదివృత్తాంతములందు విశ్వామిత్రునిగూర్చిన్ని శరణాగతత్వము వినబడుచున్నదిగనక శరణాగత రక్షణము సర్వసాధారణమగుట బట్టి మోక్షైకసాధనమనగూడదు । అయితె సకల పురుషార్థసాధన భూతమైనభగవచ్ఛరణాగతి మోక్షహేతువగునంటె నొకానొకకర్మము వలన మోక్షమునకు జననముజెప్పేదనకావచ్చితె । యత్కృతకంతదనిత్యం । అ

న్నారుగనక శరణాగతివలన కల్పితమైన మోక్షమనిత్యముగాని నిత్యముగాదు “మామేవయే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరంతితే” అనేవచనమున్ను పరంపరామోక్ష ప్రతిపాదకముగాని సద్యోముక్తిప్రతిపాదకముగాదు। జ్ఞానాదేవతుకైవల్యం । అని । ప్రత్యక్షజ్ఞానముచేతగాని మోక్షములేదనిన్ని। నాన్యః పంథావిద్యతేయనాయ । అనిన్ని। నకర్మణానప్రజయాధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వమానశుః । అనిన్ని। జ్ఞానముకంటె నితరమైన సాధనమునిషేధించినారు గనకను,ప్రపత్త్యాదులు సాక్షాన్మోక్ష హేతువులుగావు మరేమంటే । జ్ఞానద్వారా మోక్ష హేతువులని తెలిసికొనేది। అటువంటి ప్రపత్తికిన్ని పంచసంస్కారములు నియతములుగాని అంగములుగావ దెటువలెనంటే। రావణసభామధ్యమందునుంచివెళ్లగొట్టితేవచ్చి శ్రీరఘునాయకులకు శరణాగతుడైన విభీషణునికి పంచసంస్కారములున్నాచార్యాది కల్పనయునువినబడదు । గనకను । పగవారిచేత నాపదనొందిఅపుడే శ్రీకృష్ణునిగూర్చి శరణాగతిచేసినద్రౌపదికిన్ని మనస్తాపము వినాగా తాపాది కల్పనకుప్రమాణములేదు గనకను “తమేవచాద్యం పురుషంప్రపద్యే” అనగీతావాక్యముచేత శ్రీకృష్ణునికిన్ని ఆదిపురుషుడైన రుద్రునిగూర్చి ప్రపత్తి వినబడుచున్నది ఆయనకున్ను పంచసంస్కార ప్రసంగమెక్కడా జెప్పబడదు । గనకనుపంచసంస్కారములు ప్రపత్త్యంగములుగావు । ఆప్రపత్తిన్ని విష్ణుపదప్రాప్తికినియతకారణముగాదు । ప్రపత్తివినాగా ధ్యానాదులచేతనే విష్ణుపదప్రాప్తివిన బడుచున్నదిగనక నాలాగేభాగవతమందు॥శ్లో॥ కామాద్ద్వేష్యా భయాత్కంసో ద్వేషాచ్చైద్యాదయోనృపాః । సంబంధాద్వృష్ణయోరాజన్ యూయంభక్త్యావయంప్రభో । ప్రదేశాంతరం । యేమేహతాశ్చక్రధరేణరాజన్ త్రైలోక్యనాథేనజనార్దనేన । తే తేగతాస్తే [illegible]

దాః కోऽపి ధోపికృష్ణస్య పరేణతుల్యాః। అని కామక్రోధాదులచేత
తత్పదప్రాప్తి చెప్పెగనక । అయితే । ఆగోపికాదులకున్ను
పూర్వజన్మములందు ప్రపత్తిగలిగియుండును। నమేభక్తిః ప్రణశ్య
తి । అనే భగవద్వాక్యముచేత జన్మజన్మాంతరమునసైనా నొకజ
న్మమునందు ప్రపత్తిగలిగియుంటే నదియొకజన్మనుందు ఫలించు
నంటెనది సామాన్యభక్తి విషయముగాని ప్రపత్తివిషయము గా
దు । సకృదేవప్రపన్నాయ తవాస్మీతిచయాచతే । అభయంస
ర్వభూతేభ్యోదదామ్యేతద్వ్రతంమమ । అనియొకసారెనీవాడ
నని ప్రపన్నుడైనమాత్రముననె అభయదాన ప్రతిజ్ఞ చేసినాడు గ
నక ప్రపన్నుడైనవానికి పునర్జన్మము చెప్పగూడదు ప్రపన్నులకు
న్ను దైత్యాదిజన్మప్రాప్తి జెప్పెదనకావచ్చితె ప్రపత్తివృథా ఆ
యెను ‟సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకంశరణంవ్రజ । అహం
త్వాసర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి మాశుచ। అనినమ్మించినన
మ్మికయునువమ్మాయెను। సకలధర్మములువిడిచితదేకధ్యానము చేత
ప్రపన్నుడైనవానికిన్ని మరియొకజన్మమెత్తి కష్టపడేదనకావచ్చి
తె ఆనమ్మికవచనమందు నెవ్వరికిన్ని విశ్వాసముపుట్టకనెపోవును।
ఇదిగనకనే పంచసంస్కార పరునికి పునస్సంస్కారము లేదనే
మాటయునౌపచారికమే ఆయెను । భగవత్పార్శ్వచరులైకేవల
ప్రపన్నులైన జయవిజయులకు సహరాక్షసాది జన్మప్రాప్తిన్ని
పునస్సంస్కారవిధులున్ను సంభవించెగనక । అయితే ప్రపన్ను
లైనారాగాదిశూన్యులకెగాని వైకుంఠప్రాప్తిలేదంటి రాఅందు
కారాగాది శూన్యత హేతువాయెను । అవుగాక, యిటువం
టి శరణాగతిచేత నేవైకుంఠప్రాప్తిగలుగు గాక, కలిగి నాగా
నీఅదిముక్తిగానేరదు । లోకాంతరప్రాప్తిగనకస్వర్గాదిప్రాప్తి
వలెనె। అయితేవైకుంఠము కర్మలోకములవలె గాదు, నిత్యమై

స పరమపదస్థానము గదా అంటె "కన్యావికుంఠాశుభ్రీస్య త
స్యాః ప్రియచికీర్షయా । వైకుంఠో సర్మితో యేన లోకాలోకన
మస్కృతః । అని భాగవతమందు । వైకుంఠము పుట్టింపబడెగనక
నిత్యముగాదు । అయితే నుత్పన్నభావమైనాంగాని అప్రాకృతసృ
ష్టివిషయముగనక నిత్యమయ్యీన నేమంటిరా ప్రమాణము లేదు గ
నక కూడదు "తద్విష్ణోః పరమంపదంసదా పశ్యంతి సూరయః।
దివీవచక్షురాతతం" అనే శ్రుతిప్రమాణమున్నదిగదా అందున
"సదా పశ్యంతి" అని భూతభవిష్యద్వర్తమాన త్రైకాలికత్వము చె
ప్పుచున్నదిగదా యీవిష్ణు పదమే కారణవైకుంఠాఖ్య పరమప
దమనిపించికోనేది । బ్రహ్మాండబహిర్భాగ వర్తిగాని తన్మధ్యవ
ర్తిగాదదిగనక బ్రహ్మాండనాశకాలమందున్ను నష్టమగునదిగా
దు బ్రహ్మాండముకంటె విలక్షణముగా శ్రుతివర్ణించెగనక ఆవై
కుంఠప్రాప్తెముక్తి అనిపించికొనునంటిరా కానేరదు । యీశ్రు
తివాక్యమునకు ప్రబృంహణమైన శ్రీవిష్ణుపురాణమందే బ్రహ్మాండ
మధ్యవర్తియైన ధ్రువలోకము నకన్న మీదనుండె లోకపరముగా
వ్యాఖ్యానముచేసి యున్నది "ఊర్ధ్వోత్తరమృషిభ్యస్తు ధ్రువో
యత్రవ్యవస్థితః" అని "ఏతద్విష్ణోః పదందివ్యంతృతీయంవ్యోమ్ని
భాస్వరం । నిర్ధూతదోష పంకానాం యతీనాంసంయతాత్మ
నాం । స్థానంతత్పరమం విప్రపుణ్యపాప పరిక్షయె। దివీవచక్షు
రాతతంవితతంయన్మ హాత్మనాం । వివేకజ్ఞానవృద్ధంచతద్విష్ణోః
పరమంపదం । తస్మిన్ప్రతిష్ఠితో భాస్వాన్ మేఢీ భూతస్స్వయం
ధ్రువః । ధ్రువేచసర్వజ్యోతీంషిజ్యోతిష్యంభోముచోద్విజ । అ
ని । అదిగనక బ్రహ్మాండవర్తియైన విష్ణుపదమప్రాకృతమనిశ్రుతివా
క్యమునకు పార్థమూహింప గూడదు । అయితె నీలోకప్రాప్తె
మోక్షమ[illegible] గలందు. సాయుజ్యమే పునరావృత్తి రహిత

మైన మోక్షముగాని లోకాంతరప్రాప్తి పునరావృత్తిహేతు వే అని చెప్పియున్నది-అలాగే భగవద్వాక్యం॥ శ్లో॥ ఆబ్రహ్మభువనాల్లోకాః పునరావృత్తయోఽర్జున। మాముపేత్యతుకౌంతేయపునర్జన్మనవిద్యతే। అని, మాముపేత్యు అనంగా సారూప్యముననొంది అనుట- ఆలాగే విష్ణుపురాణమందున్న ఆత్యంతికలయ రూపముక్తి ప్రతిపాదనావసరమందు స్వరూపప్రాప్తి మోక్షమనివర్ణించియున్నది॥ శ్లో॥ భేషజంభగవత్ప్రాప్తిరేకాంతాత్యంతికీమతా। తస్మాత్తత్ప్రాప్తయేయత్నః క్రియతాంపండితైర్నరైః। సమస్తహేయరహితంవిష్ణ్వాఖ్యంపరమంపదం। అని, యిక్కడ వర్ణింపవచ్చినది లోకప్రకరణముగాదు గనుకాను తదియ్య లోకప్రసంగం లేదు- గనుకాను లోకపరముగా వ్యాఖ్యానము సేయగూడదు-అది గనుక వైకుంఠ లోకప్రాప్తిన్ని బ్రహ్మాది లోకప్రాప్తివలెనే ముక్తిగానేరదు - కారణవైకుంఠప్రాప్తి మోక్షమని వర్ణించిన పురాణవచనములకు గతేమంటే- పరంపరా ముక్తిహేతువగుటనౌపచారికముగా వర్ణించుటని తెలిసికొనేది "బ్రహ్మైవసన్ బ్రహ్మాప్యేతి"అనే శ్రుత్యంతర విరోధము గలదు గనుక అదేడమాటంటే రామభద్రునితోగూడా బ్రహ్మలోకాది ప్రాప్తినొందిన అయోధ్యావాసులకున్ను పరంపరా మోక్షప్రసంగము లేక పోవును-సాక్షాద్వైకుంఠ ప్రాప్తిలేదామెగనుక రామాయణము॥ శ్లో॥ అథవిష్ణుర్మహాతేజాః పితామహమువాచహ। ఏషాంలోకాంజనౌఘానాందాతు మహాసిసువ్రత। ఇమేహిసర్వేమత్స్నేహామనుయాంతేచమానవాః।భక్తాశ్చభజతవ్యాశ్చత్యక్తాత్మానశ్చసర్వశః। తచ్ఛ్రుత్వావిష్ణుగదితం బ్రహ్మలోకేశ్వరోఽబ్రవీత్। లోకాన్ సంతానకాన్ రామయాస్యంతి మెహిమానవాః। యశ్చతిర్యగ్గతోప్యత్రరా

మమేవానుచింతయన్ । ప్రాణాన్ స్త్యజతి వైశక్త్యా న సంతాన గతింలభేత్ । సర్వే సంతానకం యాతా బ్రహ్మలోకాదనంతరం। అని, శ్రీరాముడున్నవతారము వసులుకొన్నతర్వాత బ్రహ్మలోకమం దునేయుండెగాని వైకుంఠప్రాప్తి లేదు॥శ్లో॥పితామహవచః శ్రుత్వా దేవదేవో విశత్స్వయం । దివ్యంతద్వైష్ణవం తేజః సశరీరః సహానుజః । అని, "యదా ఘువం నాను యాతంస్వర్గద్వారమవస్థితం" అనిన్ని, యీలాగే శ్రీకృష్ణుడున్ను కాలనేమివధానంతరమందు బ్రహ్మలోకమందు వసించెనని హరివంశమందు। శ్లో॥ఋషిభిః పూజితస్తైస్తు నివేశహరిరీశ్వరః । కారణం బ్రహ్మసదనం దివ్యం నారాయణాశ్రయం। అని, యీలాగు ననేకప్రమాణ పురస్సరముగా వైకుంఠము బ్రహ్మాండమధ్యవర్తియగుట సిద్ధముగా దెల్పితిమి - గనుక నది పరమపదమున్ను తత్ప్రాప్తి అత్యంతికముక్తిన్ని గాదాయెను. సదాపశ్యంతి। అని, నిత్యము చెప్పుచున్నదిగదా అంటే- సదాగతిః సదాకూరః సదావక్రః । అన్నట్టువలెను సంతతమున్ననుటాయెను "యణిమాంసామోత్పత్తిం సర్వకాలె సదాపతేత్" అన్నచోటనువలెను, అవిచ్ఛిన్నముగాననుటగాని నిత్యసూరిత్వప్రసంగముగాదు- ఇదిగాక - తద్విష్ణోః పరమంపదం సదాపశ్యంతి సూరయః। అనేచోట, "తద్విప్రాసోవిపన్యవో జాగృవాంసః సమింధతే విష్ణోర్యత్పరమంపదం । అనేవాక్యమందున్ను పరమశబ్దయోగమున్నది గనుక దానికారకయోజనయందు విష్ణుశబ్దమునకు వ్యాకరణసూత్రపద్ధతిని పంచమీవిభక్తి వివక్షింపదగినదిగాని షష్ఠ్యాది విభక్తులుగూడవు- అది గనుక విష్ణోః-విష్ణువుకంటే, పరమం-ఉత్కృష్టమైన, పదం- శివస్థానమని కాశీశివస్వరూపమని కాశీఅర్థము జెప్పినొవదగినది - ఇలాగే స్కాందపురాణమందు-

శ్లో॥సూరయోయత్పశ్యంతితద్విష్ణోః పరమంపదం। అని, సూతసంహిత॥శ్లో॥పరంయత్పరమంవిష్ణోస్తదేవాఖిలదేహినాం। పరంపరమమద్వైతంసశివః సాంబవిగ్రహః। అని, అయితే నీశ్రుతికి విష్ణుపురాణమందు విష్ణులోకపరముగానున్ను స్కాందపురాణమందు శివపరముగానున్ను వ్యాఖ్యానము సేయజెప్పెను। అందులో నిందులో నేయ బృంహణము ప్రమాణమంటే ॥ శ్లో ॥ పరాత్పరతరోబ్రహ్మాయత్పరాత్పరతోహరిః। యత్పరాత్పరతోధీశః। తన్మేమనః శివసంకల్పమస్తు । అని, శ్రుత్యంతరవాక్యైకకంఠ్యము గనుకనుపజీవ్యజాతీయ్యమూలక స్కాందవచనోక్త శివపరవర్ణనమె ప్రమాణమాయెను విష్ణుపురాణవాక్యమౌపచారికము ॥ శ్లో ॥ ఉత్కర్షోయఃపురాణేషు దృశ్యతేవైష్ణవేమునే । అసౌతత్వాత్మనో విష్ణోర్నస్వరూపేణసత్తమ । అని, విష్ణుపురాణవక్త అయిన పరాశరుడె తెల్చినాడుగనుక యీశివసంకల్పోపనిషత్తు నిర్ణయించినరీతినె అశ్వమేధపర్వమందు తారతమ్యముచెప్పినది-॥ ❀ ॥ అదిన్నిగాకమరిన్ని విష్ణుస్థానముకంటె శివస్థానమెక్కుడైనందుకుకొన్ని ప్రమాణములుదెలిపేము కాశీఖండయందు చెప్పియున్నది, మరియు. నరసింహపురాణోత్తరభాగమందు త్రింశతితమాధ్యాయము॥శ్లో॥ బ్రహ్మలోకాద్విష్ణు లోకోద్విగుణేనవ్యవస్థితః । విష్ణులోకాచ్ఛైవలోకోద్విగుణేన వ్యవస్థితః । అని । స్కాందపురాణము, శ్రీశైలప్రదక్షిణని రూపణప్రసంగమందు ॥ శ్లో ॥ ప్రథమాద్బ్రహ్మలోకాప్తిర్ద్వితీయ్యే వైష్ణవంపదం ప్రదక్షిణాత్తృతీయ్యాత్తులోకంమాహేశ్వరంవ్రజేత్ । అనివిష్ణులోక ప్రాప్తిగడవశివలోకప్రాప్తి అధికముగా వర్ణింపబడెను । సకలబ్రహ్మాండాధార

మైనశింశుమారస్వరూప వర్ణనమందున్న దానిహృదయము వి
ష్ణువున్నుత్తమాంగము శివుడన్నని వర్ణించెను । తైత్తిరీయ్యశ
శ్రుతివాక్యము,, ‹‹యస్మైనమ స్తచ్ఛిరో ధర్మోమూర్ధానం బ్ర
హ్మోత్తరాహనుర్యజ్ఞోధరో విష్ణుర్హృదయగ్ సంవత్సరః ప్రజనన
మశ్వినౌ పూర్వపాదా అత్రిర్మధ్యం మిత్రావరుణావ పరపాదావ
గ్నిఃపుచ్ఛస్యప్రథమంకాండంత తఇంద్ర స్తతః ప్రజాపతిరభయంచ
తుర్థగ్ సవాఎషదివ్యశ్శాక్వరః శిశుమారః ’’ అని, యస్మై
నమ స్తచ్ఛిరః। అనంగానే దేవతకొరకైనానేమి ‹‹ నమస్తేరుద్రమ
న్యవ ’’ ఇత్యాది ప్రచురనమస్కారములు శ్రుతులందు విధ్యర్థ
వాదములచేత విధింపబడెనో? తత్ -ఆ నమస్కారాధిపతియైన రు
ద్రాఖ్యబ్రహ్మ మీశింశుమారమునకు, శిరః శిరమనుట, యీలాగే మ
రిన్ని విశేషలక్షణముగా బోధాయనాశ్వలాయ నోక్తశివదేవతా
క శూలగవాఖ్యకర్మమందున్న ‹‹ యస్మైనమ స్తస్మైత్వాజుష్టంనియు
నజ్మి ’’ అనే పశుసియోజన మంత్రమందున్న నమస్కారాధి పతి
త్వలక్షణము శివునికే అసాధారణధర్మముగా వ్యవహరించినారు
గనుక మరొక దేవతకు చెప్పకూడదు - అయితే ‹‹నమో బ్రహ్మణేన
మోఅ స్త్వగ్నయె ’’ అని, ఇత్యాది అన్యదేవతలకొరకు నమ
స్కారములు శ్రుత్యంతరములందు వినబడుచుండగా సకల శ్రు
త్యుక్త నమస్కారాధిపత్యమున్ను శివైకనిష్ఠ మేలాగయ్యానం టే
దేవతాంతరములకొరకు విహితమైన యొకానొక నమస్కారము
న్ను శివునికే సమర్పించుమని శ్రుత్యంతరవిధానముగలదు గనుక
శ్రుత్యుక్త సకల నమస్కారములున్ను శివసంబధము లే కాని యి
తరములుగావు - [illegible] శ్రుతి - బహ్వృచం స్తమర్వా అధ్యయ

ద్రాయశక్వసే షుయద్వీరాయనమసాదిదిష్టన। యిందుకర్థము, దే
పతలారా- వః-మీకొరకు జేసిన, స్తోమం-స్తోత్రములు,నమసా- నమ
స్కారములతో గూడా,శక్వసే,నిగ్రహానుగ్రహసమర్థునైన, రు
ద్రాయ-రుద్రునికొరకు, దిదిష్టన- అర్పించుడు అని, అప్పగింత
బెట్టెను ఇత్యాది ప్రత్యక్షశ్రుతి ప్రమాణములుండడమున- సర్వ
దేవనమస్కారః కేశవంప్రతిగచ్ఛతి । అనే స్మృతివచనం సర్వ
వేష్టనస్మృతివలెను పూర్వపక్షమాయె గనుక ప్రక్షిప్తమని తెలుపబ
డెను, అదిగనుక శింశుమార చక్రమందుననున్న తత్స్థానస్థితి శివసం
బంధమేకాని మరొకటిగాదు బ్రహ్మోపనిషత్తు‘‘జాగరిత్ బ్రహ్మే
నాభిదేశస్థశ్చతురాననోజగత్స్రష్టా । స్వప్నేవిష్ణుర్హృదయస్థః
సుషుప్తౌరుద్రఃకంఠస్థః తురీయమక్షరంమూర్ధస్థమిత్యాది’ ఇక
సంధ్యా వర్ణనమందున్న - బ్రహ్మశిరో విష్ణుర్హృదయగ్రుద్రః
శిఖా।అనిన్ని, గాయత్రీ ప్రశంసయందున్న కశ్యపస్మృతి॥శ్లో॥ బ్రహ్మా
ణోహృదయంవిష్ణుర్విష్ణోరపిశివస్మృతః । అని, ప్రాణాయామకాల
ధ్యానప్రసంగమందున్న-వ్యాసస్మృతి॥శ్లో॥నాభిపద్మస్థితందేవంసం
రక్తంపూరకైరజం । నీలోత్పలాభం హృత్పద్మేకుంభకేనజనార్ద
నం।లలాటస్థంశివంశ్వేతంరేచకేనవిచింతయేత్ । శుద్ధస్ఫటికసంకా
శంనిర్మలంపాపనాశనం।అని, గాయత్రీన్యాసం,‘‘తత్సవితుఃబ్రహ్మాత్మ
నే-హృదయాయనమః । వరేణీయంవిష్ణ్వాత్మనే- శిరసేస్వాహా।భ
ర్గోదేవస్యరుద్రాత్మనే-శిఖాయైవషట్।అని,సహస్రనామ స్తవమం
దు నృసింహస్వరూపవర్ణనము।.శ్లో॥ఆనాభేర్బ్రహ్మణో రూపమా
గళాద్వైష్ణవంవపుః।ఆశీర్షాద్రుద్రమీశానంతదగ్రేసర్వతఃశివః।అ
ని,రుద్రాక్షవర్ణనం॥శ్లో॥ రుద్రాక్షంతుపరంబ్రహ్మతన్నాళంవిష్ణురు
చ్యతే।తన్ముఖంశివమిత్యాహు స్తద్బిందుస్సర్వదేవతాః।అని,అశ్వత్థవ
ర్ణనము॥శ్లో॥మూలతోబ్రహ్మరూపాయమధ్యతోవిష్ణురూపిణే । అ
గ్రతః శివరూపాయవృక్షరాజాయతేనమః।అని, కుశవర్ణనము-

గాభిలస్మృతి॥శ్లో॥కుశమూలేస్థితో బ్రహ్మా కుశమధ్యేతు కేశవః।కుశాగ్రేశంకరంవింద్యాత్సర్వదేవాస్సమంతతః। అని,అదిగనుక విష్ణుపదముగడప శివపదమేఉన్నత స్థానముగా దెలిసికొనేది। ఆవిష్ణుపదమున్ను శివానుగ్రహలబ్ధమేకాని మరొకవిధముగాదు అందుకు।ప్రమాణము। ఋక్సంహిత ,,పదంయద్విష్ణో రుపమన్యధాయి తేనపాసిగుంహ్యానామగ్ సపాసి' అని।ఆలాగెపురాణవచనమున్ను॥శ్లో।రుద్రంసమభ్యర్చ్యహి లింగమాదౌ । శిలామయంచారుహరిస్తు భక్త్యా - సుదుర్లభం వైష్ణవ మాద్యమగ్ర్యమవాప్తవానేషపదం పరంతత్ । అని । నృసింహోపనిషత్తున ప్రణవప్రస్తావమందు॥శ్లో॥సప్తాత్మానం చతురాత్మానమకారం - బ్రహ్మాణంబాహ్యబభౌ । సప్తాత్మానంచతురాత్మానముకారం విష్ణుంహృదయే। సప్తాత్మానంచతురాత్మానం మకారంరుద్రంభ్రూమధ్యే। అనియీలాగు పార్చర్యముగానున్నది లెస్సగాదెలిసికొనేది ❋ ఇకపంచ

❋ శివపూజావిధి ❋

పూజలోని శివలింగపూజ అయితేనేమిశ్రవైదికమున్ను జ్ఞానహేతువున్నుగాని ప్రత్యేకమాయెనా అదిశూద్రకర్మమున్ను కామ్యమున్నుగుగాని వైదికమున్ను బ్రాహ్మణ్యమున్ను మోక్షహేతువున్ను గాదందుకు ప్రమాణము॥ శ్లో ॥ యత్రరుద్రార్చనం భస్మధారణంప్రోచ్యతేబుధైః । తదబ్రాహ్మణవిషయంవిప్రాణాం నతుకర్హిచిత్ । యేయజంతిహరింసర్వే బ్రాహ్మణాఏవతేస్మృతాః । రుద్రాదీన్యజమానాస్తు శూద్రాఏవప్రకీర్తితాః । అనిన్ని॥ శ్లో ॥ యద్వారేమత్తమాతంగావాయువేగాస్తురంగమాః। పూర్ణేందువదనానారీశివపూజావిధేఃఫలం । అని। మరియీలాగెఅథర్వశిరమందు ప్రథమపంచమాధ్యాయములందు హారీతశాతాతపస్మృతులందున్ను వరాహపురాణమందలి డెబ్బదిరెండో అధ్యాయమందున్ను చెప్పియున్నది లెస్సగాదెలిసికొనేదని

వ్రాసినారు । ఇందుకు పంచపూజ వైదికముగాదనిన్ని వైదికుల కు శివపూజె ఆవశ్యకమనిన్ని పూర్వమితర దేవతా పూజానిరసన ప్రకరణమందు శ్రుతిస్మృతిపురస్సరముగా దెలిపినాము। గనకనిక్క డ నుపేక్షింపబడెను అయినాగాని శివపూజవైదికమగుటయును బ్రాహ్మణులకదె ఆవశ్యకమగుటను మొదల తెలిపి అటుతర్వా త విభూతిరుద్రాక్షధారణమే వైదికమున్ను బ్రాహ్మణ విషయ మున్నగుట దెలిపేము । ఋక్సంహితయందు మనోవాక్కాయము లందున్ను శివుని నెకొలువుమనివిధించెను "తముష్టుహియస్స్విషు స్సుధన్వాయో విశ్వస్యక్షయతి భేషజస్య । యక్ష్వామహే సౌ మనసాయరుద్రం నమోభిర్దేవమసురందువస్య । ఇందుకర్థ ము, తం । అనంగారుద్రునిఅనుట । సంబుద్ధి । స్తుహి । స్తోత్ర ముచేయుమా । అని । ఇందు చేతవాచకపూజచెప్పటాయెను। యః । యేదేవుడైనానేమి । స్విషుః, బాణము గలవాడు । విష్ణు బాణుడుగనక । యః । యేదేవుడైనానేమిసుధన్వా । లెస్సవిల్లుగ లవాడు । మేరుకోదండుడుగనక, యః। యేదేవుడైనానేమి । వి శ్వస్య । సకలప్రపంచముయొక్క । భేషజస్య । జీవనౌషధము నకు । క్షయతి । ఉనికిపట్టుగానాచరించునో ? తం । ఆరుద్రునిగూ ర్చి । మహే । ఉత్సవకాలమందు । యక్ష్వ । ద్రవ్యత్యాగము చేయుదుఅని । మానసికపూజచెప్పటాయెను । సౌమనసాయ, దేవత్వముకొరకు । సారూప్యాదికైవల్యము కొరకున్ననుట । న మోభిః । నమస్కారాదులచేత । అసురం । ప్రాణదాతఅ యినరుద్రునిని । దువస్య । కొలువుమా। అని,యిందు చేతకాయ కపూజచెప్పటాయెను। ఇకమోక్షహేతువైనందుకు "త్రియంబ కంయజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనం । ఉర్వారుకమివబం ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయమామృతాత్" అని । యిదిగాక మేఘప్రా యమై ఆకస్మికముగా వచ్చేమరణము ప్రాప్తముగాక మునుపె

రుద్రునిగొలువుడని హితోపదేశము చేసెను । యజుస్సంహిత యందు ‘‘ఆవోరాజానమధ్వరస్య రుద్రగ్ హోతారగ్ సత్య యజగ్ రోదస్యోః అగ్నింపురాతన యిత్నోరచిత్తాద్ధిరణ్యరూపమ వసేకృణుధ్వం’’ అనదీనికర్థము । అధ్వరస్య । యజ్ఞమునకున్ను। రోదస్యోః । ద్యావాభూములకున్ను । రాజానం । స్వామియైన టువంటిన్ని । హోతారం।దాతఅయినటువంటిన్ని।సత్యయజం అమోఘారాధనగలటువంటిన్ని । అగ్నిం । అగ్నిమూర్తిఅయి నటువంటిన్ని । రుద్రం । పరమేశ్వరునిని । తనయిత్నోః - అని, యిక్కడ ఛాందసలక్షణమున సకారలోపమైనది - అనంగా స్తనయిత్నుసదృశమైనటువంటి । అచిత్తాత్ - అచేతనధర్మమై నమరణముకంటె । పురా । ముందరనే - వః । మీయొక్క। అవసె । రక్షణముకొరకు । అకృణుధ్వం। ఆహ్వానముచేయుడు ఆవాహనాదిపూజలుచేయుమనుట। అని । ఆలాగే । శివధర్మసూ క్తిన్ని॥శ్లో॥యావన్నాయాతిమరణంయావన్నాక్రమతేజరా। యా వన్నేంద్రియవైకల్యం తావత్పూజయశంకరం । అని । యీలా గునశివపూజకు వైదికత్వము తెలుపుటాయెను । ఇకబ్రాహ్మణవి షయమైనందుకు। సామవేదమందలి ప్రథమమంత్రము । తత్రవి రూపాక్షోసి,అని। త్వందేవేషు బ్రాహ్మణోస్యహం మనుష్యేషు బ్రాహ్మణోవై బ్రాహ్మణముపధావత్యుపధావాని । అని । ఆలాగె పరాశర పురాణము॥శ్లో॥సంకరాస్సర్వదేవాశ్చ వృషలస్తుపురంద రః । పితామహశ్చవైశ్యః స్యాత్ క్షత్రియః పరమోహరిః। బ్రాహ్మణోభగవాన్రుద్రః సర్వేషాముత్తమోత్తమః । తస్మా ద్వై యేనమార్గేణాభిజాతోబ్రాహ్మణస్సదా । మహాబ్రాహ్మ ణమీశానముపగచ్ఛేన్నచేతరం। అని। యీలాగుననురుద్రలింగా ర్చనము - బ్రాహ్మణజాతికె ఆవశ్యకమని శ్రుతివిధించెనుగనక - వైదికులైన బ్రాహ్మణులెల్లా [illegible] పరదేవత

లగొలువగూడదు । అటువలెనే । అథర్వశ్రుతి । శివఏకో ధ్యేయః।
సర్వమన్యత్పరిత్యజ్య । అని । ఆలాగె - మనువాక్యం॥శ్లో॥తతో
ముముక్షుభిస్సర్వై స్సాంబస్సంసారమోచకః । ధ్యేయఇత్యా
హ- పరమాశ్రుతిరాధర్వణేఖలు । అని । యీలాగుస్వకీయ్య
జాతిదేవతను విడిచి యెవడైనానజ్ఞానముచేత నైనామరొకదేవత
గొలుచునోవానికి ప్రత్యవాయము చెప్పియున్నది । పరాయత
ము । "యోవై స్వాందేవతామతియజతే । ప్రస్వాయై దేవతాయై
చ్యవతే।నపరాక్ప్రాప్నోతిపాపీయాన్ భవతి" । అని । ఆలా
గెపరాశరుడు॥శ్లో॥సర్వాత్మభూతమాత్మానంవిరూపాక్షం ద్విజో
త్తమం।యస్తునోపైతిసాంకర్యంతస్యాస్త్యేవనసంశయః। అని। ఆ
లాగె । మంత్రోపనిషత్తు । యదాచర్మవదాకాశం వేష్టయిష్యం
తిమానవాః । తదాశివమవిజ్ఞాయదుఃఖస్యాంతోభవిష్యతి । అని।
ఆలాగెపద్మపురాణం॥శ్లో॥తంత్యక్త్వాతాదృశందేవం యస్సేవేతా
న్యదేవతాం । సహిభాగీరథీంత్యక్త్వా కాంక్షతెమృగతృష్ణికాం ।
అని । మరిన్నిపాద్మోత్తర భాగము॥ శ్లో॥ కించిదభ్యుదితేసూర్యే
మాఘమాసేనిమజ్యచ । శివధర్మరతాఃశిష్టాః । శతరుద్రస్య జాప
కాః । తేశంభులోకంగచ్ఛంతి ఋజుమార్గేణశోభనం । అని ।
శ్లో॥పాపయేదపిదేవేశంప్రపన్నాఃశరణంశివం। తేపిఘోరం నప
శ్యంతియమస్యసదనంనరాః । అని । బ్రహ్మగీతలందు॥శ్లో॥లింగె
దినెదినెదేవం శివరుద్రాదిసంజ్ఞితం । నార్చయిష్యంతిమోహే
నపాషండోపహతాజనాః। ఆదిత్యపురాణం॥శ్లో॥ పత్రైఃపుష్పైఃఫ
లైర్వాపికూర్వాభిరుదకైరపి । నాసంపూజ్యమహాదేవంభుంజీత
బ్రాహ్మణాఃసదా। క్రమేణలభ్యతేతెషాంముక్తిరారాధనేద్విజాః।

ఆరాధనాన్మహేశస్యతస్మిన్ జన్మనిముచ్యతే। అని, ఇందుచేతనే॥శ్లో॥ వింశత్యగ్నీందు సూర్యాణాంసప్తభిః శంకరస్యతు। త్రిభిఃప్రజాపతే ర్భక్తో జన్మభిర్వైష్ణవోభవేత్ । అనేప్రసంగమున్ను నిరస్తమాయెను - యేజన్మమందు శివపూజచేయుచున్నాడో ఆజన్మమందయ్యేవేమోక్షముగలదనె గనుకఆలాగేకూర్మపురాణం॥శ్లో॥ అర్చయెద్దైవవిరూపాక్షంసద్యోముక్తిర్యదిచ్ఛసె। సూర్యాగ్నిబ్రహ్మభక్తానాముత్తమోవైష్ణవఃపరః । వైష్ణవానాంసహస్రేభ్యః శివభక్తొవిశిష్యతె।అని,యీలాగుశ్రుత్యాదివిహితమైనశివలింగపూజఅవైదికమనిన్నిశూద్రవిషయమనిన్ని పలుకుట వేదబాహ్యత్వమగునోకాదో తెలిసికొనేది॥ ఇకవిభూతిరుద్రాక్షధారణము నిత్యకర్మాంగమైన

విభూతిరుద్రాక్షమాహాత్మ్యము

వర్ణాశ్రమధర్మమగుటకున్ను బ్రాహ్మణవిషయమగుటకున్ను శ్రుత్యాదిపురస్సరముగా దెలుపుచున్నారము-జాబాలోపనిషత్తు ‹‹అథాచారం శ్రుత్వాతాగ్నిరిత్యాది నాభస్మగృహీత్వావిమృజ్యాంగాని సంస్పృశెత్ । తత్రోపరిత్రిపుండ్రంధారయెత్ । బ్రాహ్మణానామయంధర్మో వర్ణాంతరాణాం। అని, కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తు - త్రిపుండ్రంభస్మనాకరోతియోవిద్వాన్ బ్రహ్మచారీగృహీవాన ప్రస్థోయతిర్వా స సమస్తపాతకేభ్యోపపాతకేభ్యః పూతోభవతి । అని, శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు- మానస్తొకేతిమంత్రేణమంత్రితంభస్మసంగృహేత్। అని, అథర్వశిరోపనిషత్తు - అగ్నిరిత్యాదినాభస్మగృహీత్వా విమృజ్యాసంస్పృశెత్ । అని, కైవల్యోపనిషత్తు- అత్యాశ్రమస్థఃసకలేంద్రియాణినిరుధ్యభక్త్యాస్వగురుంప్రణమ్య। అత్యాశ్రమమనంగా భస్మధారణము. ...ణవచనం॥శ్లో॥అగ్నిరిత్యాదిభిర్మంత్రై

స్పష్టైరాథర్వణైస్తథా । త్రిపుండ్రధారణంయత్తద్వదంత్యత్యాశ్రమంబుధాః। అని, సాంఖ్యాయనగృహ్యము- "త్ర్యాయుషమితి పంచభిర్మంత్రైః ప్రతిమంత్రంలలాటే హృదయేదక్షిణస్కంధేవామేతతః పృష్ఠేచపంచసుభస్మనాత్రిపుండ్రంకరోతి।" అని, మాధ్యందినగృహ్యం- "త్ర్యాయుషాణిలలాటేతుగ్రీవాయాందక్షిణేంసే హృదిచత్ర్యాయుషం" అని, బోధాయనగృహ్యం-"అథాతఃత్రిపుండవిధింవ్యాఖ్యాస్యామోభూత్యైనప్రమదితవ్యమితి" అని,యీవిధానములకుపబృంహణముస్కాందపురాణం॥శ్లో॥త్రిపుండ్రంధారయేన్నిత్యంభుక్తిముక్తిఫలప్రదం।ఉద్ధూళనంత్రిపుండ్రంచజ్ఞానాంగత్వేనసాదరం। ఆమనంతిమునిశ్రేష్ఠాః శ్వేతాశ్వతరశాఖినః । ఉద్ధూళనంత్రిపుండ్రంచ మోహపాశనివృత్తయే।ఆమనంతిమునిశ్రేష్ఠాఅధర్వశిరసిస్థితాః। ఉద్ధూళనంత్రిపుండ్రంచజ్ఞానాంగత్వేనకేవలం। ఆమనంతిమునిశ్రేష్ఠాస్సాక్షాత్కైవల్యశాఖినః । భస్మనోద్ధూళనంచైవతథాతిర్యక్త్రిపుండ్రకం। మహాపాపవినాశాయ విధత్తేవైదికీశ్రుతిః।భస్మనోద్ధూళనంచైవతథాతిర్యక్త్రిపుండ్రకం। స్నానత్వేనైవసర్వేషాంవిధత్తేవైదికీశ్రుతిః।మానవపురాణం॥శ్లో॥భస్మజ్యోతిర్భవత్యేవ శివాఖ్యం నహిసంశయః । జాబాలోపనిషత్తు॥ప్రాహేదంపరయాముదా । అని, యీభస్మధారణమునకావశ్యకత్వముచెప్పినది,పైత్యత్రుతియందు,"భూత్యైనప్రమదితవ్యం" అని,యిందుకొందరైశ్వర్యపరమని వచింపంతురదే పౌర్వాపర్యాలోచనచెసితే,"ఆచార్యాయప్రియంధనమాహృత్య" అని, ఐశ్వర్యోపలక్షకమైనధనాహరణవిధానవాక్యమువినబడుచున్నదిగనుక,పౌనరుక్త్యప్రసంగమువచ్చును- అదిగాక బోధాయనకల్పసూత్రమందు,"అథాతః

త్రిపుండ్రవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామోభూత్యైన ప్రమదితవ్యమితిహేవి జ్ఞాయతే"అనిన్ని, స్కాందం॥ శ్లో॥ రుద్రాక్షధారణాన్మర్త్యస్త్రి పుండ్రోద్ధూళనాదపి । స్వాధ్యాయాధ్యయనంచైవ నప్రమాద్యేదితి శ్రుతిః।అని,శ్లో॥త్రిపుండ్రంబ్రాహ్మణోవిద్వాన్ మనసాపినలంఘయే త్ । శ్రుత్యావిధియ్యతేయస్మాత్తత్త్యాగేపతితోభవేత్ ।పులస్త్యః॥ శ్రీణుదేవఋషెసర్వం త్రిపుండ్రవిధిరుత్తమం । శ్రుత్యావిధియ్య తేయస్మాత్తత్సదావిప్రలాంఛనం । అని, భస్మపరముగానుపబృం హించినదిగనుక, ఇత్యాదిశ్రుతిప్రభృతిప్రసిద్ధమైననిత్యకర్మమైనవర్ణా శ్రమధర్మమైన విభూతిధారణమునుకొందరుమందులైనవారు"వ్రత మెతత్పాశుపతం । వ్రతమెతచ్ఛాంభవం।అత్యాశ్రమస్థః"అనేడి, ఉపనిషద్వాక్యములకుపార్థమూహించి, పాశుపత వ్రతాంగమని న్ని, "సమస్తపాతకోపపాతకేభ్యఃపూతోభవతి"అనేవాక్యముచే త పాయశ్చిత్తాంగమనిన్ని,"తత్సమాచరెన్ముముక్షురపునర్భవా య"అనేవాక్యముచేత, మోక్షార్థిత్వమునకామ్యమనిన్ని,"భస్మ నాత్రిపుండ్రంకరోతిససర్వానాంవెదానాం ఎకంద్వౌత్రీన్సర్వా న్వాధితెయ ఏవంహుత్వాగ్నిముపతిష్ఠత। అనే, సాంఖ్యాయనగు హ్యోక్తిచేత, హుత్వాతేభస్మగృహ్ణీయ్యాత్ అనే, భారద్వా జస్మృతిచేతనున్ను హోమాంగమనిన్నిశంకింతురు. ఇవిశ్రమాస నే, సమాధానముచేసేము."వ్రతమేతచ్ఛాంభవం"అనంగా"శం భురస్యవ్రతస్యదెవతా"అనే,తద్ధితార్థమందు,సాస్యదేవతాఅనే పాణిని సూత్రముచేత విహితమైన అణ్ప్రత్యయాంతమై"శాంభ వం"అనేరూపనిష్పత్తిఅయినదిగనుక కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తుమొ దల సనత్కుమారుడుచేసిన ప్రశ్నవాక్యములందు,"త్రిపుండ్రవిధిః ససత్వంక్రందవ్యంకింప్రమాణం । కింస్థానం కమంత్రాః కతిరేఖాః

కింశక్తిఃకిందైవంకింఫలమితిచ" అని, యీత్రిపుండ్రవ్రతమునకు,కిం దైవంఅనిఅడిగినప్రశ్నగతవాక్యమునకు, భగవంతుడైనకాలరుద్రుడు, శాంభవం।శంభుదేవతాకమని ఉత్తరముచెప్పెను- ఏతద్వ్రతమనేవాక్యమున్ను త్రిపుండ్రవ్రతమునేచెప్పుటగాని యీ ఉపనిషత్తున నితరగాథపరామర్శమాత్రమున్నులేదు - ఆలాగే సూతసంహితయందు, అత్యాశ్రమ పాశుపతశాంభవ శిరోవ్రతాదినామాంతరములపలుకబడేవ్రతముత్రిపుండ్రధారణమనిచెప్పెను॥శ్లో॥ అగ్నిరిత్యాదిభిర్మంత్రైర్జాబాలోక్తైశ్చసప్తభిః। త్రిపుండ్రధారణం యత్తద్వదంత్యత్యాశ్రమంబుధాః।అని, అదెక్కడిమాటంటే,పాశుపతశాంభవవ్రతసంబంధమన్నట్టాయెను- శాంభవస్యవ్రతస్యేదం। అన్నఅర్థమందు వృద్ధాచ్ఛః। అనేవ్యాకరణసూత్రముచేతవిహితమైనఛప్రత్యయాంతమై పశుపతీయంఅని ప్రయోగింపబడవలెను అదిగనుక వ్రతాంగముగాదు- యిక ప్రాయశ్చిత్తాంగమన్నందుకు యెటువలెనైనానేమి లోకాక్షిస్మృతి॥శ్లో॥మధ్యమానామికాంగుష్ఠైరనులోమవిలోమతః। అంగుష్ఠేనకృతారేఖాత్రిపుండ్రంభస్మనాకృతం।తత్త్రిపుండ్రంభవేచ్ఛస్తంమహాపాతకనాశనం। అని, శాతాతపస్మృతి॥శ్లో॥మద్యంపీత్వాగురుదారాంశ్చగత్వాస్వర్ణస్తేయం బ్రహ్మహత్యాంచకృత్వా।భస్మచ్ఛన్నోభస్మశయ్యాశయానోరుద్రాధ్యాయీముచ్యతేసర్వపాపైః। అని, ఇత్యాదివచనములచేత ప్రాయశ్చిత్తాంగముగాజెప్పుటగలదే, అయినాగాని కేవల ప్రాయశ్చిత్తాంగమేగాదు మరేమంటే, వర్ణాశ్రమధర్మమున్ను, అదెటువలెనంటే, ఆవచనములందే చెప్పియున్నది-"భస్మచ్ఛన్నోభస్మశయ్యాశయానో,"అని ప్రాయశ్చిత్తప్రసంగమునకు ప్రకారాంతరము పఠించెగనుక నిక మధ్యాంగుళిత్రయముచేత ధరింపదగిన త్రిపుండ్రవిధి నిత్యకర్మాంగముగాతెలిసికొనేది- ఆలాగే లింగపురాణము॥శ్లో॥మధ్యాంగుళిత్రయేణైవవేదమంత్రైశ్చభస్మనా।త్రిపుం

డ్రంధారయేద్విద్వాన్ సర్వకర్మసునిత్యశః। అని, యీలాగునవ్యాప్త చూచికొనేది-కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తునచెప్పిన-మహాపతకోపపాతకేభ్యఃపూతోభవతి।అనే ప్రశంసావాక్యమునిత్యనైమిత్తికకర్మాంగత్వవిధ్యనుష్ఠానపరమేకాని ప్రాయచిత్తాంగముకాదు ప్రాయశ్చిత్తప్రకరణముగాదు గనుకనెట్లంటే ॥ శ్లో ॥ సంధ్యాముపాసతేయేతుసతతంశంసితవ్రతాః । విధూతపాపాస్తేయాంతిబ్రహ్మలోకంసనాతనం। అనే స్మృతివాక్యములచేత నిత్యకర్మమైన సంధ్యోపాసనమున్ను ప్రాయశ్చితాంగమున్ను కామ్యకర్మమున్నగనుస,అదిగనుక కేవలకామ్యకర్మమున్నుగాదాయెను- ‘‘అగ్నిహోత్రంజుహుయాత్’’అని, నిత్యత్వవిహితమైనఅగ్నిహోత్రకర్మమున్ను-‘‘అగ్నిహోత్రంజుహుయాత్స్వర్గకామః’’అని, వచనాంతరవిహితకామ్యత్వమువినబడుచున్నదిగనుక కామ్యకర్మమె అవును - ఇదాలాగునగాదా॥ప్రసంగమందు- ‘‘వీరహావా ఏష దేవానాంయోగ్నిముద్వాసయతె’’ అని, ఆకరణెప్రత్యవాయ బోధకశ్రుత్యంతరము గలిగియున్నది గనుక నిత్యమాయెనంటే నిక్కడానాలాగే. శ్లో॥ఏషాంనజాయతేశిద్ధాశౌతెభస్మనిసర్వదా।గర్భాధానాదిసంస్కారస్తెషాంనాస్తీతినిశ్చయః । అనే జాబాలోపనిషద్వచనముచేత భస్మధారణవిధికిన్నీఅకరణె ప్రత్యవాయముచెప్పిఉన్నది-గనుక నిత్యత్వమప్రత్యూహము అలాగే వృద్ధశాతాతపస్మృతిన్ని॥ శ్లో॥త్రిపుండ్రేనవినాసంధ్యాత్రిపుండ్రేనవినాజపః। త్రిపుండ్రేనవినాశ్రాద్ధంరాత్రుసంపరికీర్తితం । అని, ఇందుచేతనేహోమోత్తరధారణశంకానిరసింపబడెను.శ్లో॥బ్రాహ్మణక్షత్రియస్సదా।అనేజాబాలశ్రుతిచేతను అయితే నీసదాశబ్దముచేతనే సర్వకర్మాంగత్వమున్ను విధింపడెగనుక హోమోత్తరధారణవైయర్థ్యము ప్రాప్తమగునంటేకాదు - పురుషార్థానృతవదన నిషేధవిధానమునబట్టి కృత్యర్థానృతవదన నిషేధమునకువైయర్థ్య

ము లేనట్టువలెనే- అదిగనుక నిటువలెనే భస్మధారణము నిత్యనై మిత్తిక ప్రాయశ్చిత్తాది సర్వకర్మాంగమున్నని తెలియబడెను-అలాగే ఆదిత్యపురాణము॥ శ్లో॥ త్రిపుండ్రధారీసతతంబ్రాహ్మణస్సర్వకర్మసు|అనిన్ని॥శ్లో॥ధార్యంభస్మత్రికాలం గృహస్థానాంజలసంయుతం। సార్వకాలేభవేత్త్రీన్విణాం యతీనాంజలవర్జితం। వానప్రస్థయతీనాంతు దీక్షాహీననృణాంతథా। మధ్యాహ్నాత్పరిగ్జ్ఞైర్యుక్తంపరతోజలవర్జితం। పరాశరపురాణం- శ్రౌతలింగంతు విజ్ఞేయంత్రి పుండ్రోద్ధూళనాదికం । అశ్రౌతంతూర్ధ్వపుండ్రాదినైవతిర్య క్త్రిపుండ్రకం। లైంగ్యం॥శ్లో॥భస్మస్నానంవిధాయాథ త్రిపుండ్రాంతంవిధానతః। కుర్యాత్సంధ్యాంద్విజోనిత్యం నాన్యథా శ్రుతిభాషితం। గారుడపురాణం- అభావేతుతదావిప్రోలౌకికాగ్నిస్తదాహరేత్ । భస్మనైవప్రకుర్వీతనకుర్యాన్మృత్తికాదిభిః। ధిగ్భస్మరహితంఫాలంధి గ్గ్రామమశివాలయం । ధిగనీశార్చనంజన్మధిగ్విద్యామశివాశ్రయాం। రామాయణము॥తస్యకల్మాషపాదస్య యజ్ఞభూతిరియంశుభా। అని, ఇత్యాది శృతిస్మృత్యుప నిషదితిహాసపురాణాది ప్రమాణముచేతను సకల శ్రౌతస్మార్త కర్మాంగము అనిన్ని కేవలవైదికధర్మమనిన్ని భస్మధారణము సర్వత్రప్రసిద్ధమైయున్నది చూచికొనేది - అయితే నిదిన్ని వ్రాత్యాదితాంత్రికవిషయమే అవునంటే - అనగూడదు- శ్లో॥త్యక్తవర్ణసదాచారోలుప్తసర్వక్రియోపి యః। భస్మనైవత్రిపుండ్రాంక ధారణాత్సోపి పూయతే।అనేజాబాలోపనిషత్తువ్రాత్యులైనాభస్మధారణముచేత కర్మాధికారులగుదురనేగనక । ఆలాగె।పద్మపురాణం॥శ్లో॥అపివావైష్ణవోమత్యాఅపివాపీతభోజనః । భస్మస్నాయీభస్మధారీకర్మస్వధికరోతివై। అని। యీభస్మధారణవిశ్వాసమెవనికిలేదోవాడే వ్రాత్యుడనిజాబాలోపనిషత్తు॥శ్లో॥యేషాంనాస్తిమునేశ్రద్ధాశ్రౌతేభస్మనిసర్వదా । గర్భాధానాదిసంస్కార స్తేషాం

నా స్త్రీత్రిశ్శ్వయః । అని చెప్పెను. ఆలాగే స్కాందం॥ శ్లో॥ త్రిపుం డ్రం బ్రాహ్మణో విద్వాన్ మనసాపి నలంఘయేత్ । శ్రుత్యావిధి య్యతేయస్మాత్తత్త్యాగీపతితో భవేత్ । అని, విద్వద్బ్రాహ్మణుడై నా భస్మధారణత్యాగము చేసినా పతితుడగునే గనక వ్రాత్యా దివిషయమనగూడదు - ఇదిగాక "అప్రపత్తానమూచానాః శూద్రస ధర్మాణో భవంతి । అని శూద్రసమానధర్మము నడుచుకోదగిన వ్రాత్యాదుల కిటువంటి విధానము గూడదు. అదిగవలనే బ్రహ్మాండ పురాణం॥ శ్లో॥ విప్రాణాం వేదవిదుషాం వేదాంత జ్ఞానవాదినాం। సితేనభస్మనా కార్యం త్రిపుండ్రమితి పద్మభూః । బృహజ్జాబా లోపనిషత్తు । మానస్తోకేతిమంత్రేణ మంత్రితం భస్మ ధారయేత్ ఊర్ధ్వపుండ్రంభవేత్సామ మధ్యపుండ్రం యజూంషిచ । అధః పుండ్రమృచస్సాక్షాత్తస్మాత్పుండ్రం త్రియాయుషం । త్రియాయు షాణి కురుతే లలాటే చ భుజద్వయే । నాభౌ శిరసి హృత్పార్శ్వే బ్రాహ్మణాః క్షత్రియస్సదా। ఉద్ధూళయేన్ముఖం విప్రః క్షత్రియస్తు శిరో ధికం। తేనాధీతం శ్రుతం తేన తేనసర్వమనుష్ఠితం । యేన విప్రేణ శిరసి త్రిపుండ్రం భస్మనాకృతం । యీ వచనాదులందు విప్రశ బ్దము "వేదాధ్యాయీతివిప్రః" అనే లక్షణముచేత అనూచానబ్రా హ్మణోపలక్షణార్థము । ఆలాగె । జాబాలోపనిషత్తు "అథాచా రం శ్రుత్వాగ్ని రిత్యాదినా భస్మ గృహీత్వా విమృజ్యాంగానిసం స్పృశేత్ । తత్రోపరి త్రిపుండ్రాణి ధారయేత్ । బ్రాహ్మణానా మయం ధర్మో వర్ణానాంతరాణాం । శ్వేతకేతురువాచ। కింభస్మ కేనమిశ్రితం కాన్యంగాని ధారయం తికేనమంత్రేణేతి స హోవా చయాజ్ఞవల్క్యో ఽగ్నిహోత్రం భస్మ సంగృహ్యానిధా యసాద్యోజ్ఞా త్యాద్యాచమ్యపవిత్రపాణి రోమాపః సర్వమితి శ్రీవిష్ణుం ధ్యాత్వా సజలంభస్మ సంగృహ్య శుచిభూత్వా శివం ధ్యాత్వా శివాం సం చింత్య శిరస్యు ... లలాటే హృదయే ...

స్త్ర్యశక్తిర్యాయుషం । బ్రహ్మచార్యేవమభ్యస్య స్వాధ్యాయేన విముచ్యతే । త్రియంబకేనమంత్రేణప్రణవేనసమాహితః । ఓం నమఃశివాయేతిజపంకృత్వా గృహీన్యసేత్ । ఏకకాలంద్వికాలంవాత్రికాలమథవాసదా । సర్వేషామాశ్రమాణాంచ భస్మ రుద్రాక్షధారణం । తత్తన్మహర్షిభిర్దేవై రస్మాభిశ్చవిశేషతః।ఏవంసదాచారిణోమృతా భవంత్యమృతాభవంతి । అనిన్ని। కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తు । త్రిపుండంభస్మనాకరోతియోవిద్వాన్ అని లింగపురాణం ॥ ఉపసంహృత్యరుద్రాగ్నిం గృహీత్వా భస్మయత్నతః । అగ్నిరిత్యాదినాధీమాన్ విమృజ్యాంగానిసంస్పృశేత్ । బ్రాహ్మణానాంసతాంప్రోక్తం క్షత్రియాణాంతథైవచ। వైశ్యానామపియోగ్యానాం యతీనాంతువిశేషతః । యజ్ఞాచధారయేన్నిత్యం భస్మోద్ధూళత్రిపుండ్రకం। అని వైదికవిషయముగావిధించిన భస్మధారణమవైదికతంత్రాధికారివాళ్ళు శూద్రాదివిషయముగా నేరదు ఇదిగాక వైదికులకు పుండ్రాంతరనిషేధమున్ను చెప్పిఉన్నది। అవైదికపరిగ్రాహ్యపాంచరాత్రాగమాదిషు । స్థితంపుండ్రాంతరం నైవధారయేద్వైదికోజనః । ఇదిగాక జాబాలోపనిషత్తున । త్రైవర్ణికానామగ్నిహోత్రజంగృహస్థానాం విరజానలజం వివాహాగ్నిజమౌపాసనాగ్నిజంవా బ్రహ్మచారిణాం సమిధయాజ్ఞవల్క్యాగ్నిహోత్రజంఅన్యేషాం దావానలజంయతీనాం సర్వత్రస్థితంఅపి వర్ణాశమిణాంశ్మశానాగ్నిజం । శివయోగినాంశివాగ్నిహోత్రజంవిభూతిః । అని, వైదికావైదిక సకలవర్ణాశ్రమాధికార భేదముచేత విభూతిభేదము ప్రతిపాదింపబడ్డది గనుక నొకరిదిధరిం

చవచ్చు నాకరు ధరింపరాదన్న నియమము లేదు- వారి వారికి వి హితమైనభస్మము వారుధరించుకొని స్వకీయ్య నిత్యకర్మాదికమున డుచుకోదగినది- యిదిగాక వ్రాత్యాదులకున్ను భస్మధారణముచేత నే, వైదికార్హా త్రిపుండ్రముగలుగునని - త్యక్త వర్ణాశ్రమా చారో। అనే వాక్యముచేత తెల్పితిని గనుక వారికిన్ని వేరేవిధిం చినది- సకలసురాసురమానవాదులకందరికిన్ని సాధారణధర్మము విభూతిధారణం। అందులో విశేషించి వైదికులైనవారికి భస్మధా రణమేకాని మరొకటిగూడదు-ఆలాగే స్కాందం॥ శ్లో॥ సితేనభస్మ నాతిర్య క్త్రిపుండ్రంభస్మకుంఠనం। వినాపుండ్రాంతరం మోహాద్ధా రయన్పతతిద్విజః। అని, ఇత్యాదులనేకములుగలవు- గనుక నిది శిష్టాచారమున్నని తెలిపేము. బ్రహ్మాండపురాణం॥ శ్లో॥ శుభ్రసతతం విష్ణుర్భస్మదిగ్ధతనూలతః। త్రిపుండ్రాంకితసర్వాంగో జటామకు టమండితః। ఇది విష్ణువర్ణనము॥ యిక బ్రహ్మవర్ణనము॥ భూతిత్రి పుండ్రరుద్రాక్ష జటామండలమండితః। అక్షమాలార్పితకరఃశుభ భేచపితామహః। శ్రీరామవర్ణనము॥ ధ్యాత్వారఘుపతింక్రుద్ధం కాలానలమివాపరం। పీతకృష్ణాజినధరం భస్మోద్ధూళితవిగ్రహం। శ్రుత్యుక్తబ్రహ్మచారివేషమునవచ్చినవామనవర్ణనం॥ కృష్ణాజినో త్తరియ్యాంసోదధద్రుద్రాక్షమాలికాం। దండవాన్జటిలోవేదా నుద్గిరన్భస్మకుంఠితః। అని, ఆలాగే, దక్షిణామూర్తివర్ణనము॥ చతుర్థస్కంధం॥ లింగంచతాపసాభీష్టం భస్మదండజటాజినం। అంగేనసంధ్యాభ్రరుచా చంద్రరేఖాంచబిభ్రతం। ప్రణవవ్యాపన్ణ నము॥ భస్మనాలిప్తసర్వాంగః కమండలుకరాన్వితః। గాయత్రీ వ్యావర్ణనము॥ త్రిపుండ్రాంకితలలాటా రుద్రాక్షమాలిరాజితా।

వ్యాసవర్ణనం॥ స్కాందం॥ శ్లో॥ కృష్ణద్వైపాయనంవ్యాసం జటామ
కుటమండితం । భస్మోద్ధూళితసర్వాంగం భస్మతిర్యక్త్రిపుండ్రకం ।
నారదవర్ణనం॥ పద్మపురాణోత్తరభాగం॥ శ్లో॥ ఏతస్మిన్నంతరేవిప్రా
విభూతిధవళాంగకః। ధృత్వావీణాంచమహతీం నారదోమునిపుంగ
వః। మునివర్ణనం॥ శ్లో॥ శుభ్రైస్త్రిపుండ్రాణిశుభానితిర్యగ్భిస్తథాభిరుద్ధూ
ళితసర్వగాత్రాః। రుద్రాక్షమాలావిమలాశ్చ బిభ్రత్తాదృగ్విధైః శి
ష్యగణైర్మునీంద్రైః॥ నైషధం, నలచక్రవర్తి వర్ణనం॥ శ్లో॥ దధతాబ
హుశైవలక్ష్మతాం ధృతరుద్రాక్షమధువ్రతంఖగః । సనలస్యయ
యాకరంపునః సరసః కోకనదభ్రమాదివ । అని, పురూరవవర్ణ
నం శైవేపంచచత్వారింశాధ్యాయే॥ శ్లో॥ కంధరాసక్తరుద్రాక్షస్త్రి
పుండ్రాంకితమస్తకః । జపన్నమః శివాయేతిమంత్రంసర్వార్థ
సాధకం। ఇదిగాక సకలమతస్థులకున్ను భస్మధారణమేశ్రేష్ఠము,
కూర్మం ॥ శ్లో ॥ సర్వేషామేవభక్తానాం శంభోర్లింగమనుత్త
మం। సితేనభస్మనాకార్యం లలాటేచ త్రిపుండ్రకం। అని, ॥ శ్లో॥
అపివావైష్ణవోమర్త్యో అపివాపీతరోజనః । భస్మస్నాయీభస్మ
ధారీకర్మస్వధికరోతివై । తద్భస్మధారణంముఖ్యం సర్వస్యైవత్రి
పుండ్రకం । బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానాంత్రయ్యగ్నీనాంచధారణం॥ ప
రాశరః ॥ శ్లో ॥ లలాటేభస్మనాతిర్యక్త్రిపుండ్రంయత్నతఃకృతం।
తద్ధిమాహేశ్వరంప్రోక్తంవైష్ణవం బ్రాహ్మమేవచ । శైవంభాగవ
తంబ్రాహ్మంయల్లింగంపరికీర్తితం। వైదికస్తల్లలాటేతుధారయేద్వై
దవర్త్మనా। బృహన్నారదీయము॥ శ్లో॥ శివప్రియాశ్శివాసక్తాశ్శివపా
దార్చనేరతాః। త్రిపుండ్రధారిణోయేచ తేవైభాగవతోత్తమాః।
అని, ఊర్ధ్వపుండ్రమైనా భస్మముచేత ధరింపుమని చెప్పఁబడ్డది-
పాంచరాత్రములో॥ శ్లో॥ ఊర్ధ్వపుండ్రం [illegible] నారిస్సుధస్మచం

దనైః। పాద్మము॥శ్లో॥చందనాచ్ఛహరిద్రాభిచ్ఛతథాభస్మాల్లలాటకే। ఊర్ధ్వపుండ్రంప్రికుర్వీత మృదాపితదథాపతః।అని,యీలాగున వచనప్రమాణ శిష్టాచార ప్రమాణములచేతనున్ను ఉత్తమవర్ణ భూసురయోగ్యమైనభస్మధారణ మధమవర్ణవిషయమనుటఅజ్ఞానముగా దెలిసికొనేది-అయితే భాగవత చతుర్థస్కంధములో దక్షయాగ ప్రసంగమందు॥శ్లో॥పాషండినస్తేభవంతు సచ్ఛాస్త్రపరిపంథినః। నష్టశౌచామూఢధియోజటాభస్మాస్థిధారిణః।విశంతు శివదీక్షాయాం యత్రదైవంసురాదయః।బ్రహ్మంచబ్రాహ్మణాశ్చైవ యద్యూయంపరినిందథ। సేతోర్విదారణంపుంనాంమతం పాషండమాశ్రితాః। ఏషఏవహిలోకానాంశివపథాఃసనాతనః । యం పూర్వేచాను సంతస్థుర్యత్ప్రమాణం జనార్దనః। తద్బ్రహ్మపరమంశుద్ధంసతాంవర్త్మసనాతనం। విసృజ్యయాతపావండం దైవంవో యత్రభూతరాట్ । అని,భృగుశాపముగలదు గనుక భస్మధారణాత్మకమైనశైవముపాషండమతమేగదాఅంటేకాదు. యీశాపము రాగద్వేషోద్రేకముచేత నసహ్యపడి దూషించినదూషణముగనుక శాపలక్షణముకాదు. ఆచరణీయ్యమున్ను కాదు- తనలిన్నఅయినదక్షుడు వినాశకాలము ప్రాప్తమవుచున్నండగా విపరీతబుద్ధిని శ్రీమహాదేవునందు నసూయపడి నోటికివచ్చినట్టు దూషించగా నందికేశ్వరుడు శీఘ్రమందే నష్టమైపోదువుగాకఅనిశాపమిచ్చితే ఆరోషముపట్టించుకొని తపోగర్వగ్రస్తుడై దూషించెగనుక నది దక్షుడాడినట్టువలనే శైవమతనిందావాక్యములుగాని, శాపలక్షణముగాదు - ఆనిందకుతగిన ఫలమవుడేకనేను - పరమేశ్వరుడు పరమదయామూర్తి గనుక నవతలివాడెంత అవజ్ఞచేసినాగాని మొదలంట ముగించేదిలేదు - అపరాధముకొద్దిశిక్షించి తిరగా కటాక్షించి యెప్పటివలెనేనునుపును, దక్షుడుచాలాఅపరాధముచేసె గనుక తలగొట్టించి పొట్టేటితలపెట్టించెను - భృ

❋ శివనిందాప్రాయశ్చిత్తం ❋

నువతనికిసహాయుమై తోడుగాదూషించినాడు గనుకబ్రాహ్మణదండన మీసములు గొరిగించి చింబోతుమీసములంటించెను॥ శ్లో॥ విద్యాచోరోగురుద్రోహీ దేవేశ్వరవిదూషకః। తెచైవబహుపాప్మానఃసదోదండ్యాఇతిస్మృతిః।అని,యీశ్వరనిందకుని అపుడేదండించుమన్నారు గనుక ఆలాగే ఆయెను - బ్రాహ్మణ వర్ణమునకుతగినట్టు శాస్త్రోక్తినివవన మాత్రము వివక్షించి చెయించెను- నారదస్మృతి॥ శ్లో॥ శిరసోముండనందండ స్తస్యనిర్వాసనంపురాత్। లలాటేచాప్రశస్తాంకం ప్రయాణంగార్దభేనచ।ఆలాగే భాగవత ప్రథమస్కంధమందున్న॥శ్లో॥ వపనంద్రవిణాదానం స్థాననిర్యాసనంతథా।ఏషహిబ్రహ్మబంధూనాంవధోనాన్యోస్తిదైహికః। అని,అదిగనుక చతుర్థస్కంధమందు - భృగుంబబంధమగ్రిమాన్।అని, జుహ్వతః స్రువహస్తస్యశ్మశ్రూణిభగవాన్ భవః। అని,భృగోర్లుఌంతసదసితత్రత్యాక్ శ్మశ్రుదర్శయన్। అని, బస్తశ్మశ్రుభృగుర్భవేత్। అని, శైవమతముదూషించి పలికినందు కీలాగున వికృతాకారమాయెనని తక్కినవారల కెరుకపడెటట్టుగా పొట్టేటితలదక్షునికిన్ని దాని మీసములు భృగువుకున్నంటింప గట్టడచేసెను - తేరున్నట్టాయెనా యెప్పటివలెనే వికృతాకారములేకుండా కట్టడచేసును,ఈలాగు శైవనిందచేసి వికృకారులైయున్న బ్రహ్మదక్షభృగుమన్మథాదులజూచిన్ని వినిన్ని కొందరు మందమతులు- తెలియక మాయామోహితులై యివ్వమన్ను దూషింతురది వాండ్ల పురాకృత పాతక బాహుళ్యదశ అని తెలిసికొనేది - ఇదిగాక ఆ భృగువుపలికిన నిందావచనములందుల పాషండత్వహేతులక్షణములన్ని యీనతనికె కలిగియున్నవి- యేలాగంటే॥ శ్లో॥ బ్రహ్మచబ్రాహ్మణాశ్చైవ యద్యూయంపరినిందథ।అన్నలక్షణము వేదబ్రాహ్మణ నిందతనయందె కనిపించెను- వేదోక్తభస్మధారణ నిందచే

సె గనుక వేదనిందయును. “త్వం దేవేషు బ్రాహ్మణో౽సి.” అనె, ప్రథమమంత్రాది వేదవాక్యములచేత చెప్పబడ్డ మహాబ్రాహ్మణుడైన శ్రీరుద్రుని శివోపాసకులైన బ్రాహ్మణులనున్ను దూషించెగనుక బ్రాహ్మణనిందయును ఆయెగనుక తానె పాషండుడాయెను- ఆలాగే భృగ్వాదులగూర్చి దధీచిశాపము॥ శ్లో॥ యస్మాద్బహిష్కృతో దేవా భవద్భిః పరమేశ్వరః। వినిందితో మహాదేవః శంకరో లోకవందితః। భవిష్యథ్వం త్రయీబాహ్యాస్సర్వే వేశ్వరవిద్విషః। నిందంతో హ్యైశ్వరం మార్గం కుశాస్త్రాసక్తచేతసః అని,॥ శ్లో॥ ప్రాప్యం ఘోరం కలియుగం కలిదోషైః ప్రపీడితాః। త్యక్త్వా తపోబలం కృత్స్నం గచ్ఛధ్వం నరకం పునః। భవిష్యతి హృషీకేశః స్వాశ్రితో౽పి పరాఙ్ముఖః। అని, ఆభృగ్వాదులగూర్చి శివశివభక్తశివమతనిందకొరగాదని విష్ణువాక్యం॥ శ్లో॥ మమ భక్తిం ప్రకుర్వాణో విశ్వేశం ప్రద్విషంతి యే। విద్విషో మమ విజ్ఞేయాః పిశాచపదగామినః। త్రింశద్వర్షసహస్రాణి ఉషిత్వా దుఃఖసాగరే। అని, శివనిందాపరా యే చ యే పాశుపతనిందకాః। విద్విషో మమ విజ్ఞేయాః పతంతి నరకేషు చా। శివనిందాపరో మూఢః శివశాస్త్రవినిందకః। న తస్య నిష్కృతిర్దృష్టా శ్వాపి శాస్త్రేషు కెనచిత్। తస్మాత్సా పరిహర్తవ్యా నిందా పాశుపతె ద్విజాః। కర్మణా మనసా వాచా మద్భక్తైరపి యత్నతః। మేతు దక్షాధ్వరే శప్తా దధీచెన ద్విజాధమాః। భవిష్యంతి కలౌ భక్తైః పరిహార్యాః ప్రయత్నతః। ద్విషంతో దేవమీశానం యుష్మాకం వంశసంభవాః। శప్తాశ్చ గౌతమెనోర్వ్యాం న సంభాష్యా ద్విజోత్తమైః॥ అని- యుష్మాకం అనంగా ఆభృగ్వాదులయొక్క అనుట. శైవనిందకు ప్రాయశ్చిత్తమున్ను విధించియున్నది- కూర్మపురాణమందలి వ్యాసగీతలందు॥ శ్లో॥ యస్సర్వభూతాధిపతిం విశ్వేశానం వినిందతి। న తస్య నిష్కృతిః శక్యాకర్తుం వర్షశతైరపి। చాంద్రాయణం చరేత్పూర్వం కృచ్ఛ్రం చైవాతికృచ్ఛ్రకం। అక్కడనె విష్ణువాక్యం॥ ఈశ్వరవా

త్యమున్నాలాగే॥ శ్లో॥ వర్తధ్వంసుత్సృసాదేనన్యథావాః నిష్కృ
తిః॥ అని, ఇత్యాది వచనప్రమాణముచేత శైవమతనిందకుల కుపా
తిత్యమున్ను ప్రాయశ్చిత్తమున్ను విధింపబడెగనుక ఆనిందకులైన
భృగ్వాదులకే కొదువగాని భస్మధారణాదులకు కొదువలేదు. "ఈ
శ్వరారాధనపరాగచ్ఛధ్వంసుకృతాంగతిం" అని, రుద్రునిగొలిచి
ఆయనయనుగ్రహమువలన శైవపాశుపతనిందచేసినదోషము పో
గొట్టుకొనుటకు మరొకయుపాయములేదని శ్రీమహావిష్ణువు బుద్ధి
చెప్పెగనుక ఆభృగ్వాదులా నిందకు ఫలమప్పుడేఅనుభవించిఆప
రమేశ్వరునిసమ్ముఖమునకు తామేపోవవెరచి బ్రహ్మను పురస్సరిం
చికొని శివునికాళ్లమీదబడి అనుగ్రహమువడసిబ్రదికిరి, భాగవతచ
తుర్థస్కంధ షష్ఠాధ్యాయం॥ దేవతలగూర్చి బ్రహ్మవాక్యం॥ శ్లో॥
నాహంనయజ్ఞోనచయస్యయూయం। అని, శివునికపరాధముచేసినా
రుగనుక మాచేతగాదనిన్ని వారిని వెంటబెట్టుకొనిపోయి కాళ్లమీదవే
సిశివునిగూర్చి అనేవాక్యం॥ శ్లో॥ త్వయాహతాత్మస్వసుకర్మచేతస్స్వ
నుగ్రహంకర్తుమిహార్హసె ప్రభో। అని, బ్రహ్మనుగూర్చి రుద్ర
వాక్యం॥ సప్తమాధ్యాయం॥ శ్లో॥ నాఘంపరేశబాలానాంవర్ణయేనా
నుచింతయే। దేవమాయావిమూఢానాం మోహస్తత్రవృతోమయా।
అని, ఆలాగే యీనీచులాడినదూషణమున్ను అపరాధమున్ను మన
స్సునబెట్టినదిలేదు - బుద్ధిగలగవలెనని సిక్షించినాననెను- తర్వాత
ను॥ శ్లో॥ తథాసర్వాణిభూతాని శ్రుత్వామీఢుష్టమోదితం। పరితు
ష్టాత్మభిస్తాత సాధుసాధ్విత్యథాబ్రువన్। అని, అదిగనుక, యీలాగు
నభస్మధారణాదులదూషించి తన్నులబడి తిరగా ఈశ్వరసేవచేసి
ప్రాయశ్చిత్తముచేసికొనిరి గనుక భస్మనిందదోషహేతువుగాని
యథార్థముగాదు- ఇదిగాక॥ శ్లో॥ యంపూర్వేచానుసంతస్థుర్యత్ప్ర
మాణంజనార్దనః। తద్బ్రహ్మపరమంశుద్ధంసతాంవర్త్మసనాతనం।
విసృజ్యయాతపాషండం దైవంవోయత్రభూతరాట్। అనే లక్ష

ణమున్ను ఆభృగువు కేతగియున్నది- యెటువలెనంటే, యీజనార్ద
ననినే యీలాగంటి పరబ్రహ్మనిచూడక చులుకజేసిన తన
పెండ్లామునుచంపితివిగనుక నీవున్ను మానుషయోనులబుట్టుదువు
అనిశాపముపెట్టెగనుక ఇదియునుగాక ఆనిందావాక్యములకొక
విషయవ్యాప్తిన్ని గలదు - ఆనిందావాక్యములందు “జటాభస్మాస్థి
ధారిణః” అని, అస్థిధారణసాహచర్యమునబట్టిన్ని “దైవంవోయ
త్రభూతరాట్” అనే వాక్యముచేతనున్ను శ్మశానవాసభూతనాథ
దేవతా కశ్మశానగతభస్మధారణ యోగ్యవర్ణాశ్రమాతీతమ
తవిశేషపరముగుట బట్టిన్ని కాపాలిక మతవిషయముగాని శై
వమతమాత్రమునకైగాదు॥ శ్లో॥ కపాలముపసంగృహ్య ప్రేతభ
స్మావకుంఠితః। విమోహయన్ లోకమిమంజటామండలమండితః।
అని, కాపాలికదర్శనము మోహనార్థమనే గనుక ప్రాగుక్త
“కాపాలంలాకులంవామం పాంచరాత్రంతథైవచ” అని, ఇత్యాది
వచనములచేత కాపాలికపాశుపతమత నిందసమ్మతమె అదిశూ
ద్రులకైగాని ద్విజాతికాచరణీయముగాదు గనుక భృగుశాప
ము కాపాలిక మతవిషయమాయెను- అదిగనుకనే దధీచిశివనిందకు
లైన మునులగూర్చి శాపమిచ్చినాడు॥ శ్లో॥ వామపాశుపతాచా
రాస్తథావై పాంచరాత్రకాః। భవిష్యంతికలౌతస్మిన్ బ్రాహ్మ
ణాః క్షత్రియాస్తథా। జాబాలోపనిషత్తున “అతివర్ణాశ్రమి
ణాంశ్మశానాగ్నిజం। అని, అదిగనుకభృగుశాపమువలన వేదోక్త
భస్మధారణమునకు కొదువలేదు - అదెక్కడి మాటన్నట్టాయెనా-
“దదృశుః శివమాసీనంవ్యక్తావ్యక్తస్వరూపిణం” అని, ప్రారంభిం
చి “చరంతంవిశ్వసుహృదంవాత్సల్యాల్లోకమంగళం। లింగంచతా
పసాభీష్టంభస్మదండజటాజినం। అంగేనసంధ్యాభ్రరుచా। చంద్ర
రేఖాంచబిభ్రతం” అని, చతుర్థస్కంధమందె ఆ దక్షాధ్వర
ధ్వంసన ప్రకరణమందె భస్మధారణము తాపసాభీష్ట లింగమని

ముఖ్యముగా వర్ణించెను - అదిన్ని మోహనార్థమే అవును-
“వాత్సల్యాల్లోకమంగళం” అని, మంగళాచరణ ప్రవృత్తుడై గను
క నటువంటి సకలజనాప్తుడయిన పరమేశ్వరునికి మోహనార్థ
వేషములుగల్పింపగూడదు॥ శ్లో॥ త్వామైవలోకవసితాశ్చ సైత వో
యాస్ బ్రాహ్మణాః శ్రద్ధధతేదృఢవ్రతాః। అనియీప్రకరణమందె
శివోక్త మార్గములందు సంచరించె బ్రాహ్మణులే దృఢవ్రతుల
ని బ్రహ్మవాక్యముగలదు గనుకను బృహన్నారదీయ్యమందు “త్రి
పుండ్రధారిణో మెచతె వైభాగవతోత్తమాః” అని, భస్మధార
ణశివవ్రతధారణపరులె భాగవతులనె గనుకను శైవమతదూ
షణము ప్రమాణముగాదు అయినట్టాయెనా ప్రాగుక్తవచన
ప్రతిపాదకభస్మధారకులైన వామనరామకృష్ణాదులకున్ను పాషం
డత్వ మోహనార్థత్వప్రసంగమువచ్చును - అదిగనుక భృ
గుశాపమర్థవంతముగాదు - అయితే “భస్మతుషకపాలాన్య
మేధ్యానినాధితిష్ఠేత్” అని, ఇత్యాది స్మృత్యాది నిషేధవచనము
లకేమిగతిఅంటే చెప్పుదుము “తుషకపాలాని” అని, ఉముకపెంచు
లుమొదలైన అస్పృశ్యద్రవ్యసాహచర్యమున చెప్పబడె గనుక
పెంటలమీదజల్లిన వెలిమిడిగూర్చినిషేధించుటగాని శ్రౌతస్మార్తసం
స్కారవిషయమైన భస్మవిషయముకాదు - అస్మృతులందెమను-
యాజ్ఞవల్క్యాదులచేత, “ఆగ్నేయంభస్మనాస్నానం। అని, త్రిపుం
డ్రేనవినాసంధ్యారాత్రు సాపరికీర్తితా। అనిన్ని, సంధ్యాయాంనై
వగోమూత్రమ శుద్ధంగోమయంనిశి। దివాంబుగోశకృన్మూత్రైః ని
త్యంశుద్ధిస్తుభస్మనా।అనిన్ని, మంత్రైణైవత్రిరాచమ్యగోమయేనోపతే
పితె। భస్మనావారిణావాపి కారయేన్మండలంతతః।అని, యాజ్ఞవ

ల్కః। గోఘ్రాతేనతథా కేశ మక్షికా కీటదూషితే। సలిలంభస్మ మృద్వాపిప్రక్షిప్తవ్యం విశుద్ధయె। అని, కేశకీటాదిభిర్నష్టం భస్మ నాసంస్కృతంతదా। ఆజ్యేనపశుకాశాది దూషితంనైవభక్షయే త్। అనిన్ని, స్నానధారణశుద్ధికర్మములందు ముఖ్యమని ప్రాచుర్యముగావిధింపబడెను-యీలాగే జాబాలశ్రుతిన్ని "సంధ్యాత్రయే ప్యశుద్ధాచ చర్యాపూర్వావసానయోః। సుప్త్వాభుక్త్వాపయఃపీత్వాకృత్వాచావవశ్యకాదికం। స్త్రియంనపుంసకంగృధ్రిం బిడాలం బకమూషికం।స్పృష్ట్వాతథావిధానస్యాద్భస్మస్నానంసమాచరేత్। అని, యీలాగున సకలపవిత్రప్రాయశ్చిత్తాది కర్మములందున్ను విహితమైనశ్రౌతభస్మమస్పృశ్యముగానేరదు ఇక "శూద్రస్యైవత్రిపుండ్రకం" అని,ఇత్యాదివచనవిహితశూద్రవిషయత్వము।శూద్రాధికారికశ్రోత్రియాగారపచనాగ్నిజభస్మద్రవ్యవిషయముగా దెలిసికొనేది.ఆలాగే- జాబాలశ్రుతి "శూద్రాణాంశ్రోత్రియాగారపచనాగ్నిజం" అని।ఆలాగెవాసిష్ఠలైంగ్యం॥శ్లో॥ గౌణంనానావిధంభస్మ సిద్ధిబ్రహ్మవిదాంవర।అగ్నిహోత్రసముద్భూతం విరజాహోమజంమునే।ఔపాసనసముద్భూతం దావానలసముద్భవం। త్రైవర్ణికానాంసర్వేషా మగ్నిహోత్రసముద్భవం। విరజానలజంచైవ ధార్యంభస్మమహామునే। ఔపాసనసముత్పన్నంగృహస్థానాంవిశేషతః। సమిదగ్నిసముత్పన్నం ధార్యంవైబ్రహ్మచారిణాం। శూద్రాణాంశ్రోత్రియాగార పచనాగ్నిసముద్భవం।అన్యేషామపిసర్వేషాం ధార్యందావానలోద్భవం। అని,యత్రరుద్రార్చనంభస్మ ధారణంప్రోచ్యతేబుధైః। తదబ్రాహ్మణవిషయం విప్రాణాంనతుకర్హిచిత్। అనివాక్యద్వాచాహరించిన అబ్రాహ్మణ విషయభస్మధారణము శూద్రహస్తదత్తభస్మ విషయము,

గాని బ్రాహ్మణవిహితాగ్ని హోత్రజభస్మాది విషయముగా దు॥ఆలాగె॥క్రియాసారము॥ శ్లో॥ శూద్రహస్తస్థితంభస్మద్విజాతి ర్నైవధారయేత్। తథైవాంత్యజతః ప్రాప్తంశూద్రైర్ధార్యంన జాతుచిత్। అని ఇక "బ్రాహ్మణానామయంధర్మోనవర్ణాంతరా ణాం" అనెజాబాలశ్రుత్యుక్త వర్ణాంతరనిషేధము, త్రియంబ కేనమంత్రేణ వేత్యాదితత్రత్యవక్ష్యమాణమంత్రధ్యాన సంయు క్తభస్మధారణవిషయము । ఆలాగె॥పరాశరః॥ శ్లో॥ బ్రాహ్మణా నామయంధర్మో, యత్త్రిపుండ్రస్యధారణం । మంత్రధ్యానాదిసం యుక్తం నైవవర్ణాంతరస్యతు । స్కాందము ॥ శ్లో॥ ధారణం మంత్రతః ప్రోక్తంద్విజానాంమునిపుంగవైః। కేవలంధారణంవిప్రో అన్యేషామపికీర్తితం । అనిన్నీ, ఈలాగుశ్రుతిస్మృత్యాదివచన పర స్పరవిరోధతద్వ్యవస్థాపకత్వాది విభాగలక్షణము తెలియనేరక। సకలవేదవేదాంతభాగమంచు ఘంటాఘోషమైన శ్రౌతభస్మధా రణమును కొన్నిసామాన్యవచనములు సంపాదించికొని ఫలజా త్యాదియుక్తులచేత నధమజాత్యాదివిషయమని యెవరుదూషిం తురోవారు నీచజాతిబుట్టినారని తెలియదగినది, ఆలాగెపరాశర వాక్యం॥ శ్లో॥ యస్యస్యాద్భస్మనిద్వేషస్త్రిపుండ్రోద్ధూళనాదిషు। ఉత్పత్తౌతస్యసాంకర్య మనుమేయంవిపశ్చితా। మహాపాపవతాం న్నూణాంవేదసిద్ధేమహేశ్వరె । త్రిపుండ్రోద్ధూళనాదౌచ ప్రద్వే షశ్చప్రజాయతె । అని। భవిష్యత్పురాణం । విప్రాణాందాక్షి ణాత్యానాంశాపోపహతచేతసాం। శివేభస్మనిరుద్రాక్షేశ్రద్ధాకిం చిన్నజాయతె । అని।వాసిష్ఠలైంగ్యం । యేభస్మధారిణంద్రుష్ట్వా వాచానిందంతిమానవాః । తేషాంశూద్రేణసంభూతి రనుమేయా

విపశ్చితా। యేషాంభస్మనివిద్వేషో వర్తతేహృదయేసదా।సంకీర్తితుభవేద్బ్రహ్మం స్తేషాంవంశపరంపరా। అని।ఆలాగెజాబాలశ్రుతి। త్రిపుండ్రంయేపినిందంతి నిందంతిశివమేవతె। ధారయంతితుయేనిత్యంధారయంతితమేవతె। అని। ఇట్లుభస్మధారణ

ప్ర క ర ణ ము ము గి సి న ది.

శ్రీజ్యోతిస్తంభాకృత్యురులింగోద్భవం-శ్రీ

శ్రీవిష్ణువు వరాహమున్ను బ్రహ్మహంసరూపమున్నై వచ్చి ఉరులింగాకారమై నడుమనిలచిన రుద్రునిఅడుగులున్ను శిరస్సున్నువెదకి కడగానక తిరిగివచ్చిరని శివరాత్రి మహాత్మ్య లింగపురాణాది తామసపురాణ తామస ప్రకరణములందు చెప్పిఉన్నది. యిది సాత్త్విక శాస్త్రములకు యుక్తముగా డెటువలెనన్నను. యజుర్వేదము॥ఉద్ధృతాసివరాహేణకృష్ణేనశతబాహునా।శ్రీహరివరాహావతారమై నూరుహస్తముల భూమిఎత్తికొనివచ్చి పూర్వప్రమాణమున నిలిపెననియుండగా భూమిమోచిన శేషునికంటె నవ్వలనాది కూర్మమున్నదని మహాసంకల్పప్రమాణము గలిగియుండగా. అందుకుశ్రుతి ॥ క్ష్వాహంతమోమహదహంఖచరాగ్నివార్భూ॥ అని, రోమకూపేష్వనంతాని బ్రహ్మాండానిభ్రమంతివై। అని, అండానాంతుసహస్రాణాం సహస్రాణ్యయుతానిచ। అని. సహస్రశీరుషాపురుషః। అని,పాదోస్యవిశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి। అని, ఇత్యాది ప్రమాణములచేత ననంతబ్రహ్మాండములసృష్టిస్థితిలయములకు హేతువైన సహస్రశిరములతోటి మహావిరాట్పురుషుని చెప్పగా నీయొక్క బ్రహ్మాండములోపలి పదేడుగోట్లదలమైన భూమిని వరాహరూపమై త్రవ్వలేకతిరిగివచ్చి ఆ రుద్రు

నితో జెప్పెనని గనుక నిది వైదికశాస్త్రములకు జోరదు - వైదిక శాస్త్ర విరుద్ధములైన ప్రమాణములు ప్రమాణములుగావు- యుక్తియుక్తమున్నుగాదు, యుక్తియుక్తము గాకుండు బెట్లన్నను, సాత్త్విక రాజసములు రెండున్ను హీనాధిక్యములకు వాదింపగా రెంటికిన్ని నడుమవచ్చి తామసము ఘనమాయెనని చెప్పెగనుకను- రుద్రుని అడుగులాదికూర్మమును భేదించికొని దిగిపోవుటనిజమాయె నావరాహముగానె పనిలేదు- శాక యివ్వలనె నిలచెనాశానలేక పోయెననుట పనిలేదు- వరాహమును జెప్పినశ్రుతికి విరుద్ధముగనుకను- యుక్తియుక్తముగాదు అయితె నాపురాణవాక్యముల కే మిగతిఅంటె - ఆరుద్రునిగౌరవము సేయవలసి శ్రీహరినటించినన టనగానున్న గుణమోహ ప్రకరణములుగాను ఎరిగికొనేదని వ్రాసికొన్నారు - ఇది కేవలమున్ను క్షుద్రయుక్తిచేత పరిహార ముగాని లెస్స పరిహారముగాదు- యెటువలెనంటే - తామసత్వ మోహకత్వప్రసంగము పురాణాదికమునకు స్వాభావికముగాక యుంటయును శ్రుత్యాదివిరోధముచేత గలుగుటయును ప్రథమ ప్రకరణమందే లెస్సగా దెలిపినాము - వారు ప్రతినిర్ణయమందున్న అదేఆస్తచేసికొని వ్యవహరించి కొంచున్నారు- అదిగనుక సామాన్యనిర్ణయముగాని విశేష నిర్ణయముగాదు- యుక్తిచేత నే శ్రుత్యుక్తకథనములు ఖండించేదనకావచ్చితే ప్రత్యక్షప్రమాణమే అంగీకరించి వేదాదుల ప్రమాణములని ఖండించిబౌద్ధజైన చార్వాకాదిమతయుక్తులున్నంగీకరింపనే వలయును, కుతర్కమూహించి శృతిస్మృతులు దూషించినందుకు మన్వాదులు దోషము చెప్పినారు॥ శ్లో॥ యోవమన్యేత తెతూభెహేతుశాస్త్రాశ్రయాద్వి

జః। స సాధుభిర్బహిష్కార్యో నాస్తికో వేదనిందకః। అని, అచ్చె
క్కడి మాటంటేనీలాగున నే వామనావతారమై యొక అడుగున
భూలోకమంతా మెట్టి ఒకపాదము స్వర్లోకమందునిచి కడమ
చరణమునకు బలిని విరిచి కట్టివేసి అతని తలమీద నుంచెనని పురాణ
కథయును యుక్తియుక్తమె కాకపోవును. పోనిమ్మనగూడదు, భా
గవతాష్టమస్కంధైక వింశాధ్యాయము॥ బబంధ వారుణైః పాశై
ర్బలిం సుత్యేహని క్రతౌ॥ । అని, పద్వైకేన సమాక్రాంతో భూలోకః
ఖం దిశో దశ। స్వర్లోక స్తద్వితీయేన। అని, ద్వావింశాధ్యాయం॥ పదం
తృతీయం కురు శీర్ష్ణి మే నిజం బిభేమి నాహం। అని, భాగవతకథాయు
క్తియుక్తము గాక పోవును, ఏలాగంటే ఒక పాదము భూమినంతా
వ్యాపించియుండెనా బలియడుగు క్రిందనే పడియుండెను అతని
కట్టివెయనే పనిలేదు లేకున్నట్టాయెనా నాకపాదము మీదికి జాప
నున్న కడమపాదమునకు చోటుజూపమనను న్న పనిలేదు భూమి
యందె అవకాశము గలిగె గనుక ఇది గాక శేషునికంటె నవలకూ
ర్మము మోచియున్నట్టైతె తిరుగా వరాహరూపమై భూమ్యుద్ధర
ణము సేయబనిలేదు యిటువంటి శంకలు చేయుదనకావచ్చితె, మహి
మ్నం॥ శ్లో॥ కిమీహః కిం కాయః స ఖలు కిము పాయ స్త్రిభువనం। కిమా
ధారో ధాతా సృజతి కిము పాదానమితి చ। అనెడిచార్వాకాదికుతర్క
ముపలెనుండెని, అయినా యింతమాత్రమె కాదు విస్తరించెదము
ఊరులింగోద్భవ ప్రసంగమందు విష్ణువడుగులు గానక పోయెనను
ట యుక్తియుక్తమైనందుకు సమాధానము తెలిపేము, భూమిమో
చియున్న కూర్మమట్లెయుండగా రుద్రుని అడుగులు బ్రహ్మాండము
క్రిందికి పోవుగదా ఆకూర్మమూర్తి అయిన శ్రీహరి అడుగులు

గన లేదా అనిన్ని అనేకబ్రహ్మాండకుక్షిన్ని సహస్రశీర్షుడున్ను విశ్వరూపుడున్నైన విరాట్పురుషుడు స్వైరుంగకుండా నాశివలింగమెక్కడ డాగెననిన్ని అనే అభిప్రాయముచేత నీయుక్తి ప్రమోగించినారు ఆలాగె శ్రీహరి సహస్రశీర్షుడున్ను బ్రహ్మాండకుక్షిన్ని అయిన విరాట్స్వైఅవును అయినాగా॥ "విశ్వంనారాయణః" అని, శ్రుతిబాధిస్తున్నది గనుక విశ్వరూపుడైన విష్ణువు "విశ్వాధికోరుద్రోమహర్షిః" అనె శ్రుతిచేత విశ్వాధికుడైన శివునిమహిమమున్ను స్వరూపమున్ను దెలియ సమర్థుడుగాడు, తానువిశ్వము గనుకను పరమేశ్వరుడు విశ్వాతీతుడు గనుకను ఆలాగెపరాశరపురాణం॥ శ్లో॥ తదస్యంవిశ్వమీశానాత్సతువిశ్వాధికః శివః । వినాసాక్షాచ్ఛివంసాంబం ప్రమాణాన్యఖిలాన్యపి । విశ్వాధికతయానాన్యంప్రవదంతికథంచన । అని, యీలాగె పరమేశ్వరుని మహిమమెవరును తెలియలేరని బ్రహ్మవాక్యము. చతుర్థస్కంధం॥ శ్లో॥ నాహంనయజ్ఞానచయస్యయూయంయెదెహభాజోమునయశ్చతత్త్వం। విదుః ప్రమాణం బలవీర్యయోర్వాతస్యాత్మతంత్రస్యకఉద్విధిత్సేత్ - అష్టమస్కంధమందు శివస్వరూపజ్ఞానము బ్రహ్మాదులకు లేదని ప్రజాపతులవాక్యము॥ శ్లో॥ నతెగిరిత్రాఖిలలోకపాలవిరించివైరించసురేంద్రగన్యం। జ్యోతిఃపరంయుత్రిరజస్తమశ్చ సత్వంనయద్బ్రహ్మనిరస్తభేదం । తత్త్రిస్యతెసదసతోః పరతః పరస్యనాంజస్వరూపగమనేప్రభవంతిభూమ్నః । బ్రహ్మాదయః కిముతసంస్తవనేవయంతు తత్సర్గసర్గవిషయా అపి శక్తిమాత్రం । అని, ఆశివుని తత్వమనంగా నిరుపాధికస్వరూపమనుట, అట్టివంటి స్వరూపము, నాహంనయజ్ఞా అని, అహం,

నేనున్ను, యజ్ఞః-విష్ణువునుఎరుగమని బ్రహ్మదేవుడున్ను- నాంజస్వ రూపగమనె అని, శివస్వరూపజ్ఞానమందు బ్రహ్మాదులున్ను శక్తులుగారని ప్రజాపతులు నిశ్చయించినారు- ఆలాగె శ్రీహరిన్ని, చతుర్థస్కంధమందు - ఆరోఅధ్యాయము॥శ్లో॥ అహంబ్రహ్మాచశర్వశ్చజగతఃకారణంపరం । ఆత్మేశ్వరఉపద్రష్టా స్వయందృజ్నిరుపాధికః।యిక్కడ,శర్వః అంటే బ్రహ్మాద్యధికారి,ఇట్లుప్రాయశః పాఠమువలన కాలరుద్రుడనుట,ఆత్మేశ్వరుడనంగా పరమశివుడనుట,నాలుగోవాడుగనుక ఆలాగె‘‘శివంశాంతమద్వైతం చతుర్థంమన్యంతె’’అని, శ్రుతిగలదు గనుక స్వయందృక్ అనంగా నాపరమేశ్వరుడు తనను దానెచూచువాడుగాని యితరులతనినిగానలేరనుట, ఇదిగాకనావేళఅహంబ్రహ్మత్వహంచేతిఅని,అహంకారోద్రిక్తులైనారు గనుక నున్ను కనలేరు, ఆయనఅనుగ్రహముచేతనైతె కందురు,ఆలాగెశ్రుతులు ॥ తమక్రతుంపశ్యతివీతశోకోథాతుః। ప్రసాదాన్మహిమానమీశం।అని,గనకనత్యంతతపస్విలైన అపరోక్షజ్ఞానులైనవారనుట। నారదుడు విష్ణుమాయామోహితుడై ఆడురూపమునొంది బిడ్డలగన్నట్లున్ను। మార్కండేయుడ కాలప్రళయసముద్రమునబడి భ్రమసిపిదపనతని కటాక్షమువలన తెలిసికొన్నట్లువలెను । ఇక్కడనుబ్రహ్మవిష్ణువులాది మూర్తులైనాగాని తమకన్ననధికుడైన శివునిమాయచేత మోహితులై యొకానొక కాలమందు భ్రమసితిరుగా ఈశ్వరకారుణ్యమున తెలిసికొందురు । ఆలాగెనాప్రకరణమందలిబ్రహ్మవాక్యం ‘‘శుకవత్తవవిశ్వేశక్రీడాయై కేవలంవయం’’అనిఅయితె బ్రహ్మవిష్ణువులకున్ను మోహకత్వముకలదా అంటెకలదు, వారివాక్యములనె తెలిపెదము।ఆది

త్స్యపురాణమందు—బ్రహ్మవాక్యము॥ శ్లో॥ త్వన్మాయామోహితః శంభో న వేద్మి త్వాం పరంశివం । అని॥ ద్రోణపర్వము॥ శ్లో॥ సుదుర్లభాక్ దేహివరా న్మమేష్టానభిష్టుతః ప్రతికార్యశ్చ మోహః । అని॥ పాద్మమందున్ను । నశక్తిం భస్మనో జానె ప్రభావం తేకుతో విభో॥ అని అదిగనక యుక్తియుక్తము గాదనుట పూర్తి చాలని ముచ్చట॥ ఇక ప్రమాణము గాదనేటందుకు ప్రమాణప్రాబల్యమును తెలిపెదము॥ శ్రుతి॥ బాష్కలసంహితయందు "యుద్ధేసంయుక్తావుభౌ చదృష్ట్వా బ్రహ్మావిష్ణూరజసాబద్ధవై రౌమథ్యేతయోర్దృశ్యతి జాత వేదస్థాణు రుద్ర తిష్ఠద్భువనస్య గోప్తా దృష్ట్వా స్థాణుముపరవ్యయోద్ధం ప్రతస్థతుర్దూరమసౌ దిదృక్షుర్వ రాహోవిష్ణుర్నిమమజ్జ భూమౌ బ్రహ్మత్సపాతభూమాదివమాశుగృధ్రః । అని, బృహదారణ్యము॥ శివాయనమః శివలింగాయనమః॥ జ్వాలాయనమః॥ జ్వాలలింగాయనమః॥ అని పరాశరపురాణము॥ శ్లో॥ రుద్రాధిక్యమవిజ్ఞాయ బ్రహ్మనారాయణౌపురా॥ అహం బ్రహ్మత్వహం చేతివిభ్రమాదకృతాం రణం॥ క్రోధేనమహతా యుక్తో బ్రహ్మసర్వజగత్పతిః । శశాపవిష్ణుం గర్భస్థో భవత్వితి విమోహితః । ఇత్యాది, శప్తోవిష్ణుర్విరించేన మహామోహవశంగతః । మహాక్రోధేన సంయుక్తః శశాపచతురాననం॥ శంకరేణభవేచ్ఛిన్నం త్వదీయ్యం పంచమం శిరః । ఏవం ప్రస్ఖలితౌమోహాత్తావప్యుభయతో ద్విజ । అవిజ్ఞాయశివాధిక్యం మహామోహస్యవైభవాత్ । అని యింతపర్యంతము తృతీయ్యాధ్యాయమందు చూచుకొనేది॥ వామనపురాణము॥ శ్లో॥ తతః పితామహో దేవః కేశవశ్చ జగత్పతిః । ఆజగ్మతుస్తమద్దేశ్యం యత్ర లింగం భవస్యతు, ఇత్యాది । నైవాంతమంబరాద్బ్రహ్మావిస్మితః పునరాగతః॥ విష్ణుర్గ

త్వాథ పాతాళాన్ సప్తలోకపరాయణః। చక్రపాణిర్వినిష్క్రాంతో లింగం నలభతే ముసే। విష్ణుః పితామహశ్చోభౌ హరలింగం సమేత్యహి।కృతాంజలిపుటౌ భూత్వాస్తోత్రం దేవస్య చక్రతుః । అని యీ వామనపురాణము రాజస మగుగనక ప్రమాణము గాదన గూడదు, పులస్త్యుడు చేసిన వామనపురాణము ప్రమాణము గాదనే దాకా వచ్చితె॥శ్లో॥పురాణసంహితాకర్తా భవాన్ పుత్రభవిష్యతి। దేవతాపారమార్థ్యంచ యథావద్వేత్స్యతే భవాన్ । అనే విష్ణుపురాణవాక్యము చేత పులస్త్యానుగ్రహమువలన పరాశరుడు నిర్మించినది తాము సాత్త్వికమని అంగీకరించిన విష్ణుపురాణమును అప్రమాణమె అవును । అది గనక ఇత్యాది ప్రత్యక్షప్రమాణసిద్ధమైన ఉరులింగోద్భవ ప్రసంగము కల్ల అనుట వేదబాహ్యము, శ్రీరఘునాయకులు సేతువందు లింగప్రతిష్ఠ సేయుటయును బ్రహ్మహత్యానివర్తింపజేసికొనుటయును అసత్యము అది వైదికశాస్త్రములకు చొరదు ఎటువలెనంటె మొదట రావణునికి బ్రాహ్మణ్యము గలిగితెగదా హత్యవచ్చేది హత్యగలిగితెగదా లింగప్రతిష్ఠ సేయుట యథార్థమయ్యేది- వాడు బ్రాహ్మణుడే కాడు - ఎటువలెనంటె ఆచారమువలననా క్షేత్రమువలననా అంశమువలననా కాలమువలననా బ్రాహ్మణుడయ్యేది, యీలక్షణములు ఏమియు లేవు, యేలాగంటె మద్యపానమనుష్యమాంస భక్షణ దేవబ్రాహ్మణద్రోహములు చేయుచున్నాడు గనుక ఆచారమువలన బ్రాహ్మణుడుగాడాయెను ఉభయకుల పవిత్రుడైనా పతితుడాయెనా మరిబ్రాహ్మణ్యము లేదు వానితల్లి సుమాలికూతురైన కైకసి రాక్షసిగనుక క్షేత్రమువలన బ్రాహ్మణ్యము లేదు భగవద్ద్రోహి

మైన హిరణ్యకశిపునంశము గనుక నంశమువలననున్ను బ్రాహ్మణ్యములేదు ఆసురమైన సంధ్యాకాలజనితుడు గనుక కాలమువలననున్ను బ్రాహ్మణుడనలేదాయెను అని, యిటువంటిశంకలు కొన్ని యూహించికొని తమకుతోచినట్టు పరిహరించికొన్నారు, అయితేనేమి,యీయుక్తులు వరుసనేనిరసించెదము,మద్య పానమాంసభక్షణాదులంటే మునుపటి యుగములందు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులకున్ను జెల్లును, యీవృత్తాంతము కచశుక్ర ప్రసంగమందున్ను వాతాపీల్వల ప్రసంగమందున్ను తెలియబడియున్నది మనుష్య మాంసభక్షణముగదా అంటె రాక్షసబ్రాహ్మణులకు జెల్లును, దేవతాబ్రాహ్మణులు రాక్షసబ్రాహ్మణులు మానవబ్రాహ్మణులున్నని ఇత్యాదిభేదములుకలవు కలిగితేవారికి బ్రాహ్మణ్యమెసాధారణము:గాని ఆచారముకలదు యిప్పుడున్ను భూలోకమందు మనుష్య బ్రాహ్మణులందు తెనుగులు ద్రావిళ్లు మహారాష్ట్రులు సారస్వతులు మిశ్రీలు కన్నోజీలు వొడిశాలు అని, దేశజాతిభేదముచేత బహువిధ బ్రాహ్మణులున్ను పర్యుషితాన్నమత్స్యాద్యభక్ష్యాభక్ష్యప్రసంగభేదమున్ను ప్రత్యక్షసిద్ధమైయున్నది। అట్లని బ్రాహ్మణ్యమున్నులేక పోవుటలేదు। సర్వసమముగానేనడుచుచున్నది। అదిగనకమద్యపానాదికర్మము:చేత రావణునికాచారలోపమున్ను బ్రాహ్మణ్యశూన్యతయనుశంకింపగూడదు। యికవానితల్లి రాక్షసిగనకక్షేత్రమువలన బ్రాహ్మణ్యములేదనె యుక్తిన్ని కేవలక్షుద్రయుక్తి । అట్లైతెదాశకన్యకకుబుట్టిన వ్యాసులకున్ను మృగమందుబుట్టిన ఋష్యశృంగునికిన్ని కలశాదులబుట్టిన కుంభసంభవాదులకున్ను బ్రాహ్మణ్యములేకపోవచ్చును అదిగనకమహా

షిణీపీర్యమునకుబుట్టిన రావణునికిన్ని బ్రాహ్మణ్యముగలుగుగాని క్షేత్రమునబట్టి వరొకవిధముగా నేరదు । అథవాబ్రాహ్మణబీజమువలనబుట్టిన్ని ఆచారహీనుడాయెనా వ్రాత్యబ్రహ్మబంధుజాతిమాత్రోపజీవీత్యాది శబ్దవాచ్యులగుదురుగాని బ్రాహ్మణులుగారనలేదు। అంతమాత్రమునవధ్యులుగారు॥ శ్లో॥ వపనంద్రవిణాదానంస్థానాన్నిర్యాపనంతథా । ఏషహిబ్రహ్మబంధూనాంవధోనాన్యోస్తిదైహికః । అని భాగవతవచనముగలదు । యెటువలెనైనానేమి ॥ శ్లో॥ ఆతతాయినమాయాంతమపి వేదాంతగంరణే జిఘాంసంతంజిఘాంసేయాన్నతేనబ్రహ్మహాభవేత్। అనిస్మృతిగలదైనాగానీ యిదిఅర్థశాస్త్రవాక్యముగనుక గౌతమస్మృతి॥ శ్లో॥ మునిభిశ్శుద్ధిరుదితా ప్రవర్తేఽకామతోద్విజం। కామతోబ్రాహ్మణవధేనిష్కృతిర్నవిధియ్యతే।అని,సుమంతస్మృతి॥ శ్లో॥ నాతతాయివధేదోషోన్యత్రగో బ్రాహ్మణరథాత్ । అనెడిధర్మశాస్త్రముగలదుగనక ఆవాక్యవిరోధముచేతను ఆతతాయినమాయాంతంఅనె అర్థశాస్త్రవాక్యము పూర్వపక్షమాయెగకన ప్రమాణముగాదు।అర్థశాస్త్రాత్తుబలవద్ధర్మశాస్త్రమితిస్థితిః।అనిప్రాబల్యనిర్ణయముగలదుగనక । ఇటనిస్మృతివ్యాఖ్యానములందు నిర్ణయించినారుచూచికొనేది । అదిగనకనే కేవలపదభ్రష్టుడై నిషాదస్త్రీనిదగులుకొని సంతానమువడసి దానితో కాపురముచేసినపతితుడుసగా బ్రాహ్మణజాతిసామర్థ్యముచేత గరుత్మంతునికత్తుకకునిప్పువలె వేధించితిగకపోయెను యీకథమహాభారతమందాదిపర్వమందుచూచికొనేది । యికహిరణ్యకశిపునంశముగనకనంశమువలన బ్రాహ్మణ్యములేదనెయుక్తిన్ని యుక్తముగానిదే।అం

శమువిచారించితే పరమభాగవతులున్ను భగవత్పార్శ్వచరులు
నైన జయవిజయులుగనక నందునీచజాతిత్వము లేదు। తదవతా
రమైన హిరణ్యకశిపుడున్ను కశ్యపప్రజాపతికిన్ని దాక్షాయణిఅ
యినదితికిన్ని శుద్ధుడైపుట్టినాడుగనక నతనిఅంశమైనాకొదవలే
దు। అదిగనకనంశమువలన బ్రాహ్మణ్యమీలేదనగూడదు। కాలము
వలనలేదంటేనగును । సంధ్యాకాలముగనుకనే రాక్షసబ్రా
హ్మణుడాయెనదిగనకనే వరుసవిచారించినా రావణునియందు
బ్రాహ్మణ్యనివృత్తిసంభవింపదు అదిగనకనే॥ శ్లో॥ అగ్నిహో
త్రాశ్చ వేదాశ్చ రాక్షసానాంగృహేగృహే। అనియున్నదిగనక। య
స్య వేదశ్చ వేదాచ అనెడాబ్రాహ్మణ్యమున్ను లేదాయెను। వేదా
గ్నిహోత్రసంపన్నులుగనకనయితే నికనొకశంక । భూలోక
మునవలెనె ఊర్ధ్వలోకమునను న్ను పదునెనిమిదిజాతులుగల
వు,అందులోరాక్షసులు సంకరజాతులుగనక బాహ్యదేవతలుగ
నకనున్ను వారినిజంపితే దోషములేదనేఅవునైతే । ఆజాతినిర్ణ
యనీచోత్కర్షములా లోకమువారికేకాని యీలోకమువారికి
పనిలేదు। మనుష్యులకు దేవయోనులంతానధికులే । ఇదిగాకసా
క్షాత్కారమున దేవతాశ్రేష్ఠుడై లోకపాలకుడైదుష్ట శిక్షసిష్టర
క్షలుసేయుచున్నదె వేంద్రునికిసగా విశ్వరూపవృత్రాసురనిమి
త్తమైన బ్రహ్మహత్యప్రాప్తించెను। యిదియజుస్సంహితయందు
న్ను స్కాందభారతాదులందున్ను చెప్పిఉన్నది। మనుష్యావతా
రమై సదాచారమునడుచుకొనె శ్రీరామునికిన్నీ అగ్నిహో
త్రవేదాధ్యయనాది సంపన్నుడైన రావణునివధనిమిత్తమైన హ
త్యప్రాపించుటకేమియాశ్చర్యము । అయితేనుభయకులశుద్ధుడైన

హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులజంపినవరాహావతార సింహావతారములందున్ను సోమకాసురునిజంపిన మత్స్యావతారమందున్ను బ్రహ్మహత్యతగలకపోయెను। రామావతారమున కెక్కడి హత్యవచ్చెననేశం కానున్నాతుదా మొదలున్నంటనిదిగనక జాతియుక్తిఅనిపించికొనును। అసేదుత్తరముజాతిఅనే న్యాయసూత్రముగలదుగనక నేలాగంటె నరసింహాద్యవతారములు తిర్యగ్యోనిసంబంధములుగనక నక్కడహత్యానున్న పనిలేదు, తత్ప్రాయశ్చిత్తమున్న పనిలేదు।ఇదిగాకఆయాఅవతారములను వెంబడిగానేరుదుర్దుసిక్షించినాడుగనక రాజదండితులైనవారికి తద్దోషప్రాయశ్చిత్తాది ప్రసంగములు లేవని స్మృతులుచెప్పిఉన్నవి, శ్రీరఘునాయకులుక్షత్రియుడున్నసదాచార వర్తిన్నిగనక నాచరింపవలసెను। యింకొకఆక్షేపముసంపాదించికొన్నారేమనిన। యేడువెలబ్రహ్మహత్యలుచేసినఘంటాకర్ణునికాబ్రహ్మహత్యలన్ని నరమేధములుగాగైకొని యైహికాముష్మిక మోక్షము ప్రసాదించిన కృష్ణావతారముకంటె నధిక తారకబ్రహ్మమైన రామునికి హత్యగలదా అని,ప్రయోగించినారు- అవును ఘంటాకర్ణుడు భస్మోద్ధూళనాది నిష్ఠుడున్ను రుద్రాధ్యాయ రుద్రధ్యాన పరాయణున్ను గనుక॥ శ్రుతి॥మద్యంపీత్వాగురుదారాంశ్చగత్వా స్వర్ణస్తేయంబ్రహ్మ హత్యాంచకృత్వా। భస్మచ్ఛన్నోభస్మశయ్యాశయానారుద్రాధ్యాయీముచ్యతేసర్వపాపైః। అనె శ్రుత్యుక్త ప్రాయశ్చిత్త ప్రవర్తకత్వము చేతను తనుదానె దోషరహితుడైయున్నాడటువంటివానికి మోక్షము స్వతస్సిద్ధమాయెను॥శ్రు॥జ్ఞాత్వాదేవంసర్వపాశప్రహాణిః క్షీణైః క్లేశైర్జన్మమృత్యుప్రహాణిః। అని, శ్రుతి తెలుపుచున్న దిగ

నుక నాలాగంటి వానికి మోక్షమెవరైనా నియ్యవచ్చును - అదిగాక - పశ్యమేయోగమైశ్వరం । అనిన్ని "తమేవచాద్యంపురుషంప్రపద్యేయతః ప్రవృత్తిఃప్రసృతాపురాణీ" అనేడిన్ని గీతావాక్యప్రమాణముచేత శ్రీకృష్ణుడున్ను రుద్రభక్తుడు గనుక రుద్రభక్తుడైన ఘంటాకర్ణునికి స్వతస్సిద్ధమైన శివతాదాత్మ్యరూపమోక్షమును తెలుపుడు జేసినాడని తెలియదగినది - కావున్నట్టాయెనా రుద్రపార్శ్వదుడైన ఘంటాకర్ణునికి మోక్షమియ్యను కృష్ణునికి నిమిత్తములేదు- ఇదిగాక రుద్రునికి బ్రహ్మకపాలముచేత నంటికొని బ్రహ్మహత్యప్రాప్తమైతే కాశీలో మాధవుడు లక్ష్మీచేత భిక్షమువెట్టించి హత్యానివృత్తి చేయించెనని ప్రతిబంధిశంకయొకటి యూహించినారది రావణవధవలె మరణోద్దేశమరణఫలకముగాదు గనుక హత్యకు పనిలేకున్నకిన్ని భిక్షాటనాదిచర్యలు నటనమగుటన్నున్ను ప్రాచీనప్రకరణమందు విస్తరించి తెలిపినాము చూచికొనేది- అదిగనుక శ్రీరాముడు బ్రహ్మహత్యాశంకనయ్యేవే లింగప్రతిష్ఠా పూజలుసేయుటసిద్ధము- ఆలాగుననే పరాశరపురాణము॥పదెనోఅధ్యాయమునందు॥ శ్లో ॥ సేతుమధ్యమ

✻ రామలింగప్రతిష్ఠ. ✻

హతీర్థే గంధమాదనపర్వతే। యస్తురామస్తుకల్యాణః సాక్షాద్దాశరథిఃశుభః । నిహత్యరావణంమూర్ఖం తత్పాపవినివృత్తయే। స్థాపయామాసమాంలింగేస్వనామ్నాదేవనాయకం । అని, ఆదిత్యపురాణము ॥ ప్రతిష్ఠాప్యమహాదేవంసేతుమధ్యేచరాఘవః।లబ్ధవాన్ పరమాంభక్తింశివేశంభోరనుగ్రహాత్ । రామేశ్వరఇతిబ్రూతోమహాదేవ పినాకధృత్ । యస్యదర్శనమాత్రేణబ్రహ్మహ

త్యాంవ్యపోహతి। ఉత్తరరామాయణమందు భరతలక్ష్మణులగూర్చి శ్రీరామవాక్యము॥ శ్లో॥ నైవపశ్యామిభెషజ్యమంతరేణవృషధ్వజం తస్మాద్యజ్ఞేనమహతాపూజయామోమహేశ్వరం। అని, యీలాగు నను ప్రసిద్ధియున్నది. * * *

—*శ్రీకృష్ణకైలాసయాత్ర.*—

శ్రీకృష్ణుడు సంతానార్థమై కైలాసయాత్రచేసి శివునిచేత వరముపుచ్చుకొనుటకునిమిత్తమేమనివ్రాసినారు- పూర్వమందు రుద్రుడు విష్ణువునుప్రార్థించి నీవు మనుష్యావతారములందు తనుగొలిచి తనచేత వరముపుచ్చుకోవలెనని వేడుకొన్నాడు ఆలాగే,వరాహపురాణమందు రుద్రగీతలందు॥శ్లో॥అన్యదెవవరందెవప్రసిద్ధంసర్వజంతుషు। మత్తోన్యభూత్వాభవానేవమామారాధయకేశవ।మాంభజస్వచదెవెశవరంమత్తోగృహాణచ। అని, శ్రీహరివాక్యము॥ శ్లో॥ దేవకార్యవిశెషెషుమానుషత్వముపెయివాన్।త్వామెవారాధయిష్యామిమమత్వంవరదోభవ।అనిన్ని॥శ్లో॥అహమప్యవతారెషుత్వాంచరుద్రమహాబల । తామసానాం మోహనార్థంపూజయామియుగెయుగె । అనిన్ని యీలాగు ప్రమాణసిద్ధమైయున్నదిగనుక వరదానపాలనార్థమున్ను మోహనార్థమున్ను రెండునిమిత్తములుగలవు గనుక నందుకొరకుగాని పరతత్వబుద్ధినిగ్గాని ఐహికప్రయోజనార్థముగాని కాదని వ్రాసుకొన్నారు యిందుకు శివుడు నారాయణాది సకలదేవతలకున్ను పాస్యుడనిన్ని నారాయణాదులు పాసకులనిన్ని నారాయణోపనిషద్భాష్యవ్యాఖ్యానప్రకరణమందు ప్రమాణపురస్సరముగా చెప్పినారముగనుక, యిక్కడ నది విస్తరింపబనిలేదు - అయితే వరదాన

పాలన మోహనార్థములన్నందుకు వచనప్రమాణమున్నదిగ దాలంటే, ఆవచనముల నాప్తవచనములు యెటువలెనంటే, శ్రుతిస్మృత్యుపనిషత్పురాణేతిహాసాదులందునను స్ఫూర్తమైనసకలవర్ణాశ్రమధర్మమైన శివపూజ మోహనార్థమనేటి పురాణవచనముల నాప్తములగునో కాదో తెలిసికొనేది, అదిగాక నీవచనములందు మొదటివాక్యము "మానుషత్వముపేయివాన్" అన్నిన్ని, తర్వాతవాక్యము "అహమప్యవతారేషు" అన్నిన్ని, మానుషావతారము గొలిచెననేగనుకను, రుద్రప్రార్థనావాక్యమందు, "మత్తోన్యైభూత్వాభవానేవ మామారాధయకేశవ । అనే గనుకను ఆదివిష్ణువు సాక్షాత్కారమైన శివపూజ చేసుటకున్ను వరముపుచ్చుకొనుటకున్ను వరదానపాలన మోహనార్థత్వాదులు గల్పింపగూడవాయెను. అది యిష్టాపత్తిన్నిగాదు, సాక్షాత్కారమైననే పూజకత్వప్రసంగము వస్తున్నది గనుక అందుకు మునుపుదాహరించినదైనాగాని కొన్ని విశేషవాక్యప్రమాణములు దెలిపెదము. ఋగ్వేదము ॥ తవశ్రియేమరుతో మర్జయంతెరుద్రయత్తెజనిమచారుచిత్రం । పదం యద్విష్ణోరుపమన్యధాయితేన।అని, ఆలాగే పరాశరపురాణ షోడశాధ్యాయం॥శ్లో॥ రౌద్రలింగం మహావిష్ణుర్భక్త్యాచారుశిలామయం । చారుచిత్రంసమభ్యర్చ్యలబ్ధవాన్పరమంపదం । సాచలక్ష్మీస్సమాభ్యార్చ్యతామహావిష్ణోస్తువల్లభా । యస్యలింగంసమభ్యర్చ్యసపూజ్యస్సర్వచేతనైః॥ అని, లక్ష్మీసమేతుడై మహావిష్ణువే శివలింగపూజచేసి యాతత్ప్రాప్తపదవినొందెనని ప్రత్యక్షశ్రుత్యుపబృంహకపురాణవాక్యప్రమాణసిద్ధిఆయెగనుక వింతపుల [illegible] వ్యాదికల్పనగూడదము, మహావిష్ణు

వనిన్ని ఆదిలక్ష్మి అనిన్ని ఆదివిష్ణువు ప్రసంగముగనుక, మరిన్ని ద్రోణ పర్వమందు, వ్యాసాశ్వత్థామసంవాదమందు, "రుద్రంనారాయణోదృష్ట్వాప్రవవందేవిశ్వశంభువం।" అని ప్రారంభించి, "ఏవమేతాన్ వరాన్ లబ్ధ్వాపురస్తాద్విద్ధిశౌరిణా। సఏషదేవశ్చరతిమానుషీం మోహయన్ జగత్। అనిన్ని, పుష్కలాంశ్చవరాన్ ప్రాదాత్తవవిద్వాన్ హృదిస్థితాన్। జన్మకర్మతపోయోగా స్తయోస్తవచపుష్కలాః। తాభ్యాంలింగేర్చితఃశంభు స్త్వయార్చాయాంయుగేయుగే। సఏషరుద్రభక్తశ్చ కేశవోరుద్రసంభవః। సర్వరూపంభవంజ్ఞాత్వా లింగేయోర్చయతిప్రభుః। ఏషఏవహియష్టవ్యోయజ్ఞైశ్చాపిసనాతనః। సర్వభూతమయంజ్ఞాత్వా లింగేర్చయతియఃప్రభుం। తస్మిన్నధికాంప్రీతిం కరోతివృషభధ్వజః।అని, వేదవ్యాసులయ్యే వేశ్రీకృష్ణోత్కర్షప్రసంగమందు శివుడు పూజ్యుడున్ను వరదుడున్నని శ్రీమహావిష్ణువు పూజకుడున్ను శివవరలబ్ధమహిముడున్నని స్పష్టముగా తెలుపుచున్నాడే సెగనుక నిందుకు మోహకత్వాదివ్యపదేశములుగూడవు, "సహోవాచవ్యాసః పారాశర్యః। అని, ఇత్యుక్తప్రామాణికుడైనవ్యాసులవాక్యముగనుక ఇదిగాక నీలాసున తపఃపూజలచేత శివుని ప్రసన్నునిజేసికొని వరములుపుచ్చుకొనిన ఆదివిష్ణువు ప్రసంగమునకు మానుషాద్యవతారత్వకల్పనముగూడదు, యేలాగంటే, ఈ వ్యాసవచనములందే, "ఏవమేతాన్ వరాలబ్ధ్వాపురస్తాద్విద్ధిశౌరిణా।సఏషదేవశ్చరతిమానుషీమోహయన్ జగత్। పూర్వకాలమందునే మహావిష్ణువైనానేమి శివునిచేత నిట్టువంటివరములనొందెనో ఆదేవుడు వరసామర్థ్యముచేత శ్రీకృష్ణాద్యవతారములందు మనుష్యుడై

జగత్తున భాగవతప్రకారముగా మోహపెట్టుచున్ను సంచరిస్తు న్నారని ఆదిమత్వం తెలుపుడుచేసెను అదిగనుకనే హరివంశాష్ట త్రింశోత్తరశతతమాధ్యాయమందు శ్రీకృష్ణునిగూర్చి యీపూర్వ వృత్తాంతము తెలిపెను, శ్రీకృష్ణః॥శ్లో॥అహంబ్రహ్మకపిలాధాష్య నంతః పుత్రాఃసర్వేబ్రాహ్మణాశ్చాతివీర్యాః । త్వత్తస్సర్వేదేవ దేవప్రసూతాఇత్యాది । ఇతిసంస్తూయమానస్తుభగవాన్గోవృ షధ్వజః । ప్రసార్యదక్షిణంహస్తంవాసుదేవమథాబ్రవీత్ । పా రిజాతంచహర్తాఽసి మాభూత్తేమనసివ్యథా । యథావకాశమా శ్రిత్యతపస్త్వమకృతాద్విభో।తథామమవరంకృష్ణసంస్మృత్యస్థైర్య మాప్నుహి।అవధ్యస్త్వమజేయశ్చ మత్తశ్శూరతరస్తథా। భవితా సీత్యవోచంయత్తత్తథానతదన్యథా।అని, గనుక విష్ణువుచేసినశివ పూజాదికము మోహనార్థవరదానపాలనార్థములనే యుక్తిపర మభాగవతులున్ను సాత్త్వికస్మృతికర్తలున్ను పదవాక్యప్రమాణికులు న్నగు పరాశరవేదవ్యాసులుచెప్పినమహావిష్ణుకృతశివలింగపూ జాదులందు వ్యభిచరించెను, అది మనుష్యావతారవ్యాప్తమాత్ర ముగనుక ఇదిగాక మరియునొక ఉపాసకత్వముగలదు,ఆదికాల

విష్ణువుశంఖచక్రాదులనొందుట.

మందు రాక్షసబాధనొంది దేవతలువచ్చి విష్ణువును శరణుజొ చ్చితే రాక్షసులు దుర్జయులు వారినిజయించేటందుకు తగినఆ యుధముగావలెనని విచారించి హిమవత్పర్వతమందు శివలింగ ప్రతిష్ఠచేసికొని నిత్యము వేయితామరలపూజచేసెదనని సంకల్పిం చికొని పూజించగా నతనిభక్తి దార్ఢ్యపరీక్షకై ఆకమలము లందు నొకటి కడమచేసితే ప్రతిజ్ఞాకమలపూరణార్థమై తనక న్నుదీసి పూజించితే శ్రీమహాదేవుడు ప్రసన్నుడై అతడు గోరి

నట్టుల సుదర్శనాఖ్యచక్రమున్ను తనయందు దృఢభక్తిన్ని ప్రసాదించి మరిన్ని పద్మప్రతినిధిగా కన్నుదీసి పూజించెగనుక పద్మాక్షుడనే ప్రఖ్యాతనామమున్ను దయచేసెను - యిందుకు ప్రమాణము॥ ఆదిత్యపురాణస్థమానవీయసంహితైకోనచత్వారింశాధ్యాయము ఋషయః॥శ్లో॥ సుదర్శనాఖ్యంయచ్చక్రంలబ్ధవాంస్తత్కథంహరిః। మహాదేవాద్భగవత స్సూతతద్వక్తుమర్హసి। ఇత్యాది, హిమవత్పర్వతంగత్వా పూజయామాసశంకరం। లింగంతత్ర ప్రతిష్ఠాప్యస్నాప్యగంధోదకైశ్శుభైః। హృతపుష్పోహరిస్తత్ర కిమిదంత్వితిచింతయన్। జ్ఞాత్వాస్వనేత్రముద్ధృత్యసర్వాతంత్రావలంబనం। పూజయామాసదేవేశం। ఇత్యాది, ఏవముక్త్వా దదౌచక్రం సూర్యాయుతసమప్రభం। నేత్రంచపద్మసదృశం విష్ణవేప్రభవిష్ణవే। లోకేతుపుండరీకాక్ష ఇతిఖ్యాతింగతోహరిః। ఇత్యాది, మయిభక్తిర్దృఢాపిష్ణో భవిష్యతితవానఘ। అజేయస్త్రిషులోకేషు మత్ప్రసాదాద్భవిష్యసి। అని,ఆలాగే, వామనపురాణము॥శ్లో॥అథాభ్యేత్యజగన్నాథంసహస్రశిరసంవిభుం।ఆరాధయామాసహరిఃస్వయమాత్మానమాత్మనా। సాంగవర్షసహస్రంతు పాదాంగుష్ఠేనతస్థివాన్ ।తతఃప్రీతోహరః ప్రాదా ద్విష్ణవేతువరంపరం। ప్రత్యక్షం తైజసంశ్రీమద్దివ్యచక్రంసుదర్శనం। ప్రదేశాంతరం। అమోఘపక్షోమరరాజపూజితోహృతోమయానేత్రగతస్తపోబలాత్।అని, విష్ణువాక్యము. యీలాగే సౌప్తికపర్వ వరాహపురాణపూర్వఖండములు చూచికొనేది, అయితే నిక్కడ నొకటి శంకించినారేమనిన, యీ మొన్నటి జలంధరాసురునివధించేనిమిత్తము నిర్మించినచక్ర మడిగిపుచ్చుకొనెననియున్న దిగనుక

నిది యుక్తియుక్తనుగాదేలాగంటే, యీజలంధరునికంటే త్రొ
లుతటి హిరణ్యాక్షాదుల జంపేటప్పుడున్ను అతఃపూర్వమందు
న్ను చక్రాద్యాయుధములున్నవి యివి అనాదులని శ్రుతులందు
జెప్పియున్నదిగనుక, విష్ణుని కనంతావతారములుగల వందులో
నిదియునొక అవతారము, అందు తన మాటతప్పకుండా వర
ము పుచ్చుకొన్నాడంతేకాని స్వాభావికముగాదు అని, వ్యవస్థ
గల్పించికొన్నారు. యిది పురాణేతిహాస పారంగతత్వములేని
మూఢసమాధానమ దెటువలెనంటే యీ చక్రప్రదానాదాన
చక్రనిర్మాణభేదములున్ను ప్రతికల్పమందున్ను గలవు. జలంధ
రవధార్థమే నిర్మించినదిగాక ననాదిఅయిన విష్ణుచక్రమున్ను
శివప్రసాద లబ్ధమేకాని స్వతఃసిద్ధముగాదు మొదట శివునివలన
లభించిన చక్రమే యొకానొకకాలమందు అజేయత్వముచేత వి
ష్ణువుగర్వించితె పరమేశ్వరునివలనబుట్టిన చక్రముదివ్యము గనుక
నతనిగర్వమునకోర్వక నంతర్థానమైతె తిరగా శివునిగూర్చితత
పస్సుచేసి సంపాదించికొనెను. యిందుకు క్రమముననే పురాణ
ప్రసంగము దెలిపేము. పూర్వమ నాదికాలమందు ప్రాకృతల
యవేళ నేకోదకమై కొంతగాలమున్నతర్వాత పరమేశ్వరునికి
తిరగా ప్రపంచ నిర్మాణబుద్ధిపుట్టి అప్రాకృత ప్రాకృతసృష్టికొం
తనిర్మించిన తర్వాత బ్రహ్మవిష్ణువులబుట్టించితె వారు మాయా
మోహితులై యుద్ధముచేసి అలసి మూర్ఛపోతె నిద్దరినడుమ
నూ నురులింగాకారమై నిలిచితె చూచి తుదమొదళ్లు పరీక్షించె
దమనిపోయి సమర్థులుగాక తిరిగివచ్చి స్తోత్రముచేసితె నాలిం
గమందు ప్రసన్నుడై మీరిద్దరూక్రమముననె సృష్టిస్థితి కర్తలై

యుండమంటే విష్ణువు దుష్టనిగ్రహముకొరకు తగిన ఆయుధ
ముదయసేయువలెనని విన్నపముచేసికొంటే నాలాగే పరమేశ్వ
రుడు తన నేత్రత్రయమువలన సూర్యసోమాగ్ని తేజఃపుంజాత్మక
మైన చక్రమునిర్మించి ఆచక్రమువలననే గదయొకటి పుట్టించి
యిచ్చెను - అప్పుడే అమ్మవారున్ను తనముఖమువలన శంఖ
మున్ను నేత్రములవలన పద్మమున్నుపుట్టించి అవి ధరించేటం
దుకు మరిన్ని రెండుచేతులు గలుగజేసియిచ్చెనని స్కాందపు
రాణమందుననీశానసంహితయందున్నుజెప్పెను-అగస్త్యఉవాచ॥
శ్లో॥ ఉత్పత్తింశంఖరాజస్య చక్రరాజస్యచైవహి । విస్తరేణవ
దేదానీం విష్ణోర్విశ్వేశ్వరస్యమె । సకథంలబ్ధవాన్ విష్ణుర్దేవదే
వోత్త్రియంబకాత్ । శంఖచక్రౌమహాబుద్ధే కస్మిన్ కాలేసముత్థితౌ।
స్కాందః॥ఆదావిదంజగత్కృత్స్నం బ్రహ్మస్థావరజంగమం । నష్ట
మాసీదిదంభూత మభవచ్ఛశివేచ్ఛయా। నబ్రహ్మానవిష్ణుర్నేంద్రో
నసూర్యోననిశాకరః । నదిగీశానభూమ్యాదిలోకాః సర్వేచసుప్ర
తాః। తమోభూతేతదాదేవః పరమాత్మాశివఃపరః । ప్రకృతిం
స్వామవష్టభ్యత్రిధాభయిత్వాచలీలయా। తస్యాంసంజనయామాస
బ్రహ్మాణంవిష్ణుమేవచ । ఇత్యాది. తమసాశివమజ్ఞాత్వా బాలావి
వవిచేరతుః।ఇత్యాది, యుద్ధమేవమభూద్విప్రక్రుద్ధయోరత్యనార
తం । ఇత్యాది, తత్రోపవిష్టయోస్తావ ద్బ్రహ్మవిష్ణ్వోర్మహాత్మనోః।
మధ్యేసమభవల్లింగంసహస్రాస్థూలమైశ్వరం । ఇత్యాది, లింగా
ద్యంత దర్శనగమనాగమనశివలింగ స్తుత్యాదికథనము చూచికో
నేది. లింగమధ్యప్రసన్నశివవాక్యం ॥ తస్యాంజాతౌయువాంమ
త్తో బ్రహ్మవిష్ణూసురో[illegible] [illegible] సృష్టిమాత్రం[illegible]పూర్వాం

జగతాం లోకభావనా । దాస్యామిశక్తిం స్రష్టుం తేస్వయం రక్షసి సత్తమ । యయా రక్షతి విష్ణుశ్చరక్షాశక్తించవిష్ణవే। యువయోః పితరావా వామంబికాత్ర్యంబకాభిధా।యువాంచ పితరౌదేవా జగతాం నాత్ర సంశయః । మయైవాంధీకృతౌ పూర్వం పతితౌచ జలోపరి । మయైవరక్షితౌపశ్చాద్బలజ్ఞానప్రదాయినా । అహంకారవశంప్రాప్తౌ మామజ్ఞాత్వా యువాంపునః । యుద్ధం శ్రాంతౌ చకారుశ్చాన్మయైవపరిరక్షితౌ। యువయోర్మోహనాశార్థం లింగమేతత్ప్రదర్శితం । విశ్వరూపంజగద్రూపమాద్యంతరహితంశివం । యువయోస్తోషితస్తేనమయైవపరమాత్మనా।లింగమధ్యేవరంరూపందర్శితం యోగిభిస్స్మృతం । యువామృతే జగన్నాథౌనకశ్చిదపిదృష్టవాన్ । చక్షుషాజీవమానశ్చ జనిష్యో జాతఏవచ । యోగినోపినపశ్యంతి మన్మూర్తం జ్ఞానచక్షుషా। యువయోర్దర్శితంయత్తదక్షరంనిష్కళంపరం । యదేతచ్ఛశినాయుక్తంహస్తపాదాదిసంయుతం । రూపంమమసుదుర్దర్శం యోగినామపిశాంకరం । ఏతద్రూపంసుభక్తానాం సర్వమాంగళ్యదంశుభం । జపతాంధ్యాయతాంనిత్యమర్చతాంచయతాత్మనాం। యువాంచలింగమధ్యే మాంసదాభ్యర్చయతంస్థితౌ । అభ్యర్చితౌహందాస్యామి కామానిహసుదుర్లభాన్ । యస్యాన్యోపియదిద్రూపమేతద్భక్త్యామమానిశం।అంబికాత్ర్యంబకంసౌమ్యం తస్మాన్నాన్యోస్తిమేప్రియః । తస్మైవాప్యఖిలాన్ భోగాన్ క్షిప్రందాస్యామిదుర్లభాన్ । సగణంచప్రణేష్యామి మత్సమీపంమృతంనరం । యువాంచార్చయతంభక్త్యా లింగంకృత్వాసునిర్మలం । సృష్ట్వాసర్వంజగత్సర్వా న్నామ్నాంతేసమవాప్స్యథ । త్వయాసృష్టం

జగత్సర్వంత్వమేవాదిరితిపరిభో। నిశ్చిత్యత్వాంభజిష్యంతి ధ్యానే
నచజపేనచ । త్వయాసృష్టమిదంసర్వం రక్షిష్యత్యేవ కేశవః।అవ
తారశతాన్కృత్వా దైత్యాన్హత్వాసహస్రశః । ఏషవిష్ణుశ్చవి
విధైర్జ్ఞానవైశ్చాపిమానద । పూజాంచలప్స్యసేచత్వం మత్ప్రసా
దాన్నసంశయః। దేవానామసురాణాంచ యక్షరాక్షసపక్షిణాం।
త్వదర్చకానాంత్వంచాపి ప్రయచ్ఛస్వసమీహితాన్ । ఇత్యుక్తో
దేవదేవేన శివేనపరమాత్మనా । ప్రణమ్యభగవాన్విష్ణుః శివంవచ
నమబ్రవీత్ । తుష్టేనభవతాదేవ రక్షాశక్తిత్రయంశివ । దత్తామ
హ్యంజగన్నాథ రక్షిష్యామ్యనయాకథం। అవతారశతాన్కృత్వా
దానవాన్సుమహాబలాన్ । బ్రహ్మదత్తవరైర్దృప్తాన్ నిహనిష్యా
మ్యహంకథం । నిరాయుధోహంనిర్వీర్యో నిశ్శక్తిశ్చమహేశ్వర ।
కథంజగదిదంవ్యాప్తంరక్షిష్యామిసురారిభిః । ఇత్యుక్తోభగవాన్భ
ర్గోహరిణావిశ్వమూర్తినా । తమాహమేఘనాదేన సర్వేణహ
రిమీశ్వరః । ఆయుధంచాస్యదాస్యామి తపోవిఘ్నాపనుత్తయే। దే
వారీణాంచసహత్యై రక్షాయైజగతామిహ । ఇత్యుక్త్వాభగవా
న్విష్ణుందేవదేవఉమాపతిః । ఏకాగ్రమనసాధ్యానమగమత్పరమే
శ్వరః । ధ్యాయతస్తస్యదేవస్య ప్రాదురాసీత్తమోనుదం। చారు
నేత్రత్రయాదస్య సహస్రాదిత్యసన్నిభం। అగ్నేఃసూర్యాచ్చసో
మాచ్చ తన్మయాల్లోచనత్రయాత్ । త్రితేజోమయమత్యుగ్రంజ్ఞా
నాస్త్రింవజ్రపంజరం । నాభాసోమామృతమయో హ్యరేషభ
గవాన్రవిః । పాత్రింతేషుభగవానగ్నిశ్చ క్రస్యస్యాచ్ఛివాత్మనః।
సచక్రింమతిమాన్భూత్వా కింకరోమీత్యభాషత । కృతాంజలిః
రస్తస్థౌ బహుబాహుస్త్రిలోచనః। తంచక్రింపాణినాలంబ్యవిష్ణ

వేప్రదదౌ శివః। విష్ణోర్వై దక్షిణంచాహు మభజత్సోపిహర్షితః। తతోదేవస్యవైశంభో ర్గదాగక్రాద్వినిస్సృతా । దైత్యదర్ప హరాఘోరా సర్వరత్నవిచిత్రితా । షట్చాస్త్రీరూపిణీదివ్యా షడ్ధారా స్త్రీస్వరూపిణీ। ఆజ్ఞప్తాశంభునాచాపి విష్ణుమేవసమా శ్రితా । వామమాశ్రిత్యవైబాహుం విష్ణో స్తస్యస్థితాభవత్।తతో దేవీజగద్ధాత్రీ భవానీసాపరాత్పరా । శివాంకసంస్థితాదధ్యౌ విష్ణోరర్థేశసంజ్ఞయా। తస్యావక్త్రాత్సముత్పన్నః శంఖరాజశ్శశి ప్రభః । సర్వదేవమయఃశాంతః సర్వశత్రునిబర్హణః। సోప్యా జ్ఞప్తస్తయాదేవ్యావిష్ణోఃపార్శ్వమథాగమత్ । దేవ్యానేత్రాత్స ముత్పన్న మంబుజంసుప్రభంశుభం । రమాలయమనోహారి సర్వ లోకవిభూషణం।తంచవిష్ణుంమహాత్మాన మాజ్ఞయాపద్మముత్తమం। సమాశ్రయత్తతోవిష్ణుర్విస్మయంపరమంయయౌ । పూర్వంతుద్వి భుజోవిష్ణుర్గదాంచక్రంచహర్షితః । దధారశంభునాజ్ఞప్తఃస తుచింతామవాపహ । ద్విభుజోహంకథంత్వద్య ఆయుధానాంచ తుష్టయం। ధరిష్యామ్యంబయాదత్తా వుభౌశంఖాంబుజావపి। ఏవంచింతయతస్తస్యవిష్ణోః దేవ్యాఃప్రసాదతః।ప్రాదురాస్తాంకరౌ పీనౌతాభ్యాంతౌచాప్యధారయత్ । తతోవిష్ణుఃప్రసన్నాత్మాశం ఖచక్రగదాధరః।నమస్కృత్యశివంశాంతం కృతార్థోస్మీత్యభాషత। తతోజలదగంభీరఘోషేణభగవాన్ఛివః। విష్ణుమాహమహాత్మా నంకృతార్థోసీతికేశవ।ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవఃపరమాత్మాసదాశివః అని, అనాదిసకలప్రపంచ నిర్మాణపూర్వకాలమందుననే చక్రా ద్యాయుధములుపరమేశ్వరుడునిర్మించియిచ్చినాడు, యిదిగాకనీ మధ్యజలంధరవధనిమిత్తమునిర్మించిన చక్రమున్నొకటిగలదు,అది

న్న విష్ణువు తనకన్నది విచి పూజించి సంగ్రహించికొనుట దెలిపినాము
ఇదిగాక గర్వగ్రస్తుడైన విష్ణువును భ్రమించి కానరాకపోతె తిరగాశి
వుని గూర్చి తపస్సు చేసి పూజించి ఆయన అనుగ్రహమువలన తిర
గా సంపాదించికొనెనని ఆయీశానసంహితయందె అగస్త్యుని
గూర్చి స్కందుడు॥ శ్లో॥ తతః కృతయుగస్యాదౌ దైత్యాహి బలగర్వి
తాః। ఇత్యాది। దేవాః । సర్వం విజ్ఞాపయామాసు ర్దైత్యానాంచ
విచేష్టితం విష్ణవే దేవతాస్సర్వే భిన్నాః సుదృఢపీడితాః । విష్ణు
శ్చాపి తదా దేవా నాహాహంకారసంయుతః । దానవాంస్తాన్
హరిష్యామి నాసహ్యం మమవిద్యతె । ఇత్యాది, ఇతినిశ్చిత్య గర్వేణ
శివమాయావిమోహితః। విష్ణు ర్దానవనాశాయ చక్రముద్ధర్తు
మైతుత । కరాభ్యాం గృహ్ణాతస్తస్య చక్రం పర్వతవత్స్థితం । నా
లంచక్రం చాలయితు ముద్ధర్తుమపి వైకుతః । తతః ఛిన్నశ్చసహ
సా విష్ణుర్భూమావపపాతచ । కిమేతదితి గోవిందశ్చింతయామాస
విశ్వభృత్ । ప్రాప్తే తతశ్చ సమయే చక్రం చాంతర్ధధే క్షణాత్ ఇ
త్యాది, ఇత్యేవం నిశ్చయం కృత్వా విష్ణురుత్థాయ తత్ర వై । సంశో
ధ్యాత్మానమవ్యగ్రో దధ్యౌ మంత్రం జపన్మునిః । నిత్యశో నియమే
నైవ లింగం సమ్యక్సమాహితః। పద్మైర్దశశతైర్భక్త్యా పూజయ
త్పురుషోత్తమః । ఇత్యాది, ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ఛర్వః ఖడ్గంత్వ
క్షమయం శుభం। దదౌ చర్మ చకృష్ణాంచ మేఘరూపం శతావహం।
హలంచ ముసలం చైవ దదౌ శమదమాయవా । ధనుర్బాణంచ
భగవాన్ పంచభూతగుణాత్మకం । దదౌ కంజమయీం మాలాం
ముకుటం జ్యోతిషాం ముఖం । ఛందోమయం సుపర్ణంచ గరుడం
కశ్యపాత్మజం । ఆత్మతేజోమయం తస్య పాదూనం ప్రదదౌ శివః।

సుదర్శనంవైచక్రంచ శంఖంచాపిదదౌతథా। పునఃకిమిచ్ఛసిహరే మత్తోయదస్తితద్వద । నిశ్శంకస్తేప్రదాస్యామి నాత్రకార్యా విచారణా। ఇత్యుక్త్వాభగవాన్విష్ణుస్తథేత్యుక్త్వాబ్రవీత్పునః।నమస్కృత్వాజగన్నాథం సర్వకారణకారణం । అహంచతవవైదాస్యం కరిష్యామిచశంకర । అహంకారప్రశాంత్యర్థం సర్వదా తవశంకర । తస్మాదాదిశమేదాస్యం నిత్యథాకర్తుమీశ్వర। కృపాంయచ్ఛ జగన్నాథయదితుష్టోసిమేశివ। ఇత్థమభ్యర్థితఃశంభుర్విష్ణునాప్రభవిష్ణునా । అహంగంభీరయావాచా విష్ణుంవిశ్వేశ్వరఃశివః।ఈశ్వరః। యదిచ్ఛసిహరేదాస్యం మమకర్తుంసదానఘ। మేఘోభూత్వావహస్వత్వం మాంప్రీత్యాసర్వదాహరే। తేన మాంబ్రాహ్మణాదేవా శ్చాహుర్వైమేఘవాహనం। చతుష్పాద్వృషరూపీత్వం బ్రహ్మణఃపుత్రతాంగతః । ధర్మస్సర్వార్చితశ్శశ్వద్వాహనోమేభవానిశం । ధ్వజేపిమమగోవింద తేనమాం వృషభధ్వజం । అహంవృషభవాహంచ సూరయోవేదతత్పరాః।

అని,ఇదిగాక - శ్రీకృష్ణుడున్ను ధర్మరాజునుగూర్చి అశ్వత్థామ దౌష్ట్యప్రసంగమందు పండ్రెండేళ్లు తపముచేసిసంపాదించి కొన్నాను చక్రమనిసౌప్తికమందు నుందలించెను. యీలాగు శ్రీహరికి ఆదిమధ్యావసానములందు శివునివలననే చక్రము సంపాదనముగాని స్వతస్సిద్ధముగాదు - అర్జునునికిపాశుపతాస్త్రము వలెనే - పూర్వమందు నింద్రకీలాద్రియందునను తర్వాతకైలాసయాత్రాయుద్ధములందు శివునివలననేసంపాదింపబడె గనకనటు వలెనే విష్ణువునుచక్రమున్నని తెలిసికొనేది, ఇందుచేతనే పాంచజన్యము సంపాదించికొన్న శ్రీకృష్ణుడున్ను- అమృతమథనకాలము

నబుట్టిన శ్రీదేవినిసంపాదించికొన్న విష్ణువున్ను శ్రీవిశ్వామిత్రుని చేతనస్త్రికులుపుచ్చుకొనిన శ్రీరఘునాయకులువలెను కన్నుదీశి శివునిపూజించి చక్రముప్రతిగ్రహించిన విష్ణువునొకఅవతారము అయ్యెనని పరిహరించికొన్నారు - ఆలాగుననగూడదేమంటె,శివుడాదికృతయుగకాలమునకంటె పూర్వసృష్టియందు విష్ణుబ్రహ్మలబుట్టించి ఆకాలమందె చక్రాద్యాయుధములిచ్చెనని నిస్సందేహముగానీ యీశానసంహితయందు వివరించెగనక। యిందుకు పురాణాంతర విరోధశంకయున్నవనిలేదు యెటువలెననిన।పాంచజన్యలక్ష్మీదివ్యాస్త్రిముల సంపాదించికొనిన శ్రీకృష్ణవైకుంఠరామచంద్రావతారములవలె విశేషాకారమున చక్రముప్రతిగ్రహించిన అవతారభేదము నామస్వరూపపూర్వకముగా జెప్పినపురాణములులేవుగనక - వారున్నిదేవిచారించికొని పులిమిపుచ్చుకొని దాటిపోయినారు - వచనాదిప్రమాణములేని కేవలయుక్తికుతర్కమనుపించుకొనును ఆరీతిని తర్కబలమున్నుచాలదేలాగంటె। అకృతకత్వహేతువునబట్టి ఘటమువలెనే శబ్దముచాక్షుషమున్నుగావలెనని ప్రయోగించినట్టువలెనే అసదుత్తరముగనకఇదిగాక రాక్షసబాధవచ్చినకాలమున చక్రముమూల విగ్రహమున్నుండగా నతడె అవతారమైకావలసెనా మూలమూర్తిని।భజించిపుచ్చుకొనక నింతప్రయాసపడి నేత్రముదివిచి పూజించిశివునివలన చక్రముగ్రహింపవలసిననిమిత్తమేమి మోహనార్థవరదానపాలనార్థములంటె నవి మనుష్యావతారకార్యములుగనక నన్యథాసిద్ధములాయెను అయితే విశ్వకర్మసూర్యుని సానబట్టినరాపిడితొచక్రాదులుచేసి యింద్రాదులకిచ్చెనని భారతాదులందు వర్ణించియున్నదిగనక చక్రజననము విరోధించెగదాఅంటే విరోధించదు శంకరమేలు ప్రభువులవశిస్త్రాస్త్రిభూషణాదులు

బహువిధచమత్కారవస్తు నిర్మాణకర్తలైన శిల్పికారులొకానొక సమయమున తమశిల్పినై పుణ్యమునెరపేనిమిత్తమువారు ధరించి కొన్న వస్తువులవంటి వైనాగానీనిర్మించి తెచ్చికానుకయిత్తురు గనక అటువలెనే విశ్వకర్మనిర్మాణప్రసంగమున్ను భారతాదు లందు జెప్పటగాని అనేకపురాణేతిహాసప్రసిద్ధమైన కథఅప లపింపశక్యముగాదు । ఇకనొకప్రతిబంది విరోధమూహించినా రేమనిన। రుద్రునిసంహారకార్యమునకు నియోగించితె నతడునిరా యుధుడనై యేలాగుసంహారముచేసెదనని వేడుకొనగా విష్ణువుక రుణించి అప్పుడేమాసుదర్శనముచేత నొకఆయుధమడిగి పుచ్చు కొమ్మంటె ఆలాగే చక్రమునుగూర్చి తపంబుజేసి ఒకశూలవర ము వరముగాపుచ్చుకొని సంహారకర్తఆయెను । అందుకుప్ర మాణమనివచనము।శూలమును వేడి రుద్రుడు॥ శ్లో॥ శస్త్రిరాజంస మారాధ్యసంహృత్యజన తాంస్వయం । సపవదత్తవాన్ఛూలం కృపయాసహితోమను । అనియున్నదనిభ్రాసికొన్నారు । యి దిన్నిపూర్వమందు॥శ్లో॥గాయత్రీవల్లభత్వాద్ధ శరధతనయస్థాపితా రాధితత్వాచ్చారెః కైలాసయాత్రావ్రతముదిత తయాభీష్టసం తానదానాన్నేత్రేణ స్వేనసాకందశశతకమలై ర్విష్ణునాపూజిత త్వాత్తస్మై చక్రప్రదానాదపిచ పశుపతిస్సర్వదేవప్రకృష్టః। అనె చోటిప్రశ్నకు । రుద్రుడునిత్యమున్ను శ్రీహరినిగూర్చి శూలము నిమిత్తమై వేయేసి సంపంగిపుష్పములచేత భక్తియుక్తుడై పూజ సేయగా నొకపుష్పతక్కువైతె నందుకుసమానముగా తనను కన్నుగోసి విష్ణువునుపూజచేసి శూలమడిగిపుచ్చుకొన్నాడని,కూర త్తాళ్వారు॥శ్లో॥శూలాభిలాషాద్రుద్రో వైపూజయామాస కేశవం। తస్మైసుభ్రదాయకృపయాదదా శూలంచశార్ఙభృత్। అనిశ్లోకము

ఖమున నుత్తరమునిచ్చి నాడని ఆధునికులున్ను శుంఠలునైననశ్శృంగులుఃవిష్ణునేత్రపూజకున్ను చక్రదానమునకున్ను ప్రతిగల్పించికొని వాదించుచున్నారు । అదిఅప్రసిద్ధస్వకల్పితవచనముగాని శాస్త్రశ్రుతిశిద్ధముగాదు । ఆకల్పితవచనప్రకారముననైనా కొదువలేదు। తారుదాహరించిన వచనములందే । తస్యైవాజ్ఞాంపురస్కృత్యచరాచరగురోర్హరేః। కల్పాంతేసంహరిష్యామి।అనివుండుటచేత విష్ణువునడిగిచక్రమునుగూర్చి తపము సేయుట సంహారకర్తృకాలాగ్ని రుద్రవిషయము గనుక పరమశివ నేత్రత్రయసముద్భూతమైన చక్రమునుపాసించి శూలము సంపాదించుకొనుట నికర్ష సంపాదకనుగాదు. ఇక, ఆదివిష్ణువైన మూలమూర్తినాటనుంచి అనుస్యూతమైన సంప్రదాయ సిద్ధముగా నుపాసనోపాసకత్వతత్ఫలశ్రవణము సాంగముగా నేక ప్రకరణమందే వ్యక్తమైయున్నది. అదిగనుక ఆదివిష్ణువునకు తదవతారములందలి ఉపాసకత్వము స్వాభావికమేగాని మరొకవిధముగాదు. వరదానపాలనమోహకత్వ ప్రతిపాదకవచనములు విప్రలంభములున్ను అయుక్తములున్ను అప్రసిద్ధములున్ను కుతర్కములన్నా నేకశ్రుతిపురాణేతిహాసాదివిరుద్ధములుగనుకనున్ను, ‹‹భూయసాంస్యాత్స ధర్మః›› అని, జైమినిసూత్రమందు ననేక శ్రుతిస్మృతిసిద్ధమేప్రమాణమనె గనుక వరదానకాలమందు. హరివంశవచనము ॥ దేవెషుమమపూజార్థం త్వయాకృతమిదంతథా । అద్యమేమకుటారూఢంత్వత్పదాబ్జయుగంహరె । అని, హరివంశము ‹‹కఇతి బ్రహ్మణోనామ ఈశోహంసర్వదేహినాం । ఆవాంతవాంగసంభూతౌతస్మాత్కేశవనామవాన్ ›› అని, ఉపాస్యుడైనరుద్రుడు ఉపాసకుడైన కృష్ణుని ప్రార్థింప నిమిత్తమేమం టెచెప్పెదము.

ఈశానసంహితయందు॥ శ్లో॥ ఏవ విష్ణుశ్చ వివిధైర్మానవైశ్చాపి మా
నద । పూజాంలప్స్యసి వైత్వంచమత్ప్రసాదాన్నసంశయః। దేవా
నామసురాణాంచ యక్షరాక్షసపక్షిణాం । అనిన్ని, కూర్మపు
రాణము॥ అర్చనీయోన్యానమస్కార్యోమత్ప్రీతిజననాయహి । అని
న్ని వరమిచ్చినాడు గనుక స్వప్రతిష్ఠిత సర్వపూజ్యత్వోత్కర్షార్
థమై కృష్ణుని గౌరవము చేసినాడు నచ్చినభక్తుడు గనుక నభేద
ప్రకటనార్థమై యుపచరించుట. ఆలాగుననే అనేకప్రస్తావము
లయందున భేదముగా గౌరవము సేయుటగలదు. విష్ణువునుగూర్చి।
శ్లో॥ నావయోర్విద్యతే భేదో మచ్ఛక్తిస్త్వంనసంశయః । త్వన్మ
యంమన్మయం సర్వమవ్యక్తపురుషాత్మకం । అని, వ్యాసగీతలం
దు ॥ మమైషాపరమామూర్తిర్నారాయణసమాహ్వయా। సర్వ
భూతాత్మభూతస్థా శాంతా చాక్షరసంజ్ఞితా । యేత్వన్యథాతుప
శ్యంతి తెసంసారెపతంతిచ । యెభక్తిమాన్యాశ్చహరౌజాయంతె
చపునఃపునః । యెత్వాంమంవిష్ణుమవ్యక్తంమాంచ దేవమహేశ్వరం।
ఏకీభావేనపశ్యంతి నతెషాంపునరుద్భవః । తస్మాదనాదినిధనంవి
ష్ణుంమామేవభావయేత్ । యోన్యథాసంప్రపశ్యంతిమామేకం దె
వతాంతరం । తెయాంతినరకాన్ ఘోరాన్ నాహంతెషువ్యవ
స్థితః । అని, ఇత్యాద్యౌపచారిక ప్రసంగములుగలవు గనుకను
పాస్యోపాసకులున్ను సోహంభావ నిరంతర ధ్యానయోగముల
వల్లనుండి చేసిన అభేదప్రకటనోప జీవకమైన ఉపచారములుగా
దెలిసికొనేది. యీలాగుననే హరివంశమందుననున్ను వరదాన
కాలమందే అభేదముగా నుపచరించినాడు. ॥శ్లో॥ త్వత్తస్సమభవద్వి
శ్వంత్వయిసర్వంప్రలియ్యతె । అహంత్వంసర్వగోదేవత్వమేవా
హంజనార్దన । అనిగనుక నత్యుత్కటభక్తిచేత శివదీక్షితుడై

తనభక్తుడైనందువలనను భక్తపరవశానందము వెల్లి విరియగానా పలేక. నీపాదములు నాశిరమెక్కెనని, లోకమందు శైశవచేష్ట లచేత ముద్దుమిక్కుటమై నప్పుడెంతవారైనా అన్నట్టుంవలెనే, యీలాగంటి భక్తవాత్సల్య లక్షణములుపరమకారుణికోత్తము డైన పరమేశ్వరునివలన తరుచుగాగలవు. అర్జునునిచేత వింటి పెట్లబడితా నతనిశత్రుక్షయము చేసుటయును, బాణాసురునివాకి టకావలి యుండుటయును ఇత్యాదులు ప్రసిద్ధములై యున్నవి గను కను, హరివంశమందలి రుద్రవాక్యములున్ను. నీనామములు ప రమాత్ముడనైన నాకువాచకముగానె అంగీకరించెదమని తానుప్ర ధానముగానున్ను శ్రీకృష్ణుని నప్రధానముగానున్ను దెలిపెగను కను భక్తప్రకటన ప్రకరణములుగా దెలిసికొనేది. అయితేనీ లాగున నెంతభక్తునినైనా నీపాదయుగ్మము నామకుటమెక్కేన నికొనియాడేది గలదా ? అంటే, నిటువంటివాదములు సర్వత్రసు లభములు ॥ "సఆత్మనోవపాముదఃఖిదత్" అనె, శ్రుత్యర్థార్థ వాదములువలెనే ఆయాప్రసంగములందుగలవు. ఇదిగాకతనున మ్మికొలిచినభక్తుని వెంబడినితానుతిరుగుట యేమినిమిత్తమంటే, నతని పాదధూళిచేత తాను పవిత్రుడనయ్యేనని వెంబడింతునని శ్రీమన్మహాదేవుని ప్రతిజ్ఞావచనమొకటిగలదు, సూతసంహితయం దలి జ్ఞానయోగఖండమందు॥ శ్లో॥ నిరపేక్షంమునింశాంతంనిర్వై రంసమదర్శినం । అను వ్రజామ్యహంనిత్యం పూయయేత్వంఘ్రి రేణుభిః । అని, యీలాగుననే ఏకాదశస్కంధమందు శ్రీకృష్ణ వాక్యమున్నుకలదు చూచికొనేది, అదెక్కడిమాటంటిరా ? మరిన్ని తృతీయస్కంధమందలిపదియారో అధ్యాయము,॥ శ్లో॥ తద్వఃప్రసా దంయామ్యద్య బ్రహ్మదైవపరంపరహి మే । [illegible] ప్రారంభించి, య

ష్ఠేవయా చరణపద్మపవిత్రరేణుంసద్యఃక్షతాఖిలమలం ప్రతిలబ్ధశీలం।
న శ్రీర్విరక్త మపిమాంవిజహాతియస్యాః ప్రేక్షాలవార్థ మితరేని
యమాభజంతే। అని, సనకాదులగూర్చి వైకుంఠమందు నాదివిష్ణువు
చేసిన స్తుతిన్ని, స్వాభావికమెలవును, వారిగడవ నికృష్టుడున్న
గును, ఇదిగాక నిక నొకశివనికృష్టాంతరము సంపాదించినారే
మనిన, యీలాగు నీచరణములు నాశిరమెక్కెనని వాఙ్మాత్రమే
నా ప్రత్యక్షమేమైనాకలదాఅని తామేశంకించికొనిసైంధవవధా
ర్థమర్జునుడు ప్రతిజ్ఞచేసినతర్వాత శ్రీకృష్ణునిపాదములుపూజిం
చితె ఆపూజగంగాధరుడైన రుద్రుని శిరముననుండగా నర్జును
డుచూచి ఆశ్చర్యపడి శివునికి ధ్యేయమైన బ్రహ్మమని తెలసిశ్రీకృ
ష్ణునికె ప్రపన్నుడాయెనని సంతోషించికొని అక్కడి ప్రమాణ
మని యొకశ్లోకము వ్రాసికొన్నారు॥ శ్లో॥ పార్థోపనీతంమధుసూ
దనస్యపాదారవిందార్పితచిత్రపుష్పం । దదర్శగంగాధరమౌ
లిమధ్యేబభూవవీరఃకృతనిశ్చితాత్మా । అని, యీశ్లోకమాద్రో
ణపర్వమందు నాప్రకరణమందులేదు గనుక కల్పితముగా తెలియ
బడెను, ఇందుకక్కడి పూర్వోత్తర ప్రసంగములున్న వచనము
లున్న దెలిపేము, అర్జునుడెప్పుడున్న నిత్యశివపూజాపరుడు,
అభిమన్యువధదినమందు శోకవ్యాకులత్వముచేత నెప్పుడున్న చే
సె శివపూజసేయ మరచియుండగా మహానిశియందు శ్రీకృష్ణుడ
ర్జునునిజూచి నీవు నిత్యమున్న చేసే త్ర్యంబకపూజ యింతకమునుపు
సేయవైతని తెలపించితే నాకృష్ణునంటె శివపూజాక్రియమంతా స
మర్పించె నాపూజయ్యేవేశివునందుజూచెనని యున్నదిగాని కృష్ణ
నిగూర్చె పూజించెననికాని కృష్ణపాదమందని కానిశివుని శిరమం

దని కాని యీలాగంటి కల్పిత ప్రసంగములులేవు, ద్రోణపర్వ మందలి డెబ్బదియారో అధ్యాయమందు॥ శ్లో॥ తతోనిత్యంమహాత్మా నమపశ్యద్వానరధ్వజః । సహస్రమివసూర్యాణాం దీప్యమానం స్వతేజసం । ఇత్యాది, వాసుదేవస్తుతంధృష్ట్వాజగానుశిరసాక్షి తిం । పార్థేనసహధర్మాత్మాగృణన్బ్రహ్మసనాతనం। ఇత్యాది, తతఃపార్థఃప్రసన్నాత్మాప్రాంజలిర్వృషభధ్వజం । దదర్శోత్ఫు ల్లనయనఃసమస్తంతపసాంనిధిం ।। పంచోపహారంశనక్తైర్నైశంవె త్తికమాత్మనః । దదర్శత్ర్యంబకాభ్యాశే వాసుదేవనివేదితం। అని, అదిగనుక వారుదాహరించిన, పార్థోపనీతం। అనే, శ్లో కమెక్కడిదో తెలియదు, యిందుచేత వారిపాలింటికాకల్పితశ్లో కముశోకపాత్రియమాయె గనుక నిందుచేతనే వారుదాహరించెవ చనములున్ను వారిపాడింత్యము న్నీలాగే కల్పితబలమని తెలియ బడెను. అయితే నైతైనాగాని కృష్ణునందుజేసినపూజ శివునందు గనుపించెగదా కృష్ణుడె అధికుడగునంటే నాలాగుకానేరదు, యే లాగంటే, అర్జునుడె ఇంద్రకీలాద్రియందు స్థండిలమందుశివపూ జచేసితే నాపూజ కిరాతరూపుడైన పరమేశ్వరుని శిరమందుకని పించెనని అరణ్యపర్వమందు ముప్పదియేడో అధ్యాయమందు కిరా తార్జునియ్య ప్రస్తావమందు॥ శ్లో॥ శరణ్యంశరణంగత్వా భగవం తంపినాకినం । మృణ్మయంస్థండిలంకృత్వామాల్యేనాపూజయద్భ వం । ఇత్యాది, తచ్చమాల్యంతథాపార్థఃకిరాతసిరసిస్థితం।అప శ్యత్పాండవశ్రేష్ఠోహర్షేణప్రకృతింగతః। పపాతపాదయోస్తస్య తతఃప్రీతోభవద్భవః । అని, ఉన్నదిగనుక నీమృణ్మయస్థండిలము న్నుశివునికి ధ్యేయమైన [illegible]

* గంగోత్పత్తి. *

ఇంతమాత్రమే కాదు శివుడుశిరమున విష్ణుపాదోదకముధరించికొనియుంట సకలప్రసిద్ధమైయున్నదనిన్ని అందుకనేకపురాణములందు బ్రహ్మఋషివాక్యములుగల వదిగాకనాధరించికొన్న శివునివాక్యములే తెలిపెదమనిన్ని వచనములు। పద్మపురాణమందు పార్వతినిగూర్చి॥శ్లో॥సర్వేశ్వరోహరిర్విష్ణుర్ద్వితీయ్యంపరముత్తమం।ఊర్ధ్వంప్రసారయామాస బ్రహ్మలోకాంతమచ్యుతః। అనివర్ణించి। తాందృష్ట్వామేరుమధ్యాత్తు ప్రవహంతీంశుభాననే। ఆత్మనఃపావనార్థాయ సిరసాతామధారయన్। అని।యిటువలెనే।విష్ణుపదీగంగా । అన్నందుకు శ్రీనరసింహోత్తర తాపినీ ఇత్యాదులందునున్నవి చూచికొనేదనిన్ని భాగవతమందు—యచ్ఛౌచనిస్సృతసరిత్ప్రవరోదకేన తీర్థేనమూర్ధ్ని విధృతేనశివః శివాభూత్ । ఇత్యాదులుగలవని ఉదాహరించినారు । యిందుకు।సమాధానముచేసెదము । ఇటువంటివాక్యములెన్నిగలిగినా స్తుతిప్రకరణస్థములుగనుకనుపురాణాంతరవిరోధముగలిగియున్నవి గనకను గుణవాదములుగాని యథార్థకథనములుగావు। అథవాగంగ మొదటికి విష్ణువలనబుట్టులేదబ్బర । అయినా। విష్ణుపదోద్భవమైఅవుగాక శివుడదిధరించుగాకనీచతలేదు। యెటువలెనంటె యోనివలనబుట్టిన అవతారములకుసగా నీచత్వము లేదు బ్రహ్మపాదాంగుష్ఠాదులబుట్టిన దక్షాదులవలెనే విష్ణుపాదమునబుట్టిన మాత్రమున నేమినీచత్వము । అటువంటిగంగనుధరించిన శివునికి నాధిక్యహానిలేదు స్వభక్తానుగ్రహహేతువుగనక।అదెకడమాటంటె॥శ్లో॥అగ్నిర్ముఖంతేఖిలదేవతాత్మా క్షితిర్విదు ర్దేవత

వాంఘ్రిపంకజం । అని,అష్టమస్కంధ సప్తమోధ్యాయమందు। భూమిశివునిపాదమనివర్ణించెను । అటువంటిభూమినెత్తిబెట్టి కొని మోచికొనియున్న విష్ణువుకున్నటువలెనే నైచ్యప్రాప్తమగును। అయితెనిదిలోకరక్షణార్థముగదా । అంటెశివుడున్నుభగీరథతపః ప్రీతుడైఅతనిమీది అనుగ్రహముచేత ధరించినాడుగానీ పాదోదకబుద్ధినిగాదు । అందుకుప్రమాణము।రామాయణబాలకాండము। దేవదేవేగతేతస్మిన్ సాంగుష్ఠాగ్రనిపీడితాం। కృత్వావసువతీంరామ సంవత్సరముపాసత । అథసంవత్సరేపూర్ణే సర్వలోకనమస్కృతః। ఉమాపతిఃపశుపతీ రాజానమిదమబ్రవీత్। ప్రీతోస్మ్యహం నరశ్రేష్ఠకరిష్యామితవప్రియం । సిరసాధారయిష్యామిశైలరాజసుతామహం। అనిన్ని,భాగవతనవమస్కంధనవమాధ్యాయము। తథేతిరాజ్ఞాభిహితంసర్వలోకహితఃశివః। తథారావయుతాంగంగాం । అనిన్ని, అదిగనుక ననంతకల్యాణగుణాకరుడున్ను పరమదయామూర్తిన్ని భక్తవత్సలుడున్నైన భగవంతుడు భక్తానుగ్రహార్థమై ధరించె గనుక ఆధిక్యహానిలేదు. యీ గంగాధారణకర్మమే సకలదేవతాధిక్య సూచకమైయున్నది. ఇతరదేవతలుధరింప శక్తులుగారనె గనుక అటువలెనే, రామాయణమందు ॥ గంగాయాఃపతనంరాజన్ పృథివీనసహిష్యతె। తాంవైధారయితుంవీరనాన్యం పశ్యామిశూలినః । రక్షసర్వానిమాన్ లోకానలోకాన్ కర్తుమహసి । దేవానాంచవచఃశ్రుత్వాసర్వలోకమహేశ్వరః।సఓమిత్యబ్రవీత్సర్వాన్ పునశ్చేదమువాచహ । అని,నవమస్కంధము, గంగావాక్యము॥ కశ్చధారయితా [illegible] ... [illegible]త్యమహేత్తలే । భగీరథః ॥ ధారయి

ప్యతి తెవెగంరుద్రస్త్వాత్మశరీరిణాం। యస్మింతతమిదం ప్రోతంవిశ్వంశాటీవతంతుషు । అనిన్ని, ఇదిగాక గంగ కతిశయపావనత్వమున్ను శివదేహ సంపర్కముచేతనే సభవించినది గాని, స్వతఃసిద్ధముగాని విష్ణుసాంగత్యముచేతగాని కాదు, అటువలెనె, బాలకాండము॥ తెతత్రిఋషిగంధర్వావసుధాతలవాసినః భవాంగపతితంతోయం పవిత్రమితిపస్పృశుః । అని, యీలాగే విష్ణుపురాణం ॥ శంభోర్జటాకలాపాత్సా వినిష్క్రాంతాస్థిశర్కరాన్ప్లావయిత్వాదివంనిన్యేయాపాపాన్ సగరాత్మజాన్ । అని, యీలాగున గంగాధారణము భగీరథాను గ్రహార్థమగుటనందునను శివునికాధిక్యసూచకమగుటాయెను శివుడుధరించుటవలనగంగకు పవిత్రతగలుగుటాయెను విష్ణుపురాణభాగవతరామాయణ భారతాది పురాణేతిహాసాదులందు ఘంటాఘోషముగా విస్తరించి వర్ణించియున్నది. గనుకనే తద్విరుద్ధమైన పాదోదక బుద్ధిచేత ధరించినాడన్న ప్రసక్తి. విరోధేగుణ వాదస్యాత్, అన్నారు గనుక గుణవాదముగా దెలిసికొనేది. అయితె నెటువలెనైనానేమి ప్రథమము విష్ణుపాదమునబుట్టిన గంగనే తర్వాత శివుడు ధరించెగదా అది పాదోదకము ధరించుటగాదా అంటె, ఆగంగ, విష్ణు పాదోద్భవ అనే సంవాదము యుక్తియుక్తమున్ను ప్రమాణసిద్ధమున్నుగాదు, యెటువలెనంటె, విష్ణుపాదోదకమని వర్ణించె గుణవాద వాక్యములందున్ను, వామనునిఅంగుష్ఠనఖముదాకి ఊర్ధ్వాండ కటాహము భిన్నమైతే నందువలన బహిరావరణోదకమువచ్చి లోనప్రవహించి గంగ అనిపించికొనెననిన్ని. బ్రహ్మ తనకమండలూదకముచేత వామనుని పాదప్ర

క్షాళనముచేసితే నాసలిల మభివృద్ధినొంది గంగ ఆయెననిన్ని కే
వలము వామనుని పాదమందే జన్మించెననిన్ని, యీలాగు బహు
విధములుగా వర్ణించె గనుక ఆపురాణ ప్రసంగములు గుణవా
దమందువినాగా ప్రమాణములుగావు, వామనావతారమందె గం
గజన్మించెననుట యుక్తియుక్తము గాదాయెను. అటకు మునుపె
మత్స్య కూర్మవరాహ నారసింహా వతారములందున్ను అవతలిమ
న్వంతరములందున్ను గంగ లేకపోయినదవును, ఆలాగే అవునన
గూడదు, ఆకాలములందు గంగాది వర్ణనము బహుపురాణప్రసి
ద్ధము గనుక అయితే గంగకు స్వాభావికమైన ప్రథమజన్మ మెటు
వంటిదంటె. బాలకాండము, రామవాక్యం ॥ దుహితుః శైలరా
జస్య జ్యేష్ఠాయావక్తుమర్హసి త్రివిథాహేతునాకెన ప్లావయె
ల్లోకపావనీ। కంథంగంగాత్రిపథగావిశ్రుతాసరిదుత్తమా। త్రిషు
లోకేషు ధర్మార్థకర్మభిః కైః సమన్వితా । తథాబ్రువతికాకు
త్స్నే। అని, ప్రశ్నవాక్యము, ఉత్తరము బ్రహ్మవాక్యము॥ ఇయం
హైమవతీగంగాజ్యేష్ఠాహిమవతస్సుతా। అని, అందుననే వైనతే
యవాక్యము ॥ గంగాహిమవతో జ్యేష్ఠా దుహితాపురుషర్షభ।
తస్యాంధురుమహాబాహో పితౄణాంసలిలక్రియాం। అనిన్ని
వామనపురాణము ॥ ఇత్యేవంబ్రహ్మణాశప్తా హిమవద్దుహితా
మునె। ఆపామయీబ్రహ్మలోకం ప్లావయామాసయోగినీ। అని,
యీలాగుననే పురాణములందు గంగ హిమవంతుని పెద్దకూతు
రనిన్ని. బ్రహ్మశాపముచేత నుదకరూపమై బ్రహ్మలోకాద్యూ
ర్ధ్వలోకముల ముంచుకొనిపారెననిన్ని వి స్తరించియున్నది గనుక
సామాన్య విధిర్విశేష విధిర్బలవాన్ అనె న్యాయముచేతనుహి

మవద్దుహితయగుట సిద్ధము. అయితే నికనొకశంక ॥ తతఃప్రవ హతిబ్రహ్మన్ సర్వపాపహరాసరిత్ । గంగాదేవాంగనాంగా నామనులేపనపింజరా । విష్ణుపాదవినిష్క్రాంతాప్లావయిత్వేం దుమండలం । సమంతాద్బ్రహ్మణః పుర్యాంగంగాపతతివైదివః। వామపాదాంబుజాంగుష్ఠ నఖస్రోతొవినిర్గతా విష్ణోర్బిభర్తియాం భక్త్యాశిరసాహర్నిశంశివః । అనే, పురాణకథనానబట్టి విష్ణు పాదమునబుట్టెనని ప్రమాణ సిద్ధమైయున్నది గనుక నిందుకు విరోధముగాకుండా మును విష్ణుపదమందుబుట్టిన గంగనే పిదప భగీరథునికొరకు యిచ్చేటప్పుడు హిమవత్పర్వతమందు ప్రవ హించిన మాత్రమున, జహ్నుకన్య అన్నట్టువలెనే, హిమవంతుని బిడ్డనుటయునున్నగౌణమగుట, జహ్నునివలెనె హిమవంతుడున్ను మార్గవశమున ప్రాప్తమగుటనంటే నిదిన్నియుక్తిగాదు. యెటువ లెనంటే, ప్రథమముహిమవంతునివలన నతనిభార్యయైన మేనకయం దుబుట్టెననిమాతృపితృవర్ణనమున్ను గర్భజననమున్ను చెప్పినదిగ నుకజహ్నుకన్యాత్వమువలెనేగౌణమనగూడదు.అదిగాక హిమవం తునికిబుట్టినతర్వాత మరినదీత్వము ప్రాప్తమైతే దేవతలుతమ లోకాన ప్రవహింపవరించినతర్వాత భగీరథునినిమిత్తమై భూలో కమునకు వచ్చెనన్నియథాక్రమముగా వర్ణించినారుగనక భగీ రథానుగ్రహార్థమై భూలోకావతరణము గడవమున్నేహిమవం తునికిజన్మించెనని యున్నదిగనక మార్గవశప్రాప్తమనగూడదు। అలాగె।బాలకాండముహితా శైలరాజస్యేత్యాది।తథాబ్రువతి కాకుత్స్థేకృత్యంతం చోదితారామవాక్యే । విశ్వామిత్రోమహాము నిః।వృద్ధింజన్మచగంగాయా వక్తుమేవోపచక్రమే । శైలేంద్రో

హిమవన్నామ ధాతూనామాకరోమహాన్। తస్యకన్యాద్వయం రామ రూపేణప్రతిమంభువి । యామేరుదుహితామేనా తయో ర్మాతాసుమధ్యమా । నామ్నామనోరమానామ పత్నీహిమవతఃప్రియా । అథజ్యేష్ఠాంసురాస్సర్వే దేవతార్థచికీర్షయా। శైలేంద్రవరయామాసు గంగాంత్రిపథగానదీం । దదాధర్మేణ తనయాం హిమవాన్ లోకపావనీం । గంగామాదాయతేగచ్ఛన్ కృతార్థేనాంతరాత్మనా । ఖంగత్వాప్రమంరామ గతింగతిమతాంవర । సురలోకంసమారూఢా విపాపాజలవాహినీ।అని। యీలాగున ప్రశ్నోత్తరరూపకమైన జన్మకర్మప్రసంగమందు విష్ణుపాదోద్భవత్వ ప్రసంగవాసనామాత్రమున్నులేదు । యీరామాయణకధనవిరుద్ధములైన పద్మపురాణాదివర్ణిత విష్ణుపదోత్పన్నత్వమె గౌణముగాజూచికొనేది । రామాయణమున్నెటువలెనైనా నేమిభాగవత పద్మపురాణోత్తరాదులువలెనే నారాయణప్రభావ ప్రశంసాపరమవును । అయినాగానీ। నతేవాగనృతేకావ్యేకా చిదత్రభవిష్యతి।అని।వాల్మీకికి బ్రహ్మదేవునివరముగలదుగనక నబద్ధమురాకుండా అర్థవాదపరమైన విష్ణుపదోత్పన్నత్వకధనమె తెలిపెను । అదిగనకసజాతీయ్యవిరోధ పరిహారముదుష్కరము రెండుపక్షములవచనములున్నా వైష్ణవపురాణేతిహాససంబంధములేకనకనయితె నీలాగునవిష్ణుపదోద్భవ గానిది న్ని అవుననిఉత్కర్షిం చేటందుకైనా నేమిసంబంధమంటేకలదు వామనావతారసమయోర్ధ్వ ప్రసారితవిష్ణుపాదాంగుష్ఠనఖవినిర్భిన్న బ్రహ్మాండోర్ధ్వకటాహారంధ్రిద్వారాలోపలికిప్రవహించిన కుటిలాఖ్యబాహ్యజల ప్రవాహమువచ్చి గగనగంగయందు

గలిసెగనక నదిగారణమైన పాదాంగుష్ఠ ప్రభవత్వము గంగయం
దారోపించి విష్ణుపాదోదకమనిన్ని యేదైనానొకనిమిత్తమున రు
ద్రుడుధరించుటగలదు గనకభక్తిచేతనే శివుడుధరించినాడనిన్ని
ఆయాస్తుతి ప్రకరణములందులవర్ణించినారాలాగె । వామనపు
రాణము । విష్ణ్వంఘ్రినాప్రసరతాకటాహే భేదితేంబరాత్ । కు
టిలాతస్య పాదాగ్రాత్సాంరుటిలాతతః । అనిఅయితేనింతమా
త్రమున రథ్యాజలయోగముచేత గోదావర్యాదినదులు రథ్యా
జలములన్నట్టుంబలెనె విష్ణుపాదనఖమువలన వచ్చినబహిరావర
ణజలయోగముచేత గంగ విష్ణుపాదోదకముగానేరదు। ఇదిగాక
బ్రహ్మాండకటాహ సమీపమునసాచిన పాదమువలనబుట్టి। గగన
అనుపించికొన్న గంగనుతిరగా హిమవంతునినడిగి దేవతలు తమ
లోకమునకు దివుచుకొనిపోయిరనిన రామాయణకథనము వ్యర్థ
మైపోవును, అయితె గంగావిష్ణుః దీజహ్నుతనయాసురనిమ్నగా
అని, నిఘంటుప్రసిద్ధమైన యోగరూఢులచేత విష్ణుపదీ అని, ఉ
న్నది అందుచేత విష్ణుపదోత్పత్తి తెలుపుడవుచున్నదిగదా అంతె
విష్ణుపదశబ్దముచేత ధ్రువలోకముగడవమీదైన లోకమువివక్షింప
బడుచున్నది. ఆలాగె. విష్ణుపురాణమందు, గంగావతరణప్రకరణ
మందు, పూర్వవాక్యం। యావన్మాత్రప్రదేశేతు మైత్రేయావస్థితో
ధ్రువః। క్షయమాయాంతితావత్తుభూమావాభూతసంప్లవాత్ । ఊ
ర్ధ్వోత్తరమృషిభ్యస్తుధ్రువోయత్రవ్యవస్థితః। ఏతద్విష్ణుపదందివ్యం
తృతీయంవ్యోమ్నిభాస్వరం। అపుణ్యపుణ్యోపరమె క్షీణాశేషార్తి
హేతవః। యత్రగత్వానశోచంతి తద్విష్ణోఃపరమంపదం। అని. యీ
ప్రకరణముభూరాదిలోకవర్ణనపరమగుటను ధ్రువునికంటెనుపరి

లోకమువర్ణించి ఆలోకమందే విష్ణుపదమని ప్రతిష్ఠించి, అస్మిన్ ప్రతిష్ఠితో భాస్వాన్ మేఢీభూతస్స్వయం ధ్రువః । ఇత్యాదివచనములచేత నావిష్ణుపదాఖ్యలోకమే జ్యోతిశ్చక్ర మేఘమండలానకు ఆధారముగావర్ణించి, ఏవమేతత్పదంవిష్ణో స్తృతీయమమలాత్మకం । ఇత్యాదివచనములచేత విష్ణుపదస్వరూపము ప్రతిపాదించి, తతః ప్రవహతిబ్రహ్మన్ । అని, ఆవిష్ణుపదమనే లోకానసుంచి గంగానిర్గమనవర్ణనము చెప్పబడెగనుక విష్ణుపదము శరీరావయవపరముగాదు, మరేమంటే, వియద్విష్ణుపదంవాతు అనే ఆకాశపరము, విష్ణోఃపదంవిష్ణుపదం । అనే యోగముకంటే రూఢిబలవంతముగనుక, రూఢిర్యోగమపహరతి । అన్నారు, రూఢి బలవంతమైనందుకు, రథకారోగ్నినాదధీత । అనే వ్యాఖ్యానమందు నిర్ణయింపబడ్డది చూచికొనేది- యీలాగైతే, వామపాదాంబుజాంగుష్ఠనఖస్రోతో వినిర్గతాం । అని, యున్నదిగనుక నచేతనమైనఆకాశమునకు వామపాదాంగుష్ఠనఖాదివర్ణనము యుక్తముగాదుగదాఅంటే, ప్రకరణవశాన హిమవదుత్పత్తి ప్రతిపాదకవచనవిరోధపరిహారార్థమై విష్ణుపదవాచ్యాకాశమునకయ్యేవేమనోహరపాదాంబుజత్వమున్ను అందువలన గంగవెడలెననిన్ని ఉత్ప్రేక్షచేతస్తుతించుటగాదెలిసికొనేది, యీలాగున నచేతనముల నవయవనిరూపణోత్ప్రేక్షగలుగవు, ప్రాణావుపరమాహనూఅధిషవణేజిహ్వాచర్మగ్రావాణోదంతా ముఖమాహవనియో నాసికోత్తరవేదీ । అనేచోటను ప్రమాణాంతరవిరోధముచేత గుణవాదము చెప్పబడెను, ఇదిగాక గంగాజననమున్ను తద్ధారణమున్ను అనాదిన్ని నిరుపాధికమున్నని వాయుపురాణమందు చెప్పియున్నది చూచికొనేది. ఈరుద్రుడు కాలకూటము మ్రింగి లోకములను రక్షించె

శ్రీకాలకూటభక్షణము. శ్రీ

ననుటకు తనశక్తినిగాదు, గారుడమంత్రోచ్చారణధ్యానసామర్థ్య మునను న్ని విష్ణ్వనుగ్రహముననున్ను ధరించినాడు, అదియంతయు విష్ణువే భక్షింపగా వ్రేళ్లసందునజిక్కిన శేషము భక్షించినాడు గాని సర్వమున్ను గొనుటలేదు, యిందుకు ప్రమాణము, పాద్మోత్తరఖండము॥ శ్లో॥ తంధృష్ట్వాఘోరసంకాశంపాత్రిసుభూతం మహావిషం। ధ్యాత్వానారాయణందేవం హృదయేగరుడధ్వజం। నామత్రియమహామంత్రం జపన్భక్త్యాసమన్వితం। తద్విషంసుమహాఘోరం మాంధంసర్వభయంకరం। అనిన్ని, నామత్రియప్రభావాచ్చ. విష్ణోస్సర్వజగత్పతేః। విషంతదభవజ్జీర్ణం మంత్రిమానుష్టుభంశుభం। ఓంనస్సంపుటీకృత్య జపన్విషధరోహరః। గారుపురాణం, పార్వతినిగూర్చి రుద్రుడు॥ శ్లో॥ అపికాశ్యమిదందేవీగుహ్యాద్గుహ్యతరంపరం। పురామహోబ్ధిమథనె పతంగేంద్రం విషాపహం। ఆరాధ్యగరళంఘోర మాభుజ్యమమృతంయథా అనిన్ని। ఇదిగాకకాలకూట భక్షణకాలమందు। రుద్రుడునారాయణధ్యానముచేసితె కృతయుగకర్తయైన శ్వేతవిష్ణువు ప్రసన్నుడైతె ఓస్వామీ విషముహరించెదనని దేవతలకభయమిచ్చినానుఇప్పుడుయీవిషముహరింపలేకున్నా నంటెనా శ్వేత విష్ణువుఆవిషమంతయు తానేభక్షించితనవ్రేళ్లసందునజిక్కిన శేషమురుద్రునిచేత మ్రింగించేను, చాలామ్రింగిన విష్ణువుకుశరీరమెల్లా నల్లనాయెను।కొంచెముమ్రింగిన రుద్రునికికంఠముమాత్రమె నలుపాయెను । ఇదిగాక నావిషమున్ను కాలాంతరమున కంఠమునసనుండి తలకెక్కకుండా నమృతమయుడైన చంద్రునిశిరమందునుంచి లోపలికిదిగ

ఖండా గరుడధ్వజధ్యానమున్ను గల్పించిరి । విష్ణువు మ్రింగగా మిగిలినవిషము పుచ్చుకొన్నందుకు ప్రమాణమని । ఋగ్వేదమందే ద్వో అర్థమందు । కేశివిషస్యపాత్రేణ యద్రుద్రేణాపిబత్సహ। అనిఉదాహరించికొన్నారు ఇది కేవలమున్ను పదవాక్యప్రమాణపారీణత్వములేక తమకుతోచినరీతిని వ్యాఖ్యానముచేసికొన్నారు। అదెటువలెనంటె నీశ్రుతివాక్యవ్యాఖ్యానమునకుపబృంహణవచనముదాహరించుటలేదు । గనకనుబహుతరశ్రుత్యుపబృంహకపురాణేతిహాసవిరుద్ధముగనకను । లోకప్రసిద్ధివిపర్యాసముగనకను।ఆవిరుద్ధధర్మ మెటువలెనంటె తెలిపెదము। శ్రీమద్భాగవతాష్టమస్కంధ సప్తమాధ్యాయము॥శ్లో॥నిర్మథ్యమానాదుదధేరభూద్విషంమహోల్బణం హాలహలాంహ్వమగ్రతః।సంక్రాతిమీనోన్నకరాహికచ్ఛపాస్తిమిద్వపగ్రాహతిమింగిలాకులాత్ । తదుగ్రవేగందిశిదిశ్యుపర్యధోవిసర్పదుత్సర్పదసహ్యవీర్యం। భీతాఃప్రజాదుద్రువురంగసేశ్వరా అరక్ష్యమాణాఃశరణం సదాశివం। ఇత్యాది।ప్రజాపతయః । నతెగిరిత్రాఖిలలోకపాల విరించివైరించసురేంద్రగమ్యం। జ్యోతిఃపరంయత్ర రజస్తమశ్చసత్వంనయద్బ్రహ్మనిరస్తభేదం। ఇత్యాది।ఏతత్పరంప్రపశ్యామోన పరంతెమహేశ్వర।మృడనాయహిలోకానాం వ్యక్తిస్తేవ్యక్తకర్మణః । అని। యింతపర్యంతము ప్రజాపతులుచేసిన స్తోత్రమందలి ఉత్కర్షమనుసంధించికొనేది । తదనంతరమందుగౌరీ శివసంవాదముచూచికొనేది । యేసమామంత్ర్యభగవాన్ భవానీంవిశ్వభావనః। తద్విషంగగ్ధుమారేభె ప్రభావజ్ఞోన్వమోదత । తతఃకరతలీకృత్యవ్యాపిహాలాహలంవిషం । అభక్షయన్మహాదేవః కృపయాభూతభావ

మేశ్వరుఁడు తనసామర్థ్యముచేతనే సేయుటసిద్ధము । యీపు
రాణేతిహాసములజెప్పని మహిమముకల్పించి ప్రశంసించినగారు
డపద్మపురాణవాక్యములు గారుడములుగారుడములుగా డెలిసేది,
స్తుతిప్రకరణస్థములుగనక నౌపచారికత్వముచేతనర్థవాదలు।ఇక
విష్ణువంతామ్రింగగానించుకంతమిగిలితెహ్రుదుడు ద్రావెననుమాట
యున్న కేవలయుక్తియుక్తముగాదు।తస్యాఃష్ణురహంవాపి।అనే।
బ్రహ్మవాక్యమువిష్ణువుచేతనున్న గాదనియుండెగనకను। విషాగ్ని
చేత నభిభూతుఁడాయెననేగనకను।ఆవిషము తేరిచూడనున్నసామ
ర్థ్యముతేనివేళ్ళమ్రింగనేలాగుసమకొనును। అదిగనకవిషమంతాశి
వుడేహరించినాడుగానిమరొకటిగాదు,ఆలాగే। రామాయణోత్త
రకాండము,,హాలాహలంవిషంసర్వంసజగ్రాహామృతోపమం''అని
విశేషాకారానసర్వమని ప్రయోగించెగనుక నందులోకొంతశివు
డుకొంతవిష్ణువున్నని వ్యాఖ్యానము సేయగూడదు, కాఁడున్నట్టాయె
నారామాయణమునకెఅప్రామాణ్యమువచ్చును, అదితమకిష్టాపత్తి
న్నిగాదు.ఇక, కెశివిషస్యపాత్రేణరుద్రేణాపిబత్సహ। అనె, బుఖ్య
నకున్నరామాయణ వాక్యానుకూలముగానె వ్యాఖ్యానము చూ
డదగినదాయెను, మరొక ప్రకారముగా నుపబృంహణ వచనము
లేదు గనుకను, ,, ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదంసముపబృంహ
యేత్।'' అని, వేదోపబృంహణాంగమైన యితిహాసలక్షణము
గలది గనుకను, యీ రామాయణము విశేషించిన్ని వేదార్థో
పబృంహణార్థమై వచింపబడ్డది. ఆలాగే, ,,తౌతుమెధావినౌదృ
ష్ట్వావెదెషుపరినిష్ఠితౌ । వేదోపబృంహణార్థాయ తావగ్రాహ
యతః ప్రభుః । అనె, గనుకను వేదవిరుద్ధత్వము రామాయ

ణమ్మునకుగూడదు, అదిగనుక నే నరసింహోత్తర పురాణమందు॥
శ్లో॥ మథితాద్వారిధేర్జాతంకాలకూటమహావిషం। మృత్యుంజయత్వయాసర్వంగిళితంసురసన్నిధౌ।అని, యీలాగు సర్వమున్ను హరించెననే వచనములు తరుచుగలవు విస్తరభయమున వ్రాయతైతిమి. విష్ణువంతా మ్రింగగా వ్రేళ్లసందున జిక్కినవిషము శివుడు మ్రింగనేమి నిమిత్తము,అతనికడుపు పట్టకుండగానా? లేక, మధురవస్తువు గనుక నా?జరామరణాదులుడిపేర సాయనము గనుక జిహ్వ చాపల్యముననా? అమృతమైతే వ్రేళ్లసందునాజిక్కకుండా నాకిపోవుచున్నాడు, విషముగాగా యింతమాత్రము శేషము దొరికెను యీతలిహాప్రసాదము సాపడితే నాత్మతరించుననుచు నా? మరొకవిధమేమైనా నున్నదా తెలియదు. * *

✱త్రిపురసంహారము.✱

త్రిపురవిజయమున్నీలాగేవిష్ణుశక్తినేకాని రుద్రుడుస్వసామర్థ్యాన లేదు, యెటువలెనంటే దేవతలు త్రిపురాసురవధనిమిత్తము రుద్రునిప్రార్థించితే రుద్రుడుతిరుగా వారిప్రార్థించి మీరందరున్ను నాకుపశుపతిత్వమీవలెనని అడిగికొంటే వారాతీరున నొప్పితె నాతరువాత త్రిపురముల మీదనడచి యుద్ధముచేసికొంత రాక్షస సేనజంపితే. రాక్షసులావచ్చిన మూకను సిద్ధరసకూపమందునిల్పితే వారు బ్రదుకుచూరాగా రుద్రుడు తనచేతగాక శ్రీహరిని ధ్యానముచేసితే ప్రసన్నుడై తాగోరూపమై బ్రహ్మను దూడజేసికొనిపోయి ఆసిద్ధరసమంతా గ్రోలి మరిన్ని. ఆరాక్షస స్త్రీలపతి వ్రతాత్వము భంగముచేసితేగాని జయింపలేడని అది నిమిత్తము బుద్ధావతారమై ఆపని నిర్వహించిన్ని శివుని రథథా

రముచేత భూమి గుఱ్ఱంగుచూరాగా వృషభాకారమై రథమునో
చిన్న బాణాగ్రమందు తానిలిచి ఆపురము దహించిన్న. యీలా
గు బహుతర సాహాయ్యముచేసి శ్రీహరి గెలిపించినాడుగాని రు
ద్రుడు తనశక్తిని గెలుచుటలేదని కొన్ని సామాన్యవచనములు
దాహరించికొన్నారు, అవునాలాగే యిన్నివిధములనున్ను ఉపక
రించి శ్రీహరి త్రిపుర దహనకాలమందు సహాయమగుట గలదు'
అయ్తెనా నింతమాత్రమున శివునికన్న నధికుడని చెప్పగూడదు,
శివుడు రథికుడున్ను నియామకుడున్ను గనుక. అదెక్కడిమాటం
టే నాకాలమందు రథమైనభూమిన్ని గుఱ్ఱములైన వేదములున్ను
రథచక్రములైన చంద్రార్కులున్ను సూతకృత్య వత్సకృత్యములు
నిర్వర్తించిన బ్రహ్మదేవుడున్ను, విల్లైన మేరువున్ను, నారియైన
శేషుడున్ను, పార్ష్ణి గ్రాహపార్శ్వచరులైన దేవపారిషదగ
ణములున్ను, రుద్రునికన్ననధికులెకావలయును, అదియున్నవునన
గూడదు, ప్రధానాప్రధానని యామకని యమ్యాది భేదమెరుగక
తత్తత్ప్రయోజన సాధకత్వ జ్ఞానముచేత నాధిక్యము నిర్ణయించె
దనకావచ్చితె ప్రత్యక్షసిద్ధమైన స్వామి భృత్యాది లోకవ్యవహా
రమునకున్ను విపర్యాసము వచ్చును, అయితె రథాదులైన భూ
మ్యాదులవలెగాదు రుద్రుడు తనచేతగాకననేక పలువిధములప్రా
ర్థించితెవచ్చి ఆయా ప్రయోజనములు బుద్ధాద్యవతారముల
చేతను మట్టుపరచి గెలిపించినాడు గనుక శ్రీహరి ప్రధానము
అన్నట్టాయెనా రావణవధార్థమై చేసిన పౌరుషమునకు శ్రీరా
ముడున్ను అప్రధానమేఅయిపోవును, యెలాగంటే, ఒకానొకవేళ
యుద్ధరంగమందు [illegible] పరమర్శజ్ఞానముచేత హెచ్చ

రించిన విభీషణుడున్ను, నాగపాశములనూడ్చిన వైనతేయుడున్ను, అందు కుపదేశించిన నారదుడున్ను, సంజీవిదెచ్చిన్ని వాహనమై బహు ప్రకారముల నుపకరించిన హనుమంతుడున్ను, సహాయులై శత్రుసంహారము చేసిన సుగ్రీవాదులున్ను, ఆదిత్య హృదయది వ్యాస్త్రాదు లుపదేశించిన అగస్త్యుడున్ను, శ్రీరఘునాయుడు లగడవ నధికులున్ను, ప్రధానులున్ను అగుదురు, ఇత్యాద్యతి ప్రసంగమునక నవస్థ నిర్వర్తింప నిది సర్వత్రసులభము, అయితె, అర్జునునకు సారథ్యము సేయడా? అంచుచేత నతనికన్న తక్కువనవచ్చునా? ఆలాగె, యిదిన్ని. మరియు వృత్రాసురవధచేసి ఆగెలు పింద్రునకియ్యడా? యీలాగు, భక్తవాత్సల్యమున నిష్టముచేనూడిగముచేసి గెలిపించినట్టువలెనె యిదియనన గూడదు, అదేమంటే, శివుడు రాజున్ను, విష్ణ్వాది దేవతలు భృత్యులున్నగుట అనాది సిద్ధము, అందుకు ప్రమాణము, పరాశరపురాణము॥ శ్లో॥ రాజాధిరాజాస్సర్వేషాం త్ర్యంబకస్త్రిపురాంతకః । తస్యైవానుచరాస్సర్వే బ్రహ్మవిష్ణ్వాదయస్సురాః । అని, అదిగనుక భృత్యుడెంత ప్రభావము చేసినా భృత్యశ్రేష్ఠుడగుగాని ప్రభువుగడవ నధికుడు గానేరడు, అందరివలెగాదు విష్ణువు పరమేశ్వరునిచావున స్వామ్యుడున్ను, మహానమ్మిన భృత్యుడున్ను గనుకనీసమయమున నేకాదు మరియు నెన్ని యెడలనే పనికైనానమరి శివుని అనుగ్రహము వడసినాడు, ఆ ప్రసంగములు కొన్నిసూచించెదము, బ్రహ్మోత్తర ఖండమందు॥ శ్లో॥ వాగ్దేవీధృతవల్లకీశతమఖో వేణుందధత్పద్మజః స్తాలోన్నిద్రకరోరమా భగవతీ గేయప్రయోగాంచితా । విష్ణుస్సాంద్రమృదంగవాదనపటుర్దేవాస్సమంతాత్ స్థితాః । సేవంతేతమను

ప్రదోష సమయే దేవమ్మృడానీపతిం । అని, మద్దెలకాడై సేవిం చెనని యున్నది. ఈశానసంహితయందు, విష్ణుప్రార్థనము ॥ శ్లో॥ అహంకారప్రశాంత్యర్థం సర్వదాపరమేశ్వర। తస్మాదాదిశ మే దాస్యంనిత్యధాకతుర్మీశ్వర । రుద్రవాక్యము॥ శ్లో॥ చతుష్పా ద్వృషరూపీత్వం బ్రహ్మణః పుత్రతాంగతః । ధర్మస్సర్వార్చి తః శశ్వద్వాహనో మేభవానిశం । ధ్వజేచమమగోవింద తేనమాం వృషభధ్వజం । ఆహుర్వ్యృషభవాహంచ సూరయో వేదతత్పరాః। అని, వాహనధ్వజరూపములైన్ని వాసిష్ఠ లైంగ్యమందు, ఈశ్వర వాక్యము॥ శ్లో॥ విష్ణుశ్చమాయయాబ్రహ్మన్ భార్యాభూన్మమ సుం దరీ। తయాసహమహాక్రీడాంకృత్వావేషందిగంబరం। అని, దారు వనక్రీడయందు, భార్యాకృత్యము నడపిన్ని; కాశీవిరహము చేతమం దరపర్వతమందు వసించినప్పుడు దూతకృత్యము చేసిన్ని; లోకర క్షణార్థము పట్టముగట్టితె ప్రధానిత్వము నడపిన్ని, యీలాగు, పరమేశ్వరుడు నియమించినట్టు నడచుకొనే విష్ణువుకు త్రిపురసం హార సమయమున నడచుకొన్న నియమ్యత్వమన గా నెంత. అయితే, భృత్యులను ప్రార్థించె ప్రభువులుగలరా? అంటే, లోకమందెం త సామర్థ్యముగల ప్రభువులైనా నొకానొక సమయమున సా మంతామాత్యాదులగూర్చి యీసమయాననీప్రయోజనమునీవు నిర్వహింపక తరింపముగదాఅని, ప్రార్థించి నడపించుకొని తరు వాతనున్ను నిన్నుంచిగదాయీదుర్లభపుపనిసాధించుకొంటిమని ఉపచరింతురు, యీలక్షణము రామాద్యవతారములందున్ను, వర్త మాన ప్రభువులందున్ను, గలదు తెలిసికొనేది. అయితే, శ్లో॥ త్రిపు రంజఘ్నుషఃపూర్వంబ్రహ్మణావిష్ణుపంజరం। శంకరస్యకురు శ్రేష్ఠర

క్షణాయనిరూపితం।వాగీశేనతుశక్రస్యబలంహంత్రుప్రయాస్యతం। అని,విష్ణుధర్మోత్తరమందున్ను॥ శ్లో॥ అద్వితీయ్యంయదాబ్రహ్మతారకబ్రహ్మనామకం।జపిత్వాసిద్ధిమాప్నోతిసత్యంసత్యంవదామ్యహం॥ ఇమమేవజపన్మంత్రంరుద్రస్త్రిపురహంతకః । బ్రహ్మహత్యా వినిర్ముక్తఃపూజ్యమానోభవత్సురైః ।అని,హారీతస్మృతియందున్ను విష్ణుపంజరరామమంత్రపఠన ప్రభావమున త్రిపురములుజయించినాడని చెప్పుచున్నదిగదా అంటే అవును ఈ ప్రసంగము, "వ్రతానాముత్తమం వ్రతం" అన్నట్టువలెనే యేవ్రతమైనానేమి యేమంత్రమైనానేమి ప్రశంసించేటప్పుడు అందువలననే సకలదేవతలున్ను తమతమపదవిసంపాదించికొన్నారని ఉత్కర్షార్థమై స్తుతించేటి అర్థవాదములుగలవు, అలాగే నిక్కడన విజపించినవారికి కోరికలుఫలించుననివిధించి ఫలశ్రుతియందు లోకులకు విశ్వాసముపుట్టేటికొరకు పూర్వమందీ విష్ణుపంజరముజపించి యీమహిమనయ్యేవేరుద్రుడు త్రిపురములుజయించెను - రామమంత్రప్రసంగమందు, నీమంత్రజపసిద్ధిచేతనే త్రిపురవిజయముచేసెనని న్ని "॥శ్రు॥సఆత్మనోవపాముదఃఖదత్ "అని, బ్రహ్మదేవుడు తనశరీరము ఛేదించి ఆవపచేత యజ్ఞముచేసెనని శ్రుతియందుచెప్పిన అర్థవాదమువలెనే రుద్రునిసగా ప్రయోజనార్థమై జపించెననెడి అర్థవాక్యములుగాతెలిసికొనేది,అదెక్కడిమాటన్నట్టాయెనా యిందుకొకబాధకముచెప్పెదము॥శ్లో॥త్రిపురంహంతుకామేనపూజితఃశూలపాణినా।రామచంద్రేణతద్వచ్ఛసీతాయాయతతాపురా।దృష్ట్వాసీతాంసహీభార్గవీరేణచహనూమతా। అమృతోత్పాదనార్థాయతదాదేవాసురైరపి।అమృతంహరతాపూర్వంవైనతేయేనపక్షిణా। ఆరా

ధితాగణాధ్యక్షారుక్మిణ్యాసహితేనచ।అని, స్కాందపురాణమం
దలి విఘ్నేశవ్రతకల్పమందు జెప్పిన, రామహనూమత్సురాసురగ
రుత్మత్కృష్ణాదులంతా వినాయకవ్రతనిష్ఠచేతనే అధికులైనారని
న్ని, ఉపాసకులనిన్ని నిశ్చయింపబడెను. యిటువంటిప్రశంసలు
సమస్తవ్రతప్రసంగములందునాగలవుగనుక వాటియందున్నప్రసం
గమువచ్చును,అదిగనుక“త్రిపురంజఘ్నుషః”అనిన్ని,“ఇమమేవజప
న్మంత్రం” అనిన్ని, ప్రశంసించిన అర్థవాదములు, విష్ణ్వాధిక్య
ప్రతిపాదనమందున్న రుద్రోపాసకత్వ నిర్ణయమందున్న ప్ర
మాణములుగానేరవు, ఇదిగాక విష్ణువుకు మొదటికి స్వతస్సిద్ధబ
లముగలిగితేగదా మర్యాకరికుపకరించేది “వాతాద్విష్ణోర్బలమా
హుః”అని, శ్రుతియందుపరిమాణాధికరణన్యాయముచేతను; “స
ర్వోవైరుద్రః” అనియున్నదిగనుక సర్వగతుడౌటబట్టిన్ని అష్ట
మూర్తిత్వముచేత వాతశబ్దవాచ్యుడైనపరమేశ్వరునివలననే బలి
మిగలవాడనిచెప్పెను,ఆలాగే ద్రోణపర్వము॥శ్లో॥మత్ప్రసాదాన్మ
నుష్యేషు దేవగంధర్వభోగిషు।అప్రమేయబలాత్మాత్వంనారాయ
ణభవిష్యసి।అని, ఉపబృంహకవాక్యైకకంఠ్యముగనుక,“అక్ష రా
ద్దీప్తిరుచ్యతే”అని,కూటస్థుడుగనుకను,నాశరహితుడుగనుక,అక్ష
రశబ్దవాచ్యుడైన శివునివలననే విష్ణువుకు తేజస్సున్ను సంభవించె
ననిచెప్పెను, బ్రహ్మగీతలందు॥శ్లో॥ హరిరహమ పరస్సురాసురా
ద్యాఃపరమశివప్రభయాతిరస్కృతాశ్చ। భాస్కరకిరణైరహోనియ
ద్వత్పరమశివస్తతఏవబోధకారీ।అని, శివునికైతేస్వతస్సిద్ధమైనబల
ముగలదు,చతుర్థస్కంధమందు॥ శ్లో॥ నాయంనయజ్ఞోనచయస్య
యాయం యే దేహభాజో మునయశ్చతత్వం। విదుః ప్రమాణంబల

వీర్యమోరాద్వాతస్యాత్మతంత్రస్యకఉద్విధిత్సేత్। అని, అదిగనుకని రుపాధికశక్తిమంతుడైన శ్రీ మహారుద్రునికి సోపాధికబలాఢ్యులైన విష్ణ్వాదులఅపేక్షవలన నేమిప్రభుత్వలక్షణముగనుక రధికత్వాది వ్యవహారమునడిపికొన్నాడు, ఆలాగే, యజుస్సంహితయందు, "శ్రు॥ తేషామసురాణాంతిస్రః పురఆసన్న యస్మైయవమాథరజతాథ హరిణీతాదేవాజేతుంనాశక్నువన్ తాఉపసదైవాజిగీషన్ తస్మాదాహుర్యశ్చైవం వేదయశ్చనోపసదావై మహాపురంజయంతీతిసఇషుగ్ సమస్కుర్వతాగ్నిమనీకగ్ సోమగ్ శల్యంవిష్ణుంతేయనం తే బ్రువన్కఇమామశిష్యతీతి రుద్ర ఇత్యబ్రువన్ । రుద్రోవైక్రూరః సోస్యత్వితి" అని, మొదల నాత్రిపురములను దేవతలు జయింపలేకవచ్చి యీపురములు జయించేవాడెవడుగలుగునో అనివిచారించి, అగ్నిసోమవిష్ణువులగూర్చిన ముగురిని నమ్ముగాజేసి యీ అగ్నిసోమవిష్ణ్వాత్మకమైన బాణముప్రయోగించి మహాపురములు జయించేటందుకు యిక రుద్రుడేకాని సమర్థులు లేరని యీలాగే విచారపూర్వకముగా రుద్రునిచేతనేకాని కాదని నిశ్చయించిరని, శ్రుతి చెప్పె గనుక బాణమైనవిష్ణు వప్రధానమున్ను, ప్రయోక్తఅయిన రుద్రుడుప్రధానమున్నాయెను । ఇదిగాకచంద్రాగ్నులతోసమానత్వమున్ను పారతంత్ర్యమున్ను విష్ణువందుగనుపించెను । ప్రార్థనాదికముకనబడదాయెను। దేవతలుస్వాతంత్ర్యమున నె అగ్నిచంద్రోపేంద్రులనమ్ముగాజేసిరనేగనక। ఇదిగాక। శ్రుతియందె । తానేరుద్రవాసృజత్యత్రిస్రః పురోభిత్త్వైభ్యోలోకేభ్యోసురాన్ ప్రాణుదత। అని రుద్రుడెజయించెనని మందలించెగాని విష్ణుశక్తిగానీ విష్ణుపంజరరామమంత్ర సామర్థ్యమున

గానిజయించెననుట లేదాయెనదిగనక యీశ్రుతివిరుద్ధములైన విష్ణుధర్మోత్తరాది వాక్యములు విరోధాధికరణన్యాయముచేతనౌ పచారికములుగాదెలిసికొనేది । దేవతలకుదుర్జయులైనాగాని త్రిపురాసురులు రుద్రునికితృణప్రాయమైతే నింతఆడంబరముగూర్చికోవలెనా అంటేనది ప్రభుత్వలక్షణము । కొంచెపుపనికై నాదమకుగల సన్నాహమంతాజూపుదురు । ప్రభువులబుద్ధిస్వతంత్రముగాని పరతంత్రముగాదు । ఆలాగె। మహిమ్నస్తుతియందు। "దిధక్షోస్తే కోయం త్రిపురతృణమాడంబరవిధిర్విధేయైః క్రీడంత్యోన ఖలుపరతంత్రాః ప్రభుధియః" అని।ఆలాగె । నరసింహపురాణము।శ్లో॥రథః క్షమాచక్రయుగౌ సూర్యచందౌతురంగమాః। వేదాఃసూతోవిరించి శ్చజ్యాశేషోధనురద్రిరాట్ । సితాస్త్రమింది రాధీశ ఇత్యాడంబరపూర్వకం । తృణవత్సంహృతానీశపు రాణిత్రీణిలీలయా । అని। ఇదిగాక మొదలతాననుగ్రహించినియ మించిన అధికారమహత్త్వమున మత్తులై ప్రేష్యప్రేషకభావమెరుగకున్న దేవతల కెరుకపడేనిమిత్తము ఆసమయమున నటువంటిసారథ్యాదికైంకర్యములు నడిపించికోవలసినదిగనక స్వభావసిద్ధమైన దైనాగానీ తనప్రభుత్వమున్ను వారిభృత్యత్వమున్ను క్రొత్తగానపుడుదెలిసే నిమిత్తముదేవతలగూర్చి మీరందరూపశువులున్ను నేనుపశుపతినిన్ని గావలయునని ప్రార్థించినట్టున్ను వారువొప్పినట్టున్ను వరదానపరిగ్రహవ్యాజముచేత తెలుపుదుచేసివారి బనిగొనెను । ఆలాగె।శ్రుతియందు"సోబ్రవీద్వరంవృణా అహమేవపశూనామధి పతిరసాని" అని"తస్మాద్రుద్రః పశూనామధిపతిః" అని।అయినాగాని పాశుపత్యవరయాచనముగూడు నాయాచనదై

న్యమూలముగనక శ్రేష్ఠత్వవిరోధమువచ్చెగదా అంటె బ్రహ్మాది జీవులకు పశుపత్వమున్ను పరమేశ్వరునికి పశుపతిత్వమున్ను అనాది సిద్ధమైనది। అయినాగాని పరమకారుణికుడైన భగవంతుడా పరమే శ్వరుడు । తామసవిద్యాదిపాశగ్రస్తులమైన మనలపశువులనిన్ని। అవిద్యాస్మితారాగద్వేషాదిసంసారధర్మము పాశరూపమనిన్ని అం దుకు। బంధమోక్షకర్తయైన పశుపతిపరమేశ్వరుడనిన్ని యీలా గంటె త్రివిధమైన పశుపాశపతిజ్ఞానశూన్యులై జననమరణాదిదుః ఖములనుభవించె దేవతలజూచి దయవచ్చిపరమపురుషార్థము న్ను ఆత్మతరుణోపాయమునైన్ను పాశుపత్యజ్ఞానోపదేశముచేత ననుగ్రహించెనిమిత్తమై। త్రిపురవిజయరూపోపకారప్రదర్శనమనె వ్యాజముచేత నాదేవతలనభిముఖముచేసికొనివారికి। నేను పశుపతి నిన్ని మీరుపశువులున్న నిపాశుపత్యజ్ఞానముపదేశించిన వాడా యెను, యీపశుత్వమోక్షార్థమై పాశుపతవ్రతమాచరింపుమని మోక్షోపాయమున్నుపదేశించెను। యీవృత్తాంతముకర్ణపర్వ మందుచూచికొనేది । అదిగనక సకలలోకాప్తుడై రాగద్వేషర హితుడై నిర్మత్సరుడైనపరమేశ్వరుడు తానుపశుపతిగనక నేపశు వులైన సురాసురాదిజీవులందు విష్ణువవలె పక్షపాతముసేయక మధ్యస్థధర్మమునలోకమందుల పశుకర్తయుంబలెనే దుర్బలులై నవారిని రక్షించేదిన్ని దుష్టులైనవారిని సిక్షించేదిన్ని। ఇందుకా లాగుననె । బ్రహ్మవిష్ణుదక్షయమమన్మథాది దేవతలనున్ను జలంధ రాంధకాసురాదిరాక్షసులనున్ను సిక్షించుటసర్వప్రసిద్ధమైయున్న ది। ఇదిగాక పరయాచ్ఞాదైన్యమున్ను సంభవింపదు। లోకమందు నొకానొకజనుడు తనబిడ్డల బహుమాన పూర్వకముగా ప్రార్థిం

చి హితోపదేశము చేసినట్టువలెనే "ఆతెరుదర్పితర్మరుతాగ్సుమ్నమెతు" అనే, శ్రుతిప్రమాణముచేత దేవతలకు దండ్రియైనరుద్రుడు తనబిడ్డలైన దేవతల ప్రార్థనా పూర్వకముగా పాశుపత్యజ్ఞానోపదేశముచేసినాడు గనుక "పుత్రాదిచ్ఛేత్పరాజయం" అన్నారు గనుక తనకుమాళ్లను తానడుగుకొనుట యేమినైచ్యము, అయితే, "వరంవృణా" ఇత్యాది పాశుపతవరణ ప్రతిపాదకశ్రుతులకు గతియేమంటే, నర్థవాదత్వమేగతి। అదెటువలెనంటేచెప్పెము, శ్రుతులు, "ప్రాజాపత్యా వైపశవస్తెపాగ్రుద్రోధిపతిః। పశూనాంచతుష్పముతదాంచద్విపదాం అనిన్ని, పశుపతయేనమః। అనిన్ని ఆలాగెపురాణము॥ శ్లో॥ బ్రహ్మవిష్ణుసురేంద్రాద్యాః పశవఃపరికీర్తితాః। తేషాంపతిత్వాద్దేవేశః శివఃపశుపతిస్మృతః। అని, స్వతఃసిద్ధంపతిత్వంమెయుష్మాకంవసీతాపిచ। అనిన్ని, ఇత్యాద్యనాదిమత్వబోధక శ్రుతిపురాణాంతర విరోధముగలదు గనుక పరయాచన ప్రతిపాదక శ్రుతులకు స్వకీయార్థ ప్రతిపాదనమునందు ప్రామాణ్యము లేదు, మరేమంటే, అనాదిమత్వ పశుపతిత్వాది విధివాక్యగతార్థమునె ప్రతిపాదించును, లేకున్నట్టాయెనా "సర్వావైవరంవృణా ఇతి" వరంవృణీష్వ। అని, సఏతమెవవరంవృణీత। అని, పశూనామాధిపత్యం। తదస్యైపశూనానున్నమెతి। అహంమెవపశూనామధిపతిరసాని। అని, తస్మాద్రుద్రః పశూనామధిపతిః। అనిన్ని యిటువలెను. శ్రుతులందు నొకపశుపతిత్వ మనేకమారులు వచింపనున్నా యియ్యనున్నా నిమిత్తమేమి. యిది యుక్తియుక్తమగునో కాదో తెలిసికొనేది. అదిగనుక నీశ్రుతివాక్యము అర్థవాదములగుట సిద్ధము. అర్థవాదలనంగా భట్టువాండ్లవలెస్తుతి

చేయుచువచ్చేది।ఆత్మజ్ఞానముదురవబోధముగనక నదిలెస్సగాప్రక
టనముచేసెనిమిత్తమైతెరుచుగావరదానాదానము లుచ్చరింపబడిన
విగాని వఃరొకవిధముగాదు।అయితెప్రాజాపత్యాఃపశవః।ఇత్యా
దిశ్రుత్యుక్తపాశుపత్యప్రతిపాదనమున్న ఆగంతుకవిషయమేలవు
ననగూడదు । అదేమంటె వేదమునకనిత్య సంయోగాఖ్యదోషప్ర
సంగమువచ్చును। గనకనాదిమత్తైనవేదానకు ఆదిమత్పాశుపత్య
ప్రతిపాదకత్వముయుక్తముగాదుగనక । నయితె । హరిశ్చంద్రో
వైరాజాబభూవ । అని । ఇంద్రంవృత్రంజఘ్నివాగ్సం । అనిన్ని।
ఆదిమత్ప్రవృత్తిప్రతిపాదకములుగనకనీశ్రుతులకు న్నాదిమత్వప్రసం
గమువచ్చునని బాధకముచెప్పనూగూడదు । యీవాక్యములకెప్ర
వాహరూపముచేతనాది మత్వముశాబరభాష్యజైమిని సూత్రాదు
లప్రతినర్థప్రతిపాదకాద్యనిత్యసంయోగపరిహారార్థముప్రతిపా
దించినారుగనక । అయితెవాటికివలెనేరుద్రపశుపతిత్వవరణప్రతి
పాదక శ్రుతులకు నాదిమత్వముగలుగుననశక్యముగాదు।।పకఎవరు
ద్రోనద్వితీయాయతస్థె" అనిన్ని।ఇమాంలో కానీశత ఈశనిభిః।అని
న్ని। శ్వేతాశ్వతరాదశ్రుతివాక్యములందు రుద్రైకత్వమువినబడు
చున్నదిగనక।అయితేనట్లుపరమేశ్వరునికిస్వరూపముచేతననాదిమ
త్వముగలిగినాగాని-ప్రవాహరూపముచేత నాదిమత్వముగలుగును
"సహస్రాణిసహస్రశోయెరుద్రఅధిభూమ్యాం" ఇత్యాదులచేతనా
దిమత్వంగనిపించుచున్నదంటిరా । ఆదిరుద్రావతారభూతరుద్రప
రముగనుక అనాదిమత్వవిరోధము లేదు ఇదకాక నీప్రసంగమున
కొకబాధకతర్కమున్న దాహరించెదము । పరమేశ్వరునికిపశు
పతిత్వము వ[illegible]సిద్ధ[illegible]చెవాదు । వైదికుడా। వేదబా

హ్యుడా । వైదికుడైనట్టాయెనా । దేవతాభ్యోవరంప్రాప్యస
ముద్ధాప్యచవానరాః । అనే। రామాయణవాక్యమున్ను ప్రమా
ణమేకనక విష్ణువుకున్ను వరయాచనమపకర్షణమేఅవును - అదిస
మ్మతింపబడుచున్నది। ఉభయత్రసమానమేఅవును । వేదబాహ్యు
డాయెనావానికి వేదముప్రమాణముగాదు గనుక వేదప్రతిపాద్య
ములైన పాశుపత్యవరణ ప్రసంగమునకాశ్రయాసిద్ధి గ్రస్తత్వము
ప్రాప్తమగును । అదిగనకప్రకృతమునవిచారించితె పాశుపత్యవర
ణమాధిక్యద్యోతకమేకాని అపకర్షాపాదకముగాదు । యెటువ
లెనంటె॥శ్లో॥తావప్యతిబలోన్మత్తౌమహామాయావిమోహితౌ। ఉ
క్తవంతౌవరాన్మత్తోప్రియతామితికేశవం । విష్ణురువాచ। భవేతా
మద్యమేతుష్టౌమమవధ్యావుభావపి । కిమన్యేనవరేణాత్ర హ్యేతా
వద్ధివృతంమయా । అని।మార్కండేయపురాణోక్తమైనమధుకైట
భులగూర్చి విష్ణువరయాచనమువలెనె అవుగాక। వారికిపశుత్వ
మున్నుతనకు-పశుపతిత్వమున్ను రుద్రుడుదేవతలనడిగి పుచ్చుకొను
టయాథార్థ్యమగును । అయినాగానిహాని ఆధిక్యమునకు లేదు।
యెటువలెనంటె । అమాత్యభృత్యపురోహితసామంతాదులచేత
సామ్రాజ్యపదమందునభిషిక్తుడైన రాజకుమారుడు తనకుపట్టము
గట్టిన అమాత్యాదులగడవతక్కువగానేరడు । అతనికి - స్వామి
త్వనియామకత్వ ప్రముఖస్వాతంత్ర్యాదికమున్ను నిర్వర్తింపదు।
అటువలెనేస్వాభావికత్వముచేత పశువులైనదేవతలఅంగీకారము
చేత పశుపతిత్వమునొందినశివునికి । నియామకత్వమున్ను దేవతల
కునియమ్యత్వమున్ను మరిన్నిదృఢమాయెగానికొద్దివడదు। ఈలాగె
లోకమందున్ను నొ కా నొకపుడు [illegible] ప్రార్థనం

చిస్వయంవరప్రవర్తనమైన కన్యకచేతవరింపబడి ఆకన్యకకు తా పెనిమిటియై సతీపతిన్యాయమే నడిపించికొనును । అలాగెఅధి కృహానిలేదని తెలిసికొనేది, అదిగనక విష్ణ్వాదిదేవతలకజేయులైన త్రిపురాసురులను జయించుటకును శిక్షించుటకును సర్వస్వతంత్రుడై నపశుపతికిగాక తక్కినపశుకోటిలోని దేవతలకు శక్యముగాదు। ఇందుచేతత్రిపురవిజయార్థము వారువ్రాసికొన్నసాధకములు— బాధకములాయెను॥

—॥ వ్యాసవాగ్భుజాస్తంభనం ॥—

సత్యంసత్యంపునస్సత్యముద్ధృత్యభుజముచ్యతే వేదశాస్త్రా త్పరంనాస్తినదైవంకేశవాత్పరం। అనికాశీలోచెయ్యెత్తినవ్యాసుల హస్తమట్టె స్తంభించెననికొన్నిపురాణములగలదు। అదివైదికశా స్త్రవిరుద్ధముగ నకప్రమాణముగాదెటువలెనంటె । వేదోక్తము లైన వైదికానుష్ఠానములకన్నిటికి విశేషమైననిత్యకర్మముసంధ్య ఆ సంధ్యకు మొదట కేశవ శబ్దమున్నాకడపటను కేశవంప్రతిదచ్ఛతి అనికేశవశబ్దమున్నది । ఈలాగుసంధ్యకాద్యంతములందున్నుచ్చ రింపబడెకేశవుడే వైదికాధిదేవతగనక వ్యాసులున్నునదైవంకేశ వాత్పరం।అనెను।అంటెనదిసత్యముగాదని। రుద్రుడెపరతత్త్వంఅనె గనక అదివేదవిరుద్ధమని తెలుసుకొనేది । ఇదిగాక “సహోవా చవ్యాసఃపారాశర్యః” అని। యజురారణ్యభాగమునచెప్పినది।గనక శ్రుతిప్రశంసిత ప్రామాణ్యుడైన వ్యాసునివాక్యవిరుద్ధములైన। కా శిఖండాదివాక్యములు పూర్వపక్షములని నిర్ణయించికొన్నారు ఇంకను ప్రత్యుత్తరముముందలించెదము। సంధ్యకాద్యంతములందు కేశవనామోచ్చారణమావశ్యకముగాకునికిన్ని వెదికావైదికదేవ

తానిర్ణయమున్ను ద్వితీయప్రకరణమందు పూర్వమందు లెస్సగా చేసినాముగనక పిష్టపేషణమగునని యిక్కడను పేక్షింపబడెను। కావలసిన వారైనఅక్కడచూచికొనేది। అయితే శ్రుత్యుక్తప్రమాణికులైన వ్యాసునివాక్యమబద్ధముగా నేచున్నా అంటె అవునందుకా వ్యాసవచనవిరోధమె తెలిపెదము। నబ్రహ్మేశసమంబ్రూయాచ్ఛక్తిభిశ్చైవ పార్వతీం। బ్రూయాద్యదిసమంశంభుం బ్రహ్మాణ్ణాద్భిస్సురైః। యఃకశ్చిత్తామసావిష్టః కదాచిన్నైవతంస్పృశేత్। సర్వస్మాదధికంబ్రూయాచ్ఛగవంతముమాపతిం। తదాదేవీంచగిరిజాంద్విజః శ్రేయోర్థభాగ్భవేత్ । అనివ్యాసగీతలందువిష్ణ్వాదులతోసమానముసగా రుద్రునికిజెప్పరాదన్ని తమోగుణావేశమున నొకానొకమూర్ఖుడు ఇతరదేవతలతో సమానముగా జెప్పినట్టాయెనా వాడుముట్టుకొనఅర్హుడుగాడనిన్ని వ్యాసుడు నియమించెగనక తానేమెలాగుబొగడి కేశవునిగడవపరమైనతత్వము లేదని ప్రమాణికముజేయువచ్చును । ఈవ్యాసగీతలుకూర్మపురాణస్థమని తామసత్వవ్యపదేశకల్పనముగూడదు । వ్యాసవచనముగనక। కాకున్నట్టాయె నాదాముదాహరించిన । సహోవాచవ్యాసః పారాశర్యః।అనైశ్రుత్యుక్త ప్రామాణ్యమునకు వ్యభిచారమువచ్చును।యీలాగునసకలదేవతాధికుడుశివుడెఅని।ఆవ్యాసులకుతండ్రియైనపరాశరునివాక్యమున్నుగలదు॥ శ్లో॥ సర్వస్మాదధికత్వంయేనవదంతిపినాకినః। సమమన్యైర్వదంత్యేవం తెమహాపాతకైర్యుతాః। ఆధిక్యంసర్వమానానాంయథావేదస్యవిద్యతే।తథా రుద్రస్యదేవానామాధిక్యంవిద్యతెనఘ । ఆధిక్యంసర్వదేవేభ్యోస్సునుతేశంకరస్యయః। సం... ...త్తిర్ణమ...త్తి...సగచ్ఛతి॥

అని। దేవానాంప్రథమం దేవం జన్మనాశాదివర్జితం।రుద్రంవిశ్వాధికంనైవ మన్యంతే పాపకర్మిణః। అని। దేవతాసారమాధ్యాంచ యథావద్వేత్స్యసేభవాన్ । అనేవిష్ణుపురాణస్థవుల స్త్యవరముచే తనీపరాశరుడున్ను దేవతాతత్త్వజ్ఞానమందు ప్రామాణికుడు।అది గనకనే వేదమందు । సహోవాచఃపారాశర్యః । అనిపరాశరుని కుమారుడైన వ్యాసుడని ప్రామాణ్యమందు ప్రతిష్ఠార్థమై ప్రయోగింపబడెను అదిగనకపరాశరవాక్యమునకు మోహకత్వాదులుక ల్పింపగూడదు । యీలాగెసూతసంహితయందు । హీనంవాపిస మంవాపిహరిణాబ్రహ్మణాహరం । యేపశ్యంతిసదా తేతుపచ్యం తెనరకాణ్ణవె।హరిబ్రహ్మాదిదేవేభ్యఃశ్రేష్ఠంపశ్యంతియేహరం। తే మహాఘోరసంసారాన్ముచ్యంతె నాత్రసంశయః।అని । అయితేను భయవాదులున్ను వ్యాసవచనములె ఉదాహరించితిరి। యీతుల్య బలవిరోధమందు బలాబలనిర్ణయమేలాగంటె । యస్మాత్పరం నాపరమస్తికించిత్ । అని।నతస్యకార్యంకరణంచవిద్యతెనతత్సమ శ్చాభ్యధికశ్చదృశ్యతె। అన్నిశ్రుతులందు రుద్రునిగడవనితరమైన పరతత్త్వముని షేధింపబడ్డది ఆలాగెశ్రుతీయ్యుస్కంధమున్ను।నిర స్తసామ్యాతిశయోహియస్స్వయం। అనిసాత్త్వికపురాణోపబృంహి తప్రత్యక్షశ్రుత్యుపజీవ్య జాతియ్యమూలకశివాధిక్య ప్రతిపాదక కూర్మపురాణస్థవ్యాసగీతా వచనవిరోధముచేత మూలశ్రుతిహీన మైన।నదైవంకేశవాత్పరం । అనేవాక్యముబాధితమాయెగనక ఆ వాక్యముప్రమాణముగాక నిర్మూలమాయెను। యీలాగునస్వవచ నవిరోధము తేటపరచితిమె । ఇదిగాకశ్రుత్యుక్తప్రామాణికపురు షాంతరవచన విరోధమున్ను తెలిపేము,మానవపురాణమందుమను ష్యవాక్యము । అత ముమ్ముమభ్యస్వాస్స్వాసాబసదేవ్వాహ్వా

యః। పరతత్త్వంవిశేషేణ ధ్యేయమేవసదాహృది । తస్యశేషతయా ధ్యేయా బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదేవతాః । కదాచిదపి మోహాద్వైస్వప్రధానతయానహి । అనిపరతత్త్వముసాంబుడైన శివుడనిన్ని బ్రహ్మవిష్ణ్వాదులతనిసంబంధులనిన్ని । వారెప్రధానమునిన్ని చెప్పెగనక నీమనువచనవిరుద్ధమైన వ్యాసవచనములు ప్రమాణములుగా నేరవు॥ ఇకకూడశ్రుతి। సహోవాచవ్యాసః పారాశర్యః । అనివ్యాసుడుపలికెననెను । అనంగాశ్రుతిపురాణాదులేపరిరచెనని ప్రశంసించుటగాని వ్యాసుడాడినదల్లాప్రమాణమని తెలుపుటలేదు । మనువచనమైతెసర్వప్రమాణమని తెలిపెను । ఆలాగెయజుస్సంహితయందు॥యద్వైకించమనురవదత్తద్భేషజం। ఆనియించుకంతయీమనువేమనిపలుకుచున్నాడోఅదంతాతధ్యమనిమనువచనమాత్రమునకెల్లాప్రామాణ్యమువిధించెను । ఆలాగె।బృహస్పతిస్మృతి - మన్వర్థవిపరీతాతుయాస్మృతిస్సానశస్యతె । అని। అదిగనకశ్రుతిమూలసజాతీయవచనవిరుద్ధమైన । నదైవంకేశవాత్పరం । అనే వచనమువ్యాసోక్తమైనాగాని వేదబాహ్యముగనకవేవైదికశాస్త్రములలోకిజేరదాయెను । భ్రిమప్రమాదములబలికినాడుగనక।యెటువంటిమహాత్ములకైనా నానాకానాకవేళభ్రిమప్రమాదములు గలవు।అహంకారనిష్ఠుడైశివదూషణముచేసినబ్రహ్మపంచమవదనచ్ఛేధమునొందినట్టువలెనే యిక్కడాభ్రాంతినివృత్త్యర్థమై వ్యాసభుజస్తంభనజేయుట నిజముగాని మిథ్యయనగూడదు॥అనాద్యంతం పరంబ్రహ్మనదేవానర్షయోవిదుః" అని। వేదాంతవిజ్ఞాననిశ్చితార్థాం। శివస్యతత్త్వంశివఏవవెత్తి। తస్మాచ్చవిష్ణుర్గిరిజాకుమారోనందీచశిద్ధాంతవిదోనచాన్యే । అని।అదిగనకవ్యాసులకున్ను పరతత్త్వనిర్ణయముదుర్లభము । ఇదిగాక వ్యాసులుభ్రిమపడినప్రసంగములు అనేకములున్నేగలవు ... ...

భాగవతప్రథమస్కంధ పంచమాధ్యాయము, నారదః॥ శ్లో॥ పారాశ ర్యమహాభాగ తత్త్వతఃకశ్చిదాత్మ నాజిజ్ఞాసితం సుసంపన్నమపితేమ హదద్భుతం। కృతవాన్ భారతంయ స్త్వంసర్వార్థపరిబృంహితం। తథాపిశోచస్యాత్మా నమకృతార్థఇవప్రభో। వ్యాసః। అస్త్యే వమేసర్వమిదంత్వయోక్తం। తథాపిచాత్మా పరితుష్యతేమే। త న్మూలమవ్యక్తమగాధబోధం పృచ్ఛామహేత్వాత్మభవాత్మభూ తం। సవైభవాన్ వేదసమస్తగుహ్యముపాసితో॥ యఃపురుషఃపు రాణః॥ యీలాగు సకలశ్రుతి పురాణభారతాదులు నిర్మించిన్నిత త్తదాజ్ఞానముఁదెలియక మోహపడంగా నారదుఁడువచ్చి తెలుప గా భాగవతముచేసెననివుండె గనుక నతనికిన్ని భ్రమప్రమాద ములుగలవు, యీవ్యాసులు కాశీనివాసముచేసికొని ఉండగా నొ కనాడతనితాలిమి పరీక్షింపవలసి అన్నపూర్ణాదేవి రెండునాళ్లె క్కడా భిక్షముపుట్టకుండాజేసితె నుపవాసములుండి ఆకటికితా ళలేక కాశీనివాసులైన బ్రాహ్మణులకు శాపముబెట్టదలంచితే అ న్నపూర్ణ కనుపించుకొని శిష్యులకున్నతనికి నన్నముపెట్టి, తృప్తి నొందినతర్వాత నీవొకనాటి ఆకలికితాళలేక నీలాగు కోపముచే సితివికనుండ నహుఁడవుగావు పొమ్మని యాగ్రహించితె కా శీ విడవజాలనని విచారపడగా యీపంచక్రోశ మధ్యమందుండక నవతలనుండుము నీమాత్రమున కదేకాశీ అయ్యీనని అనుగ్రహ ముచేసెను, యిప్పుడు కాశీచొరనవకాశములేక వెలుపలనే ఉ న్నాడు, యీకథ కాశీఖండాదులందు జూచికొనేది, ఇందుకు తామసత్వ మోహకత్వాదులారోపించి కల్లనగూడదు, యిప్పుడు న్న వ్యాసకాశియని క్షేత్రపకీర్తనమున ప్రత్యక్షసిద్ధమై యు

స్నది గనుక, అటకుమునుపు వ్యాసాంబరీష అని, పరమభాగవతుల లోనగ్రగణ్యుడు గనుక విష్ణుభక్తి పరవశమున పరతత్వజ్ఞానము లేక, నదైవం కేశవాత్పరం। అని, శిక్షబడియుండగా ఆయవసరము నవచ్చి విష్ణువు ఆనందికేశ్వరాదులనిక్షించి తనభుజాస్తంభనమును వారింపలేక సర్వోత్తమత్వాద్యుడైన పరమేశ్వరుడుండగాను అజ్ఞాన మునసీలాగనవచ్చునా అని, తననే దండించి నేటనుండి అయినా నా యనశరణవరణముచేసి బ్రదుకుమని చెప్పె గనుక నాటనుండి విష్ణు భక్తివిడిచి శివభక్తుడై కాశీక్షేత్రనివాసుడై తలవెరచి ఉన్నాడు, కాశీఖండపంచనవతితమాధ్యాయము, నిశామయమహాభాగ త్వంమైత్రావరుణేమునె । పారాశర్యో మునివరోయథామోహాముపేయ్యతి।అథకాశీఖండే।శుణ్వంతుమునయస్సర్వే దేవతాః క్షీణ కల్మషాః । సత్యంసత్యంపునస్సత్యంనదైవం కేశవాత్పరం । ఇత్యుక్తమాత్రేసహసానందినా స్తంభితౌభుజౌ ॥ ఇత్యాది, శ్రీవిష్ణురువాచ॥శ్లో॥అవలేపేనదుర్బుద్ధేత్వయాదుర్భాషితంమహత్ । మమాపినాథమాక్షిప్యశివంమాంయత్ప్రశంససె । తత్వంమేవచనం వ్యాసశ్రుణుమూఢయథార్థవత్ । అహమేవజగత్కర్తామమ కర్తామహేశ్వరః । తస్యదేవాదిదేవస్యకర్తాకోపినవిద్యతే। దేవతానామహందేవోదేవోస్మాకంమహేశ్వరః।శివస్యపూజ్యతేలిం గంసర్వదేవాసురైర్నరైః । శివేనపూజితః కోవావదంతుప్రతివాదినః । తస్మాత్త్వంశరణంయాహిజీవితంతుయదచ్ఛసి।ఇత్యుక్త్వాం తర్థేనివిష్ణుర్వ్యాసోపిభయవిహ్వలః । జగామశరణం దేవంసర్వభావేనశంకరం । సంత్యజ్యతృణవద్దేవాన్ బ్రహ్మవిష్ణ్వాదికాంస్తథా । వ్యాసస్తుతి, యస్యాస్తిశక్తిస్సతు వావదీతుప్రాధ్వీకరో త్వంగుళి[illegible]పురా[illegible] । కఃపూజితో వాశిశిఖ రణక్తైర్నాభిః

తో భూతపతిః సురైర్వా। ఇత్యాద్యష్టకం ద్రష్టవ్యం । అథ కాశీఖండే॥ శ్లో॥ నాన్యం దైవం వేద్మ్యహం శ్రీమహేశాన్నాన్యం దైవం స్తౌమిశంభో ర్నుతే హం। నాన్యం దైవం వాచయామి త్రినేత్రాత్సత్యం సత్యం సత్యమేవం మృషాన॥ స్కాందః॥ శ్లో॥ ఇమం స్తవమమహాపుణ్యం యద్దైవం కృతవాన్ త్స్వయం । పారాశర్యస్తదారభ్య శంభుభక్తి పరోభవత్ । లింగం వ్యాసేశ్వరం స్థాప్య ఘంటాకర్ణహ్రదాగ్రతః । విభూతిభూషణో నిత్యం నిత్యం రుద్రాక్షధారకః । రుద్రసూక్తజపో నిత్యం నిత్యం లింగార్చకో భవత్ । సకృత్వా క్షేత్రసన్యాసా త్యాగీనాద్యాపి కాశికాం । తత్వం క్షేత్రస్య విజ్ఞాయ నిర్వాణ శ్రీప్రదాయినః॥ ఇత్యాది ప్రసంగవిస్తారము చూడ కోనేది. ... ...

—(*) తారకమంత్రం. (*)—

ఇక వ్యాసుడన్నట్టుంవలెనె బ్రహ్మరుద్రాది దేవతలున్నూ బుషులున్నూ కేశవుడె పరతత్వమని పలికినారు. అందు, మొదట కాశీపతియైన రుద్రుని వాక్యములే తెలిపెదము. పాద్మోత్తర భాగమందు రామవిశ్వరూపదర్శన సమయమందు, రుద్రుడు, ‹‹ఆవాం మమజగత్పూజ్యౌ మమపూజ్యౌ యువాం సదా । త్వన్నామ జాపినీ గౌరీ త్వన్మంత్రం జపవానహం । ముముక్షోర్మణికర్ణికాయామధోదక నివాసినాం । అహం దిశామి తే మంత్రం తారకబ్రహ్మనామకం । శ్రీరామ రామ రామేతియత్తత్తారకముచ్యతే । అతస్త్వం జానకీనాథ పరబ్రహ్మసునిశ్చితం । త్వన్మాయా మోహితాస్సర్వేన త్వాం జానంతి తత్వతః । ఇత్యుక్తశ్శంభునా రామః ప్రసాద ప్రవణో భవేత్ । అని, ‹‹రకారాదీని నామాని శృణ్వతో మమ పార్వతి। మనః ప్రసన్నతామేతి రామనామాభిశంకయా. శ్రీరామరామరామేతి రమే రామే మ

నోరమె । సహస్రనామతస్తుల్యం రామనామ వరాననె॥ అని, లింగపు
రాణము॥ శ్లో॥ లోకపూజ్యో మహాత్మా చ తారకబ్రహ్మనామకః। రా
మోరాజీవనయనః సురద్విజనమస్కృతః । అస్మత్స్వామీ జానకీశో
యోగిధ్యేయపదో మహాన్ । రమంతే యోగినోఽనంతే సత్యానందచి
దాత్మని । ఇతి రామపదేనాసౌ పరబ్రహ్మాభిధీయతే॥ అని, యీలాగున
శివుడే తనకు యిష్టదైవతము శ్రీరాముడని అనేకస్థలములయందు బలి
కెగనుక వ్యాసవచనము దప్పదు. వేదమందున్ను, దాశరథాయ విద్మ
హే సీతావల్లభాయ ధీమహి । తన్నో రామః ప్రచోదయాత్ । యన్నా
మైన సహస్రనామసదృశం నిరవధిగుణగ్రామే । అనిన్ని, శ్రీరామోప
నిషత్తు॥ శ్రీరామస్య మనుం కాశ్యాం జజాప పరమేశ్వరః। అని, ఇత్యా
దులు గలవుగనుక కాశీలో రుద్రుడుపదేశము జేసే తారకమంత్ర
మీ రామమంత్రమే కాని ప్రణవము గాదనిన్ని యీలాగే భారతరా
మాయణ భాగవతాదులందున్ను కేశవుడే పరతత్త్వమని సకలము
నులు జెప్పినారుగనుక వ్యాసవాక్యము సత్యమని నిర్ణయించికొ
న్నారు ఇందుకు సమాధానము చెప్పెదము. శ్రీరాముని శివుడు స్తో
త్రము చేసినా, గౌరి తన్నామజపము చేసినా, కాశీలో నుపదేశించే
మంత్రము రామమంత్రమైనా అవుగాక, అందువలన, "న దైవం కేశవా
త్పరం" అనే వచనప్రతిషేధపరిహారమునకేదియు నుపయోగింపదు.
శివపరతత్త్వనిర్ణయమునకు దహాని గాదు. స్వావతారప్రశంసగనుక
రామోత్కర్షము రుద్రోత్కర్షమే గాని వేరుగాదు, యిందుకు లెస్స
గా దెలిపెము. యెటువలెనంటే, రామశబ్దము విష్ణువాచకమై లేగ
దా తమపాస్యత్వాదిధర్మము విష్ణుసంబంధమయ్యేది మొదట విష్ణు
వాచక[illegible] లేదుగనుక మే రమంతే, సత్యానంద

చిదాత్ముఁడైనపరమశివునకే వాచకము, యేలాగంటే. "రమంతే యోగినోవిశ్వా నివాయత్రబ్రహ్మణిసరామః। అనేవ్యుత్పత్తిచేతబ్రహ్మమైనరుద్రపరము. అయితే విష్ణువే పరబ్రహ్మమగును. అతనికే, యీవ్యుత్పత్తిచేతవాచకమగును. శివునికేవాచకమని విశేషలక్షణములేదుగదా అంటే శివపరమైనందుకు హేతువుగలదు. కాశీలో రామతారకమంత్రముజపించుచు ముక్తులైనవారు విష్ణుసారూప్యమొందుటలేదు. శివసారూప్యమొందుదురు. ఆలాగే," కాశ్యామవశ్యంత్యజతామిహాంగంశరీరిణాం నాస్తిపునశ్శరీరం। యద్యస్తికంఠేగరళంలలాటేవిలోచనంచంద్రకళాకిరీటే।అని,వామనపురాణమందు విష్ణువాక్యం॥ శ్లో॥తత్రాస్తేనగరీపుణ్యాఖ్యాతావారాణసీశుభా। యస్యాంహిభోగినోధీశ ప్రియాంతిభవదాలయం।భూతిలబ్ధా విలాసిన్యాభుజంగపరివారితాః। చంద్రభూషితదేహాశ్చయస్యాంత్వామివశంకర।అనియున్నదికనుక శివపరమాయెను.ఇకఁడవారొక పరిహారము సంపాదించికొన్నారేమనిన, కాశిలో రామమంత్రము జపింపుచుచు దేహత్యాగముచేసినవారు విష్ణురూపముగాక రుద్రరూపముగా గారణమేమని శంకించికొని, కాశిలో పంచత్వమునొందినవారికి క్రమముక్తిగాని సద్యోముక్తిలేదు. అదేలాగంటే, ఆక్షేత్రమందు మొదట బ్రహ్మవిష్ణువునుగూర్చి బహుయజ్ఞములుచేసి ప్రసన్నుఁజేసికొని ఆవిష్ణువును ప్రతిష్ఠించి పూజసేయుచుండగా శివుఁడు బ్రహ్మహత్యావిమోచనార్థమైవచ్చి విష్ణువునుభజించితే నాక్షేత్రము రుద్రునకిచ్చి బ్రహ్మచేత నతనిబ్రతిష్ఠింపించెగనుక నకఁడ మొదట దేహావసానమందు మొదటమంత్రోపదేశకర్తయైన విష్ణువు తనవిష్ణుక్షేత్రమందుయజ్ఞ

ములు చేసినాడుగనుక విశ్వనాథలింగమును ప్రతిష్ఠించినాడుగ
నుక బ్రహ్మస్వరూపమై ఆవెనుక బ్రహ్మరుద్రులకున్న మంత్ర
ముకున్ను దేవతయైన విష్ణురూపమై యీలోకములనుండి కడపట
పరమపదమును జెందుదురు. అదికనుక రామనామ మావిష్ణుపర
మేగాని మరొకవిధముగాదని పరిహరించికొన్నారు. ఇందుకు పు
రాణేతిహాసాదివచనప్రమాణములేదుగనుకను వైదికలౌకికవిరు
ద్ధమైనదిగనుకను కుయుక్తిఅనిపించికొనును. ఆలాగేఆయెనా సక
లమంత్రజాపకులకున్ను తమకు మంత్రోపదేశముచేసిన ఆచార్య
రూపమున్ను తామధిష్టించిన క్షేత్రకర్తరూపమున్నుగావలయు
ను. పురుషోత్తమాదిదివ్యదేశములందు శరీరత్యాగముచేసినవారు
న్నుమొదటను అన్న్యైవిగ్రహములబ్రతిష్ఠించిఅక్కడనుపదేశములు
చేసిన బ్రహ్మేంద్రప్రద్యుమ్నాదులసారూప్యము నొందవలయును
అక్కడ క్రమముక్తిగాని సాక్షాన్మోక్షములేకపోవును. ఇట్లనియే
శాస్త్రములనునిరూపించుటలేదుగనుక నిదియుక్తియుక్తముగాదు.
యీలాగు క్రమముక్తిచెప్పెదను కావచ్చెనా ఆమంత్రముతారక
మేకాకపోవును. అథవా అయినా యిటువంటి తారకమంత్రము
శ్రేష్ఠమున్నుగాకపోవును. సద్యోముక్తికరమై యింతకన్నను తర్పా
ష్టమైనదొకటి గలుగవలె గనుక ఇదిగాక శ్రుత్యాది విరోధము
న్నుదెలిపెదము. శ్రుతియందు॥యథాక్రతురస్మిన్లోకేపురుషోభ
వతి। తథేతఃప్రేత్యభవతి। అని, యిందుకర్థము. అస్మిన్లోకే।
యీలోకమందు, పురుషః। పురుషుడు, భవతి।అగుచున్నాడో,
ఇతః। ఇక్కడనుంచి, ప్రేత్య। శరీరమువిడిచి, తథాభవతి। అ
టువంటి వాడగుచున్నాడు, అనగా సవసానకాలమందు యే

రూపము దలంచికొనుచు ప్రాణము విడుచుచున్నాడో, ఆరూప మగుననుట.ఆలాగె భగవద్గీతలందు,॥శ్లో॥యంయంవాపిస్మరన్ భావంత్యజత్యంతెకళేబరం । తంతమాప్నోతి కౌంతెయ సదాతద్భావభావితః । ప్రదేశాంతరము, "దేవాన్ దేవయజోయాంతి మద్భక్తాయాంతిమామపి"॥అనిన్ని, ఇత్యాదిప్రమాణములచేత నెటువంటిరూపమును స్మరించికొనుచు దేహమువిడుచుచున్నాడో అటువంటివాడగుననిన్ని, దేవాన్ దేవయజోయాంతి । అని, యేదేవతనుపాసించినవారా దేవతనుబొందుదురనిన్ని సద్యస్స్వరూపప్రాప్తి విధింబడెగాని క్రమముక్తివాసనామాత్ర ప్రసంగమున్ను లేదు గనుక వారియుక్తి ప్రమాణవిరుద్ధమాయెను, అదిగనుక రామమంత్రమేకాశిలోనవసానకాలమందు జంతువులకుపదేశించె తారకమంత్రమాయె నారామశబ్దవాచ్యుడున్ను శివుడేకాని ఇతరుడుకాడు. రామమంత్రమునకు,శివవాచకత్వమువినాగా నితరముసంభవింపదు. తన్మంత్రజాపకులకు శివభజనమువినాగా నితరముసంభవింపదు. తద్భజనమువినాగా సద్యఃశివస్వరూపప్రాప్తిన్ని సంభవింపనేరదు. అదిగనుక రామమంత్రమునకు ముఖ్యవృత్తినివాచ్యుడు పరమశివుడెసిద్ధము. ఆదెకడిమాట, రామశబ్దము విష్ణువాచకమె అవు

—(*) రాముడుశివాంశం. (*)—

నంటె, అవుగాక,అయితె, సాత్త్వాద్విష్ణువాచకమా;అవతారవాచకమా; యీరెంటిలో మొదటిప్రకారమంటె విష్ణువాచకపర్యాయపదములందు నిఘంటుకారు లుపపాదించుటలేదు గనుక సాత్త్వాద్విష్ణువాచకముగాదు సహస్రనామములలో పఠించినారంటె, శివసహస్రనామములందు పఠించినారు గనుక సమానము, ఇకన

వతారవాచకమనిరా పరశురామ రఘురామ బలరాములలో నై
వరివాచకమో అందరికినా? అయితే నందులో పరశురామబలరా
ముల నితరావతారములవలెనే భజించెదిలేదు గనుక వారిమచ్చ
ట్టుండెను. ఇక రఘురామవాచకమంటెనగును. అయితే,"రా
మోహంతుభవిష్యామి"అనిన్ని"అహందాశరథిర్భూత్వా"అనిన్ని
యాజ్ఞవల్క్యాదులకు ప్రత్యక్షమై రుద్రుడు వారిగూర్చి తానుదాశ
రథినైపుట్టి మీకు మోక్షము ప్రసాదించెదనెను. మరిన్ని, వంపావి
రూపాక్షునిగూర్చి తపముచేసిన బ్రాహ్మణునికి శూద్రునికిన్ని
విరూపాక్షుడు ప్రసన్నమై తానుసుందరరామావతారమెత్తు లా
ను మీరాకాలమందు మతంగుడున్ను వాలినైపుట్టుచున్నారు అ
ప్పుడు క్రమాన మీయిద్దరికిదర్శన బాణపాతములచేత మోక్షమి
చ్చేదననిపలికెను. యీవృత్తాంతము హరివంశశేష ధర్మములందు॥
శ్లో॥రామోదాశరథిర్భూత్వా జటావల్కలవాన్ప్రభో । హనిష్యా
మిశరేణాశువిదూరాద్దృష్టిగోచరే । శంకరః సర్వభక్తానాంత
థారామత్వమాప్తవాన్ ॥ అని, ఆదిగనుక రాముడు కేవలవిష్ణ్వ
వతారముగాదు । పరబ్రహ్మరూపపరమశివాంశజుడు । ఇందు
కు । విష్ణోరర్ధంమహాభాగకౌసల్యాజనయత్సుతం । అనేరామా
యణవాక్యవిరోధములేదు । యెటువలెనంటె । అష్టాభిర్లోక
పాలానాంమాత్రాభిర్నిర్మితోనృపః । అన్నట్టువలెనేపాలనము
విష్ణుకార్యముగనక - విష్ణ్వంశయోగమున్నుగలదని ప్రతిపాదించు
టగాదాన్ప్ర్యము నిర్ణయించికోవలెగనక । లేదన్నట్టాయెనా।
వేదోపబృంహణార్థమై రచింపబడిన హరివంశవాక్యమునకప్రా
మాణ్యమువచ్చును। మరియునీలాదేవిపద్మపురాణమందు॥శ్లో॥సీతాల

శ్రీమద్భగవాన్విష్ణుః సీతాగౌరీభవాంభివః । సీతాదేపీచరుద్రాణీభవాన్రుద్రోమహాబలః । అనివిష్ణురుద్రాంశయోగమే ప్రతిపాదించెను । రుద్రాంశప్రాధాన్య ప్రకటనార్థమై పునరుక్తిన్నిప్రయోగించియున్నది। అదిగనక రామావతారవిషయమై విష్ణ్వంశము ప్రధానమున్ను రుద్రాంశముప్రధానమున్ను గాతెలిసికొనేది।ఆలాగే శేషధర్మచతుశ్చత్వారింశాధ్యాయము॥ శ్లో॥ రామోహంతుభవిష్యామి విష్ణ్వంశేనసమన్వితః।దశాననపురోగాణిహనిష్యేమానిసంయుగె।అని। సత్వాంరామమహాబాహో శంకరోలోకశంకరః। వధార్థంరాక్షసేంద్రాణాం జాతోరఘుకులేశుభే । అని।అర్జునునందునరుని అంశమూనింద్రునంశమూ గలుగవర్ణించినట్టువలెనె తెలిసికొనేది । ప్రాధాన్యేనవ్యపదేశాభవంతి అనెన్యాయముచేత పాంచభౌతికమైనశరీరఘటాదిపదార్థములందు పార్థివత్వతైజసత్వాది వ్యవహారమువలెనె రుద్రాంశాధిక్యమును విచారించగా రాముడురుద్రావతారమనిపించికొనును । ఇదిగనక రామునికిశివుని వేషమువంటి వేషమేపురాణములందు వర్ణించినారు।శ్లో॥యదాశత్రుభయెచోరభయె రాజభయెతథా।ధ్యాత్వారఘుపతింక్రుద్ధం కాలానలమివాపరం।పీతకృష్ణాజినధరంభస్మోద్ధూళితవిగ్రహం।ఆకర్ణసశరాకృష్టకోదండభుజమండలం । జానకీలక్ష్మణోపేతం జటామకుటమండితం । అని।యోగవాసిష్ఠము రామంత్రినేత్రంసోమార్థ ధారిణంశూలినంపరం।భస్మోద్ధూళితసర్వాంగంకపర్దినముపాస్మహె । మత్స్యపురాణెద్వాదశాధ్యాయె। తతోదశరథోజాత స్తస్యపుత్రచతుష్టయం । నారాయణాత్మకాస్సర్వేరామస్తస్యాగ్రజోభవత్ । సుభవభూన్మహావిష్ణుః పరమే

శ్వరః। భూమావ్కృతావతారోభూత్స్వయంసాక్షాత్పరఃశివః।అని మానవియ్యసంహితైకత్రింశాధ్యాయము॥శ్లో॥ రామోథభరతశ్చైవ తృతీయోలక్ష్మణస్తథా । చతుర్థశ్చైవశత్రుఘ్నోరామఃపర శివాంశజః । సీతాతస్యాభవద్భార్యా పార్వత్యంశసముద్భవా। జనకేనపురాగౌరీతపసాతోషితాయతః।అజయద్దేవదేవేశంజగద్గురుముమాపతిం। వైకుంఠేవాసనూప్నోతిదశపూర్వైర్వదశాపరైః। అని।రామోపాసకులకుజెప్పినవైకుంఠప్రాప్తి - శివలోకప్రాప్తి మార్గభూతార్చిరాదిదేవతా ప్రాప్తిలక్షణముగాగాని విష్ణులోక ప్రాప్తిరామనామానుష్ఠాన విషయమనికాని సమాధానముచేసికోదగినది । లేకుంటె ప్రాగుక్తానేకశ్రుతిపురాణాది వాక్యవిరోధము దుష్పరిహార్యమగును । అదిగనుకతనయవతారమహిమముతాము వర్ణించికొనుటాయెగనక రుద్రునికాధిక్యహాని గాదు? ఇంతవర్యంతమున్న పూర్వపక్షిమతసిద్ధాంతమె అంగీకరించిఅది అన్యథాసిద్ధముగావ్యవహరించితిమి। యిప్పుడువారిసిద్ధాంతమె మొదలుముట్టనిరసిస్తున్నారము। యెటువలెనంటెవాస్తవానవిచారించితె రామమంత్రముతారకముగాదు శ్రీకాశీలోరుద్రుడుపదేశించెది రామ మంత్రమున్నుగాదు। యెటువలెనంటె ప్రణవపర్యాయనామనిర్వచనప్రకరణమందు। ఆత్మజ్యోతిస్సకృదావర్తతేవ ఏవసపవహిప్రాణాన్సకృదుచ్చారిత మాత్రమూర్ధ్వమున్నమయతీత్యోంకారః। ససర్వాన్ ప్రాణాన్ పరమాత్మని ప్రణిపాతయతీతిప్రణవః । ససర్వాన్ప్రాణాన్ పరమాత్మని ప్రణయతినమయతీత్యే తస్మాత్ప్రణవశ్చతుర్ధావస్థితః । ఇతిసర్వమమోవేద్యో వస్సర్వయోనిస్స

సర్వవాక్యాత్ ప్రణవాత్మకం । ఓం దేవేభ్యః వాచేతిసంవక్త్వా సర్వేభ్యోమఖఃభయేభ్యః సంతారయతీతితారణాత్తారం । సర్వేదేవాఅస్మిన్నీశతీతిఃష్ణుః। సర్వాణిబృంహయతీతిబ్రహ్మా।సర్వాణ్వ్యాప్నోతీతివ్యాపయతీతి వ్యాపనాద్వ్యాపీమహాదేవః । అని, అథర్వసిరస్సునందు నిర్వచించెను. యీలాగే సర్వవేదాంతము లందు నిర్ణయించియున్నది. అదిగనుక తారకమనంగా రూఢి యోగములచేత ముఖ్యవృత్తిని ప్రణవమేకాని యితర మంత్రములుకానేరవని నిర్ణయింపబడెను. గౌణవృత్తినైతే సకలమంత్రములు న్నాపచారికప్రసంగమందు, తారకములేఅనిపించికొనును.“యంబ్రహ్మవేదాంతవిదోవదంతి” అనిన్ని, “అసావాదిత్యోబ్రహ్మ”అనిన్ని, యీలాగుప్రశంసాప్రకరణములందు సకలదేవతలుబ్రహ్మమనిపించికొన్నట్టువలెనే,శ్రీరామరామరామేతి।ఏతత్తారకముచ్యతే।అన్నరుద్రవాక్యముగాతెలిసికొనేది. కాకున్నట్టాయెనా, యిది శ్రుతివిరుద్ధముగనుక పురాణవాక్యములచేత వేదమునకుసంకోచత్వమువచ్చును. అదిగనుకనే ప్రణవయుక్తరామమంత్రము తారకమని తాము పిరికితనాన యుక్త్యంతరముగల్పించికొని సమర్థించికొనుటను నిరసింపబడెను. ప్రణవయోగసామర్థ్యమునగాని నిరుపాధికముగా తారకముగాదాయెగనుక, అదెక్కడిమాటంటే శ్రుత్యుక్తములైన తిరుమంత్రములనెడి, నారాయణాష్టాక్షర్యాది మంత్రములు తారకములుగాకపోవును. అయితే నిష్టాపత్తిన్నిగాదు. తదుపాసనవలన పరమపురుషార్థమైనమోక్షమున్ను లేకపోవుచున్నది. ఆయష్టాక్షరీమంత్రము పంచసంస్కారములలోనిది. అయితే తమకావశ్యకమైనదిగనుక ఇటువలె తారకపదవాచ్యము ప్రణవమంత్రమని తెలిపితిమే ఇక కాశీ

—*కాశీలో తారకోపదేశము.*—

లో ముమూర్షువులైనజంతువులకు రుద్రు డుపదేశించేమంత్రము
న్ను ప్రణవమే కాని మరొకటిగాదు. అందుకు ప్రమాణము జాబా
లోపనిషత్తు । అత్రహిజంతోర్ముమూర్షోః। ప్రాణేషూత్క్రమమాణే
షురుద్రస్తారకంబ్రహ్మేత్యాచష్టే । అని, యిందుకుపబృంహణము,
పరాశరపురాణపంచదశాధ్యాయము॥ శ్లో॥ అత్రైవోత్క్రమమాణ
స్యజంతుమాత్రస్య కేవలం। వేద వేదాంతసారస్యప్రణవాఖ్యస్యపా
ర్వతీ। బ్రహ్మణస్త్వర్థభూతోహం సంసారద్రావకో౽చిరాత్।
కృపయామామకంరూపం పరిపూర్ణ పరామృతం । ఆనందయతిచి
ద్రూపం తారకంతమసఃపరం। స్వయంభాతంనిరాభాతం దాస్యా
మిప్రత్యగాత్మనా ॥ అని, ఆరుద్రుడే పార్వతినిగూర్చి యీలాగు
తెలిపెను. కాశీఖండం ॥ సంవర్ణ్యతేకైః కిలకాశికేయంజంతోస్థి
తస్యాత్రయతోంతకాలే। పచేళ్లిమైః ప్రాక్తనపుణ్యభారైరోంకార
మోంకారయతీందుమౌళిః । అని, మరిన్నిసప్తపంచదశాధ్యాయ
ము॥ శ్లో॥ అతోత్రక్రమణకాలేహంస్వయమేవద్విజోత్తమాః। దిశా
మి తారకంబ్రహ్మప్రణవాఖ్యమనుత్తమం ॥ అని, ఇత్యాది శ్రుతి
పురాణవాక్యవిరుద్ధమైన రామమనుతారకత్వ ప్రతిపాదక పద్మపు
రాణాది వాక్యములప్రమాణములుగనుక అర్థవాదములుగా దె
లిసికొనేది. అయితే శ్రీరాముని పరబ్రహ్మమనిన్ని రామమంత్ర
ము తారకమనిన్ని వర్ణించేటందుకేమి గారణమంటే, చెప్పేము
ఆప్రశంసావాక్యములందే॥ శ్లో॥ రమంతేయోగినోనంతేసత్యానం
దేచిదాత్మని । ఇతిరామపదేనాసౌపరబ్రహ్మాభిధీయతే ॥ అని, గౌణ
త్వము తెలుపుచున్నది. యేలాగంటే, సత్యానందేచిదాత్మని। అనం

గా, "సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ" అనె, బ్రహ్మలక్షణము వేదాంతమాత్రము దెలుపుచున్నది. గనుక సత్యానందజ్ఞానస్వరూపుడైన యేబ్రహ్మమందైనానేమి యోగీశ్వరులురమింతురో, ఆబ్రహ్మము పేరు రాముడనిపించును, రమః క్రీడాయాం అనె, ధాతువుమీదను, కర్తరిచకారకెసంజ్ఞాయాం అనె, పాణిని సూత్రముచేతనధికరణకారకార్థమందు, ఘఞ్ అంతమైరమంతెఅస్మిన్నితిరామః॥ అనేశబ్దము నిష్పన్నముఆయె గనుక రామశబ్దమున్నుబ్రహ్మవాచకమగును, ఇతిరామపదెన అనంగా, ఇటువలె పరబ్రహ్మవాచకమైన రామశబ్దముచేత ననుట, యీలాగంటె రామశబ్దాభిధాను డౌటబట్టి, అసౌ । ఈరాముడు, పరబ్రహ్మాభిధీయతె । పరబ్రహ్మమనిపించికొనును, పేరు సగభాగమనేనానుడిచేతను, అది గనుక నామమాత్రముగాని స్వరూపాన బ్రహ్మమనుటగాదు, యీలాగు నామనిర్వచన పూర్వకముగా గౌణత్వమె తెలిపెగాని నిరుపాధికముగా ముఖ్యవృత్తిని బ్రహ్మమనుటలేదు, అదిగనుక పరబ్రహ్మవాచక రామశబ్దవాచ్యపురుషునందు రామశబ్దవాచ్యత్వరూపసాధర్మ్యముచేత పరబ్రహ్మనిష్ఠతారక శబ్దవాచ్యత్వరుద్రాది దేవతాపూజ్యత్వ బ్రహ్మపదవాచ్యత్వాది గుణముల నారోపించి, వాచ్యవాచకయోరభేదాత్ । అనె న్యాయముచేత స్తుతిసేయుట. యీలాగున బ్రహ్మత్వారోపణమే హేతువు, అవతారోత్కర్షణము మూలవిగ్రహ నిష్ఠోత్కర్షారోపణము వినాగా సంభవింపనేరదు. అయితె విష్ణ్వంశయోగమున్నుగలదు గనుక తన్నిష్ఠ పరబ్రహ్మత్వాద్యారోపణమే అవునంటిరా, మొదటికివిష్ణునందె ముఖ్యవృత్తిని బ్రహ్మత్వము లేనందున పూర్వప్రకరణమం

దు నేర్పరదినారము గనుక నికఁడెచెప్పిన సత్యానందాదిలక్షణ
ము పరమశివధర్మముగాని విష్ణుధర్మముగాదు గనుక నదిగూడదు
అయితే రామునిగూర్చి నీవు నాకు పాస్యుడవు గౌరినీ నామజపము
చేసును. నేనునీనామస్మరణము సేతున్న,అని, ఇత్యాది స్తుతులుచేసె
గనుక రుద్రుడు పాసకుడున్ను రాముడు పాస్యుడున్నాయె గదా
అంటే, నీలాగంటిస్తుతులు, భృత్యామాత్య శిష్యపుత్రాదులందు
సంభవించుగనుక నింతమాత్రమునను పాస్యోపాసకత్వ నిర్ణ
యము గానేరదు, రాముడు తనఅంశజుడు గనుక నత్యంతప్రియభ
క్తుడు గనుక వాత్సల్యముచేత కసివోక గౌరవముచేసుట గానిస్వా
భావికముగాదు, అంశజుడైనందుకు ప్రమాణపురస్సముగా దెల్పి
తిమి. ఇశభక్తుడైనందుకు దెలిపేము. అగస్త్యునిచేత శైవదీక్షితు
డై శివునిగూర్చి తపస్సుచేసి ప్రసన్నుడైన శివునివలన వరలబ్ధుడై
గీతాశాస్త్రోపదేశమాయెను. విశ్వరూపదర్శనముచేసెను, అని.
పాద్మపూర్వభాగమందు శివగీతలందు చెప్పిఉన్నది. ప్రసిద్ధము
గనుక విస్తరమేలనని వ్రాయమైతిమి, జైమినిభారతమందు కౌస
ల్యావాక్యము.॥శ్లో॥వసిష్ఠప్రముఖా రామమాంవదంతిచయద్వచః।అ
చ్ఛేద్యోయమభేద్యోయమక్లేద్యోయంసుతస్తవ। తదిదానీంవృథా
మన్యేబాణైర్భిన్నోసిరాఘవ। అథవాశివభక్తంత్వామాహుః కే
చిన్మునీశ్వరాః। అని, రాముడు పరమశివాంశజుడు గనుక నే
రామధ్యానమున్ను శివరూపముగానే సేయవలెనని యోగవాసిష్ఠ
మందు జెప్పియున్నది. "రామంత్రినేత్రంసోమార్ధధారిణంశూలి
నంపరం।భస్మోద్ధూళితసర్వాంగంకపర్దినముపాస్మహే"అని,రా
మేశ్వరాద్యనేకలింగప్రతిష్ఠాపకత్వమున్ను అచ్ఛాలింగవిగ్రహో

దులందుప్రత్యక్షసిద్ధమైయున్నది «శివలింగప్రతిష్ఠాతాసర్వావగుణవర్జితః" అని, రామాష్టోత్తరశతనామస్తోత్రమందునున్నది. యీలాగున నేయుద్ధకాండమందు, «అత్రపూర్వంమహాదేవఃప్రసాదమకరోత్ప్రభుః" అన్ని,ఉత్తరకాండమందు, «నైవపశ్యామిభైషజ్యమంతరేణ వృషధ్వజంతస్మాద్యజ్ఞేనమహతాపూజయామోమహేశ్వరం" అనిన్ని, ఇత్యాదిప్రమాణములచేతశివునిగూర్చితపస్సున్ను లింగప్రతిష్ఠలున్నుయజ్ఞములున్నుచేసేననియుండె గనుకరాముడు ఉపాసకుడున్ను రుద్రుడు ఉపాస్యుడున్నాయెను. అయితె పాద్మలైంగ్యాది వచనములచేత రాముడేఉపాస్యుడని తోచుచున్నది గదాఅంటే, అవాప్తసకలకాముడైనఈశ్వరునికి మనుష్యావతారమైనిజాంశమైనరాముని గొలిచేటందుకు నిమిత్తములేదు, అట్లైనా శివుడు రామోపాసకుడైనందుకు లక్షణమేమి ? అది విష్ణురామకృష్ణులకువలెను దీక్షాలక్షణ మెటువంటిది ఆచార్యుడెవరు ? ఉపాసన యెటువంటిది ? లాంఛనమెట్టిది ? ఇత్యాద్యుపాసనాధర్మాచరణమునకు ప్రమాణములేదు గనుకను, సర్వసాధారణమైన వాఙ్మాత్రస్తుతిజేసెనని యున్నది. గనుకను సామాన్యధర్మముకంటే విశేషధర్మము బలవంతముగనుకను దీక్షాలింగపూజాతపోవరవరణాది విశేషధర్మనిరతుడైన శ్రీరాముడే విశేషాకారాన శివభక్తుడగుగాని స్వామిభృత్యాదులకు పరస్పరసాధారణధర్మమైన ప్రశంసామాత్ర నిరతుడైన రుద్రుని రామభక్తుడని సాధించేటందుకు పూర్తిచాలదు. అదెక్కడిమాటంటే, సనకనారదభృగుకుచేలాది ప్రశంసా ప్రసంగమున్ను విష్ణువుకు ఉపాసకత్వాది నికర్షసంపాదకమే అవును, ఇత్యాది బాధకప్రసంగము

మరిన్ని విస్తరముగా కృష్ణకైలాసయాత్రా ప్రసంగమందు దాహ
రించినాము చూచికొనేది. “శ్రీరామస్యమనుంకాశ్యాం జజాపపర
మేశ్వరః” అనే రామోపనిషద్వాక్యమున్ను గుణవాదముగానే
తెలియబడెను. ప్రణవోపదేశ ప్రతిపాదక జాబాలాది బహుతర
శ్రుతివాక్య విరోధము గలిగియున్నది గనుకను అనాదిసిద్ధమైన
కాశీస్థలమం దుపదేశించే తారకమంత్రము ప్రవర్తమానవైవస్వ
తమన్వంతరగత త్రేతాయుగస్థ రామావతార వాచకరామమం
త్రమనుట యుక్తియుక్తముగాదు ప్రమాణమున్నుకాదు, రామా
వతారమునకంటే, బహుపూర్వకాలమునాటివాడైన హరిశ్చం
ద్రునిచారిత్రమందు వర్ణించిన కాశీస్థలమందున ఆకాలమందురు
ద్రు డుపదేశించే మంత్రమేదో తెలియవలెను. ఇదిగాక ఆరామా
వతారకాలమందున్ను వారణాసీ ప్రశంస గలిగియున్నది. రా
మాయణగతసారమేయోపాఖ్యానమందు॥శ్లో॥ ఎతచ్ఛ్రుత్వాతు
రామోవైవిస్మయోత్ఫుల్లలోచనః। శ్వాప్యగచ్ఛన్మహాతేజాగ్ఘాతవ
వాగతస్తతః। మనస్వీపూర్వజాతిజ్ఞో జాతిమాత్రేణదూషితః। వా
రణస్యాంతదాశ్వావైప్రాయంచోపావిశత్స్వయం॥ అని, యిక్క
డ నయోధ్యానగరము ముక్తిక్షేత్రమై యుండగానున్ను, అక్క
డనే మోక్షదాతైన శ్రీరాముడు సాక్షాత్కారమున నుండగా
నున్ను జాతిస్మరత్వము గలదిన్ని జ్ఞానముగలిగినదైన్ని నటువంటి
శునకమయోధ్యానగరవాస రామదర్శన స్మరణములువిడిచి మో
క్షాపేక్షను శివక్షేత్రభూతకాశికా గమనము చేసె గనుక అనాది
సిద్ధమైన కాశియందు ఉపదేశించే మంత్రము. రామమంత్రేతరమ
ని స్పష్టమాయెను. ఇటుగనుక నిందుచేతనే రుద్రాదులజిహ్వ

లు వ్యాసభుజములువలెనే స్తంభింపవాయెను అని, వారుప్రయోగించినటువంటి హేళనయుక్తిన్ని నిరసింపబడెను. యెటువలెనంటె, వ్యాసులు ప్రమాణస్వరూపముగా శివాలయద్వారదేశమందు భుజములెత్తి నిబంధింపవచ్చితే నది అబద్ధప్రసంగము గనుక సహింపక భుజాస్తంభనమాయెను. రుద్రాదులు వాత్సల్యమున నుత్ప్రేక్షించి ప్రశంసించినారు గనుక నక్కడ దోషప్రసక్తిలేదు, అలాగె, స్మృతి ॥ ననర్మయుక్తంవచనం హినస్తినస్త్రీషురాజన్‌నవివాహకాలె ప్రాణాత్యయె సర్వధనాపహారెపంచానృతాన్యాహురపాతకాని॥ ఇతిసర్వంశివం॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమత్సనాతననాథునాతనవీరశైవపాశుపతగణసంస్మరణసౌరభసంవాసితచేతస్సమాహితశ్రీమదవటూరివీరభద్రిగురుభద్రపాదారవిందకందనానందమకరందబిందుకందళితశ్రీమద్గురులింగోద్భవభజనధురీణతాపరిణతాప్రతిమప్రతిభావైభవధౌరెయబుద్ధిరాజయ్యనప్రధానతనూభవ పేరయనామధేయసూరిప్రణీతంబైన సాత్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసనిరసన సమాఖ్య గ్రంథంబునందు.

సర్వంబునుపకాదశప్రకరణము,ఓంతత్సత్.

డ
నున్న
శునకమయె
త్యాపేక్షను శివ
సిద్ధమైన కాశియందు
ని స్పష్టమాయెను. ఇటుగనుక

